Styrelse/Nämnd: Kommunstyrelsen

Dag, tid: 2021-03-30, kl. 09:30 – ca 11:00

Plats: Kf-salen

Övrigt: Deltagande digitalt via Video Meet

Ärenden:		**Dnr:**	**Sida:**
Beslutsärenden			
	Val av justerare		
1	Remiss för åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan	KS.2020.677	
2	Remiss för åtgärdsprogrammet Anpassning till ett förändrat klimat	KS.2021.165	
3	Motion - Riktlinjer och rutiner för hedersrelaterat våld och förtryck	KS.2019.220	
Anmälan delegation			
4	Redovisning av delegationsbeslut		
5	Tekniska utskottets protokoll	KS.2021.59	
6	Personalutskottets protokoll	KS.2021.32	
Ärenden från utskottet			
7	Hantering av ansökningar om medfinansiering till föreningars projekt	KS.2021.133	
8	Utvärdering av att införa taxa på padelbanan i Bor	KS.2020.156	
Beredningsärenden			
9	Återrapportering målstyrningsprocess	KS.2020.176	
10	Köpekontrakt berörande Värnamo Nöbbele 7:2 inom kv. Porfyren	KS.2021.130	
11	Nya taxor för tomter för bostadsändamål	KS.2021.58	
12	Revidering av kommunstyrelsens reglemente	KS.2021.164	
13	Arbetsmiljömål	KS.2021.143	

14	Trygghetsboende - riktlinje från omsorgsförvaltningen	KS.2020.555
15	Ansökan om extra medel till vuxenutbildningen	KS.2021.168

Informationsärenden

16	Kommundirektören informerar	KS.2021.12
17	Covid-19	KS.2020.215
18	Meddelanden	KS.2021.167
19	Övriga ärenden	

Hans-Göran Johansson
Ordförande

Riitta Andersson
Sekreterare

Remiss för åtgärdsprogrammet Minskad klimatpåverkan

Ärendebeskrivning

Värnamo kommun har från länsstyrelsen i Jönköpings län fått åtgärdsprogrammet Minskad klimatpåverkan som remiss att svara på.

Åtgärdsprogrammets syfte är att främja klimat- och energiarbetet inom länets verksamheter och därmed även bidra till att minska klimatutsläppen i samhället i stort. Åtgärdsprogrammet ska tydliggöra målsättningen med klimat- och energiåtgärder inom den ordinarie verksamheten och de ansvarsområden som berörs av klimatförändringarna. Åtgärdsprogrammet innehåller förslag på 20 åtgärder och kommer att gälla mellan juli 2021–2025. Det ersätter ett tidigare program som gällde mellan åren 2015–2019.

Under perioden 15 december 2020 till och med 31 mars 2021 önskar Länsstyrelsen i Jönköpings län få synpunkter på förslaget, samt svar på vilka av åtgärderna som Värnamo kommun åtar sig att genomföra.

Svar önskas senast den 31 mars 2021 med e-post till jonkoping@lansstyrelsen.se. Ange beteckning 425-10598-2019.

Beslutsförslag

Kommunledningsförvaltningen föreslår kommunstyrelsen besluta

Att godkänna Tekniska utskottets och Samhällsbyggnadsnämndens remissvar

Att godkänna kommunledningsförvaltningens förslag till gemensamt remissvar

Att svara på remissen i enlighet med förslaget samt

Att föra in de antagna åtgärderna från remissvaret i Åtgärdsprogram för Värnamo kommuns miljöarbete 2021

Martina Palm
Miljöstrateg

Ulf Svensson
Kommundirektör

Utredning

Tjänstepersoner inom utvecklingsavdelningen, samhällsbyggnadsförvaltningen och tekniska förvaltningen har gått igenom åtgärdsprogrammet tillsammans med Värnamo Energi, Finnvedsbostäder och VNAB. Förslaget innebär att ansvaret för genomförandet av åtgärderna har fördelats mellan förvaltningarna och bolagen enligt följande:

Åtgärd nr 1 - *Systematiskt arbete med klimat och energi*
Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på kommunstyrelsen.

Åtgärd nr 2 - *Hållbara investeringar*
Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på kommunstyrelsen.

Åtgärd nr 4 - *Tjänsteresor, besöksresor och kundresor*
Värnamo Energi åtar sig åtgärden och ansvarar för sitt genomförande.
Finnvedsbostäder åtar sig åtgärden och ansvarar för sitt genomförande.
Värnamo kommun antar åtgärden. Ansvaret för genomförande ligger på kommunstyrelsen.

Åtgärd nr 5 – *Arbetspendling*
Värnamo Energi åtar sig åtgärden och ansvarar för sitt genomförande.
Värnamo kommun antar åtgärden. Ansvaret för genomförande ligger på kommunstyrelsen.

Åtgärd nr 6 – *Ökat samarbete i samhällsplaneringsprocessen*
Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på samhällsbyggnadsförvaltningen

Åtgärd nr 7 – *Metodutveckling för samhällsplaneringen*
Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på samhällsbyggnadsförvaltningen

Åtgärd nr 8 - *Trygga och sammanhängande vägar för cykel*
Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på tekniska förvaltningen.
Synpunkt: Tekniska förvaltningen kommer att rapportera en av

punkterna enligt kravställning.
Samhällsbyggnadsförvaltningen stödjer tekniska förvaltningen i genomförandet.

Åtgärd nr 9 - Minskad klimatpåverkan från byggnader
a) Värnamo kommun antar åtgärden. Ansvaret för genomförande ligger på kommunstyrelsen.
b) Värnamo kommun antar åtgärden. Ansvaret för genomförande ligger på kommunstyrelsen.
c) Finnvedsbostäder antar åtgärden och ansvarar för sitt genomförande.
Värnamo kommun antar inte åtgärden.
Synpunkt: Syftet är bra (kompetensutveckling behöver stärkas) men nätverk av så blandad målgrupp leder sällan till något konkret. Bättre effekt hade varit om en utbildningsserie av tematiska seminarier eller likande kompetensutvecklingsinsats erbjöds målgruppen.

Det finns ingen motivation till varför just Jönköpings kommun och Vätterhem AB står utskrivna som aktörer i genomförande av c när det samtidigt redan står både kommuner och kommunala bostadsbolag.

Åtgärd nr 10 - *Renovera resurs- och energieffektivt*
Finnvedsbostäder antar åtgärden och ansvarar för sitt genomförande.

Värnamo kommun antar inte åtgärden.
Synpunkt: Tekniska förvaltningen kan inte föreslå att anta åtgärden så som den är beskriven i remissförslaget utan föreslår att följande förtydligande och omformulering i åtgärdsförslaget görs innan åtgärdsprogrammet fastställs och åtgärden kan antas.

• Renoveringsbehovet i fastighetsbeståndet är ett viktigt område att fokusera på och det finns många aspekter som utgör prioriteringsordningen av renoveringarna. Det är inte försvarbart att endast utgå ifrån energieffektivisering med hänsyn tagen på renoveringskostnader och prioriteringsordning.

• I genomförandetexten saknas definition och förslag för hur kartläggningen skall gå till och vilka aspekter som bör vägas in i kartläggningen. Vad innebär ”effektiviseringspotential i fastighetsbeståndet”? Lämpligt är att Länsstyrelsen tar fram en rekommenderad metod för kartläggning och även håller i

utbildning eller skapar samverkansform för att utbilda i metoden. Metod och utbildning bör läggas till under genomförandet.

• Definition saknas i genomförandet av vad en renovering är utifrån kartläggningen. Är det totalrenovering av fastigheten eller räcker det med byte av ett mindre antal fönster?

• Uppföljningskriterierna är inte i paritet med hur andra åtgärder i övriga åtgärdsprogram följs upp. Det är resurskrävande nog att ha koll på lokaler/fastigheter utifrån energieffektiviseringssynpunkt utan att renovera dem.

Åtgärd nr 11 - *Upphandling och strategiska inköp*
Värnamo kommun antar åtgärden. Ansvaret för genomförande ligger på kommunstyrelsen.

Åtgärd nr 13 - *Kampanj om konsumtion*
Värnamo kommun antar åtgärden. Ansvaret för genomförande ligger på kommunstyrelsen.
Beroende på vad temat på kampanjen kommer att handla om så kan det bli aktuellt att Värnamo energi deltar.

Åtgärd nr 14 - *Minska avfallet*
Värnamo kommun antar inte åtgärden.
Synpunkt: Värnamo kommun måste först få en stabil grundhantering av avfall och sortering i verksamheterna innan vi går vidare inom nya områden. Insatser kommer att göras för att främja cirkulära materialflöden och förebygga att avfall uppkommer, men det går i dagsläget inte att garantera att det sker i linje med åtgärdens formulering.

Åtgärd nr 15 - *Öka den förnybara produktionen av el, värme och kyla*
Finnvedsbostäder antar åtgärden och ansvarar för sitt genomförande.
Värnamo kommun antar åtgärden. Ansvaret för genomförande ligger på kommunstyrelsen.
Beroende på om Värnamo energi inom de närmast fyra åren bestämmer sig för att till exempel sätta upp ytterligare solcellsanläggningar eller köpa fler andelar i vindkraft så kan det bli aktuellt för dem att delta.

Åtgärd nr 16 - *Främja produktionen av förnybar energi*
Värnamo kommun antar åtgärden. Ansvaret för genomförande ligger på kommunstyrelsen.

Åtgärd nr 18 - *Jordbruket är energieffektivt och har låg klimatpåverkan*
a) Värnamo kommun antar åtgärden. Ansvaret för genomförande ligger på kommunstyrelsen.

Åtgärd nr 19 - *Rådgivning och tillsyn för resurseffektiva företag*
a) Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på samhällsbyggnadsförvaltningen
b) Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på samhällsbyggnadsförvaltningen

Åtgärd nr 20 - *Workshops för cirkulär ekonomi*
Värnamo kommun antar åtgärden. Ansvaret för genomförande ligger på Värnamo Näringsliv AB.

Annika Pers Gustafsson
Samhällsavdelningen
010-223 64 26

Enligt sändlista

Vill din organisation vara med och bidra till att minska vår klimatpåverkan och öka den förnybara energin i länet?

REMISS AV ÅTGÄRDSPROGRAMMET *MINSKAD KLIMATPÅVERKAN*

I Länsstyrelsens uppdrag ingår bland annat att ta fram åtgärdsprogram för länet. Nu är det åtgärdsprogrammet *Minskad klimatpåverkan* som är aktuellt.

Under perioden 15 december 2020 till och med 31 mars 2021 ges möjlighet för alla organisationer som vill att:

1. lämna synpunkter på förslaget, samt
2. svara på vilka av åtgärderna som din organisation kan bidra med att genomföra.

Åtgärdsprogrammet innehåller förslag på 20 åtgärder och kommer att gälla mellan juli 2021–2025. Det ersätter ett tidigare program som gällde mellan åren 2015–2019.

VILL DIN ORGANISATION VARA MED OCH BIDRA? GÖR SÅ HÄR!

Ladda ner remissversionen av åtgärdsprogrammet. Den finns att ladda ner på Klimatrådets webbplats. (https://klimatradet.se/atgardsprogram/)

1. **Gå igenom åtgärdsförslagen som finns i åtgärdsprogrammet och svara på vilka åtgärder ni vill genomföra under programperioden**. Skriv in era svar i bifogad excelfil.

   Block 1 innehåller tre strategiska åtgärder där åtgärd 1 gäller alla. Block 2 innehåller 17 områdesspecifika åtgärder och block 3 är en idébank med sju projektåtgärder.

   - **Har din organisation inte varit med i framtagandet, men vill delta?**
     Fyll i excelfilen vilken organisation ni är och vilka åtgärder ni vill åta er. Ni väljer själva hur stort åtagande ni vill ha: alla deltagande aktörer genomför åtgärd 1. Vill ni åta er mer? Kanske vill ni genomföra någon av åtgärderna som redan finns med i programmet eller har ni förslag på andra åtgärder? Fyll i så fall i det på den första tomma raden i excelfilen.

   - **Intresserade av projektåtgärderna?**
     För projektåtgärderna anges inget åtagande i detta skede. Lämna gärna en

kommentar om din organisation anser att projektåtgärden är värdefull att den genomförs och om ni har intresse av att delta vidare i processen för den specifika projektåtgärden.

2. **Ange dina övriga synpunkter på förslaget, både generella och detaljerade.** Disponera dina synpunkter efter åtgärdsprogrammets kapitel och sidnummer.

Svar önskas senast den 31 mars 2021 med e-post till Länsstyrelsen: jonkoping@lansstyrelsen.se. Ange beteckning 425-10598-2019.

Alla remissinstanser är mycket välkomna att kontakta Länsstyrelsen med frågor under remisstiden och att diskutera förslaget till åtgärdsprogram.

Kontaktperson är:
Annika Pers Gustafsson, 010-223 64 26 annika.pers.gustafsson@lansstyrelsen.se

Helena Jonsson
Landshövding

Bakgrund

Åtgärdsprogrammet tar sin utgångspunkt i Agenda 2030 (främst mål 13), ambitionerna i Parisavtalet, och Sveriges miljökvalitetsmål. Tillsammans med Jönköpings läns klimat- och energistrategi skapas en plattform för det fortsatta arbetet med att minska klimatpåverkande utsläpp och öka andelen förnybar energi.

Klimat- och energistrategin (2019:18) visar en gemensam inriktning för klimat- och energiarbetet i offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle i länet, och är basen för det arbete som genomförs i länet. I strategin finns vision och mål för länet till 2045 samt beskrivning av fokusområden och inriktningar som behövs för att nå målen. Problemen är i många fall globala, men lösningarna är ofta lokala och aktörer i länet har en betydelsefull roll i att bidra till Sveriges arbete med Agenda 2030 och hållbar utveckling.

LÄNSSTYRELSENS UPPDRAG

Länsstyrelsens uppdrag som helhet är att verka för ett långsiktigt hållbart samhälle och att nationella mål för genomslag i samhället. Inom energi- och klimatområdet är uppdraget att samordna och leda det regionala arbetet, och i miljömålsarbetet är uppdraget att i bred samverkan utveckla och genomföra regionala åtgärdsprogram som tar sin utgångspunkt i länets klimat- och energistrategi.

ÅTGÄRDSPROGRAMMETS SYFTE

Åtgärdsprogrammets syfte är att främja klimat- och energiarbetet inom länets verksamheter och därmed även bidra till de klimat- och energipolitiska målen i samhället i stort. Åtgärdsprogrammet lyfter fram prioriterade åtgärder som är viktiga för att minimera länets klimatutsläpp, öka den förnybara energin och därmed bidra till länets klimat- och energistrategi.

FRAMTAGANDEPROCESSEN

Framtagandet har skett under 2020 i bred samverkan med länets kommuner, Region Jönköpings län samt klimatrådets aktörer med tillhörande fokusgrupper och arbetsgrupper. Arbetet startade med en översyn av de föregående åtgärdsprogrammen, och togs vidare via workshopar och dialogtillfällen under våren och hösten 2020.

Remissperioden pågår till och med 31 mars 2021. Därefter tas inkomna synpunkter omhand och åtgärdsprogrammet fastställs under sommaren 2021, och gäller sedan fram till och med 2025.

UPPLÄGG

Åtgärdsprogrammets åtgärder är indelade i tre block:

1. Strategiska åtgärder, 3 åtgärder
2. Områdesspecifika åtgärder, 17 åtgärder
3. Projektåtgärder, 7 åtgärder

Sändlista

Aneby kommun
Aneby Miljö & Vatten AB
Stiftelsen Aneby Bostäder
Aneby Näringsliv
Eksjö kommun
Eksjö Energi
Eksjö.nu
Eksjöbostäder AB
Gislaved kommun
Gislaved Energi
Gislavedshus
Enter Gislaved
Gnosjö kommun
Business Gnosjö Region AB
Fastighets AB Järnbäraren
Habo kommun
Habo Energi
Habo Bostäder AB
Jönköping kommun
Jönköping Energi AB
Bostads AB Vätterhem
JuneHem AB
Södra Munksjön Utvecklings AB
Mullsjö kommun
Mullsjö Energi & Miljö
Mullsjö Utveckling AB
Mullsjö bostäder
Nässjö kommun
Nässjö Affärsverk
Nässjö Näringsliv AB
Fastighets AB Linden
Sävsjö kommun
Njudung Energi
Sävsjö Näringsliv AB
Sävebo AB
Tranås kommun
Tranås Energi
Tranås United
AB Tranåsbostäder
Vaggeryds kommun
Vaggeryds Energi
Vaggeryd-Skillingaryds Bostads AB
Vetlanda kommun
Nuvab
Witalabostäder
Värnamo kommun
Värnamo Energi
Värnamo Näringsliv
Finnvedsbostäder
Region Jönköpings län
Almi Företagspartner AB
Arkitekthuset
Atteviks Bil AB
Beyond by Andpeople AB
Biosfärområde Östra Vätterbranterna
Castellum
CSR Småland
Cybercom
Elmia
EWAYS
FC Gruppen
Forserum Safety Glass AB
Friskis och Svettis
Företagarna Jönköpings län
Försvarsmakten
GARO
Handelskammaren Jönköpings län
HSB Göta
Hushållningssällskapet
Husqvarna group
Jordbruksverket
Jönköping University
Kommuninvest
Linköpings universitet
LRF Jönköpings län
Miljösamverkan Jönköpings län
Naturskyddsföreningen Jönköpings län
OBOS Sverige AB
Riksbyggen
RISE
Science Park Jönköping
Skanska
Skogsstyrelsen Jönköpings län
SWECO
Swegon
Svenskt näringsliv Jönköpings län
Sävsjö Transport AB
Södra
Tosito
Trafikverket
Trafikverket Jönköpings län
Träbyggnadskansliet
Träcentrum
TUC

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

KLIMATRÅDET
JÖNKÖPINGS LÄN

Minskad klimatpåverkan

Åtgärdsprogram 2021–2025 för Jönköpings län

Remissversion

Minskad klimatpåverkan

Åtgärdsprogram 2021–2025 för Jönköpings län

Meddelande nr 2021:XX

Meddelande	nummer 2021:rapportnummer
Referens	Annika Pers Gustafsson, Enheten för ekologisk hållbarhet, Samhällsavdelningen. Månad då rapporten trycktes, 2021
Kontaktperson	Annika Pers Gustafsson, Länsstyrelsen i Jönköpings län, 010-223 64 26, annika.pers.gustafsson@lansstyrelsen.se
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Fotografier	Pixabay
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—21/rapportnummer--SE
Upplaga	antal exemplar.
Tryckt på	Länsstyrelsen i Jönköpings län, 2021
Miljö och återvinning	Rapporten är tryckt på miljömärkt papper

© Länsstyrelsen i Jönköpings län 2021

Förord

Skrivs till slutversionen

Innehållsförteckning

Förord **5**
Sammanfattning **8**
Åtgärdssammanfattning 8
Inledning **11**
Syfte, mål och avgränsningar 12
Länsstyrelsens uppdrag 12
Avgränsningar och kopplingar till andra styrande dokument 12
Miljökvalitetsmål 13
Klimatanpassning 13
Agenda 2030 14
Regional utvecklingsstrategi 2020–2035 (RUS) 14
Regional Livsmedelsstrategi för Jönköpings län 2030 15
Smålands skogar får värden att växa 15
Framtagande och process 16
Förändring av åtagande och uppdatering av programmet 16
Läshänvisning 17
Åtgärder **18**
Ansvarig aktör 18
Kostnad och finansiering 18
Uppföljning 21
Strategiska åtgärder 21
1. Systematiskt arbete med klimat och energi 22
2. Hållbara investeringar 23
3. Beräkning av länets totala utsläpp 25
Områdesspecifika åtgärder 26
Transporter och resor 26
4. Tjänsteresor, besöksresor och kundresor 26
5. Arbetspendling 28
Samhällsplanering 29
6. Ökat samarbete i samhällsplaneringsprocessen 30
7. Metodutveckling för samhällsplaneringen 30
8. Trygga och sammanhängande vägar för cykel 32
Bebyggelse 33
9. Minskad klimatpåverkan från byggnader 33
10. Renovera resurs- och energieffektivt 35
Konsumtion och livsstil 37
11. Upphandling och strategiska inköp 37
12. Workshops om upphandling 38
13. Kampanj om konsumtion 40
14. Minska avfallet 41
Förnybar energi 43
15. Öka den förnybara produktionen av el, värme och kyla 43
16. Främja produktionen av förnybar energi 44
Gröna näringar och natur 45

17. Skogsbruket har låg klimatpåverkan och är anpassat efter ett förändrat klimat 45
18. Jordbruket är energieffektivt och har låg klimatpåverkan ... 47
Näringsliv och affärsutveckling ... 49
19. Rådgivning och tillsyn för resurseffektiva företag ... 49
20. Workshops för cirkulär ekonomi ... 51
Projektåtgärder ... 53
I. Kartläggning av varu- och energiflöden samt restflöden ... 53
II. Minska vattenkonsumtionen ... 54
III. Samordning av kommunernas energiplaner ... 56
IV. Tillvarata restprodukter och restflöden inom industrin ... 57
V. Lagring och smart styrning av el ... 58
VI. Bättre kännedom om kapaciteten i länets elnät ... 59
VII. Ökat samarbete och vägledning för näringslivet ... 60
Indikatorer ... 62
Mål till 2045 ... 62
Ordlista ... 64
Bilaga 1. Åtgärder listade efter aktör ... 65
Aktör, t ex Länsstyrelsen/Kommun/Klimatrådets aktörer ... 65
Åtgärder på strategisk nivå ... 65
Områdesspecifika åtgärder ... 65

Sammanfattning

Åtgärdsprogrammet Minskad klimatpåverkan syftar till att förbättra klimat- och energiarbetet i Jönköpings län. Åtgärderna som presenteras har arbetats fram genom klimatrådets fokusgrupper och arbetsgrupper samt miljömålssamordnare i kommunerna och Region Jönköpings län. De har därefter behandlats av Klimatrådets beredningsgrupp samt inom Länsstyrelsens styrgrupp. Klimatrådet Jönköpings län har sedan ställts sig bakom åtgärdsprogrammet.
De globala målen som Agenda 2030, Parisavtalet, EU:s och Sveriges energi- och klimatmål samt länets uppdaterade klimat- och energistrategi från 2019 ligger som en bas för åtgärdsprogrammet.

Åtgärdsprogrammet innehåller 20 åtgärder och sju projektåtgärder, se tabell nedan.

Åtgärdssammanfattning

Nr	Åtgärdsnamn	Förslag på ansvarig aktör
Strategiska åtgärder		
1	Systematiskt arbete med klimat och energi	Gemensam åtgärd för alla deltagande aktörer
2	Hållbara investeringar	a) Länsstyrelsen*, Kommuninvest, Vaggeryds och Gislaveds kommuner, Länsförsäkringar Jönköping samt ELMIA. b) Kommunerna
3	Beräkning av länets totala utsläpp	Länsstyrelsen
Områdesspecifika åtgärder		
Transporter och resor		
4	Tjänsteresor, besöksresor och kundresor	a) Region Jönköpings län b) Alla klimatrådets aktörer
5	Arbetspendling	a) Region Jönköpings län b) Alla klimatrådets aktörer
Samhällsplanering		
6	Ökat samarbete i samhällsplaneringsprocessen	Region Jönköpings län (Regional utveckling)*, Länsstyrelsen i Jönköpings län, kommunerna, Region Jönköpings län (Jönköpings länstrafik), Trafikverket
7	Metodutveckling för samhällsplaneringen	Länsstyrelsen i Jönköpings län*, Kommunerna, Trafikverket, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland), Region Jönköpings län (Jönköpings länstrafik)
8	Trygga och sammanhängande vägar för cykel	Kommunerna, Region Jönköping län

Bebyggelse		
9	Minskad klimatpåverkan från byggnader	a) Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, kommunerna (energi- och klimatrådgivarna), Södra, Träcentrum, Träbyggnadskansliet, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun, Länsstyrelsen b) Länsstyrelsen*, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland), kommunerna (energi- och klimatrådgivarna), Södra, Träcentrum, Träbyggnadskansliet, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun c) Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun, Länsstyrelsen, Vätterhem AB, kommunerna, kommunala bostadsbolag, samt andra berörda aktörer.
10	Renovera resurs- och energieffektivt	Kommunerna, Region Jönköpings län, kommunala bostadsbolag, privata bostadsbolag
Konsumtion och livsstil		
11	Upphandling och strategiska inköp	Alla som ställer sig bakom åtgärden, Kommunerna, Region Jönköpings län, Länsstyrelsen
12	Workshops om upphandling	Länsstyrelsen, Region Jönköpings län
13	Kampanj om konsumtion	Klimatrådet som samverkansplattform
14	Minska avfallet	Alla klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer
Förnybar energi		
15	Öka den förnybara produktionen av el, värme och kyla	Alla Klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer
16	Främja produktionen av förnybar energi	Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, kommunerna (energi- och klimatrådgivarna)
Gröna näringar och natur		
17	Skogsbruket är har låg klimatpåverkan och anpassat efter ett förändrat klimat	a) Skogsstyrelsen*, Södra och LRF b) Länsstyrelsen*, Skogsstyrelsen och Södra c) Södra, Länsstyrelsen och LRF
18	Jordbruket är energieffektivt och har låg klimatpåverkan	a) LRF*, Länsstyrelsen, Region Jönköpings län (Energikontoret Norra Småland) samt kommunerna (Kommunala energirådgivarna) b) LRF* och Länsstyrelsen c) Region Jönköpings län, Länsstyrelsen, LRF och övriga organisationer i styrgruppen för den regionala livsmedelsstrategin

Näringsliv och affärsutveckling		
19	Rådgivning och tillsyn för resurseffektiva företag	a) Länsstyrelsen*, kommunerna (tillsynsansvariga). b) Länsstyrelsen*, kommunerna (tillsynsansvariga). c) Länsstyrelsen
20	Workshops för cirkulär ekonomi	CSR Småland*, kommunerna
Projektåtgärder		
I	Kartläggning av varu- och energiflöden samt restflöden	
II	Minska vattenkonsumtionen	
III	Samordning av kommunernas energiplaner	
IV	Tillvarata restprodukter och restflöden inom industrin	
V	Lagring och smart styrning av el	
VI	Bättre kännedom om kapaciteten i länets elnät	
VII	Ökat samarbete och vägledning för näringslivet	

Inledning

Klimatet är en av vår tids största utmaningar. Det vi gör idag har stor påverkan på framtiden och kommande generationer. I Jönköpings län måste vi alla bidra till att minska våra utsläpp av växthusgaser och anpassa oss efter de klimatförändringar som sker. Det här åtgärdsprogrammet syftar till att minska vår klimatpåverkan som vi orsakar i Jönköpings län.,

Vi i Jönköpings län har sedan länge haft ett ambitiöst och aktivt klimat- och energiarbete. Redan år 2011 bildades klimatrådet där vi enades om visionen ”Plusenergilän” - att ta klimatfrågan på allvar och sikta mot att leverera ett överskott av förnybar energi. Jönköpings län skulle till år 2050 bli ett energiproducerande län med kraftig energieffektivisering i alla sektorer och leverera ett överskott av förnybar energi samtidigt som vi reducerar våra utsläpp av växthusgaser.

År 2019 fastställdes den uppdaterade klimat- och energistrategin[1] för länet och visionen förtydligades till *Klimatsmart plusenergilän* – för att synliggöra vikten av de tre benen:

- utsläppsminskningar,
- öka andelen förnybara energi samtidigt som vi använder den mer effektivt och
- anpassning till ett förändrat klimat.

Internationellt och nationellt har det hänt mycket inom området och den uppdaterade klimat- och energistrategin tar således även hänsyn till Agenda 2030, ambitionerna i Parisavtalet samt Sveriges klimat- och energimål.

Åtgärdsprogrammet Minskad klimatpåverkan är framtaget för att ge aktörerna i länet kraftfulla, gemensamma och effektfulla åtgärder för att komma vidare i klimat- och energiarbetet.

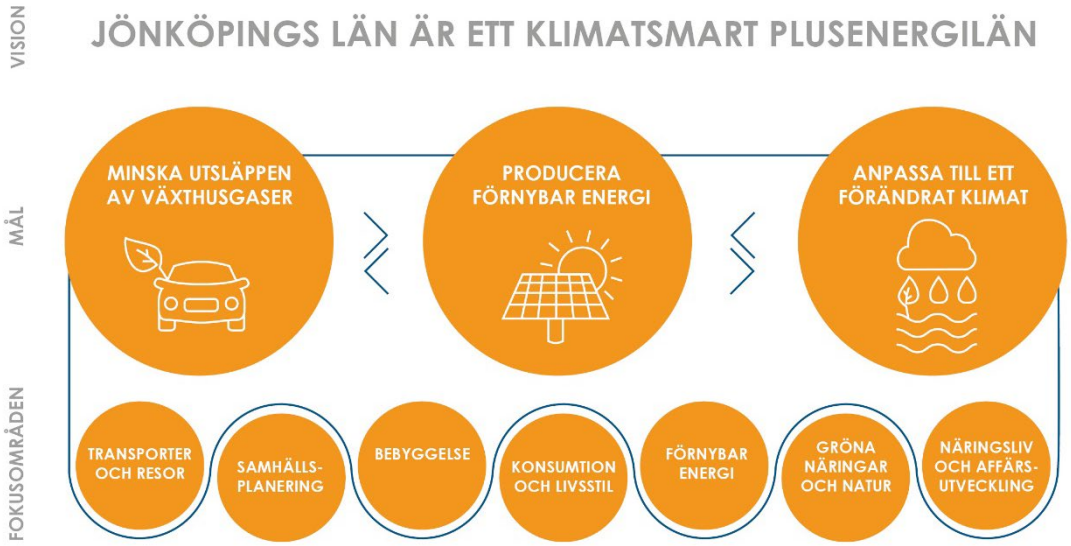

Figur 1 Vision, mål och fokusområden för klimat- och energiarbetet i Jönköpings län.

[1] Klimat- och energistrategi för Jönköpings län, Meddelande nr 2019:18

Det är den nya klimat- och energistrategins vision, mål och fokusområden som är utgångspunkten för detta åtgärdsprogram med inriktning på minskning av klimatpåverkande utsläpp och ökad andel förnybar energi.

Detta åtgärdsprogram ersätter ett tidigare åtgärdsprogram som gällde mellan åren 2015 och 2019. Programmet reviderades under en kontrollstation 2017. Det programmet innehöll 27 åtgärder. 77 procent av åtgärderna var vid programperiodens slut helt genomförda och 14 procent var genomförda till mer än hälften. Resultat och erfarenheter från det tidigare programmet ligger till grund för framtagandet av detta åtgärdsprogram.

Åtgärderna i programmet är inte bindande utan bygger på överenskommelser mellan olika aktörer.

Syfte, mål och avgränsningar

Åtgärdsprogrammets syfte är att främja klimat- och energiarbetet inom länets verksamheter och därmed även bidra till de klimat- och energipolitiska målen i samhället i stort. Åtgärdsprogrammet lyfter fram prioriterade åtgärder som är viktiga för att minimera länets klimatutsläpp, öka den förnybara energin och därmed bidra till länets klimat- och energistrategi.

Länsstyrelsens uppdrag

Länsstyrelsens uppdrag som helhet är att verka för ett långsiktigt hållbart samhälle och att nationella mål får genomslag i samhället. Inom energi- och klimatområdet är uppdraget att samordna och leda det regionala arbetet och i miljömålsarbetet i bred samverkan utveckla och genomföra regionala åtgärdsprogram som har sin utgångspunkt i länets klimat- och energistrategi.

Avgränsningar och kopplingar till andra styrande dokument

Detta åtgärdsprogram syftar till att minska länets klimatpåverkan. Åtgärderna är en del i det arbete som sker inom länet och pekar ut områden som är eftersatta. Åtgärdsprogrammet innehåller inte allt vad som krävs för att vi ska nå våra klimat- och energimål, regionalt eller globalt.
Målsättningen med programmet är att det ska innehålla kraftfulla åtgärder med aktörer som tar ansvar för genomförandet. Nulägesbeskrivning för minskad klimatpåverkan ingår i länets klimat- och energistrategi (2019), och här ges därför enbart en kort introduktion till varje avsnitt.
Åtgärderna som pekas ut i detta program är främst samverkansåtgärder och som ingår i eftersatta områden som är utpekade i länets klimat- och energistrategi. Det finns fler exempel på viktiga insatser som genomförs i länet. Detta åtgärdsprogram beskriver på inget sätt allt som genomförs i länet, bland annat genomförs flera projekt och en del av dessa insatser med koppling till klimatmålen beskrivs nedan.

Ett åtgärdsområde där det redan pågår ett aktivt och starkt arbete är att minska matsvinnet och öka andelen vegetarisk mat i offentlig verksamhet. Inom dessa områden finns det därför inget behov av att ha en särskild åtgärd i åtgärdsprogrammet.
Ett annat område där det redan pågår mycket är de länsgemensamma transportprojekten. Några exempel är FASTR - Snabbare omställning till fossilfria transporter i Jönköpings län -och projektet ATTRACT - Innovativ arbetspendling för attraktiva arbetsgivare i Jönköpings län – ATTRACT, som startar 2021.

MILJÖKVALITETSMÅL

Begränsad klimatpåverkan är ett av 16 nationella miljökvalitetsmål[2], som är beslutade av Sveriges riksdag. 14 av miljökvalitetsmålen gäller för Jönköpings län (eftersom länet inte har några fjäll- och havsmiljöer). För miljömålet Begränsad klimatpåverkan är Jönköpings läns klimat- och energistrategi en regionalisering av miljömålet. För övriga miljömål gäller de nationella även för Jönköpings län.
Åtgärdsprogrammet Minskad klimatpåverkan är ett av fem åtgärdsprogram i länet. Övriga åtgärdsprogram är:

- Hälsans miljömål
- Vattnets miljömål
- Grön handlingsplans åtgärdsprogram
- Anpassning till ett förändrat klimat

Det finns flera överlapp mellan de olika åtgärdsprogrammen. Närmast koppling finns det till åtgärdsprogrammet för Hälsans miljömål som bland annat innehåller åtgärder om samhällsplanering.

Andra miljökvalitetsmål som gynnas av flera åtgärder i detta åtgärdsprogram är bland annat målen Frisk luft, Bara naturlig försurning och God bebyggd miljö.

Begränsad klimatpåverkan

”Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.”

KLIMATANPASSNING

Att minska samhällets utsläpp av växthusgaser har länge varit en aktuell fråga, som under de senaste åren på allvar fått sällskap av frågan hur vi anpassar oss till de klimatförändringar vi inte kan motverka. Klimatpåverkan och klimatanpassning har blivit två sidor av samma mynt. Klimatanpassning handlar om att minska effekterna av den klimatförändring vi inte kan motverka, det vill säga att lindra de skador som kan uppkomma på grund av ett förändrat klimat. Att hindra att skadorna uppkommer genom att minska samhällets klimatpåverkan är dock det övergripande målet! I åtgärdsprogrammet för Anpassning till ett förändrat

[2] Sverigesmiljamal.se

klimat återfinns åtgärder för att motverka risken för de (samhälls)skador som kan uppkomma på grund av den klimatförändring vi inte kan förhindra.
Därför återfinns inte några rena åtgärder för klimatanpassning i detta åtgärdsprogram.
Inom fokusområdet Gröna näringar återfinns åtgärder som rör anpassning till ett förändrat klimat men där huvudsyftet är att minska klimatpåverkan varpå dessa åtgärder återfinns i detta åtgärdsprogram.
Åtgärdsprogrammet Anpassning till ett förändrat klimat har tagits fram parallellt med detta åtgärdsprogram och gäller under samma tidsperiod.

AGENDA 2030

Världens länder har enats kring en global, gemensam agenda för hållbar utveckling, Agenda 2030[3]. Agendan innehåller 17 globala mål för hållbar utveckling som inkluderar miljömässiga, sociala och ekonomiska perspektiv. Klimatfrågan är synlig i flera av målen.
För att Agenda 2030 ska bli verklighet behöver alla världens länder bidra. Sverige vill vara en föregångare för hållbar utveckling och för att det ska ske behöver samtliga delar av samhället bidra till och inkluderas i arbetet. Problemen är i många fall globala, men lösningarna är ofta lokala och aktörer i länet har en betydelsefull roll i att bidra till Sveriges arbete med Agenda 2030 och hållbar utveckling.
Tydligast koppling till åtgärdsprogrammet är mål 13 Bekämpa klimatförändringarna. Men fler andra mål kopplar också tydligt till åtgärdsprogrammet. Illustrationen visar på andra mål som kopplar till detta åtgärdsprogram. Under varje åtgärd beskrivs kopplingar till Agenda 2030-målen utöver mål 13 som kopplar till alla åtgärderna i programmet.

Figur 2 Illustration över de globala målen för hållbar utveckling som främst kopplar till åtgärdsprogrammet.

REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI 2020–2035 (RUS)

Den regionala utvecklingsstrategin, RUS, är en vägvisare för Jönköpings läns samlade utvecklings- och tillväxtarbete. Strategin pekar ut vad som krävs för att Jönköpings län ska bli Sveriges mest hållbara, attraktiva och tillgängliga region till år 2035.
För att nå visionen är den regionala utvecklingsstrategin uppdelad i sex strategiområden:

[3] Agenda 2030-delegationen. [https://agenda2030delegationen.se/]

1. En hållbar region
2. En attraktiv region
3. En tillgänglig region
4. En smart region
5. En kompetent region
6. En global region

Varje strategiområde består av delstrategier. För att ge den regionala utvecklingsstrategin kraft och för att bidra till att länet fokuserar sitt arbete på att genomföra strategin kopplas handlingsplaner och riktade projektutlysningar till delstrategierna.

Åtgärdsprogrammet kompletterar RUS:en och flera åtgärder inom åtgärdsprogrammet bidrar till RUS:en. På samma sätt kompletterar detta åtgärdsprogram den regionala utvecklingsstrategins handlingsplaner. Några exempel på åtgärder i programmet som bidrar till RUS:en är 2. Hållbara investeringar, 12. Workshop om upphandling, 13. Kampanj om konsumtion, 20. Näringslivet är resurseffektivt och bidrar till klimatsmarta lösningar samt projektåtgärden II Minska vattenkonsumtionen.

REGIONAL LIVSMEDELSSTRATEGI FÖR JÖNKÖPINGS LÄN 2030

Länsstyrelsen i Jönköpings län, Region Jönköpings län och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) har tillsammans med Hushållningssällskapet, Elmia, Jönköping University, Smålands Turism och Jönköpings kommun tagit fram en regional livsmedelsstrategi. Den beslutades av regionstyrelsen den 12 juni 2018.
Strategin har fem fokusområden:

- Produktion
- Innovation
- Göra affärer
- Attityder
- Självförsörjningsgrad

Åtgärdsprogrammet kompletterar livsmedelsstrategin och flera åtgärder inom åtgärdsprogrammet bidrar även till livsmedelsstrategins mål, till exempel åtgärd 18 Jordbruket är energieffektivt, har låg klimatpåverkan och är anpassat efter ett förändrat klimat, men även kopplingar till åtgärderna inom konsumtion och livsstil, nr 11–14.

SMÅLANDS SKOGAR FÅR VÄRDEN ATT VÄXA

Länsstyrelsen i Jönköpings län, Region Jönköpings län, Lantbrukarnas riksförbund Jönköping, Lantbrukarnas riksförbund Sydost, Jönköping University, Linnéuniversitet, Länsstyrelsen i Kalmar, Länsstyrelsen i Kronoborgs län, Regionförbundet i Kalmar län, Region Kronoberg, Skogsstyrelsen, Sveaskog och Södra har tillsammans tagit fram en skogsstrategi för Småland.
Den ska ses som ett styrande dokument för arbetet med skogsfrågor i hela Smålandsregionen. Det finns kopplingar till åtgärdsprogrammet främst inom åtgärd 17. Skogen är energieffektiv, har låg klimatpåverkan och är anpassat efter ett förändrat klimat.

Framtagande och process

Framtagande av åtgärdsprogrammet Minskad klimatpåverkan började under hösten 2019 med en behovsanalys baserat på indikatorer i klimat- och energistrategin. Analysen identifierade de mest relevanta områdena för att ge kraftfulla åtgärder. Behov och utmaningar har även identifierats och diskuterats utifrån det föregående åtgärdsprogrammet Minskad klimatpåverkan 2015–2019 i dialog med kommuner och andra berörda aktörer under våren 2020.

Under år 2019 genomfördes en översyn över hur miljömålens åtgärdsprogram tas fram och hur de ser ut. Alla berörda aktörer inbjöds att delta i detta arbete. Arbetet mynnade ut i en målsättning för hur ett åtgärdsprogram ska se ut och vad det ska innehålla.

- Kräver flera aktörers **gemensamma** kunskap och **samverkan**
- Får mer effekt av att genomföras av flera aktörer **samtidigt**
- Sker inom **eftersatta områden**

Få och kraftfulla åtgärder

Flexibilitet: mer fokus på effekt/mål

Både basåtgärder och spetsåtgärder

Figur 3 Definition av en åtgärd

För att få fram så kraftfulla och effektiva åtgärder som möjligt är det viktigt med en tät dialog och samverkan med aktörer inom länet. Framtagande av det nya åtgärdsprogrammet startade med workshop för länets kommuner och Region Jönköpings län under våren 2020. Därefter har arbetet fortsatt med workshop inom Klimatrådets fokusgrupper och arbetsgrupper. Åtgärdsidéer har succesivt arbetats fram genom dessa kanaler under framtagandet. Åtgärdsförslagen har behandlats av klimatrådets beredningsgrupp samt inom Länsstyrelsens styrgrupp för att därefter lyftas upp för ställningstagande i Klimatrådet.

FÖRÄNDRING AV ÅTAGANDE OCH UPPDATERING AV PROGRAMMET

Länsstyrelsen planerar att göra en halvtidsavstämning när halva programperioden är genomförd. Halvtidsavstämningen ska ge svar på vilka åtgärder som kan kräva fler insatser och varför.

Berörda aktörer informeras om översynen och det finns möjligheter att komma med synpunkter och önskemål på förändringar i åtgärdsformuleringarna. Länsstyrelsen tar fram förslag på hur åtgärderna kan ändras, under det arbetet tas kontakt med berörda aktörer för diskussion.

När förslaget är klart skickas det till berörda aktörer för att ge dem möjlighet att bestämma om de vill ändra sina åtaganden utifrån ändringarna. Då ges även chansen att åta sig fler åtgärder eller avsäga sig åtgärder.

Läshänvisning

Allt bakgrundsmaterial som ligger till grund för detta åtgärdsprogram kan du läsa i Jönköpings läns *klimat- och energistrategi* (Meddelande nummer 2019:18), samt i Uppföljning av åtgärdsprogrammen för miljö och klimat (Meddelande nummer 2020:17).

Åtgärderna i detta åtgärdsprogram beskrivs i kapitlet Åtgärder. Åtgärderna är indelade i tre block: Strategiska åtgärder, Områdesspecifika åtgärder och Projektåtgärder. De områdesspecifika åtgärderna är indelade efter klimat- och energistrategins sju fokusområden. Åtgärderna listas även för respektive aktör i Bilaga 1. Åtgärder listade efter aktör. Först i den slutliga versionen av åtgärdsprogrammet kommer bilagan att finnas med.

I kapitlet Åtgärder beskrivs alla åtgärder utifrån att de ska kunna läsas var och en för sig, därför kan upprepningar förekomma mellan åtgärderna.

Alla åtgärder bidrar till Sveriges energi- och klimatmål, inklusive miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan. De flesta åtgärder bidrar även till att uppnå flera andra mål, tex andra miljökvalitetsmål eller hållbarhetsmål. Dessa anges under varje åtgärd.

Åtgärder

Åtgärderna i föreliggande åtgärdsprogram är indelade i tre block:

- Strategiska åtgärder
- Områdesspecifika åtgärder och
- Projektåtgärder

De strategiska åtgärderna är tre till antalet, och gemensamt för dessa åtgärder är att de är strategiska och inte är kopplade till ett specifikt fokusområde så som de områdesspecifika åtgärderna är. Den första åtgärden genomförs av alla deltagande aktörer. För de områdesspecifika åtgärderna väljer aktörerna själv vilka åtgärder de avser att genomföra. Projektåtgärderna är åtgärder som framkommit i framtagandeprocessen som potentiella åtgärder men där de är så stora att de behöver extern finansiering. Det finns sex projektåtgärder inom olika fokusområden. Dessa åtgärder kommer inte att följas upp förrän vid slutuppföljningen.

Åtgärderna skall utföras inom programperioden 2021–2025.

ANSVARIG AKTÖR

Under varje åtgärd nämns den ansvariga aktören. För kommunerna eller Region Jönköpings län adresseras oftast hela koncernen inklusive bolag, men det förekommer också fall där specifik del i organisationen pekas ut. Aktörer med * är huvudansvarig aktör eller sammankallande för åtgärden.
En komplett lista över vilka som ansvarar för respektive åtgärd återfinns i den slutliga versionen av programmet i Bilaga 1. Åtgärder listade efter aktör.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

För varje åtgärd anges förslag på finansieringsmöjligheter samt uppskattad kostnad för genomförande av åtgärden. Inför remissversionen har kommunerna tillfrågats om finansiering och uppskattade kostnader, samlad bedömning utifrån dessa uppskattningar återfinns under varje åtgärd.

Metoder för att bedöma kostnadsbilden

Det finns olika metoder för att bedöma hur kostnadsbilden ser ut för en åtgärd. Två exempel är multikriterieanalys (MKA) och kostnadsnyttoanalys (CBA). Med hjälp av en multikriterieanalys jämförs alternativa lösningar mot varandra. Samtliga alternativ bör bedömas efter samma kriterier. Kriterierna för bedömning av alternativen kan vara olika viktade och ge mer eller mindre påverkan på slutresultatet. Det är viktigt att alla personer som deltar i multikriterieanalysen är överens om kriteriernas inbördes viktning för att resultatet ska bli förtroendegivande och acceptabel.

I en kostnadsnyttoanalys (CBA) är utgångspunkten att det finns flera alternativa lösningar på hantering av ett identifierat problem. En kostnadsnyttoanalys används med fördel i sammanhang där en bredare beskrivning av ekonomiska konsekvenser är värdefull.
Målet med analysen är att i största möjliga mån sätta ett värde i pengar (monetärt värde) på samtliga nyttor och kostnader som förknippas med varje åtgärdsalternativ, och därefter jämföra beloppen.

En åtgärd är samhällsekonomiskt lönsam om nuvärdet på nyttorna överstiger nuvärdet av kostnaderna. Nuvärdena är framtida belopp uttryckta i dagens penningvärde. Värt att tänka på är att resultatet av en kostnadsnyttoanalys i hög grad kommer att påverkas av vilka antaganden som görs.

Sammanställning av aktuella stödmöjligheter

I detta avsnitt har för att underlätta för deltagande aktörer i åtgärdsprogrammet en sammanställning av aktuella stödmöjligheter tagits fram. Sammanställningen ger en övergripande information om de mest aktuella stödstrukturerna vid programmets publicering och är inte heltäckande. Den utgår inte heller från en samhällsekonomisk analys. I denna sammanställning ingår endast de stödstrukturer som har en tydlig koppling till minskad klimatpåverkan. Det kan finnas andra stödstrukturer som indirekt har positiva klimat- och energieffekter.

Investeringsstöd och bidrag

Här listas de huvudsakliga stödstrukturer som finns vid åtgärdsprogrammets publicering och som bidrar till ökade möjligheter att genomföra åtgärderna. Listan utgår ifrån vilka stödstrukturer som finns hösten 2020 och kan förändras givet nya prioriteringar från ansvariga stödgivare. De listade bidragen och investeringsstöden varierar både i omfattning av medel och hur omfattande ansökningsprocessen är.

- **Sammanställning av bidrag för att uppnå miljömålen år 2020**
- **Klimatklivet**
  Fokus på utsläppsminskningar av växthusgaser, i huvudsak stöd till investeringar i exempelvis infrastruktur och energilösningar som bidrar till att minska användandet av fossila bränslen. Sökbart för alla typer av organisationer.
- **Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF)**
  I EU:s programperiod 2021–2027 är det fokus på cirkulär ekonomi och ccc. Avser i huvudsak insatser i form av utvecklingsprojekt som genomförs regionalt och lokalt i samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv.
- **Ladda bilen-stödet**
  Investeringsstöd för privat laddinfrastruktur för organisationer, bidrar till etablering av elbilsladdare för organisationens egen användning. Sökbart för alla typer av organisationer.
- **Stadsmiljöavtal**
  I nationell plan för transportsystemet 2018–2029 anges prioriteringar för investeringar med syfte att öka persontransporter i kommuner och regioner med kollektivtrafik eller cykeltrafik samt hållbara godstransporter, stadsmiljöavtal söks av kommuner och regioner.
- **Prel. kommande Solcellsstöd för kommuner och företag**
- **Industriklivet**
  Fokus på att minska utsläpp av växthusgaser i industriprocesser, omfattar både forskning, studier samt rena investeringar i teknik.
- **Regional transportplan för Jönköpings län 2018–2029**

Opartisk, kostnadsfri rådgivning och expertstöd

Här listas de aktörer som du kan vända dig till för att få övergripande stöd och råd.

- Kommunal energi- och klimatrådgivning
- Länsstyrelsen

Regionala nätverk och initiativ
Här listas de huvudsakliga regionala nätverk och initiativ som finns vid åtgärdsprogrammets publicering.

- Klimatrådets fokusgrupper och arbetsgrupper
- Energikontor Norra Smålands profilområden hållbart resande och transporter och energieffektiva företag

UPPFÖLJNING

Åtgärderna i åtgärdsprogrammet följs varje år upp av Länsstyrelsen och varje aktör anger hur långt man kommit.
Detta hänger ihop med **bedömningskriterierna** som är angivna under respektive åtgärd och är det som följs upp varje år i Åtgärdswebben. Åtgärdswebben är det webbaserade verktyg som kan användas för alla miljömålsåtgärdsprogrammen.

Genomförandegraden av åtgärderna bedöms enligt följande skala:
G: Åtgärden är genomförd helt eller i huvudsak, eller har införts i löpande verksamhet
H: Åtgärden är genomförd till mer än hälften
P: Åtgärden är påbörjad men ännu inte gjord till mer än hälften
E: Åtgärden är ej påbörjad

Resultat från uppföljningen sammanställs och publiceras årligen på Länsstyrelsens och klimatrådets webbplatser. Resultatet kan också följas upp i det rapporteringsverktyg som nämns ovan, Åtgärdswebben. I Åtgärdswebben kan varje aktör själv göra utdrag för att sammanställa sina egna men även länets resultat i det format som passar varje aktör.

Mål och indikatorer

Åtgärderna är också starkt kopplade till de mål och indikatorer som sattes i klimat- och energistrategin. Dessa kommer att följas upp enligt klimat- och energistrategin, se alla mål och indikatorer i klimat- och energistrategin. De indikatorer som är kopplade till åtgärdsprogrammet listas i avsnitt Indikatorer. En komplett lista över alla indikatorer som är kopplade till respektive åtgärd tas fram till den slutliga versionen av åtgärdsprogrammet.

Bidrar även till andra miljömålkvalités- och globala mål för hållbar utveckling

För varje åtgärd listas de miljömål som är kopplade till respektive åtgärd. Här skrivs därför inte miljömålet Minskas klimatpåverkan ut, då alla åtgärder kopplar till detta mål.
Här beskrivs också alla Globala hållbarhetsmål som är kopplade till åtgärden.

Strategiska åtgärder

Block 1 innehåller tre strategiska åtgärder. Åtgärd 1 har ett mer övergripande ledningsfokus och är en gemensam åtgärd som gäller för alla aktörer i programmet.
Åtgärd 2 är en valbar strategisk åtgärd och åtgärd 3 är en strategisk åtgärd för Länsstyrelsen.

1. SYSTEMATISKT ARBETE MED KLIMAT OCH ENERGI

Syfte och mål

Syftet är att få företag och organisationer i länet att systematiskt jobba med att minska sina växthusgasutsläpp, främja den förnybara energiproduktionen och använda energin på ett effektivare sätt. Målet är att vi ska minska våra totala utsläpp[4] till 4 ton per invånare och år till 2030 och 1 ton till 2045 per invånare och år för att vi ska nå våra regionala, nationella och globala mål.

Bakgrund

I Jönköpings län måste vi alla bidra till att minska våra utsläpp av växthusgaser, främja den förnybara energiproduktionen och effektivisera energianvändningen. För att nå målet om 1 ton per invånare till 2045 behöver vi minska våra totala utsläpp (inklusive konsumtion) med drygt 7 % årligen jämfört med 2018. För att nå länets mål på minskade territoriella[5] växthusgasutsläpp med 75 % jämfört med 1990 behöver vi årligen minska våra territoriella växthusgasutsläpp på 8 % per år.
Ett viktigt led i att minska våra utsläpp och effektivisera vår energianvändning är att vi alla jobbar systematiskt med klimat- och energifrågan. Att ta hjälp av andra organisationer som är i samma sits eller har kommit längre, för att själv få draghjälp, kan vara en framgångsfaktor. Att dessutom ta ett ansvar för att aktivt sprida och kommunicera det organisationen gör inom sakområdet lyfter arbetet.

Åtgärden omfattar även att samverka med andra aktörer och sprida de goda exempel som aktörer gör inom arbetsområdet.

Rekommenderad metod

En metod för att jobba strukturerat och systematiskt med frågorna är att ta det stegvis:

- analysera,
- identifiera,
- prioritera
- genomföra åtgärder i syfte att minska utsläpp av växthusgaser samt
- följa upp.

Alla länets kommuner och övriga av klimatrådets medlemmar följer idag upp sina koldioxidutsläpp med hjälp av eget beräkningsverktyg eller det som är framtaget gemensamt i rådet. Den rekommenderade metoden är klimatrådets framtagna beräkningsverktyg, men i de fall aktören själv har ett annan metod är det likvärdigt.

Genomförande

a) **Beräkning** av energi- och koldioxidutsläpp genom eget beräkningsverktyg eller det av klimatrådet framtagna beräkningsverktyget.
b) Uppföljning årligen av följande tre punkter:
   - Utsläpp
   - Energianvändning

[4] Med totala utsläpp menas här både utsläpp som sker inom länet och Sverige men de utsläpp som uppstår utanför Sverige (genom tex konsumtion från andra länder)
[5] Med territoriella utsläpp menas de utsläpp som sker inom länets geografiska område

- Andelen förnybar energi

c) **Analysera** och **identifiera** verksamhetens klimat- och energiarbete, inklusive ta fram mål för verksamheten.
d) Arbetet framåt dokumenteras i en handlingsplan eller annat styrande dokument som organisationen använder. Åtgärder från handlingsplanen **prioriteras** utifrån ett kostnads-nytta-perspektiv.
e) Åtgärder **genomförs**.
f) Sprida och samverka kring sina erfarenheter till exempel genom deltagande i klimatrådets organisation och arbetsgrupper.

Ansvarig aktör

Åtgärden är en gemensam åtgärd som gäller alla deltagande aktörer.

Effekt och uppföljning

G: Organisationen har genomfört **steg a-f** under programperioden (eller motsvarande steg i annat system).
H: Organisationen har genomfört **steg a-d** under programperioden (eller motsvarande steg i annat system).
P: Organisationen har genomfört **steg a-b** under programperioden (eller motsvarande steg i annat system).

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Förnybar energi för alla, 11 Hållbara städer och samhällen och 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är Frisk luft och God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Finansiering i ordinarie budget.
Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i arbetstid. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

2. HÅLLBARA INVESTERINGAR

Syfte och mål

Skapa förutsättningar för att fler investerar hållbart i Jönköpings län.

Bakgrund

Sedan våren 2019 arbetar en grupp initierad av klimatrådet med att skapa förutsättningar för att fler investerar hållbart i Jönköpings län. Hållbara investeringar syftar till att driva positiva sociala och miljömässiga konsekvenser tillsammans med finansiella resultat, så att investerare kan göra mer med sina pengar. Gruppen arbetar med två spår:

1. Dialog med den kommunala ekonomichefsgruppen om:
    - Gemensamt nuläge om hur andelen ”gröna investeringar” ser ut per kommun i länet och samlat för Jönköpings län jämfört med andra län. I dialogen identifieras också en gemensam plan framåt, bland annat om hur kunskapen om gröna och hållbara investeringar kan öka.

2. Förstärka kunskapsläget generellt hos länets övriga aktörer, privata och offentliga. Det kan handla om att synliggöra fördelar och lyfta fram aktörer som är i framkant inom området.

Den befintliga arbetsgruppen består av Länsstyrelsen, Kommunivest, Vaggeryds och Gislaveds kommuner, Länsförsäkringar Jönköping samt ELMIA.

Genomförande

a) Under åtgärdsperioden fortsätter arbetsgruppen arbetet som pågår med utgångspunkt i avsnittet ovan.
b) Samtliga kommuner fortsätter att delta i arbetet genom den kommunala ekonomichefsgruppen och därigenom öka sina kunskaper om ”gröna investeringar”.

Ansvariga aktörer

a) Länsstyrelsen*, Kommunivest, Vaggeryds och Gislaveds kommuner, Länsförsäkringar Jönköping samt ELMIA.
b) Kommunerna

Effekt och uppföljning

Önskad effekt är att fler kommuner och övriga aktörer i länet investerar i ”gröna investeringar”.

Länsstyrelsen, Kommunivest, Vaggeryds och Gislaveds kommuner, Länsförsäkringar Jönköping, ELMIA:
G: Arbetsgruppen har bidragit till att öka kunskapen och stärka förutsättningarna hos kommunerna och andra aktörer i länet så att möjligheten med ”gröna investeringar ” är väletablerad i länet.
H: Arbetsgruppen genomför insatser för ökad kunskap och stärkta förutsättningar hos kommunerna och andra aktörer i länet.
P: Arbetsgruppen arbetar med Hållbara investeringar.

Kommunerna:
G: Aktören har stärkt sin kunskap och ökat sina förutsättningar att genomföra ”gröna investeringar”.
H: Aktören deltar aktivt i insatserna som erbjuds och återkopplar till arbetsgruppen om vilka insatser som behövs för att ta steg framåt.
P: Aktören deltar i insatser som erbjuds av arbetsgruppen Hållbara investeringar.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi för alla, 11 Hållbara städer och samhällen samt 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Beroende på investeringar kan åtgärden bidra till alla de olika miljökvalitetsmålen.

Kostnad och finansiering

Finansiering i ordinarie budget.
Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i arbetstid. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

3. BERÄKNING AV LÄNETS TOTALA UTSLÄPP

Syfte och mål

Syftet är att öka kunskapen om växthusgasutsläppen och kunna vägleda aktörer i länet för att identifiera prioriterade områden för att minska utsläppen. Målet är att på lokal och regional nivå kunna följa upp våra totala växthusgasutsläpp inklusive konsumtionsutsläpp.

Bakgrund

I framtagande av länets klimat- och energistrategi framgick ett behov av att kunna följa upp länets totala växthusgasutsläpp inklusive konsumtionsutsläpp. Samtidigt var intresset stort för att ta fram koldioxidbudget för länet för att på lokal och regional nivå konkretisera Parisavtalet. Det finns flera sätt att ta fram konsumtionsbaserade utsläpp samt koldioxidbudget. Vilken metod som är bäst för både län och kommun behöver utredas. Det finns stort intresse från flera län i att ta fram koldioxidbudeget på ett gemensamt sätt. Diskussioner pågår inom Sveriges ekokommuner (Sekom) om att starta en nationell samverkan för att ta fram en enhetlig metod för koldioxidbudget för Sveriges kommuner.

Genomförande

a) Länsstyrelsen utreder vilken metod som kan användas för att ta fram de totala utsläppen i länet och följer den nationella utvecklingen av samverkansprojekt för både konsumtionsbaserade utsläppsberäkningar och koldioxidbudget.
b) Beräkna utsläppen i länet och konsumtionsbaserade utsläpp ingår om möjligt.
c) Ta fram en koldioxidbudget.
d) Kommunicera vilken metod som används och hur den kan tillämpas på kommunerna.

Ansvarig aktör

Länsstyrelsen

Effekt och uppföljning

G: Länsstyrelsen har genomfört steg a)-d).
H: Länsstyrelsen har genomfört steg a)-b).
P: Länsstyrelsen har genomfört steg a).

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 13 Bekämpa klimatförändringarna.

Kostnad och finansiering

Finansiering i ordinarie budget. Kostnad för åtgärden för arbetstid samt övriga kostnader som uppskattas till under 100 000 kr.

Områdesspecifika åtgärder

Block 2 innehåller 18 områdesspecifika åtgärder som respektive aktör ska arbeta med under programperioden. Åtgärderna är indelade efter fokusområdena i klimat- och energistrategin. För de flesta åtgärder finns det samband med andra fokusområden men åtgärden är kategoriserade utefter där kopplingen till fokusområdets mål är störst.

Transporter och resor

Transporter och resor står idag för den största andelen av länets utsläpp av växthusgaser och energianvändning. Minskningen av utsläpp av växthusgaser går idag alldeles för långsamt i transportsektorn. En omställning krävs därför både gällande vilka fordon och drivmedel som används samt våra resvanor.

4. TJÄNSTERESOR, BESÖKSRESOR OCH KUNDRESOR

Syfte och mål

Syftet är att minska de fossila koldioxidutsläppen från transportsektorn. Målet är att varje organisation aktivt jobbar med målet att minska utsläppen av växthusgaser från tjänsteresor, besöksresor och kundresor.

Bakgrund

I Jönköpings län är transportsektorn den största källan till utsläpp av växthusgaser. Persontransporter står för 60 procent av transportsektorns utsläpp och 27 procent av länets totala växthusgasutsläpp. Dessutom är transportsektorn den sektor som använder mest energi i länet. Tjänsteresor kan stå för en betydande del av växthusgasutsläppen i en organisation. Att verka för minskade utsläpp från tjänsteresor, besöksresor och kundresor är en kraftfull åtgärd för att minska utsläppen av växthusgaser, genom energieffektivisering och att ställa om till mer förnybar energi. Att göra aktiva val i arbetet med tjänsteresor, besöksresor och kundresor kan även ha stora effekter utanför den egna organisationen. Exempelvis kan val av förnybara drivmedel för sin egen fordonsflotta stimulera marknaden för tankstationer och laddinfrastruktur och satsningar på ökat cyklande i tjänsten, för besökare och kunder kan stimulera investeringar i cykelvägar och cykelparkeringar. Flera projekt har genomförts i länet för att verka för att minska utsläppen i tjänsteresor, besöksresor och kundresor, exempelvis Kraftsamling Biogas I & II (Energikontor Norra Småland), Hela RESAN (Energikontor Norra Småland), Projektet Bridging the Gap (Länsstyrelsen i Jönköpings län) och projektet FASTR – Snabbare omställning till fossilfria drivmedel (Energikontor Norra Småland):

Genomförande

För ett framgångsrikt resultat är det viktigt att kartlägga nuläget för organisationen. Organisationen ska:

1. Genomföra en kartläggning. I den är det väsentligt att resvanor (färdmedelsfördelning, resträcka, utsläpp, kostnad), förutsättning för olika färdmedel (inventering) och intresse/attityder ingår.
2. Ta fram egna mål/åtgärder. **Exempel** på åtgärder återfinns i tabell nedan. Även åtgärder som inte ingår i tabellen kan genomföras om de bedöms ha motsvarande effekt. Åtgärderna ska genomföras under programperioden.
3. Följa upp åtgärderna årligen.

Rekommenderad metod

Det är rekommenderat att organisationen genomför åtgärder inom följande områden i Tabell 1. Inom varje område finns förslag på rekommenderade åtgärder att införa, uppdatera och/eller följa upp.

Tabell 1Lista över områden samt förslag på rekommenderade åtgärder inom respektive område.

Samordna	Styra	Underlätta	Uppmuntra
• Utse mobilitetsteam • Inför centralt fordonsansvar • Plan för genomförande • Plan för uppföljning/utvärdering • Plan för kommunikation • Bilpool • Se över parkeringstillgång och avgifter	• Ta fram/uppdatera mötes- & resepolicy • Ta fram/uppdatera fordonspolicy • Fastställ prioriteringsordning för inköp/leasing av fordon • Elektroniska körjournaler • Bokningssystem • Intern klimatväxling	• Digitala möten (utrustning och utbildning) • Säkra & trygga gång-och cykelvägar till arbetsplatsen • Säker & attraktiv cykelparkering (väderskyddade, säkra och trygga) • Inköp av tjänstecyklar • Service & underhåll av fordon och cyklar • Tillgång till tryckluft och reparations-kit • Realtidsinformation om kollektivtrafik • Betalningslösningar för kollektivtrafik att använda i tjänsten • Utbildning i sparsam körning	• Chefer sätter kulturen och föregår med gott exempel • Prova-på aktivitet elcykel/lastcykel • Prova-på aktivitet kollektivtrafik • Kampanjer/tävlingar/utmaningar för personal • Anpassa mötestider/besökstider till kollektivtrafiken • Besöksinformation på webbplats – uppmuntra till hållbart resande

Ansvariga aktörer

a) Region Jönköpings län samordnar det länsövergripande arbetet att främja hållbara tjänsteresor, besöksresor och kundresor. *Dialog pågår i framtagandet av detta åtgärdsprogram med Region Jönköpings län om vilken avdelning/enhet hos Region Jönköping län som ska ansvara för samordnandet.*
b) Alla klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer.

Effekt och uppföljning

G: Kartläggning finns. Minst en åtgärd per område är genomförd och uppföljd.
H: Kartläggning finns. Åtgärder är genomförda men inte inom alla områden (för detta steg räknas endast åtgärder som har genomförts under programperioden.)
P: Kartläggningen är genomförd.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi åt alla, 11 Hållbara städer och samhällen, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är God bebyggd miljö och Frisk luft.

Kostnad och finansiering

Finansieringsstöd finns inom tex stadsmiljöavtal, Klimatklivet, Ladda bilen-stöd
Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i arbetstid för kartläggningen men att kostanden för genomförande är svår att uppskatta. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

5. ARBETSPENDLING

Syfte och mål

Syftet är att minska de fossila koldioxidutsläppen från transportsektorn. Målet är att varje organisation aktivt jobbar med målet att minska utsläppen av växthusgaser från arbetspendling.

Bakgrund

I Jönköpings län är transportsektorn den största källan till utsläpp av växthusgaser. Persontransporter står för 60 procent av transportsektorns utsläpp och 27 procent av länets totala växthusgasutsläpp. Dessutom är transportsektorn den sektor som använder mest energi i länet. Arbetspendling, resor till och från arbetet, kan stå för en betydande del av växthusgasutsläppen för en organisation. Att verka för minskade utsläpp från arbetspendling är en kraftfull åtgärd för att minska utsläppen av växthusgaser, genom energieffektivisering och att ställa om till mer förnybar energi. Att göra aktiva val i arbetet med tjänsteresor kan även ha stora effekter utanför den egna organisationen. För ett framgångsrikt resultat är det viktigt att kartlägga nuläget för organisationen. Det har genomförts flera projekt i länet för att verka för att minska utsläppen ifrån arbetspendling, exempelvis Hela RESAN (Energikontor Norra Småland) och Projektet Bridging the Gap.

Genomförande

Organisationen ska:

1. Genomföra en kartläggning. I den är det väsentligt att resvanor (färdmedelsfördelning, resträcka, utsläpp, kostnad), förutsättning för olika färdmedel (inventering) och intresse/attityder ingår.
2. Ta fram egna mål/åtgärder. **Exempel** på åtgärder återfinns i tabell nedan. Även åtgärder som inte ingår i tabellen kan genomföras om de bedöms ha motsvarande effekt. Åtgärderna ska genomföras under programperioden.
3. Följa upp åtgärderna årligen.

Rekommenderad metod

Det är rekommenderat att organisationen genomför åtgärder inom följande områden se Tabell 2. Inom varje område finns förslag på rekommenderade åtgärder att införa, uppdatera och/eller följa upp.

Tabell 2 Tabell över områden inom åtgärden samt förslag på rekommenderade åtgärder.

Samordna	Underlätta	Uppmuntra
• Utse mobilitetsteam • Plan för genomförande • Plan för uppföljning/utvärdering • Plan för kommunikation	• Säkra & trygga gång- & cykelvägar till arbetsplatsen • Goda cykelparkeringsmöjligheter (väderskyddade, säkra & trygga)	• Kampanjer/tävlingar/utmaningar • Prova-på aktivitet elcykel/lastcykel • Prova-på aktivitet kollektivtrafik

• Se över parkeringstillgång & avgifter	• Goda omklädnings- & duschmöjligheter • Förmåns-/leasingcyklar • Service av privatägda cyklar • Tillgång till tryckluft & enklare reparations-kit • Realtidsinformation om kollektivtrafik • Kollektivtrafikkort mot brutto-löne-/nettolöneavdrag • Information om kollektivtra-fik-utbud, priser etc • Stöd för samåkning • Laddplatser för cykel och bil	

Ansvariga aktörer

a) Region Jönköpings län samordnar det länsövergripande arbetet att främja hållbar arbetspendling. *Dialog pågår i framtagandet av detta åtgärdsprogram med Region Jönköpings län om vilken avdelning/enhet hos Region Jönköping län som ska ansvara för samordnandet.*
b) Alla klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer.

Effekt och uppföljning

G: Kartläggning finns. Minst en åtgärd per område i tabellen är genomförd och uppföljd.
H: Kartläggning finns. Åtgärder är genomförda men inte inom alla områden i tabellen (för detta steg räknas endast åtgärder som har genomförts under programperioden).
P: Kartläggningen är genomförd.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi åt alla, 11 Hållbara städer och samhällen, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är God bebyggd miljö och Frisk luft.

Kostnad och finansiering

Finansieringsstöd finns inom tex stadsmiljöavtal, Klimatklivet, Ladda bilen-stöd.
Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i arbetstid för kartläggningen men att kostanden för genomförande är svår att uppskatta. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

Samhällsplanering

För att utveckla långsiktigt hållbara och klimatsmarta samhällsstrukturer behöver framåtsyftande prioriteringar göras i samhällsplaneringen. Detta kräver en helhetssyn som inkluderar tätorter, landsbygd och de delstrukturer som behöver fungera i samhället. Bebyggelse, infrastruktur, transporter, energilösningar och produktion behöver samordnas till en hållbar helhet.

6. ÖKAT SAMARBETE I SAMHÄLLSPLANERINGSPROCESSEN

Syfte och mål

Berörda aktörer ska ha en gemensam inriktning i samhällsplaneringen för att utveckla hållbara och klimatsmarta samhällsstrukturer. Den fysiska planeringen ska användas för att stärka förutsättningarna för en större andel gång, cykel och kollektivtrafik och för befolkningstillväxt utan en ökning av trafikmängden.

Bakgrund

För att stärka de hållbara transporternas konkurrenskraft och energieffektiv bebyggelsestruktur behövs en gemensam syn på inriktningarna och berörda aktörers planering behöver samordnas.

Genomförande

a) Aktören ska delta aktivt i samverkan i planeringsprocessen mellan Trafikverket, kommunen, Region Jönköpings län, Jönköpings länstrafik och Länsstyrelsen i Jönköpings län. Befintliga samverkansfora och eventuellt behov av nya forum eller former för samverkan och samarbete identifieras.
b) Aktörerna ska i en gemensam process formulera prioriterade områden/insatser för att varje år förbättra måluppfyllelse och samarbete i planeringsprocessen.

Ansvariga aktörer

Region Jönköpings län (Regional utveckling)*, Länsstyrelsen i Jönköpings län, kommunerna, Region Jönköpings län (Jönköpings länstrafik), Trafikverket

Effekt och uppföljning

G: Aktören deltar aktivt i samverkan och processen med att varje år formulera prioriterade områden/insatser är etablerad.
H: Aktören deltar aktivt i samverkan och processen med att gemensamt formulera prioriterade områden/insatser är påbörjad.
P: Aktören ingår i samverkan.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 11 Hållbara städer och samhällen, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är God bebyggd miljö och Frisk luft.

Kostnad och finansiering

Finansiering inom den ordinarie budgeten.
Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i arbetstid. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

7. METODUTVECKLING FÖR SAMHÄLLSPLANERINGEN

Syfte och mål

Syftet är att utveckla samhällsplaneringens metoder för att åstadkomma en hållbar utveckling.

Bakgrund

För att utveckla långsiktiga hållbara och klimatsmarta samhällen behöver prioriteringar göras i samhällsplaneringen. Olika metoder för planeringsprocessen finns för att lösa vilken eller vilka åtgärder som ger störst effekt. Metodutvecklingen kan ske genom erfarenhetsutbyte mellan kommuner och regionala aktörer och om medel finns, genom upphandling av externt stöd. Lämpliga forum för metodutveckling och kunskapsuppbyggnad behöver identifieras, där man i första hand kan använda sig av befintliga forum.

Några exempel på metodstöd för kommuner som tidigare använts är:

- Planeringsmetod enligt Energimyndighetens program uthållig kommun[6], vars syfte var att integrera energifrågor i fysisk planering.
- Nyckelprojekt för mer strategisk planering. Länsstyrelsen genomförde ett samarbetsprojekt med Chalmers och med fyra kommuner i länet; Habo, Nässjö, Vetlanda och Värnamo. Nyckelprojekt valdes av kommunerna som strategiska åtgärder för att komma vidare i frågor där det hade uppstått låsningar. De nyckelprojekt som kommunerna arbetade med handlade om parkering i centrala delar av staden, tillfällig förändring av platser i centrum för att visa på möjligheter, exempel på förtätning i olika typer av bebyggelsemiljöer samt utveckling av kommunens interna samordning i översiktsplanearbetet. Metodiken går ut på att komma ur låsningar genom att byta perspektiv, att se vilka lokala resurser och aktörer som kan bidra, att utbyta erfarenheter mellan kommunerna samt att tillämpa ett strategiskt arbetssätt som innebär att man rör sig mellan de olika planeringsnivåerna

Genomförande

a) Länsstyrelsen bjuder in deltagande aktörer till ett gemensamt starttillfälle för att diskutera de problem och låsningar som kommunerna initialt har identifierat. Exempel på behov som kan finnas hos kommunen för att stärka samhällsplanering för en hållbar och klimatsmart utveckling kan omfatta exempelvis:
   - Parkeringslösningars roll för klimatsmart planering
   - Vindkraft i fysisk planering
   - Resursfördelning mellan tätort och landsbygd
   - Kostnad och kvalitet i bebyggelseutvecklingen
   - Miljöbedömning som verktyg för hållbar utveckling
   - Hänsyn till jord- och skogsbruksmark vid exploatering
   - Samverkan i planprocessen för mellankommunala frågor som bidrar till klimatmålen

   Lämpliga metoder att använda diskuteras.

b) Kommunen arbetar konkret med ett problem enligt vald metod och övriga aktörer bistår med sin kompetens och resurser. Länsstyrelsen bjuder in till avstämningsträffar för erfarenhetsutbyte. Samarbetsfora som ingår i åtgärd 6. Ökat samarbete i samhällsplaneringsprocessen kan också användas. Kommunen presenterar på vilket sätt framsteg har gjorts i förhållande till de låsningar som identifierades i a) samt på vilket sätt metodiken har tillämpats.

[6] Fyra stora och tjugo små steg

Ansvariga aktörer

Länsstyrelsen i Jönköpings län*, kommunerna, Trafikverket, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland), Region Jönköpings län (Jönköpings länstrafik)

Effekt och uppföljning

G: Genomfört steg a)-b) och det finns ett etablerat erfarenhetsutbyte som bidrar till lösning av problemet. Metoden är etablerad och kan tillämpas även på andra problem.
H: Genomfört steg a) och arbetar med valt problem. Regionala aktörer bistår.
P: Genomfört steg a).

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 11 Hållbara städer och samhällen, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är God bebyggd miljö och Frisk luft.

Kostnad och finansiering

Finansiering inom ordinarie budget.
Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i arbetstid. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

8. TRYGGA OCH SAMMANHÄNGANDE VÄGAR FÖR CYKEL

Syfte och mål

Målet är att varje kommun och Region Jönköpings län aktivt jobbar med målet om att det ska finnas trygga och sammanhängande vägar för cykel mellan bostadsområden och målpunkter i tätorter och i prioriterade stråk både inom och mellan tätorter.

Bakgrund

För att nå våra mål om att minska utsläppen av växthusgaser måste vi öka andelen som går, cyklar eller åker kollektivt. Genom att skapa trygga och sammanhängande vägar för cykel mellan bostadsområde och andra viktiga målpunkter i tätorten kommer fler välja cykel framför bil på resor kortare än 5 km. Med målpunkter menar vi förskolor, grundskolor, gymnasieskolor, arbetsområden, vårdcentral, centrum, köpcentrum, livsmedelsaffär, apotek, fritidsanläggningar, järnvägsstationer och bytespunkter.

Region Jönköpings län arbetar med cykelstrategi och prioriterar medel för utbyggnad av cykelvägar längs vägar mellan tätorter. I den regionala transportplanen för Jönköpings län 2018–2029 finns avsatta medel för medfinansiering till kommunerna för åtgärder riktat till gång- och cykel längs det kommunala vägnätet vilket administreras av Trafikverket. Medel finns även avsatt för åtgärder längs de så kallade regionalastråken i det statliga vägnätet.

Genomförande

Kommuner:
Åtgärden kan göras i steg och har aktören redan gjort de inledande stegen kan aktören gå direkt på steg c).

a) Varje kommun kartlägger sina cykelvägar och identifierar målpunkterna.
b) Prioritera relationer och målpunkter där cykelvägar behöver byggas ut eller förbättras utifrån hur mycket de bidrar till trygga och sammanhängande cykelvägar.

c) Genomförandeplan tas fram och utbyggnad sker.

Region Jönköpings län:
a) Ta fram en regional cykelstrategi.
b) Att i kommande länstransportplan ta hänsyn till målet trygga och sammanhängande vägar för cykel.
c) Att bistå kommunerna i arbetet med att uppfylla målsättningen för trygga och sammanhängande vägar för cykel.

Ansvariga aktörer

Kommuner som ställer sig bakom förslaget, helst alla länets kommuner. Region Jönköpings län

Effekt och uppföljning

G: Aktören har genomfört steg a)-c)
H: Aktören har genomfört steg a)-b)
P: Aktören har genomfört steg a)

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 11 Hållbara städer och samhällen, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är God bebyggd miljö och Frisk luft.

Kostnad och finansiering

Kan finansieras av till exempel stadsmiljöavtal eller den regionala transportplanen. Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst i ökad arbetstid men att cykelåtgärden i sig kan variera beroende på val av åtgärd. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

Bebyggelse

Klimatpåverkan från bebyggelse sker både i byggskedet och från byggnadens energianvändning. Val av material och metoder som möjliggör låg energianvändning, kolinlagring och anpassning till ett förändrat klimat är alla av stor vikt för ett klimatsmart byggande.

9. MINSKAD KLIMATPÅVERKAN FRÅN BYGGNADER

Syfte och mål

Syftet är att öka kunskapen om resurseffektivt byggande, renovering och förvaltning med låg klimpåverkan. Målet är att klimatpåverkan från nybyggnation och ombyggnation har halverats till 2030 jämfört med 2015 och mer byggs i trä.

Bakgrund

Bygg- och fastighetssektorn står för en fjärdedel av de totala koldioxidutsläppen. Byggsektorns bygg- och rivningsavfall genererar 31 procent av allt avfall i Sverige och 16 procent av allt farligt avfall.

Genom att förebygga och förbereda för återanvändning och materialåtervinning vid nybyggnation, rivning och renovering kan målet om ”Ökad resurshållning i byggsektorn” uppfyllas. Detta regleras i den nya avfallsförordningen (2020:614, 3 kap 10 §) vars syfte är att få avfallet att hamna högre upp i avfallshierarkin och att ett källsorterat bygg- och rivningsavfall ger renare fraktioner än sortering av blandat avfall vid en återvinningsanläggning.

År 2022 planeras en lag träda ikraft gällande klimatdeklarationer, vilken kommer att ta hänsyn till klimatpåverkan och byggnadens hela livscykel. År 2027 är planen att det i lagen kommer en maxgräns för växthusgasutsläpp[7]. Ett exempel på att minska utsläppen är att bygga i trä, då trä också kan fungera som en kolsänka. Att bygga flervåningshus i trä har betydande klimatfördelar då kol binds i konstruktionen under lång tid. Träbyggande gynnar även sysselsättningen lokalt och regionalt.

Regionalt har vi stor tillgång på skogsresurser och en väl etablerad träindustri. Trä som byggmaterial är positivt då materialet fungerar som en kolsänka och binder kolet i konstruktionen under en lång tidsperiod. Genom att använda lokalt producerad och bearbetad trämaterial för byggnation gynnar vi den regionala sysselsättningen, miljön och bidrar till de nationella målen om ”God bebyggd miljö” och ”Giftfri miljö”.

Under 2017 bildade klimatrådet en trähusbyggnadsgrupp för att ta fram en strategi för ökat trähusbyggande. Utöver den strategi som togs fram (resulterade i en del i klimat- och energistrategin) arrangerade också gruppen en trähusskola för att utveckla trähusbyggandet i Jönköpings län. Trähusskolan kan till exempel sprida goda exempel genom bland annat studiebesök, sprida kunskap om hur du som byggherre och kommun kan ställa rätt krav i en upphandling och vilka fördelar som finns med att bygga med trä, vilka myter om hinder och farhågor som finns samt hur du kan förebygga de som finns.

Rätt krav behöver ställas vid upphandling. Med rätt krav menas här relevanta klimatmål i förhållande till husets utformning. Hustyp och utformning är avgörande för klimateffektivt byggande. Vid upphandling skall systemgränsen A1-A3 redovisas av anbudslämnare. För trävaror är det viktigt att redovisa utan biogent koldioxidinnehåll. Regeringen har gett Upphandlingsmyndigheten och Boverket i uppdrag att under 2020–2021 utveckla och komplettera Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskrav och annat stöd för att på ett kostnadseffektivt sätt främja en minskad klimatpåverkan under hela livscykeln inom bygg-, anläggnings- och fastighetsområdet vid offentlig upphandling[8]. Redan nu finns det dock möjlighet att ställa klimatkrav vid upphandlingen av byggentreprenader.

Genomförande

Deltagande aktörer genomför aktiviteter för att höja kunskapen om resurseffektivt byggande och renovering. Genom till exempel webbsidor, infoblad, seminarier och workshops om hållbara byggnader och byggande.
Exempel på aktiviteter är:

a) Kunskapshöjande insatser inom resurseffektivt byggande och renovering anordnas, exempel på detta kan vara:

---

[7] Se Klimatdeklaration vid uppförande av byggnad - Boverket
[8] https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2020/03/uppdrag-att-framja-minskad-klimatpaverkan-vid-offentlig-upphandling-av-bygg--anlaggnings--och-fastighetsentreprenader/

- Hur du blir en bättre beställare eller att lämna anbud
- Vilka olika certifieringssystem som finns
- Konkreta tips på hur du jobbar med att minska resurs- och energianvändningen
- Klimatberäkningar
- Skapa bättre cirkulära flöden vid byggnation och renovering osv.

b) Trähusskola fortsätter med kunskapshöjande moment för att utveckla trähusbyggandet i Jönköpings län.
c) Skapa och driva nätverk med aktörer inom bygg- och fastighetssektorn, samt delta, för att öka kunskap och utbyta erfarenheter om resurseffektivt byggande och cirkulära flöden.

Ansvariga aktörer

a) Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, kommunerna (energi- och klimatrådgivarna), Södra, Träcentrum, Träbyggnadskansliet, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun, Länsstyrelsen
b) Länsstyrelsen*, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland), kommunerna (energi- och klimatrådgivarna), Södra, Träcentrum, Träbyggnadskansliet, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun
c) Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun, Länsstyrelsen, Vätterhem AB, kommunerna, kommunala bostadsbolag, samt andra berörda aktörer.

Effekt och uppföljning

G: Minst fyra aktiviteter inom båda delarna (a och b). Driva ett nätverk (c) samt delta och stärkt sina kunskaper inom resurseffektivt byggande och cirkulära flöden (c).
H: Minst två aktiviteter inom båda delarna (a och b). Starta ett nätverk (c) samt deltar aktivt och återkopplar behov till arbetsgruppen.
P: Minst en aktivitet inom båda delarna (a och b). Samt deltar i de aktiviteter som erbjuds (c).

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 11 Hållbara städer och samhällen, 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Kostnader för aktiviteterna. Uppskattningsvis <100 000 kr samt arbetstiden.

10. RENOVERA RESURS- OCH ENERGIEFFEKTIVT

Syfte och mål

Syftet är att öka resurs- och energieffektiv renovering av länets fastigheter. Målet är att energianvändningen har effektiviserats inom befintliga byggnader.

Bakgrund

Den befintliga bebyggelsen i länet står idag för cirka en tredjedel av energianvändningen och här finns en stor potential till energieffektivisering. Kommersiella byggnader har enligt

lag upprättat en energideklaration. I energideklarationen finns åtgärdsförslag på energiförbättrande åtgärder för byggnaden.
EU:s renoveringsstrategi ”renoveringsvågen”; ska leda till att renoveringstakten ökar under de kommande tio åren fram till år 2030. Här vill EU skapa ett bättre incitament för renoveringar i offentlig och privat sektor. ”
Genom att förebygga och förbereda för återanvändning och materialåtervinning vid nybyggnation, rivning och renovering kan målet om ”Ökad resurshållning i byggsektorn” uppfyllas. Detta regleras i den nya avfallsförordningen (2020:614, 3 kap 10 §) vars syfte är att få avfallet att hamna högre upp i avfallshierarkin och att ett källsorterat bygg- och rivningsavfall ger renare fraktioner än sortering av blandat avfall vid en återvinningsanläggning.

En annan viktig aspekt är att ställa klimatkrav vid upphandlingar.

Genomförande

Genomförande av denna åtgärd sker i tre steg.

a) Kartläggning över effektiviseringspotential i fastighetsbeståndet. Fastigheternas kategoriseras i olika grupper efter behov och potential till energieffektivisering.
b) Välja ut minst en fastighet med störst potential till resurs- och energieffektiv renovering under perioden.
c) Genomföra resurs- och energieffektiv renovering.

Ansvariga aktörer

De aktörer som ställer sig bakom till exempel: Kommunerna, Region Jönköpings län, kommunala bostadsbolag, privata bostadsbolag

Effekt och uppföljning

Uppföljning:
G: En fastighet är renoverad och energieffektiviserad.
H: Kartläggningen är genomförd och renoveringen av utvald fastighet är påbörjad.
P: Kartläggningen är påbörjad.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi åt alla, 11 Hållbara städer och samhällen, 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Finansiering genom ordinarie budget eller genom sökt stöd.
Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader för renovering av fastigheten/er. Vilket kan varier efter vilken typ av åtgärd samt byggnad som väljs. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

Konsumtion och livsstil

Konsumtionsvanorna och livsstilen i Sverige och i länet orsakar idag stor klimat- och miljöpåverkan. En klimatsmart livsstil innebär att konsumtionen av varor och tjänster förändras och blir mer hållbar.

11. UPPHANDLING OCH STRATEGISKA INKÖP

Syfte och mål

Det ställs fler och bättre klimat- och hållbarhetskrav i upphandlingarna i länet.

Bakgrund

Med den samlade köpkraften har offentlig sektor en viktig roll i omställningen till ett fossilfritt samhälle. Genom att ställa miljökrav i offentlig upphandling kan upphandlande myndigheter påverka utbudet av hållbara varor och tjänster och på så sätt driva den miljötekniska utvecklingen framåt.

Lagen om offentlig upphandling ger stora möjligheter att ställa hållbarhetskrav. Den till och med uppmanar till att ställa miljömässiga krav vid upphandling. Klimatutmaningen är global men en del av lösningen är lokal. Upphandlingsstatistiken visar att sju av tio upphandlingar görs av kommunerna och de kommunala bolagen.
Totalt sett uppgår utsläppen från offentliga inköp till ca 14 miljoner ton år 2014, vilket motsvarar ca 7 procent av de totala utsläppen av växthusgaser från slutlig användning[9].

I upphandlingslagstiftningen har samhälleliga mål, som skyddet av miljön, högre resurs- och energieffektivitet och kampen mot klimatförändringar en framträdande roll. Även ett av de sju inriktningsmålen i den nationella upphandlingsstrategin handlar om en miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling. Det inkluderar klimat- och energifrågan.

Upphandlingsmyndigheten har gjort en analys över vilka upphandlingsområden som har störst miljöpåverkan, en så kallad ”Miljöspendanalys”[10]. Denna analys kan ligga till grund för prioritering av organisationens upphandlingar.

Att ställa miljökrav kan inte bara handla om att minska de direkta utsläppen av det som man köper in. Målet med upphandlingen kan även vara att öka produkternas hållbarhet och livslängd. Den nationella upphandlingsstrategin pekar på att upphandling kan användas som ett strategiskt verktyg för Sveriges omställning mot en cirkulär och biobaserad ekonomi.

Under de senaste åren har miljökrav i upphandlingar ökat, men det finns stor potential att öka detta ytterligare.

Genomförande

Aktören ska genomföra minst två av följande aktiviteter under programperioden:

- Ställa krav på minskad klimatpåverkan inom ett nytt avtalsområde under genomförandeperioden. Det innebär att krav ställs på ett område där aktören inte tidigare ställt

[9] Rapport, SCB https://www.scb.se/contentassets/8ede11d32b974ff5bce391c5221210fa/rapport_miljopaverkan-fran-offentlig-konsumtion_20161208.pdf
[10] Upphandlingsmyndigheten, 2020-11-30, Miljöspendanalys | Upphandlingsmyndigheten

krav. För en lista på möjliga upphandlingsområden se Upphandlingsmyndighetens Miljöspendsanalys.

- Ställa krav på tjänster istället för produkter, till exempel ”innetemperatur” istället för värmesystem, hyra t ex arbetskläder istället för att äga i den egna organisationen.
- Ställa krav på återvunna och begagnade produkter t ex kontorsmöbler, IT-utrustning, och produkter med återvunnet innehåll.
- Åstadkomma förlängd livslängd av produkter genom att möjliggöra reparationer t ex genom upphandling av tjänst externt eller internt i organisationen.

För att hinna genomföra åtgärden inom programperioden behöver aktören ha undersökt sin upphandlingsplan under första genomförandeåret (2021, senast juli 2022).

Ansvariga aktörer

Alla som ställer sig bakom åtgärden, särskilt kommuner, Region Jönköpings län, Länsstyrelsen och andra av klimatrådets aktörer.

Effekt och uppföljning

Åtgärden leder till dels minskade direkta utsläpp och dels till att öka efterfrågan och incitamenten till att erbjuda miljövänliga produkter samt förankrad och etablerade rutiner vid upphandling och inköp.

G: Minst två aktiviteter kopplat till upphandling enligt alternativen ovan är genomförda. En förankrad och etablerad rutin används.
H: En aktivitet av strategiska inköp är genomförd och en till är påbörjad.
P: Aktören ska ha undersökt sin upphandlingsplan.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är Giftfri miljö och God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Mer arbetstid kan gå åt under förberedandefasen. Kan långsiktigt ge positiva ekonomiska effekter.

12. WORKSHOPS OM UPPHANDLING

Syfte och mål

Det ställs fler och bättre klimat- och hållbarhetskrav i upphandlingarna i länet.

Bakgrund

Upphandlingsmyndigheten uppskattar att kommunernas utsläpp av växthusgaser från inköp uppgår till drygt 12 miljoner ton koldioxidekvivalenter om året. Det motsvarar de årliga utsläppen från cirka 5,4 miljoner personbilar[11].

[11] Kommunernas miljöpåverkan | Upphandlingsmyndigheten

Totalt sett uppgår utsläppen från offentliga inköp till cirka 14 miljoner ton år 2014, vilket motsvarar ca 7 procent av de totala utsläppen av växthusgaser från slutlig användning[12].

Lagen om offentlig upphandling ger stora möjligheter att ställa hållbarhetskrav, den till och med uppmanar till att ställa miljömässiga krav vid upphandling. Klimatutmaningen är global men en del av lösningen är lokal. Upphandlingsstatistiken visar att sju av tio upphandlingar görs av kommunerna och de kommunala bolagen.

Med den samlade köpkraften har offentlig sektor en viktig roll i omställningen till ett fossilfritt samhälle.

I upphandlingslagstiftningen har samhälleliga mål, som skyddet av miljön, högre resurs- och energieffektivitet och kampen mot klimatförändringar en framträdande roll. Även ett av de sju inriktningsmålen i den nationella upphandlingsstrategin handlar om en miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling. Det inkluderar klimat- och energifrågan.

Miljökrav i upphandlingen har ökat under de senaste åren men kan öka ytterligare. Svårigheter att överkomma för att nå den önskade utvecklingen bedöms ofta vara kopplade till bristande ekonomiska resurser, kunskap och vägledning. Kunskapsutbyte inom länet i ett brett forum, där det finns möjlighet att diskutera helheten, från det rent praktiska till prioriteringar och ambitionsnivå, skulle kunna bidra till att i högre grad uppnå länets målsättning.

Genomförande

Länsstyrelsen och Region Jönköpings län anordnar under programperioden minst två workshops om hållbar upphandling. Workshoparna ska innehålla diskussioner om hur vi i länet kan jobba strategiskt med upphandling för att uppnå klimatmålen och övriga mål i Agenda 2030. Workshoparna är en möjlighet att utbyta erfarenheter, identifiera framgångsfaktorer och förbättringsområden.

Genomförandet av åtgärden ”Upphandling och strategiska inköp” är en fråga som kan diskuteras på workshoparna.
Målgruppen är upphandlare, politiker och miljö-/hållbarhetsstrateger på kommunerna och Region Jönköpings län.

Ansvariga aktörer

Länsstyrelsen och Region Jönköpings län.

Effekt och uppföljning

Åtgärden leder till fler klimatsmarta upphandlingar i länet.

G: Minst två workshops är genomförda.
H: En workshop är genomförd.
P: Planering pågår inför den första workshopen.

[12] https://www.scb.se/contentassets/8ede11d32b974ff5bce391c5221210fa/rapport_miljopaverkan-fran-offentlig-konsumtion_20161208.pdf

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är Giftfri miljö och God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Arbetstid. Lunch och fika för deltagarna.

13. KAMPANJ OM KONSUMTION

Syfte och mål

Syftet är att få invånarna i länet att förändra sitt beteende så att konsumtionens miljöpåverkan minskar.

Bakgrund

Utsläpp av växthusgaser från svensk konsumtion orsakas till två tredjedelar av hushållens konsumtion. Hushållens konsumtionsbaserade utsläpp domineras av utsläpp från konsumtion av livsmedel, transporter och boende. De svenska konsumtionsbaserade utsläppen per invånare och år är ungefär 10 ton. För att målen i klimat- och energistrategin ska uppnås är det därför nödvändigt att även nå allmänheten, inte bara kommuner, myndigheter och företag.

För att klara klimatmålen måste människor i Sverige ändra sina beteenden. Det finns olika metoder för att få människor att ändra sina beteenden. En metod är nudging som handlar om att ge dem en knuff i rätt riktning. Man formar valsituationen så att det faller sig naturligt för konsumenten att fatta bättre beslut.
Information är en vanlig metod för att få konsumenter att frivilligt göra val som är bra för miljön. Det är en ganska lättillgänglig metod och skapar inget större motstånd. Dock är det svårt att få till en god effekt. De flesta lyckade beteendeinsatser är en kombination av flera metoder eller styrmedel. Lagar kan till exempel skapa förutsättningar att införa skatter eller bidrag, men det är med hjälp av information som man skapar acceptans för ändringarna.

Det är därför viktigt att en kampanj för att få till förändrade beteenden i länet är genomtänkt, välplanerad och kan knyta an till aktuella teman. En kampanj kan vara en startpunkt för en beteendeförändring men behöver även kompletteras med andra aktiviteter. Det är viktigt att i planeringen av kampanjen funderar hur budskapet kan leva vidare efter kampanjen.

Ett gemensamt budskap från alla Klimatrådets aktörer skulle få större genomslag och om ett gemensamt material finns framtaget kan flera av rådets aktörer delta i kampanjen. Att budskapet sprids i alla delar av länet och av flera, olika trovärdiga aktörer leder till ett större genomslag.

Genomförande

Klimatrådet tar fram och genomför minst två kampanjer om konsumtion under åtgärdsprogrammets genomförandeperiod.
Det innebär:
a) Inriktning för kampanjen utreds och beslutas.

b) En kommunikationsplan tas fram.
c) Informationsmaterial, som ska kunna användas av klimatrådets medlemmar, tas fram.

Vilken inriktning det blir för kampanjen beror på vilken fråga som ligger i tiden då det är dags. Exempel på möjliga inriktningar är plast, matsvinn med mera. Inom begreppet konsumtion ingår även andra fokusområden som till exempel transporter och förnybar energi. Även länets är en aspekt som behöver tas med i diskussionen om aktuellt tema.

Utredningen och underlag till kampanjen kan tas fram av klimatrådets fokusgrupper. Utformningen och design på kampanjmaterial kan beställas från en kommunikationsbyrå. I uppdraget bör det även ingå en långsiktig kommunikationsplan med spridningsmetoder, både traditionella och nya kanaler bör användas. Utformningen av kampanjen ska vara bred så att flera teman/ budskap ska kunna använda upplägget. Tanken är att kampanjen ska vara så förankrad att alla klimatrådets aktörer, inklusive alla kommuner, deltar i kampanjen. Detta innebär att kampanjen får ett stort genomslag i länet.

Ansvariga aktörer

Klimatrådet som samverkansplattform (övriga aktörer som ska bidra till att sprida kampanjen, till exempel klimatrådets aktörer, får frågan om deltagande i ett senare skede, när temat är bestämt, därför ställs inte denna fråga skarpt i remissen).

Effekt och uppföljning

En målsättning med kampanjen är att den ska vara formulerad på ett sådant sätt och med en sådan inriktning att det går att mäta kampanjens effekt.

G: Informationsmaterialet finns framtaget och finns tillgängligt för klimatrådets aktörer att använda.
H: Kommunikationsplanen är framtagen och arbete med informationsmaterialet pågår.
P: Inriktningen för kampanjen är under utredning och förankring.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är Giftfri miljö och God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

60 000–70 000 kr för en reklambyrås framtagande av material och kommunikationsplan. Tanken är att kommunikationsplanen ska kunna användas av flera ämnesområden, därigenom blir kostnaden lägre för kampanj nr två.
Spridningen ingår inte i denna summa. Hur stor kostnaden för denna del blir beror på utformningen av kampanjen. Summan bedöms som under 100 000 kr.
Medel avsätts i klimatrådets budget.

14. MINSKA AVFALLET

Syfte och mål

Syftet är att minska avfallsmängden i länet. Målet är att främja hållbar konsumtion och cirkulära materialflöden.

Bakgrund

Många kommuner jobbar aktivt med att minska matsvinn, vilket är en betydelsefull insats av både miljömässiga och ekonomiska skäl. Att sträva efter cirkulära materialflöden och att förebygga att avfall uppkommer är viktigt inom även andra områden. EU:s avfallstrappa[13] visar att det är mest resurseffektivt när vi kan förebygga att avfall uppkommer, exempelvis genom att återanvända produkter och material.

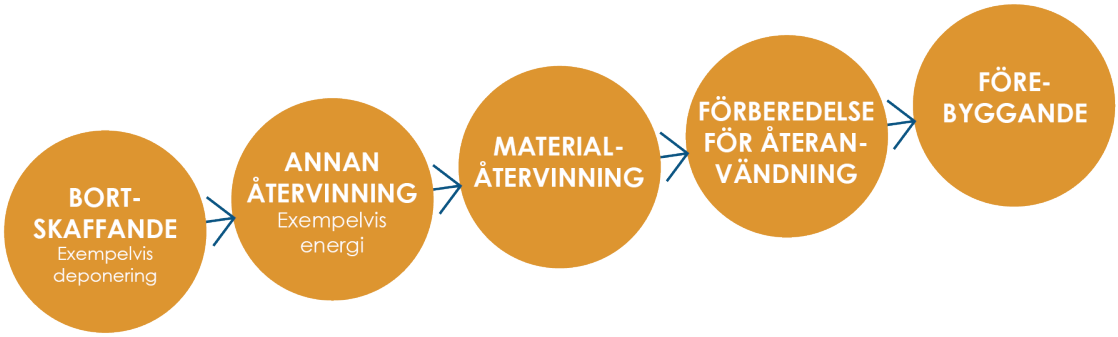

Utgå från avfallstrappan och sträva efter att befinna sig så långt upp i trappan som möjligt. Tankesättet bör tillämpas på flera materialflöden och områden. Ett cirkulärt förhållningssätt där produkter och resurser återanvänds i så stor utsträckning som möjligt är önskvärt.

Genomförande

Aktören ska genomföra insatser och aktiviteter för att främja cirkulära materialflöden och förebygga att avfall uppkommer. Utgångspunkten är avfallstrappan. Aktören ska inom nya områden inom organisationen arbeta med aktiviteter som ger en positiv förändring i avfallstrappan.

Ansvariga aktörer

Alla klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer.

Effekt och uppföljning

Effekten är ökad resurshushållning och övergång till mer cirkulära materialflöden. Vissa insatser kan mätas kvantitativt, tex minskning av avfallsmängder. I andra fall är omställningen till ett mer hållbart förhållningssätt till produkter den önskvärda effekten.

G: Aktören har genomfört minst fem aktiviteter varav minst en aktivitet inom förbyggande.
H: Aktören har genomfört minst tre aktiviteter inom något/några av de fem av stegen.
P: Aktören har genomfört minst en aktivitet inom ett av de fem stegen.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är Giftfri miljö och God bebyggd miljö.

Finansiering och kostnad

Inom ordinarie budget.

[13] (https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Avfall/

Förnybar energi

För att nå visionen om att bli ett klimatsmart plusenergilän krävs att produktionen från förnybara energikällor är större än den mängd vi använder och att energikällorna är förnybara. Vi behöver också förhålla oss till en ökad och ändrad efterfrågan på energi på grund av de klimatförändringar som sker.

15. ÖKA DEN FÖRNYBARA PRODUKTIONEN AV EL, VÄRME OCH KYLA

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att öka produktionen av förnybar el och värme och därmed bidra till länets vision om ett klimatsmart plusenergilän.

Bakgrund

Jönköpings län har som vision att bli ett klimatsmart plusenergilän. För att länets mål och vision om att producera mer förnybar el, värme och kyla än vi använder kräver det stora åtgärder för att kunna bli verklighet.
Förnybar elproduktion från vind- och solkraft behöver fortsätta att öka, liksom biobaserad elproduktion genom kraftvärme. Även småskalig förnybar energiproduktion[14] kan bidra väsentligt och potentialen för solkraft i länet är stor.
Denna åtgärd innebär att aktören åtar sig att bidra med att öka den förnybara energiproduktionen i länet genom att investera eller främja den förnybara energiproduktionen i länet på ett eller annat sätt. Exempelvis kan det innebära ökad andel: vindkraft, solel, solvärme, biokraft, biovärme (inklusive förnybar fjärrvärme, bioolja eller pelletspanna, halm) och geoenergi.

Genomförande

Aktören ska bidra till att öka den förnybara produktionen av el, värme och kyla. Det finns flera sätt att åstadkomma detta och respektive aktör väljer själv hur de vill genomföra åtgärden. De nya installationer/investeringar enligt förslagen nedan som aktören väljer att åta sig ska genomföras under programperioden.

Nedan beskrivs några förslag:

- Installera egna solkraftsanläggningar på fastighet, eller annan lämplig yta.
- Köpa andelar på en sol- eller vindkraftsanläggning.
- Införa solceller på annans fastighet eller mark (äger anläggningen).
- Köpa in fjärrvärme och fjärrkyla från förnybar energi.
- Investera i solvärme.
- Investera i geoenergi (berg-, mark-, sjövärme/kyla), ex. bergvärme, jordvärme, borrhålslager.
- Investera i biokraft, dvs el från biobränsle.
- Producera egen värme från förnybara energislag.

Ansvariga aktörer

Alla klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer.

[14] Med förnybar energiproduktion menas produktion från förnybara energikällor.

Effekt och uppföljning

Uppföljning kommer att ske genom åtgärdswebben där aktören gärna får beskriva sin investering eller åtgärd för att åtgärden ska kunna följas. Med fördel rapporterar aktören mängden förnybar energi som generas av dess insats.

G: Aktören har installerat minst en anläggning/köpt andelar.
H: Aktören har påbörjat installation/förhandlingar om andelsägare.
P: Aktören har påbörjat offertförfrågning.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi åt alla, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är God bebyggd miljö och Frisk luft.

Kostnad och finansiering

Finansieringsstöd kan tex ges av ett nytt eventuellt kommande Solcellsstöd för kommuner och företag.
Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i investeringar som in sin tur kan generera inkomster. Stor variation i vad som aktören väljer att genomföra. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

16. FRÄMJA PRODUKTIONEN AV FÖRNYBAR ENERGI

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att stärka förutsättningar för mer produktion av förnybar el, värme och kyla i Jönköpings län.

Bakgrund

För att stärka förutsättningarna och möjliggöra för fler aktörer att producera mer förnybar el, värme och kyla i länet behövs främjande åtgärder som ökar kunskapen om och bidrar till positiv inställning till de olika möjligheter som finns för att producera förnybar energi.

Energikontor Norra Småland har i sitt arbete identifierat en rad olika behov inom ämnesområdet. I solkraftanläggningar förekommer exempelvis brister avseende säkerhet, dimensionering och effektivitet. Vindkraftsetableringar kan underlättas genom att projekten är väl lokaliserade och förankrade hos den aktuella kommunen och med personer eller verksamheter som finns i närheten av det tilltänkta projektet. Det finns möjligheter att samarbeta kring satsningar och investeringar i större utsträckning än vad som sker idag. Information om exempelvis tillgängliga stöd eller gällande skatteregler behöver nå ut till fler företag och organisationer.

Genomförande

Energikontor Norra Småland genomför under programperioden aktiviteter för att främja produktionen av förnybar energi i länet tillsammans med de kommunala energi- och klimatrådgivarna. Det kommer främst ske genom att anordna föreläsningar, utbildningar, bjuda in till dialog, sprida information med företag och offentlig sektor i länet som målgrupp.

Nya projekt kan komma att starta inom ämnesområdet för att förstärka arbetet och kan vara fokuserat på en specifik energikälla eller identifierade möjligheter och behov.

Ansvariga aktörer

Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, kommunerna (energi- och klimatrådgivarna)

Effekt och uppföljning

Uppföljning kommer att ske genom att ansvarig aktör rapporterar via åtgärdswebben genomförda aktiviteter (inklusive resultatuppföljning av dem).

G: Totalt tio aktiviteter är genomförda vid programperiodens slut.
H: Minst fem aktiviteter är genomförda under programperioden.
P: Minst en aktivitet är genomförd.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi åt alla, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är God bebyggd miljö och Frisk luft.

Kostnad och finansiering

Kostnader för aktiviteterna och arbetstid. Finansiering genom befintliga och kommande projekt.

Gröna näringar och natur

Jord- och skogsbruk är viktiga näringar för länet och bedrivs på en stor del av länets yta. Användningen av fossila bränslen behöver minska och jord- och skogsbruket behöver bli mer energieffektivt samtidigt som de biologiska värdena fortsätter att värnas. Verksamheten måste anpassas för att hantera konsekvenserna av ett förändrat klimat. Även naturen är en viktig resurs i både anpassning till ett förändrat klimat och genom upptaget av växthusgaser.

17. SKOGSBRUKET HAR LÅG KLIMATPÅVERKAN OCH ÄR ANPASSAT EFTER ETT FÖRÄNDRAT KLIMAT

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att öka kunskapen om långsiktiga och hållbara skötselmetoder för skogsbruk, minska växthusgasutsläpp och ett skogsbruk som är anpassat efter ett förändrat klimat med hänsyn till den biologiska mångfalden.

Bakgrund

Skogsbruket är en viktig näringsgren för länet och har en viktig roll i omställningen mot mer förnybar energi. Skogen ska räcka till i omställningen och den ska samtidigt verka för kolinlagring men inte missgynna den biologiska mångfalden.
Skogsbruket har stor potential att minska sina utsläpp genom bland annat effektivisering och att ersätta fossila drivmedel i arbetsmaskiner.

Skogen har en viktig roll i omställningen till ett fossilfritt samhälle. För Sveriges möjligheter att nå mål om fossilfrihet och en minskad klimatpåverkan är det viktigt med livskraftigt skogsbruk som även i framtiden kan leverera förnybar råvara. Åtgärder för att säkerställa en hög produktion även i ett förändrat klimat handlar i många fall om klimatanpassning. Klimatanpassning handlar i sin tur om flera olika delar så som val av plantmaterial, hur man hanterar förändrade vattenförhållanden, nya skadegörare, viltskador på växande skog och kraftigare stormar osv, men det handlar inte minst om det som kallas ståndortsanpassning, vilket menas att kunna föryngra med rätt trädslag på rätt plats. Det här är viktigt både för att få träd och skogar som överlever, men också för att få en variation i våra skogar och kunna sprida riskerna. Ett varierat skogsbruk ökar även möjligheten för våra skogars naturliga biologiska mångfald att överleva. Detta är en viktig faktor då dessa arter och deras anpassningsförmåga är nödvändiga för att minska konsekvenserna av ett förändrat klimat.

I *Samverkansprocess för ökad skogsproduktion* har Skogsstyrelsen tillsammans med skogsnäringen pekat ut ett antal åtgärder för att stärka skogsproduktionen, inte minst mot bakgrund av ett förändrat klimat. Klimatrådet Jönköpings län kommer kunna vara ett lämpligt forum för samarbete i genomförandet av vissa åtgärder som är kopplade till klimat och ett hållbart skogsbruk.

Vatten i skogen har stor betydelse för både produktion och miljö, inte minst i ett förändrat klimat där vi väntar oss en situation med både mer och mindre vatten i skogen vid olika tider på året. Åtgärder och hänsyn till vatten har stor påverkan även på naturvärdena och är en fråga som engagerar många skogsägare.
Att restaurera hydrologiskt påverkade myrmarker kan vara en betydelsefull åtgärd för att minska utsläpp av växthusgaser men även gynna den biologiska mångfalden och vattenhushållning.

Genomförande

Rådgivning och kunskapshöjande inom området kan ske på olika sätt. Nedan listas de områden som är prioriterade under denna programperiod.

a) Kunskapshöjande aktiviteter för skogsägare av skogsbruket genomförs för att säkerställa ett fortsatt bidrag med förnyelsebar råvara till bioekonomin på ett hållbart sätt. Det inkluderar en rad frågor kopplat till skogsskötseln, varav ståndortsanpassning och trädslagsval och val av skötselmetoder är några av de mest avgörande. I grunden är dessa aktiviteter stort kopplade till klimatanpassning men leder också till att säkerställa tillväxt (kolinlagring) och produktionen av biomassa med beaktan av biologisk mångfald. Aktiviteten inkluderar även samarbete kring relevanta delar av genomförandet av 88-punktsprogrammet kopplat till Samverkansprocess för ökad skogsproduktion.
b) Inspirationsaktiviteter kopplat till vatten i skogen genomförs. Kan ske genom t ex samarbete med pågående EU-projekt Grip on life. Det kan vara temakväll digitalt eller i fält om hållbart skogsbruk invid vatten eller till exempel lyfta för- och nackdelar med hydrologisk restaurering av myrmarker samt goda exempel (restaurering av Anderstorp Stormosse eller Skogsstyrelsens och Södras samarbetsprojekt om restaurering av dikade övergivna jordbruksmarker på torv).
c) Seminarieserie med olika kunskapsteman:
    - Hur kan skogsbruket bidra till omställningen genom att minska sina utsläpp och använda energin effektivare?

- Vilka investeringsbidrag som finns för att öka kunskapen om drivmedelskonverteringar och energieffektiviseringar.

Ansvariga aktörer

Den ansvariga aktören ansvarar för att aktiviteten blir genomförd och håller ihop. Flera av aktiviteterna kan med fördel genomföras gemensamt.

a) Skogsstyrelsen*, Södra och LRF
b) Länsstyrelsen*, Skogsstyrelsen och Södra
c) Södra, Länsstyrelsen och LRF. *Dialog pågår om ansvarig aktör för denna del av åtgärden.*

Effekt och uppföljning

Den önskade effekten av denna åtgärd är minskade växthusgasutsläpp, minskat fossilberoende. Ett skogsbruk som är klimatanpassat, gynnar den biologiska mångfalden och bidrar till grön omställning.

Aktiviteterna ska vara spridda geografiskt över länet.
G: Minst fyra aktiviteter inom båda a) och b) och minst tre seminarier inom c) är genomförda under programperioden.
H: Minst 4 aktiviteter inom a) och b) tillsammans och minst ett seminarium inom c) är genomförda.
P: Minst två aktiviteter är genomförda inom a) – c).

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är Ett rikt växt- och djurliv, Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Levande skogar. Åtgärden bidrar även till klimatanpassning samt skogsstrategin Smålands skogar får värden att växa[15].

Kostnad och finansiering

Kostnad för de olika aktiviteterna <100 000 kr samt arbetstid.

18. JORDBRUKET ÄR ENERGIEFFEKTIVT OCH HAR LÅG KLIMATPÅVERKAN

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att öka kunskapen om långsiktiga och hållbara metoder för jordbruksskötsel, minska växthusgasutsläppen och att energin används på ett effektivare sätt

Bakgrund

Jordbruket är en viktig näringsgren för länet med möjligheter att bidra i samhällets omställning till fossilfrihet bland annat genom kolinlagring i marken och produktion av förnybar energi.

Jordbruket har potential att minska sin energianvändning och sina utsläpp av växthusgaser genom effektiviseringar och genom att ersätta fossila drivmedel exempelvis i arbetsmaskiner och i anläggningar för torkning och uppvärmning. Dessutom finns goda

[15] Smålands skogar får värden att växa

förutsättningar för utbyggnad av förnybar energiproduktion av biobränsle, sol och vindkraft. Jordbruket har genom dessa produkter potential att bidra till andra branschers omställning till fossilfrihet.

Livsmedelsstrategin för Jönköpings län har som mål att öka produktionen av livsmedel. Det behöver göras på ett hållbart sätt bland annat genom att öka och sprida kunskapen om klimatsmart produktion av livsmedel, öka och sprida kunskapen om jordbrukets förmåga att binda kol i marken, arbeta med utveckling och klimatanpassning av framtidens grödor, arbeta med viltskadeproblematik, gynna den biologiska mångfalden och genom att stötta utvecklingen av en fossilfri maskinpark.

Klimatförändringarna ställer krav på anpassningar inom jordbruket. Ett förändrat klimat kan förväntas öka behovet av bevattning samt utveckling och klimatanpassning av framtidens grödor bland annat med avseende på torkresistens. Även faktorer som växtföljd, markhälsa och jordens mullinnehåll har betydelse för vattenhållande förmåga och produktivitet. Vatten i odlingslandskapet har stor betydelse för både produktion och miljö, inte minst i ett förändrat klimat där vi väntar oss en situation med både mer och mindre vatten i odlingslandskapet vid olika tider på året. Åtgärder och hänsyn till vatten har stor påverkan även på naturvärdena och är en fråga som engagerar många jordbrukare.

Utdikade torv- och mulljordar står för en stor del av växthusgasutsläpp förknippade med jordbruk. Vissa av dessa marker kan vara lämpliga för återvätning till våtmark. Klimat- och miljönyttan med åtgärden ska vägas mot markens produktivitet och brukningsvärde. Våtmarker kan i vissa fall konstrueras för att även kunna användas för bevattning.

Kunskapshöjande aktiviteter för jordbrukare behövs för att säkerställa ett fortsatt och ökat bidrag i omställningen till bioekonomin på ett hållbart sätt.

Genomförande

Rådgivning och kunskapshöjande inom området kan ske på olika sätt. Nedan listas de områden som är prioriterade under denna programperiod.

a) Seminarieserie med olika kunskapsteman:
    - Hur kan jordbruket bidra till omställningen med förnybar energi, bränslen och drivmedel? Markhälsa och kolinlagring i marken.
    - Klimatanpassning av framtidens grödor.
    - Vilka investeringsbidrag som finns för att öka kunskapen om drivmedelskonverteringar och energieffektiviseringar.
b) Återskapa våtmarker. Seminarier och rådgivning för att öka kunskapen om klimat- och miljöeffekter, vattenvårdande effekter och möjligheter till samordning med vattenuttag för bevattning. Klimat- och miljönyttan med åtgärden ska vägas mot markens produktivitet och brukningsvärde.
c) Ökad hållbar livsmedelsproduktion genom att öka och sprida kunskapen om klimatsmart produktion av livsmedel samt öka kunskaperna hos offentliga aktörer och konsumenter, enligt den regionala livsmedelsstrategin för Jönköpings län 2030.

Ansvariga aktörer

a) LRF*, Länsstyrelsen, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland) samt kommunerna (kommunala energi- och klimatrådgivarna)
b) LRF* och Länsstyrelsen

c) Region Jönköpings län (Regional utveckling)*, Länsstyrelsen, LRF och övriga organisationer i styrgruppen för den regionala livsmedelsstrategin. *Dialog pågår över ansvarig aktör för denna del av åtgärden.*

Effekt och uppföljning

G: Minst tre aktiviteter inom alla tre områden a), b) och c) genomförda under programperioden.
H: Totalt är minst fyra aktiviteter inom a) – b) och minst två aktiviteter inom c) genomförda under programperioden.
P: Totalt är minst två aktiviteter inom a) – b) och minst en aktivitet inom c) genomförd under programperioden.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 2 Ingen hunger, 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är Ett rikt odlingslandskap och God bebyggd miljö. Åtgärden bidrar även till klimatanpassning.

Kostnad och finansiering

Kostnad för aktiviteterna <100 000 kr samt arbetstid.

Näringsliv och affärsutveckling

Näringslivet har en betydelsefull roll i omställningen till ett hållbart samhälle. Länets näringsliv behöver vara konkurrenskraftigt och gå från fossilbaserade till biobaserade råvaror. Produktutveckling och tillverkning behöver ske resurseffektivt, med låg klimatpåverkan och med ökat fokus på cirkulära affärsmodeller för såväl varor som tjänster.

19. RÅDGIVNING OCH TILLSYN FÖR RESURSEFFEKTIVA FÖRETAG

Syfte och mål

Syftet är att öka kunskapen om resurs- och energieffektivisering, få företag att jobba systematiskt och strukturerat med energifrågan samt stötta företag i arbetet med genomförande av åtgärder. Målet är att energin används effektivt och växthusgasutsläppen hos länets företag har minskat.

Bakgrund

Energianvändningen inom industrin motsvarar idag en knapp fjärdedel av länets energianvändning. Studier av små- och medelstora företag visar på att störst potential finns inom stödprocesserna för dessa företag. För större företag inom tillverkningsindustrin finns stora vinster i åtgärder inom t ex värmeåtervinning, enligt de företag som deltar i Energisteget. Energibesparingar kan också ske genom att företag jobbar systematiskt och strukturerat med energi.

Nätverk för erfarenhetsutbyte och kunskapshöjande insatser, liksom företagsspecifik rådgivning behövs för att få företag att fatta rätt beslut när det kommer till energieffektivisering och energikonverteringar. Företag behöver även vidga sitt arbete med effektiviseringar till att även inkludera resurser som vatten, kemikalier, material i tillverkningsprocessen i

större utsträckning. Behovet av information kring ekonomiska stöd samt hjälp med att söka dessa är stort.

Växthusgasutsläppen inom industrin har minskat kraftigt sedan 1990. För att nå länets klimatmål och 1,5 gradersmålet måste industrin och företag fortsätta att energieffektivisera och konvertera från fossila energislag till förnybara, samt inkludera fler resurser i sitt effektiviseringsarbete.

Genomförande

Länsstyrelsen och kommunen utvecklar sitt arbete med energi och klimat inom prövning, tillsyn och tillsynsvägledning genom att:

a) Inkludera energi- och klimatfrågan i prövningsärenden.
b) Genom tillsyn arbeta för och följa upp att bolag genomför energieffektiviserande åtgärder.
c) Dela sina erfarenheter till kommunerna genom tillsynsvägledningen.

Ansvariga aktörer

d) Länsstyrelsen*, kommunerna (tillsynsansvariga).
e) Länsstyrelsen*, kommunerna (tillsynsansvariga).
f) Länsstyrelsen

Effekt och uppföljning

Effekten är att fler åtgärder genomförs och på så sätt når vi en effektivare användning av energi inom industrin samt minskade växthusgasutsläpp.

Länsstyrelsen:
G: Aktören utvecklar sitt arbete genom att genomföra a), b) och c).
H: Aktören utvecklar sitt arbete genom att genomföra två av a), b) eller c).
P: Aktören utvecklar sitt arbete genom att genomföra en a), b) eller c).

Kommunerna:
G. Aktören har genomfört a) och b).
H: Aktören har genomfört a) eller b).
P: Aktören har tagit fram en plan för genomförande.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 9 Hållbar industri och innovationer och infrastruktur, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Finansiering inom ordinarie budget. Kostnader för resor och arbetstid.
Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i arbetstid. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

20. WORKSHOPS FÖR CIRKULÄR EKONOMI

Syfte och mål

Fler företag i länet använder cirkulära affärsmodeller.

Bakgrund

Cirkulär ekonomi är ett uttryck för ekonomiska modeller där cirkulära kretslopp i ett företag, samhälle eller en organisation används snarare än linjära processer som hittills har varit dominerande. Cirkulär ekonomi är inspirerad av naturens kretslopp. Strävan är att avfall inte ska uppstå eller ses som en råvara. Därför designas produkterna så att de är lätta att återvinna. Biologiskt material ska kunna komposteras, och övrigt material designas så att det går att

- Återanvändas
- Repareras
- Materialåtervinnas
- Energiutvinnas

Idag återförs endast 12 procent av sekundärt material och resurser till ekonomin på EU-nivå. Cirkulär ekonomi är ett aktuellt och prioriterat område inom EU. Europeiska kommissionen antog under våren 2020 en handlingsplan för cirkulär ekonomi[16]. Det är önskvärt och en stor möjlighet för länet att tidigt vara med i omställningen.
Även Sverige har under år 2020 tagit fram en nationell strategi för cirkulär ekonomi[17].

Under år 2019 drev CSR Småland ett pilotprojekt om cirkulär ekonomi. Syftet med projektet var att öka kunskapen om cirkulär ekonomi och medvetenheten om fördelarna med cirkulära affärsmodeller. Företag som ingick i projektet arbetade även fram handlingsplaner för hur de ska arbeta vidare med cirkulär ekonomi i sin verksamhet. Under projektet genomfördes även ett antal workshops för intresserade företag bland annat i Värnamo och Jönköping. Det är önskvärt att denna kunskap kan fortsätta spridas till fler företag och kommuner i hela länet.

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS)har målet att år 2035 är Jönköpings län ett hållbart län. Det innebär bland annat att länet präglas av en hållbarhetsdriven näringslivsutveckling och cirkulära ekonomier[18].. Åtgärden och aktivitet i kommande handlingsplan till RUSen kan med fördel samordnas.

Genomförande

Minst en workshop om cirkulär ekonomi genomförs i alla länets kommuner under programperioden (2021–2025). Målgruppen för workshopen är företag i länet. CSR Småland kontaktar kommunerna för att boka in dagen. Kommunerna, förslagsvis näringslivsavdelning eller motsvarande, sköter det praktiska kring arrangemanget som spridning av inbjudan och bokning av lokal etc. CSR Småland håller ihop själva workshopen. Arrangemanget finansieras av deltagaravgifter.

[16] https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/new_circular_economy_action_plan.pdf
[17] https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2020/07/cirkular-ekonomi---strategi-for-omstallningen-i-sverige/
[18] Jönköpings län - Regional utvecklingsstrategi 2020-2035, Region Jönköpings län, regional-utvecklingsstrategi-for-jonkopings-lan-2020-2035.pdf (rjl.se)

Hur workshoparna ska byggas upp och vad som ska vara i fokus, på respektive workshop bestäms i dialog mellan kommunerna och CSR Småland. Vid önskemål kan fler workshopar per kommun anordnas, till exempel en allmän och en fördjupning.

Ansvariga aktörer

CSR Småland*, kommunerna

Effekt och uppföljning

Konsultbyrån Material Economics har i en studie[19] från 2018 uppskattat att inom EU kan industrins koldioxidutsläpp minska med mer än 50 procent genom att övergå till cirkulära flöden.

Kommunerna:
G: Minst en workshop om cirkulär ekonomi är genomförd i kommunen.
H: Datum för workshopen är inbokad och planering pågår.
P: Ansvariga på kommunen har etablerat kontakt med CSR Småland.

CSR Småland:
G: Minst en workshop i de kommuner som deltar i åtgärden är genomförd.
H: En workshop är genomförd i mer än hälften av kommunerna som deltar i åtgärden.
P: En workshop är genomförd.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur och 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är Giftfri miljö och God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Workshoparna finansieras helt av deltagaravgifter. Kostnad för kommunerna är personalens arbetstid.

På Delegationen för cirkulär ekonomis webbplats[20] finns det en sammanställning över olika finansieringsmöjligheter för åtgärder inom cirkulär ekonomi.

[19] The circular Economy – a powerful force for climate mitigation, https://media.sitra.fi/2018/06/12132041/the-circular-economy-a-powerful-force-for-climate-mitigation.pdf
[20] https://www.delegationcirkularekonomi.se/finansiering

Projektåtgärder

Block 3 innehåller sex projektåtgärder. Projektåtgärderna ska ses som en idébank till åtgärder. Under framtagandeprocessen har det uppkommit flera idéer på åtgärder som kräver extern finansiering eller vidare utredning. Eftersom det är svårt att hinna söka finansiering under framtagandeprocessen och remissperioden, tas de inte med som en områdesspecifik åtgärd i programmet. Idéerna bedöms dock ha en stor potential och lyfts ändå med i programmet som en idébank. Eftersom de ska kunna anpassas till aktuella utlysningar beskrivs de inte i lika stor detalj som övriga åtgärder. Den aktör som vill söka ett projekt kopplat till dessa idéer får gärna höra av er till Länsstyrelsen.
Dessa förslag kommer inte följas upp årligen utan endast vid slutuppföljningen och då för att se om projekten har kommit igång.

I. KARTLÄGGNING AV VARU- OCH ENERGIFLÖDEN SAMT RESTFLÖDEN

Syfte och mål

Syftet är att genom kartläggning kunna värdera, kvantifiera och kategorisera varu- och restflöden samt eventuella energiflöden för att få kunskap och möjlighet att effektivisera, cirkulera samt reducera dessa flöden.

Bakgrund

En mängd material (avfall) samlas in och sorteras. En hel del av det material som köps in i kommuner och övrig verksamhet är sådant som går i stort sett direkt till någon form av sortering och återvinning till exempel emballage.

Att skaffa sig kunskap om material och energiflöden är grunden till att kunna påverka dessa. Kan dessutom ett värde sättas på det svinn som uppstår i de olika stegen under användningen, så kan detta värde användas vid bedömning av vilka åtgärder som kan vara ekonomiskt fördelaktiga eller att olika alternativ på lösningar kan ställas mot varandra och på så vis bidra till att kunna ta bra beslut. Resultatet från en kartläggning kan också ge en bra grund för upphandlare som kan ställa krav på emballage, material eller energi så att det redan i inköpsfasen sker en reducering av onödig materialhantering.

Enligt FNs internationella resurspanel har resurseffektivitet potential att globalt leda till över 60 procent minskade utsläpp av växthusgaser till 2050. Utöver detta antas resursbehovet minska med närmare 30 procent samtidigt som ekonomiska nyttor kommer öka markant. Enligt International Energy Agency kommer specifikt energieffektivisering ha potentialen att till 2040 minska växthusgasers påverkan på klimatet med 20 procent. Att öka andelen värdeskapande produkter per andel instoppad resurs generar också inte bara miljönytta ur klimatperspektiv utan kan minska belastning på vattenanvändning och kan öka resiliens och biodiversitet etc. I åtgärden kommer en anpassad version av MFCA (14051:2011) (”Material Flow Cost Accounting”, en standardiserad metod för att följa flöden av material[21]) att användas. MFCA är tillämplig på alla organisationer som använder

[21] ISO - ISO 14051:2011 - Environmental management — Material flow cost accounting — General framework

material och energi, oavsett deras produkter, tjänster, storlek, struktur, plats och befintliga hanterings- och redovisningssystem.

Genomförande

Genom att ta fram ett anpassat verktyg för kartläggning med (MFCA, ISO 14051:2011) materialflödeskostnadsredovisning som grund kommer verktyget/metoden att testas och valideras i en utvald organisation för att senare kunna implementeras inom andra organisationer där verktyget kan användas för att öka resurseffektiviteten. MFCA är också lämpligt att koppla ihop med ISO 14000.

a) Utveckling och anpassning av mallar för informationsinsamling och redovisning.
b) Insamling och validering av information och relevant data.
c) Data och informationsanalys.
d) Resultatredovisning och åtgärdsförslag.

Inriktning och omfattning kan anpassas utifrån deltagande aktörer. Inledningsvis scannas hela organisation för att få en överblick, därefter kan inriktning väljas.

Effekt

Enligt FNs internationella resurspanel har resurseffektivitet potentialen att globalt leda till över 60 procent minskade utsläpp av växthusgaser till 2050. Utöver detta antas resursbehovet minska med närmare 30 procent samtidigt som ekonomiska nyttor kommer öka markant.
Det framtagna verktyget kommer att generera resultat som kan användas för att mäta miljöeffekterna och för att ta fram relevanta indikatorer som är uppföljningsbara.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 12 Hållbar konsumtion och produktion.

Kostnad och finansiering

Åtgärden behöver finansieras genom en projektansökan eller att en eller flera verksamheter kan finansiera den. Kostnaden att ta fram ett fungerande verktyg i en första validerad version och fullt användbar i ett digitalt format beräknas till cirka 3,2 milj kr.

II. MINSKA VATTENKONSUMTIONEN

Syfte och mål

Syftet är att minska vattenkonsumtion av råvatten genom att öka användning av slutna system. Vattenanvändningen och särskilt konsumtion kopplas på ett tydligare vis till tillgången. Ett delmål är att skapa en översiktlig kartläggning över nuvarande vattenanvändning och konsumtion genom att åskådliggöra olika behov samt upprätta en bristanalys över kända/okända nyttjanden.

Bakgrund

Historiskt sett har Sverige god tillgång av råvatten som dessutom varit enkelt och billigt att bereda och transportera. De senaste åren har områden i Sverige upplevt situationer med vattenbrist och låga grundvattennivåer. I juli 2019 gick Statens Geologiska Undersökning

(SGU) ut med en rekommendation att kommunerna i södra Sverige bör följa utvecklingen och vid behov inför åtgärder för att minska just vattenförbrukningen[22].

Sommaren 2018 beslutade fler än 100 kommuner i Sverige om restriktioner i vattenanvändning huvudsakligen på grund av att produktionen understiger användningen d v s vattenbrist uppkommer. När vattenverkets kapacitetstak nås är oftast att planera för att öka kapaciteten. Att bygga ut vattenverk är kostsamt och kan inte utföras i närtid för att kompensera nuläget. Parallellt med kapacitetshöjning behöver Sverige reinvestera i vatteninfrastruktur det vill säga hela ledningskedjan. Även om vatten idag oftast är tillgängligt till en förhållandevis låg kostnad i Sverige så finns alltfler exempel där länsstyrelserna inte beviljar ökade vattentillstånd för uttag vilket istället kräver kostsamma investeringar. Förutom att ändra tillgången på rent vatten ger nya krav på vattenkvalitet ett större behov av mer och bättre vattenbehandling, vilket innebär att priset per producerad m^3 stiger.

För att möta sårbarheten och tillgodose att samhället har tillgodosett vattenbehovet kan även vattenanvändningen effektiviseras. Ett första steg i effektivisering är att förstå behov och användning. Kartläggning av vattenanvändningen utförs inte idag på ett systematiskt sätt i Sverige då vattnet är så billigt och historiskt har funnits i överflöd.

Statistik inom området är begränsad och datainsamlingen behöver anpassas för att bereda underlag till analyser. Till exempel inom vilka områden (jordbruk, industrin etc) och aktörer som idag förbrukar vatten och i vilken grad och som kan leda till prioritering för vattenbesparande åtgärder. Det finns beprövade metoder för att åskådliggöra flödesvägar inom andra ämnesområden, till exempel energikartläggning, som troligen kan användas för att kartlägga och genomföra åtgärder inom vattenanvändning.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har under år 2020 tagit fram en regional vattenförsörjningsplan. Åtgärdsförslaget ligger i linje med inriktningarna och prioriteringarna i planen.

Genomförande

a) En analys över data som idag finns tillgängligt och vad som saknas men behövs för att beskriva olika användningar, dvs en bristanalys, tas fram. Projektet ska föreslå metoder och förändringar i datainsamling och arbetssätt för att säkerställa att nödvändig information blir tillgänglig för analyser över användningen, inklusive inför nästa del av projektet. Analysen avses innehålla en beskrivning av flödesvägar och nyttjandevägar.

b) Energikartläggningsstandardens metodik och redovisningsprinciper anpassas och utvecklas för vattenanvändning. Aktiviteter i denna del av projektet är:
    a. Utveckling och anpassning av mallar för informationsinsamling och redovisning.
    b. Insamling och validering av information och relevant data.
    c. Data och informationsanalys. Vart tar vattnet vägen? Flödesvägar och nyttjandet analyseras.
    d. Resultatredovisning och åtgärdsförslag.
    e. Kontakt med företag med hög vattennyttjandegrad för att genomföra åtgärder i syfte att minska sin förbrukning. Urvalet av företag utgår ifrån sin vattenförbrukning.

[22] SGU 2019 Grundvattennivåer juli (sgu.se)

En aspekt som behöver hanteras i projektet och projektansökan är frågan om sekretess. Ett nära samarbete med kommunerna krävs.

Effekt

Effektivare vattenanvändning leder till lägre energianvändning och därmed lägre klimatpåverkan. Förändrad vattenanvändning kommer också leda till att intäkts- och kostnadsfördelningen kan komma att förändras för VA-verksamheten Om industrier kan öka cirkulation av vatten innebär det en förändring av behoven av kapacitet i ledningsnäten, minskade intäkter från industrin men också att vattenvolymen kan nyttjas till annat. Medborgarnas risk för vattenbrist minskar, medvetenheten kring vatten som resurs ökar och städer kan expandera utan oproportionellt dyra investeringar av vattenverk och ledningsnät.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Åtgärden bidrar även till klimatanpassning och mål i den regionala vattenförsörjningsplanen.

Kostnad och finansiering

Åtgärden behöver finansieras genom projektansökan eller att en eller flera verksamheter bär enskilt eller tillsammans kostnaden. Kostnaden för ett operativt verktyg (modell) i digitalt format beräknas till cirka 1,8 milj. kr.

III. SAMORDNING AV KOMMUNERNAS ENERGIPLANER

Syfte och mål

Syftet och målet är att vara ett stöd för kommunerna att upprätta och utveckla sina energiplaner som de enligt Lag (1977:439) om kommunal energiplanering är skyldiga att upprätta.

Bakgrund

En energiplan ska finnas i kommunen enligt lag.
Lagen om kommunal energiplanering (1977:439) säger bland annat:

1 § Kommun skall i sin planering främja hushållningen med energi samt verka för en säker och tillräcklig energitillförsel.

3 § I varje kommun skall det finnas en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi i kommunen. I en sådan plan skall finnas en analys av vilken inverkan den i planen upptagna verksamheten har på miljön, hälsan och hushållningen med mark och vatten och andra resurser.

8 § Om en plan som upprättas enligt denna lag kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska en strategisk miljöbedömning göras, beslut fattas, information lämnas samt övervakning och samordning ske enligt 6 kap. 9–19 och 46 §§ miljöbalken.

Frågan om huruvida planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 7 och 8 §§ miljöbalken efter att kommunen har gjort en undersökning enligt 6 kap. 6 § miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den bestämmelsen. En sådan undersökning behöver inte göras och ett sådant beslut

behöver inte fattas om frågan om betydande miljöpåverkan är avgjord genom föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 6 kap. 4 § miljöbalken. Lag (2017:1031).

För de flesta kommuner ingår detta i miljö- eller klimatstrategi eller liknande moment. Det finns dock ett behov av att se över hur det ser ut och öka samarbetet mellan kommunerna i dessa frågor.

Genomförande

I åtgärden kommer en sammanställning av status på energiplaneringen att kartläggas.

a) Insamling av de kommunala energiplanerna.
b) Sammanställning av synergier samt uppfyllandet av lagkraven.
c) I samråd med kommunerna ta fram utvecklingsbehov och samarbetsmöjligheter.
d) Upprätta en plan för samordning.

Effekt

Ett ökat samarbete inom länets kommuner kring de kommunala energiplanerna.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 12 Hållbar konsumtion och produktion. Miljökvalitetsmål God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Finansiering kan sökas till exempel hos Energimyndigheten.

IV. TILLVARATA RESTPRODUKTER OCH RESTFLÖDEN INOM INDUSTRIN

Syfte och mål

Målet är att identifiera potential till och skapa samarbeten för att tillvarata restprodukter och restflöden inom den tillverkande industrin.

Bakgrund

Energianvändningen inom industrin motsvarar idag en knapp fjärdedel av länets energianvändning. Ett smart sätt att effektivisera användning av material eller energi är genom industriell symbios. Genom samarbete mellan industriföretag kan överskott av material eller energi från en verksamhet användas som råmaterial i ett annat företag. Detta samarbete kan ske mellan två företag eller ske i ett större nätverk. Att minska behovet av både råvaror och avfallshantering är en grundläggande del i den cirkulära ekonomin.

Genomförande

Åtgärden kan genomförs i steg a) och därefter steg b).
a) Genomföra en potentialstudie i länet för att uppskatta möjligheterna för industriell symbios.
b) Genomföra workshops med industriföretag, anordna kunskapshöjande aktiviteter, stärka förutsättningar för samarbetsplattformar och mötesplatser som ska stärka möjligheterna till industriell symbios i länet.

Effekt

Den önskade effekten är en industri som ser nya möjligheter i industriell symbios. Industrier där det skapas samarbeten för att tillvarata restprodukter och avfall som kan bli till en tillgång, resurs eller insats hos någon annan.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Finansiering genom beviljat projektmedel.

V. LAGRING OCH SMART STYRNING AV EL

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att möjliggöra ett 100 procent förnybart elsystem samt ta höjd för och anpassa elsystemet till ett ökat framtida el- och effektbehov genom att främja efterfrågeflexibilitet samt lagringsmöjligheter av el i Jönköpings län.

Bakgrund

Fler sektorer förväntas använda en större andel elenergi framöver jämfört med idag; exempelvis som substitution av andra energibärare inom industrin samt fler elfordon inom transportsektorn. Detta ställer högre krav på att elsystemet kan hantera ett ökat behov av överföringskapacitet och effektuttag i elnätet. Samtidigt ska elsystemet vara 100 procent förnybart till år 2040, vilket innebär att ett ökat behov av överföringskapacitet och eleffekt ska kunna tillgodoses trots större inslag av förnybara, intermittenta energikällor. Trots att det i dagsläget inte är så påtagliga problem med kapacitetsbrist i länet är utmaningar att vänta och bör därför hanteras proaktivt.

För att förhindra framtida kapacitetsbrist i länet bör möjligheten att minska effektbehovet ses över, jämte en utbyggnad och förstärkning av elnätet för att avhjälpa kapacitetsbrist. Effektbehovet kan minska genom ökad efterfrågeflexibilitet och genom lagring av el, exempelvis genom värmeenergi i en varmvattenackumulator eller elenergi i batterier.

Genomförande

Inom programperioden kan aktörer på olika sätt bidra till ökad samverkan mellan stora energianvändare (såväl offentliga som privata), kommunala och regionala nätbolag samt företag som möjliggör mer flexibel elanvändning och lagring.

På lite längre sikt behöver en marknad för effekt etableras (eller beaktas inom befintliga system) där utbudet av och efterfrågan på tillgänglig effekt från olika sorters aktörer prissätts i realtid. På så sätt får elkunder ersättning för att vara flexibla. Det ger en mer effektiv användning av elnätet och det möjliggör även helt nya affärsmodeller för lagring och styrning av el.

Exempel på åtgärder för ökad effektflexibilitet är:

- laststyrning inom industrin avseende energiintensiva processer och elpannor m m

- laststyrning av värmepumpar inom bostadssektorn
- lastbalansering av elbilsladdning
- lagring av el i batterier eller genom vätgas
- nyttja tillgänglig effekt från reservkraft och kraftvärme
- styrning av elproduktion från vindkraft

Effekt

Åtgärden förväntas leda till ett mer robust och flexibelt elsystem som kan möta ett ökat el- och effektbehov såväl som en ökad elproduktion från förnybara, variabla energikällor samt minskade effekttoppar bland länets energianvändare.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi åt alla, 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 11 Hållbara städer och samhällen, 12 Hållbar konsumtion och produktion.

Kostnad och finansiering

Finansiering genom sökt och beviljat stöd.

VI. BÄTTRE KÄNNEDOM OM KAPACITETEN I LÄNETS ELNÄT

Syfte och mål

Få bättre kännedom om kapaciteten i lokala- och regionala elnät samt framtida kapacitetsproblem.

Bakgrund

Kapacitetsbristen i länet är i dagsläget inte så stor men med mer förnybar energi, fler elfordon, fler energikonverteringar till el och ökad efterfrågan på el kommer kapacitetsbristen att öka.

I vissa delar av landet, främst i storstadsregionerna, är kapacitetsbristen redan ett problem. Elnätsbolagens skyldighet att ansluta elektriska anläggningar till elnätet kan i vissa fall inte fullgöras och industrier nekas därmed att öka sin nätanslutning och exploatering av nya bostadsområden riskerar att gå i stå om de inte kan nätanslutnas.

I Jönköpings län är problemen i dagsläget koncentrerade till landsbygden där elnäten är sämre dimensionerade och där avstånden mellan anslutningspunkterna är stora. För att få en bättre kännedom om hela länets nuvarande och framtida nätkapacitet behöver länets nätägare, kommuner och länsstyrelse samarbeta för att ta fram scenarier över hur det kommande behovet kan se ut och vilka möjligheter som finns. Nulägesanalysen över hur situationen ser ut i länet kan användas för att skapa regionala samarbeten och ligga till grund för framtida projekt eller beslut om investeringar.

Genomförande

Ett samverkansprojekt mellan länets elnätsbolag, kommuner, Region Jönköpings län och Länsstyrelsen. En aktör behöver samordna och driva projektet framåt. Elnätsbolagen och kommunerna tar till exempel fram scenarier och analyser för deras nät för kommande

ökningar, vilka brister som finns idag. Informationen sammanställs på övergripande nivå för att inte röja känslig information.

Effekt

Den önskade effekten är ett Jönköpings län är förberedd inför framtida behov av ökad kapacitet i elnäten.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi åt alla, 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 12 Hållbar konsumtion och produktion.

Kostnad och finansiering

Finansieras genom sökt och beviljat stöd.

VII. ÖKAT SAMARBETE OCH VÄGLEDNING FÖR NÄRINGSLIVET

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att stärka näringslivet i deras arbete med klimat och energi. Målet är att företag minskar sina växthusgasutsläpp, ökar andelen förnybar energi, bedriver ett systematiskt och strukturerat energieffektiviseringsarbete samt bidrar med nya affärslösningar.

Bakgrund

Näringslivet har en betydelsefull roll i omställningen till ett hållbart samhälle och bidrar på många sätt i omställningen. Utsläpp och resursanvändning behöver minska hos varje företag. För att möjliggöra energieffektiviseringar, utsläppsminskningar och nya affärslösningar samt affärsmodeller krävs också nya samarbeten.

I klimat- och energistrategin för Jönköpings län pekas näringsliv och affärsutveckling ut som ett av sju fokusområden. Fokusområdet har två inriktningar: Näringslivet är resurseffektivt, har låg klimatpåverkan och är anpassat efter ett förändrat klimat. Den andra är: Näringslivet bidrar med affärslösningar. Att bidra till symbios, sprida goda exempel, skapa nya lösningar är viktiga aspekter för att gå från ord till handling och öka takten i omställningen.

I strategin lyfts vikten av att aktörerna tillsammans hjälper varandra. För att stärka näringslivet i deras arbete med klimat och energi behöver fler aktörer samarbeta för att tillsammans vägleda näringslivet.
Det kan handla om:

- Driva nätverk för erfarenhetsutbyte och kunskapshöjande insatser genom bland annat föreläsningar, utbildningar och workshops. Det är centralt att nå rätt företag, de som är förändringsinriktade.
- Företagsspecifik rådgivning och coachning inom cirkulär ekonomi och industriell symbios.
- Informationsspridning kring ekonomiska stöd samt hjälp med ansökningar.
- Möjliggöra spridning av goda exempel om resurs- och energieffektivisering, utsläppsminskningar, cirkulära affärsmodeller o.s.v. Det skulle kunna ske genom exempelvis klimatrådets webbplats eller annat lämpligt forum som når ut till många företag.

- Dela kunskap om hur företag kan ställa krav i upphandlingar för att öka klimatnyttan.
- Undersöka finansieringsmöjligheter för att driva ett projekt inom cirkulär ekonomi, klimatsmarta affärslösningar och resurseffektivitet för att kunna åstadkomma de förändringar som krävs inom näringslivet för att Jönköpings län ska bli ett klimatsmart plusenergilän.

Genomförande

Ett samverkansprojekt mellan länets aktörer där målet är att stärka länets näringsliv som idag inte är aktiva i klimatrådet eller annan klimat- och miljönätverk. Deltagare i samverkansprojektet kan vara till exempel Region Jönköpings län (regional utveckling och Energikontor Norra Småland), Länsstyrelsen, kommunerna (energi- och klimatrådgivarna och näringslivsbolagen), CSR Småland, Handelskammaren och andra samordnande näringslivsaktörer.

Effekt

Ett näringsliv som arbetar systematiskt med klimat- och energifrågan.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi för alla, 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljökvalitetsmål är Frisk luft och God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Finansiering genom sökt och beviljat stöd.

Indikatorer

I detta avsnitt listas de indikatorer som ingår i klimat- och energistrategin. I remissversionen är indikatorerna listade efter fokusområde. En komplett lista med indikatorer kopplade till respektive åtgärd kommer att tas fram till slutversionen av åtgärdsprogrammet.

MÅL TILL 2045

Tabell 3 Mål till 2045 och tillhörande indikatorer i klimat- och energistrategin.

Mål	Indikatorer	Källa
Senast 2045 är de totala utsläppen av växthusgaser i länet lägre än 1 ton per invånare och år.	Sveriges konsumtionsutsläpp inkl. territoriella utsläpp inom länet	SMED och SCB
Senast 2045 producerar Jönköpings län mer energi än vi använder. Energin vi producerar är förnybar och är minst 10 000 GWh/år.	1. Andel förnybar energi av totala energitillförseln 2. Energianvändningen i Jönköpings län	SCB och Energimyndigheten
Klimatförändringarna möts aktivt genom att skapa ett samhälle som minskar sårbarheter och tillvaratar möjligheter, för ett varmare, torrare och blötare län.	Relevanta indikatorer inom respektive fokusområde kan användas för bedömning av målet	

Transporter och resor

Tabell 4 Indikatorer för området transport och resor

Indikatorer
Växthusgasutsläpp transportsektorn
Resvanor i Jönköpings län
Körda mil privat och tunga transporter
Antal tankställen per förnybart drivmedel i Jönköpings län
Andel personbilar per drivmedel i Jönköpings län

Samhällsplanering

Tabell 5 Indikatorer inom området samhällsplanering

Indikatorer
Andelen nybyggda bostäder inom 400 m från hållplats inom tätort resp. 2 km utanför tätort
Andelen befolkning inom tätort som bor inom 400 m från hållplats
Antal km byggd cykelväg
Andelen målpunkter av de prioriterade som är genomförda.

Bebyggelse

Tabell 6 Indikatorer inom området bebyggelse

Indikatorer
Antal och andel nybyggda flerbostadshus i trästomme

Energiintensitet inom bostäder

Konsumtion och livsstil

Tabell 7 Indikatorer för konsumtion och livsstil

Indikatorer
Mängd hushållsavfall per person i Jönköpings län
Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp i Jönköpings län
Växthusgasutsläpp i Jönköpings län

Förnybar energi

Tabell 8 Indikatorer för området förnybar energi

Indikatorer
Andel förnybar el- och värmeproduktion av den totala energitillförseln
Mängd producerad förnybar energi per energislag.
Andel biobränsle i Jönköpings län
Andel förnybar energi av totala energitillförseln
Energianvändningen i Jönköpings län

Gröna näringar och natur

Tabell 9 Indikatorer för området gröna näringar och natur

Indikatorer
Energiintensitet i jord- och skogsbruk
Växthusgasutsläpp inom jord- och skogsbruk
Upptag av växthusgaser
Fossila utsläpp inom jord- och skogsbruket (inkl. arbetsmaskiner i jord- och skogsbruk)
Energianvändning i jord- och skogsbruket per BRP
Yta anlagd eller hydrologiskt restaurerad våtmark

Näringsliv och affärsutveckling

Tabell 10 Indikatorer för området näringsliv och affärsutveckling

Indikatorer
Energiintensitet i tillverkningsindustrin
Växthusgasutsläpp inom industrin
Andel företag som arbetar systematiskt och strukturerat med energieffektivisering
Andel företag med miljö- eller energiledningssystem
Energiintensitet totalt

Ordlista

Ord och begrepp	Förklaring
BRP	Bruttoregionalprodukt, den regionala motsvarigheten till Bruttonationalprodukt (BNP).
Förnybar energi	Vindenergi, solenergi, aerotermisk energi (luftvärme), geotermisk energi, hydrotermisk energi (vattenvärme) och havsenergi, vattenkraft, biomassa, deponigas, gas från avloppsreningsverk samt biogas.
Effektbrist	Med effektbrist menas den situation som kan uppstå när elförbrukningen är så hög att den el som produceras inte räcker till utan vi behöver importera från andra länder.
Ekosystemtjänst	En benämning för de produkter och tjänster vi människor får gratis av naturens ekosystem och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet.
Hållbart	Följer principer för hållbarhet – med tre dimensioner som ska samverka: ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet.
Kapacitetsbrist	Kapacitetsbrist kan innebära två saker, antingen produceras inte tillräckligt med el eller så finns det inte tillräckligt med kapacitet i elnätet för att ansluta och leverera el i den utsträckning som efterfrågas.
Klimatanpassning	Klimatanpassning innebär att anpassa samhället till de förändringar i klimatet vi märker av redan idag och de som förväntas ske i framtiden.
Klimatsmart	Innebär att vi i länet arbetar aktivt både med att minska våra utsläpp av växthusgaser och att anpassa vårt samhälle till de klimatförändringar som sker. Vi gör de bästa tänkbara valen för klimatet.
Koldioxidekvivalenter/ CO_2-ekvivalenter	Måttenhet som används för att beräkna den sammanlagda växthuseffekten (som bara koldioxid) av olika växthusgaser.
Konsumtionsbaserade utsläpp	Omfattar växthusgasutsläpp som uppstår regionalt, nationellt och internationellt på grund av privat och offentlig konsumtion i Jönköpings län.
Nettoimport/export av el	Skillnaden mellan mängden importerad och exporterad el under en angiven period (per kalenderår).
Plusenergilän	Innebär att länet är självförsörjande på förnybar energi och bidrar genom ett överskott till energiomställningen.
Territoriella utsläpp	Omfattar utsläpp från verksamheter i Jönköpings län som geografiskt område. Även export är inkluderat.
Totala växthusgasutsläpp	Inkluderar utsläpp som sker inom länet samt våra utsläpp från konsumtion och resor i andra län och länder. Omfattar de konsumtionsbaserade utsläppen.
Utsläpp	Med utsläpp menas genomgående, om inget annat anges, utsläpp av växthusgaser.
Växthusgaser	Koldioxid (CO_2), metan (CH_4), lustgas (N_2O), florkolväten (-HFC), flourkarboner (-PFC) och svavelhexaflourid (SF_6).

Bilaga 1. Åtgärder listade efter aktör

Bilaga 1 är inte ifylld i remissversionen. Till den slutliga versionen av åtgärdsprogrammet kommer här alla deltagande aktörer vara listade.

Aktör, t ex Länsstyrelsen/Kommun/Klimatrådets aktörer

ÅTGÄRDER PÅ STRATEGISK NIVÅ

1. Systematiskt arbete med klimat och energi

OMRÅDESSPECIFIKA ÅTGÄRDER

Lista över alla åtgärder aktören åtagit sig.

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Remissinstans:

Fyll i:

1. Aktörer som föreslås vara ansvarig för genomförandet ska fylla i kolumn D (ja/nej/ej relevant). Om flera aktörer anges som ansvariga för en åtgärd föreslås ibland en huvudansvarig aktör, som då är markerad med en stjärna.
2. Kommentar kan lämnas i kolumn E, t.ex. om din organisation föreslår förändring av åtgärdsförslaget som gör att organisationen sedan kan åta sig åtgärden.
3. För projektåtgärder, rad 43 till 49, anges inget åtagande i detta skede. Lämna gärna en kommentar i kolumn E om organisationen anser att den är värdefull.
4. Fyll på synpunkter som inte är kopplade till en specifik åtgärd i fliken "övriga synpunkter på remissen".

Nr.	Åtgärdsnamn	Förslag på ansvariga för genomförande	Vi avser att genomföra åtgärden/delta i genomförandet av åtgärden (välj Ja, Nej eller Ej relevant i rullistan)	Kommentar av din organisation
Strategiska åtgärder				
1	Systematiskt arbete med klimat och energi s.22	Alla deltagande aktörer genomför denna.	Ja	
2	Hållbara investeringar s.23	a) Länsstyrelsen*, Kommuninvest, Vaggeryds och Gislaveds kommuner, Länsförsäkringar Jönköping samt ELMIA		
		b) Kommunerna	Ja	
3	Beräkning av länets totala utsläpp	Länsstyrelsen		
Områdesspecifika åtgärder				
4	Tjänsteresor, besöksresor och kundresor s.26	a) Region Jönköpings län		
		b) Alla klimatrådets aktörer	Ja	Värnamo kommun deltar i EKNS projekt ATTRACT och kommer automatskt att jobba med de här frågorna via projektet Även Värnamo Energi åtar sig åtgärden Även Finnvedsbostäder åtar sig åtgärden
5	Arbetspendling s.28	a) Region Jönköpings län		
		b) Alla klimatrådets aktörer	Ja	Värnamo kommun deltar i EKNS projekt ATTRACT och kommer automatskt att jobba med de här frågorna via projektet Även Värnamo Energi åtar sig åtgärden
6	Ökat samarbete i samhällsplaneringsprocessen s.30	Region Jönköpings län (Regional utveckling)*, Länsstyrelsen i Jönköpings län, kommunerna, Region Jönköpings län (Jönköpings länstrafik), Trafikverket	ja	
7	Metodutveckling för samhällsplaneringen s.30	Länsstyrelsen i Jönköpings län*, kommunerna, Trafikverket, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland), Region Jönköpings län (Jönköpings länstrafik)	ja	
8	Trygga och sammanhängande vägar för cykel s.32	Kommunerna, Region Jönköping län	Ja	

9	Minskad klimatpåverkan från byggnader s.33	a) Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, kommunerna (energi- och klimatrådgivarna), Södra, Träcentrum, Träbyggnadskansliet, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun, Länsstyrelsen	Ja	
		b) Länsstyrelsen*, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland), kommunerna (energi- och klimatrådgivarna), Södra, Träcentrum, Träbyggnadskansliet, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun	Ja	
		c) Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun, Länsstyrelsen, Vätterhem AB, kommunerna, kommunala bostadsbolag, samt andra berörda aktörer.	Ja	Finnvedsbostäder åtar sig åtgärden Värnamo kommun åtar sig inte åtgärden. Syftet är bra (kompetensutveckling behöver stärkas) men nätverk av så blandad målgrupp leder sällan till något konkret. För kommunernas del blir det för löst i kanterna att bilda nätverk. Bättre effekt hade varit om en utbildningsserie av tematiska seminarier eller likande kompetensutvecklingsinsats gavs.
10	Renovera resurs- och energieffektivt s.35	Kommunerna, Region Jönköpings län, kommunala bostadsbolag, privata bostadsbolag	Ja	Finnvedsbostäder åtar sig åtgärden. Värnamo kommun åtar sig inte åtgärden så som den är beskriven i remissförslaget utan föreslår ett förtydligande och omformulering innan åtgärdsprogrammet fastställs och åtgärden kan antas. Värnamo kommun lämnar följande synpunkter: • Renoveringsbehovet i fastighetsbeståndet är ett viktigt område att fokusera på och det finns många aspekter som utgör prioriteringsordningen av renoveringarna. Det är inte försvarbart att endast utgå ifrån energieffektivisering med hänsyn tagen på renoveringskostnader och prioriteringsordning. • I genomförandetexten saknas definition och förslag för hur kartläggningen skall gå till och vilka aspekter som bör vägas in i kartläggningen. Vad innebär ”effektiviseringspotential i fastighetsbeståndet”? Lämpligt är att Länsstyrelsen tar fram en rekommenderad metod för kartläggning och även håller i utbildning eller skapar samverkansform för att utbilda i metoden. Metod och utbildning bör läggas till under genomförandet. • Definition saknas i genomförandet av vad en renovering är utifrån kartläggningen. Är det totalrenovering av fastigheten eller räcker det med byte av ett mindre antal fönster? • Uppföljningskriterierna är inte i paritet med hur andra åtgärder i övriga åtgärdsprogram följs upp. Det är resurskrävande nog att ha koll på lokaler/fastigheter utifrån energieffektiviseringssynpunkt utan att renovera dem.
11	Upphandling och strategiska inköp s.37	Alla som ställer sig bakom åtgärden, Kommunerna, Region Jönköpings län, Länsstyrelsen	Ja	

12	Workshops om upphandling	Länsstyrelsen, Region Jönköpings län		
13	Kampanj om konsumtion s.40	Klimatrådet som samverkansplattform	Ja	Beroende på vad kampanjen med konsumtionstema kommer att handla om så kan det bli aktuellt att Värnamo energi deltar.
14	Minska avfallet s.41	Alla klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer	Nej	Värnamo kommun måste först få en stabil grundhantering av avfall och sortering i verksamheterna innan vi går vidare inom nya områden. Insatser kommer att göras för att främja cirkulära materialflöden och förebygga att avfall uppkommer, men det går i dagsläget inte att garantera att det sker i linje med åtgärdens formulering.
15	Öka den förnybara produktionen av el, värme och kyla s.43	Alla Klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer	Ja	Även Finnvedsbostäder åtar sig åtgärden
16	Främja produktionen av förnybar energi s.44	Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, kommunerna (energi- och klimatrådgivarna)	Ja	Beroende på om Värnamo energi inom de närmast fyra åren bestämmer sig för att t.ex. sätta upp ytterligare solcellsanläggningar eller köpa fler andelar i vindkraft så kan det bli aktuellt för dem att delta.
17	Skogsbruket har låg klimatpåverkan och anpassat efter ett förändrat klimat	a) Skogsstyrelsen*, Södra och LRF		
		b) Länsstyrelsen*, Skogsstyrelsen och Södra		
		c) Södra, Länsstyrelsen och LRF		
18	Jordbruket är energieffektivt och har låg klimatpåverkan s.45	a) LRF*, Länsstyrelsen, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland) samt kommunerna (kommunala energi- och klimatrådgivarna)	Ja	
		b) LRF* och Länsstyrelsen		
		c) Region Jönköpings län, Länsstyrelsen, LRF och övriga organisationer i styrgruppen för den regionala livsmedelsstrategin		
19	Rådgivning och tillsyn för resurseffektiva företag s.49	a) Länsstyrelsen*, kommunerna (tillsynsansvariga)	ja	
		b) Länsstyrelsen*, kommunerna (tillsynsansvariga)	ja	
		c) Länsstyrelsen		
20	Workshops för cirkulär ekonomi s.51	CSR Småland*, kommunerna	Ja	VNAB (Värnamo Näringsliv) åtar sig åtgärden. Kontaktperson Anki Hansson
Projektåtgärder				
I	Kartläggning av varu- och energiflöden samt restflöden			
II	Minska vattenkonsumtionen			
III	Samordning av kommunernas energiplaner			
IV	Tillvarata restprodukter och restflöden inom industrin			
V	Lagring och smart styrning av el			
VI	Bättre kännedom om kapaciteten i länets elnät			
VII	Ökat samarbete och vägledning för näringslivet			

Ange din övriga synpunkter på förslaget, både detaljerade och generella. Disponera dina kommentarer efter åtgärdsprogrammets kapitel och sidnummer.

Lista -rör ej

Ja

Nej

Ej relevant

§ 58 Dnr: TU.2021.34

Remiss på åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat

Beslut

Tekniska utskottet beslutar
att anta tekniska förvaltningens remissvar som sitt eget samt
att överlämna remissvaret för åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat till kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen har tillsammans med kommunledningsförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningen fått i uppdrag att utvärdera och inkomma med remissvar på länsstyrelsens båda åtgärdsprogram Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat. De tre förvaltningarna har var och en fokuserat på de ansvarsområden som hör till respektive förvaltning och avgivit remissvar utifrån sina verksamhetsområden. Antagna åtgärder kommer, under förutsättning att länsstyrelsen antar dessa att integreras i åtgärdsplanen för Värnamo kommuns miljöarbete. Tekniska förvaltningen anser att åtgärdsprogrammen bör leda till konkreta åtgärder med möjliga kostnadsbedömningar för att möjliggöra politiska avvägningar och beslut.

Åtgärdsprogram - Minskad klimatpåverkan
Åtgärd nr 8 - Trygga och sammanhängande vägar för cykel
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning.

Åtgärd nr 10 - Renovera resurs- och energieffektivt
Tekniska förvaltningen kan inte föreslå att anta åtgärden så som den är beskriven i remissförslaget utan föreslår ett förtydligande och omformulering i åtgärdsförslaget innan åtgärdsprogrammet fastställs och åtgärden kan antas.
Tekniska förvaltningen lämnar följande synpunkter

- Renoveringsbehovet i fastighetsbeståndet är ett viktigt område att fokusera på och det finns många aspekter som utgör prioriteringsordningen av renoveringarna. Det är inte

Forts.

Tu § 58 (forts)

försvarbart att endast utgå ifrån energieffektivisering med hänsyn tagen på renoveringskostnader och prioriteringsordning.

- I genomförandetexten saknas definition och förslag för hur kartläggningen skall gå till och vilka aspekter som bör vägas in i kartläggningen. Vad innebär ”effektiviseringspotential i fastighetsbeståndet”? Lämpligt är att Länsstyrelsen tar fram en rekommenderad metod för kartläggning och även håller i utbildning eller skapar samverkansform för att utbilda i metoden. Metod och utbildning bör läggas till under genomförandet.
- Definition saknas i genomförandet av vad en renovering är utifrån kartläggningen. Är det totalrenovering av fastigheten eller räcker det med byte av ett mindre antal fönster?
- Uppföljningskriterierna är inte i paritet med hur andra åtgärder i övriga åtgärdsprogram följs upp. Det är resurskrävande nog att ha koll på lokaler/fastigheter utifrån energieffektiviseringssynpunkt utan att renovera dem.

Åtgärdsprogram - Anpassning till ett förändrat klimat
Åtgärd nr 3 - Grönska i bebyggd miljö
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning. Tekniska förvaltningen har genom åren i arbete med grönstrukturplanen gjort flera av åtgärderna eller planerat att genomföra dem. Tekniska förvaltningen kommer välja ut den av punkterna som ska rapporteras och ta fram en plan för vilken åtgärd förvaltningen ska satsa på under programperioden men även göra en inventering av vilka punkter som har gjorts utöver den.

Åtgärd nr 4 - Risk för översvämning och skred vid förorenade områden
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och att samhällsbyggnadsförvaltningen ska stå som ansvarig för genomförande och tekniska förvaltningen ska delta indirekt som verksamhetsutövare, exempelvis vid åtgärder vid de nedlagda deponierna.

Åtgärd nr 5 - Dagvatten
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och välkomnar förslaget med kompetensutveckling för tjänstepersonerna i kommunen som arbetar med dagvatten.

Forts.

Tu § 58 (forts)

Åtgärd nr 6 - Vattenförsörjning
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning. Förslag från tekniska förvaltningen är att anta punkt 1. Om kommunen väljer att genomföra punkt 3 (information till kommuninvånare) kan samhällsbyggnadsförvaltningen informera fastighetsägare med enskilda dricksvattenbrunnar. Den i texten hänvisade Regionala vattenförsörjningsplanen är för tekniska förvaltningen inte känd.

Åtgärd nr 89 - Ordna sval inomhusmiljö
Tekniska förvaltningen har följande synpunkter till korrigeringar/förtydligande på åtgärden. Om förändringarna genomförs föreslår tekniska förvaltningen att anta åtgärden.

- Både tekniska förvaltningen och Finnvedsbostäder bör läggas som ansvariga aktörer.
- Punkt 1 och 2 bör byta plats i åtgärden för bättre prioritering vid uppföljning av bedömningskriterier.
- Efter att ha tagit del av Finnvedsbostäders textförslag inkommer tekniska förvaltningen med nedanstående förslag till text gällande åtgärdsinsatser, indikatorer och bedömningskriterier.

Nytt förslag
Åtgärdsinsatser
1. Information och rådgivning till hyresgäster och verksamheter om lämpliga inomhustemperaturer genomförs.
2. En kartläggning ska göras över flerbostadshus och offentliga lokaler i kommunens fastighetsbestånd. Offentliga lokaler där äldre människor bor prioriteras vid utökning av temperaturövervakning i befintliga fastigheter.
3. Fysiska åtgärder som syftar till en svalare inomhusmiljö analyseras och prioriteras efter kartläggningen, framför allt på äldreboende och där behov föreligger.
4. Fysiska åtgärder som syftar till en svalare inomhusmiljö planeras in redan i projekteringsfasen vid nybyggnation av fastigheter.

Indikatorer:
Punkt 1: Rådgivning till hyresgäster och verksamhetsutövare är genomförd
Punkt 2: Kartläggningen är genomförd och vid nyutbyggnad av temperaturövervakning prioriteras offentliga lokaler där äldre människor bor.

Forts.

Tu § 58 (forts)

Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhustemperatur i befintligt fastighetsbestånd planeras in och utförs efter prioriteringsordning.
Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhustemperatur planeras in redan i projekteringsfasen vid nybyggnation av fastigheter.

Bedömningskriterier:
G: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är genomförd. Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har påbörjats i enlighet med fastlagd prioritering. Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats in redan vid projekteringsfasen vid all nybyggnation som skett under programperioden.
H: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är påbörjad. Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats i enlighet med fastlagt prioritering. Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats in redan vid projekteringsfasen vid hälften av all nybyggnation som skett hittills under programperioden.
P: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är påbörjad.

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta
att godkänna informationen,
att ställa sig bakom tekniska förvaltningens remissvar samt
att överlämna remissvaret för åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat till kommunstyrelsen.

Beslut skickas till:
Kommunstyrelsen

Remiss på åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen har tillsammans med kommunledningsförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningen fått i uppdrag att utvärdera och inkomma med remissvar på länsstyrelsens båda åtgärdsprogram Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat. De tre förvaltningarna har var och en fokuserat på de ansvarsområden som hör till respektive förvaltning och avgivit remissvar utifrån sina verksamhetsområden. Antagna åtgärder kommer, under förutsättning att länsstyrelsen antar dessa att integreras i åtgärdsplanen för Värnamo kommuns miljöarbete. Tekniska förvaltningen anser att åtgärdsprogrammen bör leda till konkreta åtgärder med möjliga kostnadsbedömningar för att möjliggöra politiska avvägningar och beslut.

Åtgärdsprogram - Minskad klimatpåverkan
Åtgärd nr 8 - Trygga och sammanhängande vägar för cykel
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning.

Åtgärd nr 10 - Renovera resurs- och energieffektivt
Tekniska förvaltningen <u>kan inte</u> föreslå att anta åtgärden så som den är beskriven i remissförslaget utan föreslår ett förtydligande och omformulering i åtgärdsförslaget innan åtgärdsprogrammet fastställs och åtgärden kan antas.

Tekniska förvaltningen lämnar följande synpunkter

- Renoveringsbehovet i fastighetsbeståndet är ett viktigt område att fokusera på och det finns många aspekter som utgör prioriteringsordningen av renoveringarna. Det är inte försvarbart att endast utgå ifrån energieffektivisering med hänsyn tagen på renoveringskostnader och prioriteringsordning.

- I genomförandetexten saknas definition och förslag för hur kartläggningen skall gå till och vilka aspekter som bör vägas in i kartläggningen. Vad innebär ”effektiviseringspotential i fastighetsbeståndet”? Lämpligt är att Länsstyrelsen tar fram en rekommenderad metod för kartläggning och även håller i utbildning eller skapar samverkansform för att utbilda i metoden. Metod och utbildning bör läggas till under genomförandet.
- Definition saknas i genomförandet av vad en renovering är utifrån kartläggningen. Är det totalrenovering av fastigheten eller räcker det med byte av ett mindre antal fönster?
- Uppföljningskriterierna är inte i paritet med hur andra åtgärder i övriga åtgärdsprogram följs upp. Det är resurskrävande nog att ha koll på lokaler/fastigheter utifrån energieffektiviseringssynpunkt utan att renovera dem.

Åtgärdsprogram - Anpassning till ett förändrat klimat
Åtgärd nr 3 - Grönska i bebyggd miljö
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning. Tekniska förvaltningen har genom åren i arbete med grönstrukturplanen gjort flera av åtgärderna eller planerat att genomföra dem. Tekniska förvaltningen kommer välja ut den av punkterna som ska rapporteras och ta fram en plan för vilken åtgärd förvaltningen ska satsa på under programperioden men även göra en inventering av vilka punkter som har gjorts utöver den.

Åtgärd nr 4 - Risk för översvämning och skred vid förorenade områden
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och att samhällsbyggnadsförvaltningen ska stå som ansvarig för genomförande och tekniska förvaltningen ska delta indirekt som verksamhetsutövare, exempelvis vid åtgärder vid de nedlagda deponierna.

Åtgärd nr 5 - Dagvatten
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och välkomnar förslaget med kompetensutveckling för tjänstepersonerna i kommunen som arbetar med dagvatten.

Åtgärd nr 6 - Vattenförsörjning
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning. Förslag från tekniska förvaltningen är att anta punkt 1. Om kommunen väljer att genomföra punkt 3 (information till kommuninvånare) kan samhällsbyggnadsförvaltningen informera fastighetsägare med enskilda dricksvattenbrunnar. Den i texten hänvisade Regionala vattenförsörjningsplanen är för tekniska förvaltningen inte känd.

Åtgärd nr 89 - Ordna sval inomhusmiljö
Tekniska förvaltningen har följande synpunkter till korrigeringar/förtydligande på åtgärden. Om förändringarna genomförs föreslår tekniska förvaltningen att anta åtgärden.

- Både tekniska förvaltningen och Finnvedsbostäder bör läggas som ansvariga aktörer.
- Punkt 1 och 2 bör byta plats i åtgärden för bättre prioritering vid uppföljning av bedömningskriterier.
- Efter att ha tagit del av Finnvedsbostäders textförslag inkommer tekniska förvaltningen med nedanstående förslag till text gällande åtgärdsinsatser, indikatorer och bedömningskriterier.

Nytt förslag
Åtgärdsinsatser
1. Information och rådgivning till hyresgäster och verksamheter om lämpliga inomhustemperaturer genomförs.
2. En kartläggning ska göras över flerbostadshus och offentliga lokaler i kommunens fastighetsbestånd. Offentliga lokaler där äldre människor bor prioriteras vid utökning av temperaturövervakning i befintliga fastigheter.
3. Fysiska åtgärder som syftar till en svalare inomhusmiljö analyseras och prioriteras efter kartläggningen, framför allt på äldreboende och där behov föreligger.
4. Fysiska åtgärder som syftar till en svalare inomhusmiljö planeras in redan i projekteringsfasen vid nybyggnation av fastigheter.

Indikatorer:
Punkt 1: Rådgivning till hyresgäster och verksamhetsutövare är genomförd

Punkt 2: Kartläggningen är genomförd och vid nyutbyggnad av temperaturövervakning prioriteras offentliga lokaler där äldre människor bor.
Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhustemperatur i befintligt fastighetsbestånd planeras in och utförs efter prioriteringsordning.
Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhustemperatur planeras in redan i projekteringsfasen vid nybyggnation av fastigheter.

Bedömningskriterier:
G: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är genomförd. Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har påbörjats i enlighet med fastlagd prioritering. Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats in redan vid projekteringsfasen vid all nybyggnation som skett under programperioden.
H: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är påbörjad. Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats i enlighet med fastlagt prioritering. Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats in redan vid projekteringsfasen vid hälften av all nybyggnation som skett hittills under programperioden.
P: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är påbörjad.

Beslutsförslag

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att godkänna informationen,

att ställa sig bakom tekniska förvaltningens remissvar samt

att överlämna remissvaret för åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat till kommunstyrelsen.

Helena Nyberg
Kvalitets och utvecklingsansvarig

Jesper du Rietz
Förvaltningschef

Protokollsutdrag:
Kommunstyrelsen

Sbn § 40

Dnr MIL.2020.3830

Remiss av åtgärdsprogrammet Anpassning till ett förändrat klimat

Beslut

Samhällsbyggnadsnämnden beslutar

att ställa sig positiv till förvaltningens förslag, samt

att föreslå kommunstyrelsen att i sitt yttrande ta med de punkter där nämnden angetts som ansvarig.

Ärendebeskrivning

Länsstyrelsen i Jönköpings län har tagit fram ett åtgärdsprogram för anpassning till ett förändrat klimat. Framtagandet har skett i bred samverkan med länets kommuner, regionen samt Klimatrådets aktörer med tillhörande fokusgrupp. Åtgärdsprogrammets syfte är att lyfta fram de åtgärder som bedöms nödvändiga för att minimera länets sårbarhet. Åtgärdsprogrammet avser perioden 2021–2025. Värnamo kommun har fått förslaget till Åtgärdsprogram för anpassning till ett förändrat klimat på remiss.

Åtgärdsprogrammets åtgärder är indelade i tre block, strategiska, länsgemensamma och aktörspecifika åtgärder. Totalt har åtgärdsprogrammet 93 punkter.

I remissförfarandet efterfrågar länsstyrelsen vilka åtgärder som Värnamo kommun avser att åta sig att genomföra under programperioden. Tjänstemän inom kommunen har arbetat igenom åtgärdsprogrammet och tagit fram ett förslag på åtgärder som Värnamo kommun kan åta sig att genomföra. Förslaget innebär att ansvaret för genomförandet av åtgärderna har fördelats mellan olika förvaltningar. De kommunala bolagen har blivit tillfrågade och kommer att åta sig att genomföra vissa åtgärder.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har deltagit i arbetet med åtgärdsprogrammet. Förvaltningen föreslår att samhällsbyggnadsnämnden tar på sig huvudansvaret för genomförandet av följande åtgärder:

forts.

Sbn § 40 forts.

Strategiska åtgärder
Åtgärd 1: Systematiskt klimatanpassningsarbete
Åtgärd 2: Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder
Åtgärd 4: Risk för översvämning och skred vid förorenade områden

Kommunens egna åtgärder
Åtgärd 90: Inkludera klimatrisker i sin miljötillsyn
Förvaltningen föreslår även, om kommunen väljer att åta sig följande punkter så ska nämnden stödja tekniska utskottet i deras arbete med genomförandet av följande åtgärder:

Länsgemensamma åtgärder
Åtgärd 3 och Åtgärd 6.

Förslag till beslut
Samhällsbyggnadsnämnden föreslås besluta
att ställa sig positiv till förvaltningens förslag, samt
att föreslå kommunstyrelsen att i sitt yttrande ta med de punkter där nämnden angetts som ansvarig.

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Dnr: MIL.2020.3830

Samhällsbyggnadsnämnden

Tjänsteskrivelse

Remiss av åtgärdsprogrammet *Anpassning till ett förändrat klimat*

Bakgrund

Länsstyrelsen i Jönköpings län har tagit fram ett åtgärdsprogram för anpassning till ett förändrat klimat. Framtagandet har skett i bred samverkan med länets kommuner, regionen samt Klimatrådets aktörer med tillhörande fokusgrupp. Åtgärdsprogrammets syfte är att lyfta fram de åtgärder som bedöms nödvändiga för att minimera länets sårbarhet. Åtgärdsprogrammet avser perioden 2021-2025. Värnamo kommun har fått förslaget till Åtgärdsprogram för anpassning till ett förändrat klimat på remiss.
Åtgärdsprogrammets åtgärder är indelade i tre block, strategiska, länsgemensamma och aktörspecifika åtgärder. Totalt har åtgärdsprogrammet 93 punkter.

I remissförfarandet efterfrågar länsstyrelsen vilka åtgärder som Värnamo kommun avser att åta sig att genomföra under programperioden. Tjänstemän inom kommunen har arbetat igenom åtgärdsprogrammet och tagit fram ett förslag på åtgärder som Värnamo kommun kan åta sig att genomföra. Förslaget innebär att ansvaret för genomförandet av åtgärderna har fördelats mellan olika förvaltningar. De kommunala bolagen har blivit tillfrågade och kommer att åta sig att genomföra vissa åtgärder.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har deltagit i arbetet med åtgärdsprogrammet. Förvaltningen föreslår att samhällsbyggnadsnämnden tar på sig huvudansvaret för genomförandet av följande åtgärder:

Strategiska åtgärder

Åtgärd 1: Systematiskt klimatanpassningsarbete
Åtgärd 2: Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

Åtgärd 4: Risk för översvämning och skred vid förorenade områden

Kommunens egna åtgärder

Åtgärd 90: Inkludera klimatrisker i sin miljötillsyn

Förvaltningen föreslår även, om kommunen väljer att åta sig följande punkter så ska nämnden stödja tekniska utskottet i deras arbete med genomförandet av följande åtgärder:

Länsgemensamma åtgärder

Åtgärd 3 och Åtgärd 6.

Förslag till beslut

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden föreslås besluta

att ställa sig positiv till förvaltningens förslag,

att föreslå kommunstyrelsen att i sitt yttrande ta med de punkter där nämnden angetts som ansvarig.

Conny Eskilson
Förvaltningschef

Remiss Anpassning till ett förändrat klimat

Ärendebeskrivning

Värnamo kommun har från länsstyrelsen i Jönköpings län fått åtgärdsprogrammet Anpassning till ett förändrat klimat som remiss att svara på.

Åtgärdsprogrammets syfte är att lyfta fram de åtgärder som bedöms nödvändiga för att minimera länets sårbarhet. Åtgärdsprogrammet innehåller förslag på 93 åtgärder och avser perioden 2021-2025. Det ersätter ett tidigare program som gällde mellan åren 2015–2019.

Under perioden 23 november 2020 till och med 31 mars 2021 önskar Länsstyrelsen i Jönköpings län få synpunkter på förslaget, samt svar på vilka av åtgärderna som Värnamo kommun åtar sig att genomföra.

Svar önskas senast den 31 mars 2021 med e-post till jonkoping@lansstyrelsen.se. Ange beteckning 424-10599-2019.

Beslutsförslag

Kommunledningsförvaltningen föreslår kommunstyrelsen besluta

Att godkänna Tekniska utskottets och Samhällsbyggnadsnämndens remissvar

Att godkänna kommunledningsförvaltningens förslag till gemensamt remissvar

Att svara på remissen i enlighet med förslaget samt

Att föra in de antagna åtgärderna från remissvaret i Åtgärdsprogram för Värnamo kommuns miljöarbete 2021

Martina Palm
Miljöstrateg

Ulf Svensson
Kommundirektör

Utredning

Tjänstepersoner inom utvecklingsavdelningen, samhällsbyggnadsförvaltningen och tekniska förvaltningen har gått igenom åtgärdsprogrammet tillsammans med Värnamo Energi och Finnvedsbostäder. Förslaget innebär att ansvaret för genomförandet av åtgärderna har fördelats mellan förvaltningarna och bolagen enligt följande:

Åtgärd 1: *Systematiskt klimatanpassningsarbete*
Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på samhällsbyggnadsförvalningen.

Åtgärd 2: *Handlingsplan för mest betydande klimatrisker*
Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på samhällsbyggnadsförvalningen.

Åtgärd nr 3 - *Grönska i bebyggd miljö*
Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på Tekniska förvaltningen.
Samhällsbyggnadsförvaltningen stödjer tekniska förvaltningen i genomförandet.
Synpunkt: Tekniska förvaltningen kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning. Tekniska förvaltningen har genom åren i arbete med grönstrukturplanen gjort flera av åtgärderna eller planerat att genomföra dem. Tekniska förvaltningen kommer välja ut den av punkterna som ska rapporteras och ta fram en plan för vilken åtgärd förvaltningen ska satsa på under programperioden, men även göra en inventering av vilka punkter som har gjorts utöver den.

Åtgärd nr 4 - *Risk för översvämning och skred vid förorenade områden*
Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på samhällsbyggnadsförvalningen. Tekniska förvaltningen deltar indirekt som verksamhetsutövare, exempelvis vid åtgärder vid de nedlagda deponierna.

Åtgärd nr 5 – *Dagvatten*
Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på Tekniska förvaltningen.

Synpunkt: Tekniska förvaltningen välkomnar förslaget med kompetensutveckling för tjänstepersonerna i kommunen som arbetar med dagvatten.

Åtgärd nr 6 - *Vattenförsörjning*
Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på Tekniska förvaltningen.
Samhällsbyggnadsförvaltningen stödjer tekniska förvaltningen i genomförandet.
Synpunkt: Tekniska förvaltningen kommer att genomföra punkt 1.
Den i texten hänvisade Regionala vattenförsörjningsplanen är för tekniska förvaltningen inte känd.

Åtgärd nr 88 – *Utbyggnad av fibernätet*

Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på Värnamo Energi.
Synpunkt: Värnamo Energi har följande förslag till korrigeringar av åtgärden:

Beskrivning av åtgärden:
Värnamo kommun är en av länets kommuner som ligger i framkant vad gäller utbyggnad av fibernätet. Arbetet beräknas vara helt klart år 2022. 86% av kommunens fastigheter har erbjudits utbyggnad av fiber. De resterande 14% kommer att erbjudas under 2021. Ett förändrat klimat ökar sårbarheten, där exempelvis översvämningar och skred kan leda till försämrad framkomlighet. En utbyggnad av fibernätet på landsbygden kan möjliggöra digital kontakt med exempelvis vård och hemtjänst som annars hade haft svårt att nå fram. Åtgärden innebär att fibernätet byggs ut och genom det skapas en hög driftsäkerhet trots klimateffekternas konsekvenser.

Ansvarig aktör: Värnamo Energi

Klimateffekt: Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering: Delfinansieras genom landsbygdsprogrammet.

Indikator: Fastboende inom planerade utbyggnadsområden har fått erbjudande om fiberanslutning.

Bedömningskriterier:
• G: Fastboende inom planerade utbyggnadsområden har fått erbjudande

om fiberanslutning.
• H: -
• P: -

Åtgärd nr 89 - *Ordna sval inomhusmiljö*
Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på Tekniska förvaltningen och Finnvedsbostäder.
Synpunkt: Kommunens förslag är att dela upp åtgärden på a och b eftersom aktuella aktörer, Finnvedsbostäder och Tekniska förvaltningen, har olika synpunkter. Värnamo kommun kommer därför att genomföra åtgärden enligt a och Finnvedsbostäder enligt b, se förslag nedan:

Åtgärd nr 89a - *Ordna sval inomhusmiljö*

Beskrivning av åtgärden:
Vid ihållande värme utsätts kroppen för värmestress. Det finns ett statistiskt samband mellan temperatur och dödlighet, både vad gäller höga och låga temperaturer. Den medeltemperatur då dödligheten är som lägst varierar mellan olika geografiska regioner och i Sverige är den mellan 12 och 14 °C. Varje grads ökning över den optimala temperaturen ökar den relativa risken att dö med drygt en procent. Studier från Sverige visar att ihållande höga temperaturer ökar dödligheten varje dag som värmen håller i sig.

Genomförande:
1. Information och rådgivning till hyresgäster och verksamheter om lämpliga inomhustemperaturer genomförs.
2. En kartläggning ska göras över flerbostadshus och offentliga lokaler i kommunens fastighetsbestånd. Offentliga lokaler där äldre människor bor prioriteras vid utökning av temperaturövervakning i befintliga fastigheter.
3. Fysiska åtgärder som syftar till en svalare inomhusmiljö analyseras och prioriteras efter kartläggningen, framför allt på äldreboende och där behov föreligger.
4. Fysiska åtgärder som syftar till en svalare inomhusmiljö planeras in redan i projekteringsfasen vid nybyggnation av fastigheter.

Ansvarig aktör: Värnamo kommun

Indikatorer:
Punkt 1: Rådgivning till hyresgäster och verksamhetsutövare är genomförd

Punkt 2: Kartläggningen är genomförd och vid nyutbyggnad av temperaturövervakning prioriteras offentliga lokaler där äldre människor bor.
Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhustemperatur i befintligt fastighetsbestånd planeras in och utförs efter prioriteringsordning.
Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhustemperatur planeras in redan i projekteringsfasen vid nybyggnation av fastigheter.

Bedömningskriterier:
G: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är genomförd. Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har påbörjats i enlighet med fastlagd prioritering. Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats in redan vid projekteringsfasen vid all nybyggnation som skett under programperioden.

H: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är påbörjad. Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats i enlighet med fastlagt prioritering. Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats in redan vid projekteringsfasen vid hälften av all nybyggnation som skett hittills under programperioden.

P: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är påbörjad.

Åtgärd nr 89b - *Ordna sval inomhusmiljö*
Beskrivning av åtgärden
Under en normal sommar gäller Folkhälsomyndighetens allmänna råd som säger att temperaturen under sommaren inte bör överstiga 26 grader (24 grader resten av året) i en bostad. Vid tillfälliga toppar får man acceptera temperaturer upp till 28 grader kortare perioder. För att minska de negativa effekterna av värmebölja och för att öka komforten för de boende, finns det dock insatser som bostadsbolag och kommunal fastighetsförvaltning kan vidta för att minska risken för att temperaturen överstiger 26 grader, även under mycket varma perioder.

Särskild hänsyn ska alltid tas till särskilt känsliga grupper som äldre, sjuka och personer med funktionsnedsättning, som drabbas extra hårt av värmeböljor. Därför är exempelvis trygghetsboenden

och särskilt boende något som bör prioriteras högre för åtgärder i det befintliga bostadsbeståndet.

Genomförande:
Punkt 1. En kartläggning ska göras över vilka flerbostadshus och offentliga lokaler som är mest utsatta för förhöjda inomhustemperaturer. Detta görs genom befintlig temperaturövervakning som finns i bostäderna. Offentliga lokaler där äldre människor bor prioriteras vid utökning av temperaturövervakning i befintliga fastigheter.
Punkt 2. Information och rådgivning ges till hyresgäster och verksamheter om lämpliga åtgärder för att hålla inomhustemperaturer på en lämplig nivå genom befintliga kommunikationskanaler (tidning, sociala medier).

Ansvarig aktör: Finnvedsbostäder

Klimateffekt: Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering: Åtgärden genomförs under ordinarie arbete.

Indikator:
• Punkt 1: Kartläggningen är genomförd och sammanställd.
• Punkt 2: Minst tre informationsinsatser är genomförda i befintliga kommunikationskanaler (tidning, sociala medier). Specifik information om tillval/rådgivning erbjuds de hyresgäster som visats bo i varmare bostäder.

Bedömningskriterier
• G: Punkt 1 är genomförd och sammanställd; Punkt 2: minst 3 informationsinsatser i befintliga kommunikationskanaler är genomförda samt genomförd rådgivning/information till hyresgäster.
• H: Punkt 1 är genomförd och sammanställd; Punkt 2: minst en informationsinsats är genomförd i befintliga kommunikationskanaler.
• P: Punkt 1 är genomförd och sammanställd.

Åtgärd nr 90 - *Inkludera klimatrisker i sin miljötillsyn*
Värnamo kommun antar åtgärden.
Ansvaret för genomförande ligger på samhällsbyggnadsförvalningen.

Frida Moberg
Samhällsavdelningen
010-223 64 90

Enligt sändlista

Vill din organisation vara med och bidra till ett mer klimatanpassat län?

REMISS AV ÅTGÄRDSPROGRAMMET *ANPASSNING TILL ETT FÖRÄNDRAT KLIMAT*

I Länsstyrelsens uppdrag ingår bland annat att ta fram åtgärdsprogram för länet. Nu är det åtgärdsprogrammet *Anpassning till ett förändrat klimat* som är aktuellt.

Under perioden 23 november 2020 till och med 31 mars 2021 ges möjlighet för alla organisationer som vill att:

1. lämna synpunkter på förslaget, samt
2. svara på vilka av åtgärderna som din organisation kan bidra med att genomföra.

Åtgärdsprogrammet innehåller förslag på knappt hundra åtgärder och kommer att gälla mellan juni 2021-2025. Det ersätter ett tidigare program som gällde mellan åren 2015-2019.

VILL DIN ORGANISATION VARA MED OCH BIDRA? GÖR SÅ HÄR!

Ladda ner remissversionen av åtgärdsprogrammet. Den finns att ladda ner på Klimatrådets webbplats. (https://klimatradet.se/atgardsprogram/)

1. **Gå igenom åtgärdsförslagen** som finns i åtgärdsprogrammet och **svara på vilka ni vill genomföra under programperioden**. Skriv in era svar i bifogad excelfil.

   Åtgärd 1-2 gäller alla. Åtgärd 3-6 gäller endast kommuner. Åtgärd 7 och framåt gäller respektive aktör.

   - **Har din organisation varit med i framtagandet?** Då har ni en sida i bilaga 1 som sammanfattar vilka åtgärder som ni föreslås åta er. Om där finns åtgärder som ni inte avser åta er, motivera varför i excelfilen.
   - **Har din organisation inte varit med i framtagandet, men vill delta?** Fyll i excelfilen vilken organisation ni är och vilka åtgärder ni vill åta er. Ni väljer själva hur stort åtagande ni vill ha: alla deltagande aktörer genomför åtgärd 1 och 2. Vill ni åta er mer? Kanske vill ni genomföra någon av åtgärderna som redan finns med i programmet eller kanske har ni andra

åtgärder som ni vill åta er? Fyll i så fall i det på den första tomma raden i excelfilen.

2. **Ange dina övriga synpunkter på förslaget, både generella och detaljerade.** Disponera dina synpunkter efter åtgärdsprogrammets kapitel och sidnummer.

Svar önskas senast den 31 mars 2021 med e-post till Länsstyrelsen: jonkoping@lansstyrelsen.se. Ange beteckning 424-10599-2019.

Alla remissinstanser är mycket välkomna att kontakta Länsstyrelsen med frågor under remisstiden och att diskutera förslaget till åtgärdsprogram.

Kontaktperson är:
Frida Moberg, 010-223 64 90 frida.moberg@lansstyrelsen.se

Helena Jonsson
Landshövding

Bakgrund

ETT FÖRÄNDRAT KLIMAT

Klimatanpassning handlar om att förebygga den klimatförändring vi inte kan motverka, det vill säga att lindra de skador som kan uppkomma på grund av ett förändrat klimat. I Jönköpings län används nyckelorden **varmare, torrare** och **blötare** när vi beskriver hur klimatet förväntas bli vid seklets slut i Jönköpings län. Det är viktigt att hålla i minnet att det handlar om både en förändring i medel, men även om att de extrema väderhändelserna förvärras. I korthet handlar det om att:

- **Varmare:** Medeltemperaturen förutspås att stiga med 5 grader fram till år 2100, varav den redan stigit 1,4 grader sedan referensperioden. Det kommer bli som tydligast på sommaren och vintern. Värmeböljorna ökar från två dagar till två veckor och vegetationsperioden ökar från knappt 7 månader till drygt 9 månader. Beräkningar visar att extremt varma tillfällen, som hittills inträffat vart tjugonde år i genomsnitt, kan inträffa var tredje till femte år i slutet av seklet.
- **Torrare och blötare**: Nederbördsmönstren förändras, så att regnet samlas i häftiga skyfall med torka emellan. Den nederbörd som kommer på vintern är den som vi behöver använda för hela årets dricksvattenproduktion. Resten av året beräknas bli torrare. Vi räknar med mer än 60 fler dygn med torka till slutet av seklet.

RAMVERK

Åtgärdsprogrammet tar sin utgångspunkt i Agenda 2030 (främst mål 13), ambitionerna i Parisavtalet, och Sveriges miljökvalitetsmål. Tillsammans med Jönköpings läns klimat- och energistrategi skapas en plattform för det fortsatta arbetet med att anpassa vårt län till klimatförändringarna.

Klimat- och energistrategin (2019:18) visar en gemensam inriktning för klimat- och energiarbetet i offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle i länet, och är basen för det arbete som genomförs i dessa arbetsområden i länet. I strategin finns vision och mål för länet till 2045 samt beskrivning av fokusområden och inriktningar som behövs för att nå målen. Problemen är i många fall globala, men lösningarna är ofta lokala och aktörer i länet har en betydelsefull roll i att bidra till Sveriges arbete med Agenda 2030 och hållbar utveckling.

LÄNSSTYRELSENS UPPDRAG

Länsstyrelsens uppdrag som helhet är att verka för ett långsiktigt hållbart samhälle och bidra till att länet står rustat att hantera och möta klimatrelaterade händelser som orsakar olika typer av störningar, samt samverka med andra myndigheter, kommuner och relevanta aktörer i länet i syfte att integrera klimatanpassning i arbetet med ett långsiktigt hållbart samhälle.

Den 1 januari 2019 började en ny förordning (2018:1428) gälla för det nationella klimatanpassningsarbetet. Förordningen innefattar såväl Länsstyrelser som nationella myndigheter, och innebär bland annat att myndigheten ska upprätta åtgärdsprogram inom arbetsområdet klimatanpassning.

ÅTGÄRDSPROGRAMMETS SYFTE

Åtgärdsprogrammet lyfter fram de åtgärder som är nödvändiga för att minimera länets sårbarheter, samt att nå myndighetens och klimat- och energistrategins mål inom klimatanpassning. Åtgärdsprogrammets syfte är att främja klimatanpassningen inom länets

verksamheter och därmed även bidra till klimatanpassningen av samhället i stort. Åtgärdsprogrammet ska tydliggöra klimatanpassningsåtgärder inom den ordinarie verksamheten och de ansvarsområden som berörs av klimatförändringarna.

FRAMTAGANDEPROCESSEN

Framtagandet har skett under 2020 i bred samverkan med länets kommuner, Region Jönköpings län samt Klimatrådets aktörer med tillhörande fokusgrupp. Arbetet startade med en översyn av de föregående åtgärdsprogrammen, och togs vidare via workshopar och dialogtillfällen under våren och hösten.

Remissperioden pågår till och med 31 mars 2021. Därefter tas inkomna synpunkter omhand och åtgärdsprogrammet fastställs under sommaren 2021, och gäller fram till och med 2025.

UPPLÄGG

Åtgärdsprogrammets åtgärder är indelade i tre block:

1. Strategiska åtgärder
2. Länsgemensamma åtgärder
3. Aktörsspecifika åtgärder

Totalt har åtgärdsprogrammet 93 åtgärder, uppdelade enligt följande:

- Block 1 *Strategiska åtgärder*: 2 åtgärder,
- Block 2 *Länsgemensamma åtgärder*: 4 åtgärder, och
- Block 3 *Aktörsspecifika åtgärder*: 87 åtgärder.

En sammanfattande lista för varje deltagande aktör återfinns sist i programmet.

Sändlista

Aneby kommun
Aneby Miljö & Vatten AB
Stiftelsen Aneby Bostäder
Aneby Näringsliv
Eksjö kommun
Eksjö Energi
Eksjö.nu
Eksjöbostäder AB
Gislaved kommun
Gislaved Energi
Gislavedshus
Enter Gislaved
Gnosjö kommun
Business Gnosjö Region AB
Fastighets AB Järnbäraren
Habo kommun
Habo Energi
Habo Bostäder AB
Jönköping kommun
Jönköping Energi AB
Bostads AB Vätterhem
JuneHem AB
Södra Munksjön Utvecklings AB
Mullsjö kommun
Mullsjö Energi & Miljö
Mullsjö Utveckling AB
Mullsjö bostäder
Nässjö kommun
Nässjö Affärsverk
Nässjö Näringsliv AB
Fastighets AB Linden
Sävsjö kommun
Njudung Energi
Sävsjö Näringsliv AB
Sävebo AB
Tranås kommun
Tranås Energi
Tranås United
AB Tranåsbostäder
Vaggeryds kommun
Vaggeryds Energi
Vaggeryd-Skillingaryds Bostads AB
Vetlanda kommun
Nuvab
Witalabostäder
Värnamo kommun
Värnamo Energi
Värnamo Näringsliv
Finnvedsbostäder
Region Jönköpings län
Almi Företagspartner AB
Arkitekthuset
Atteviks Bil AB
Beyond by Andpeople AB
Biosfärområde Östra Vätterbranterna
Castellum
CSR Småland
Cybercom
Elmia
EWAYS
FC Gruppen
Forserum Safety Glass AB
Friskis och Svettis
Företagarna Jönköpings län
Försvarsmakten
GARO
Handelskammaren Jönköpings län
HSB Göta
Hushållningssällskapet
Husqvarna group
Jordbruksverket
Jönköping University
Kommuninvest
Linköpings universitet
LRF Jönköpings län
Miljösamverkan Jönköpings län
Naturskyddsföreningen Jönköpings län
OBOS Sverige AB
Riksbyggen
RISE
Science Park Jönköping
Skanska
Skogsstyrelsen Jönköpings län
SWECO
Swegon
Svenskt näringsliv Jönköpings län
Sävsjö Transport AB
Södra
Tosito
Trafikverket
Trafikverket Jönköpings län
Träbyggnadskansliet
Träcentrum
TUC

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Anpassning till ett förändrat klimat

Åtgärdsprogram 2021–2025 Jönköpings län

Remissversion

Anpassning till ett förändrat klimat

Åtgärdsprogram 2021–2025 Jönköpings län

Meddelande nr 2020:xx

Meddelande	nummer 20År:rapportnummer
Referens	Frida Moberg, Enheten för ekologisk hållbarhet, Samhällsavdelningen. Månad då rapporten trycktes, 20År
Kontaktperson	Frida Moberg, Länsstyrelsen i Jönköpings län, 010-223 64 90 , frida.moberg@lansstyrelsen.se
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Fotografier	Fotografens namn
Kartmaterial	Medgivandetexter hittar du på INSIDAN
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—År/rapportnummer--SE
Upplaga	antal exemplar.
Tryckt på	Länsstyrelsen i Jönköpings län, 20År
Miljö och återvinning	Rapporten är tryckt på miljömärkt papper

© Länsstyrelsen i Jönköpings län 20År

Förord

Skrivs senare

Innehållsförteckning

Förord **5**
1 Sammanfattning **10**
2 Inledning **11**
Syfte och mål 12
Övergripande ramverk 12
Länsstyrelsens uppdrag och mål 12
Syfte med åtgärdsprogrammet 13
Läshänvisning 13
3 Länets sårbarheter och utsatta områden **14**
Ras, skred och erosion 14
Höga temperaturer 15
Biologiska och ekologiska effekter 16
Översvämningar 16
Brist i vattenförsörjning 17
Påverkan på livsmedelsproduktion och handel 18
Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter 19
4 Beskrivning av åtgärderna **20**
Ansvarig aktör 20
Klimateffekter 20
Rekommenderad metod 20
Kostnad och finansiering 21
Uppföljning 22
Block 1 Strategiska åtgärder 23
Åtgärd 1. Systematiskt klimatanpassningsarbete 24
Åtgärd 2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker 26
Block 2 Länsgemensamma åtgärder 27
Åtgärd 3. Grönska i bebyggd miljö 28
Åtgärd 4. Risk för översvämning och skred vid förorenade områden 30
Åtgärd 5. Dagvatten 32
Åtgärd 6.Vattenförsörjning 33
Block 3 Aktörsspecifika åtgärder 35
Aneby kommun 38
Åtgärd 7. Gynna ekosystemtjänster genom detaljplaner 38
Åtgärd 8. Rådgivning i tillsyn 40
Åtgärd 9. Hållbarhetsarbete i skolan 41
Åtgärd 10. Invasiva arter 42
Åtgärd 11. Informationsinsats- enskilt vatten. 44
Eksjö kommun 45
Åtgärd 12. Förnyelseplanering prioriteras 45
Åtgärd 13. Framkomligheten till samhällsviktig verksamhet säkerställs 46
Åtgärd 14. Samverkan för att hålla kvar vatten i landskapet 47
Åtgärd 15. Öka ekosystemtjänster och den biologiska mångfalden på parkområden. 48
Åtgärd 16. Kommunen informerar om klimatförändringar kopplat till kulturmiljö 49
Gislaved kommun 50
Åtgärd 17. Kartlägga riskområden för ras, skred och erosion 50
Åtgärd 18. Ordna sval inomusmiljö 51
Åtgärd 19. Gröna och blå strukturer i tätortsutveckling 52

Åtgärd 20. Säkerställa vattenförsörjningen till utsatta områden/verksamheter 53
Åtgärd 21. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden i samhälls- planeringen 54
Åtgärd 22. Långsiktiga och förebyggande åtgärder för att minska effekt av översvämning och skyfall 55
Gnosjö kommun 56
Åtgärd 23.Ordna sval inomhusmiljö 56
Åtgärd 24. Helhetstänk kring översvämning 57
Åtgärd 25. Öka förmågan att hantera naturolyckor 58
Åtgärd 26. Säkerställ vattenförsörjningen till kommunens klienter 59
Åtgärd 27. Aktivt gynna den biologiska mångfalden med främjande av pollinatörer 60
Åtgärd 28. Motverka invasiva arter och skadedjur 61
Habo kommun 63
Åtgärd 29. Ta hänsyn till och förebygga negativa klimateffekter som ingår i kommunens klimat- och sårbarhetsanalys 63
Åtgärd 30. Kartläggning av riskområden vid skogsbrand 65
Åtgärd 31. Upprätta en klimatanpassad VA-plan 66
Åtgärd 32. Tillsyn av egenkontroll i förskolor och skolor för att säkerställa att planer, rutiner och solskydd fungerar tillfredställande 67
Åtgärd 33. Tillsyn av egenkontroll i äldreboende för att säkerställa att planer, rutiner och solskydd fungerar tillfredställande 68
Åtgärd 34. Genomföra informationsåtgärder för att förebygga att invasiva arter tränger undan inhemska arter 69
Jönköpings kommun 71
Åtgärd 35. Ordna sval inomhusmiljö 71
Åtgärd 36. Planeringsunderlag för översvämning 72
Åtgärd 37. Översvämningsbara ytor 73
Åtgärd 38. Säkerställa tillgänglighet till prioriterade vägar för Räddningstjänst 74
Åtgärd 39. Genomföra informationskampanjer om brand i skog och mark 75
Länsförsäkringar 76
Åtgärd 40. Utbilda våra kunder om klimatanpassning av fastigheter 76
Länsstyrelsen i Jönköpings län 77
Åtgärd 41. Integrera prioriterade klimateffekter i myndighetens beslut 77
Åtgärd 42. Informera och stödja myndighetens målgrupper och aktörer 78
Åtgärd 43. Ta fram rutiner för arbete i fält och vid platsbesök 79
Åtgärd 44. Utveckla och anpassa verksamheten 80
Nässjö kommun 81
Åtgärd 45. Ordna sval inomhusmiljö 81
Åtgärd 46. Samverkan kring översvämning 82
Åtgärd 47. Arbeta i tidigt stadie med översvämningsområden i översiktsplaner och detaljplaner 83
Åtgärd 48. Översvämningsbara ytor 84
Åtgärd 49. Ökad kompetens för att förebygga konsekvenser av värmebölja och skyfall 85
Åtgärd 50. Säkerställa vattenförsörjning 86
Åtgärd 51. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden i samhällsplaneringen 87
Region Jönköpings län 88
Åtgärd 52. Fortsätta arbetet med de tekniska försörjningsplanerna 88
Sävsjö kommun 89
Åtgärd 53. Riskanalys 89
Åtgärd 54. Trygga framtida dricksvattenförsörjning 90

Åtgärd 55. Dricksvattenstrategi ... 91
Åtgärd 56. Inventering av kommunala fastigheter ... 92
Åtgärd 57. Vattengrupp ... 93
Åtgärd 58. Implementera den regionala livsmedelsstrategin ... 94
Åtgärd 59. Anta och implementera en grönstrukturplan ... 95
Åtgärd 60. Upprätta klimatanpassad VA-plan ... 96
Åtgärd 61. Separera dag- och avloppsvatten. ... 97
Åtgärd 62. Informationskampanj om spara vatten. ... 98
Sweco ... 99
Åtgärd 63. Implementera policy för klimatanpassning i uppdrag ... 99
Tranås kommun ... 100
Åtgärd 64. Slutföra arbetet med risker och åtgärder kring översvämning av Svartån (SANT projektet) ... 100
Åtgärd 65. Sammanställa kunskapen kring invasiva arter i kommunen och göra en handlingsplan ... 101
Åtgärd 66. Ta fram en vattenförsörjningsplan ... 103
Åtgärd 67. Forma kommunens organisation och ansvar för klimatanpassning ... 104
Vaggeryds kommun ... 105
Åtgärd 68. Åtgärder i riskområden för skyfall och värmebölja ... 105
Åtgärd 69. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden ... 107
Åtgärd 70. Skapa skyfallståliga tätorter ... 109
Åtgärd 71. Öka andelen lövskog vid samhällsviktiga verksamheter ... 110
Åtgärd 72. Trygga framtida dricksvattenförsörjning ... 111
Åtgärd 73. Bekämpa invasiva arter ... 112
Vetlanda kommun ... 114
Åtgärd 74. Upprätta klimatanpassad VA-plan ... 114
Åtgärd 75. Trygga framtida dricksvattenförsörjning ... 116
Åtgärd 76. Minska negativa effekter av värmebölja ... 117
Åtgärd 77. Förorenade områden ... 118
Åtgärd 78. Sprida information om och bekämpa invasiva arter ... 119
Åtgärd 79. vattenförsörjningsplan ... 121
Åtgärd 80.Centrumplan för centralorten ... 122
Åtgärd 81. Bevara grönstruktur ... 123
Åtgärd 82. Översyn av regleringsrätter för dricksvattenförsörjning ... 124
Åtgärd 83. Separera dag- och avloppsvatten ... 125
Åtgärd 84. Rådgivning i tillsyn ... 126
Åtgärd 85. Översvämningskartering i flera vattendrag som går genom kommunens mindre orter ... 127
Åtgärd 86. Riktlinjer för reservkraft ... 128
Åtgärd 87. Informera om beskuggning vid vattendrag ... 129
Värnamo kommun ... 130
Åtgärd 88. Utbyggnad av fibernätet ... 130
Åtgärd 89. Ordna sval inomhusmiljö ... 131
Åtgärd 90. Inkludera klimatrisker i sin miljötillsyn ... 132
5 Bilaga 1: Åtgärder, aktörsvis ... 133
Aneby kommun ... 133
Eksjö kommun ... 134
Försvarsmakten ... 135
Gislaved kommun ... 136
Gnosjö kommun ... 137
Habo kommun ... 138

HSB 139
Jönköpings kommun 140
Länsförsäkringar 141
Länsstyrelsen i Jönköpings län 142
Mullsjö kommun 143
Nässjö kommun 144
Region Jönköpings län 145
Sävsjö kommun 146
Sweco 147
Trafikverket 148
Tranås kommun 149
Vaggeryds kommun 150
Vetlanda kommun 151
Värnamo kommun 152

1 Sammanfattning

Åtgärdsprogrammet för anpassning till ett förändrat klimat syftar till att förbättra resiliensen för klimatförändringar i Jönköpings län. Åtgärderna som presenteras har arbetats fram genom aktörernas egna klimat- och sårbarhetsanalyser och bottnar i de sju prioriterade klimateffekter som lyfts i den nationella klimatanpassningsstrategin.

Åtgärdsprogrammets åtgärder är indelade i tre block:

1. Strategiska åtgärder
2. Länsgemensamma åtgärder
3. Aktörsspecifika åtgärder

Totalt sett har åtgärdsprogrammet 90 åtgärder, uppdelade enligt följande:

- Block 1 *Strategiska åtgärder*: 2 åtgärder,
- Block 2 *Länsgemensamma åtgärder*: 4 åtgärder, och
- Block 3 *Aktörsspecifika åtgärder*: 84 åtgärder.

En sammanfattande lista för varje deltagande aktör finns sist i programmet.

2 Inledning

Att minska samhällets utsläpp av växthusgaser har länge varit en aktuell fråga, som under de senaste åren på allvar fått sällskap av frågan hur vi anpassar oss till de klimatförändringar vi inte kan motverka. Klimatpåverkan och klimatanpassning har blivit två sidor av samma mynt. Klimatanpassning handlar om att förebygga den klimatförändring vi inte kan motverka, det vill säga att lindra de skador som kan uppkomma på grund av ett förändrat klimat. Att minska samhällets klimatpåverkan och därmed hindra att skadorna ens uppkommer är dock det övergripande målet.

Vi i Jönköpings län har sedan länge haft ett ambitiöst och aktivt klimat- och energiarbete. Redan år 2011 bildades Klimatrådet där vi enades om visionen ”Plusenergilän” - att ta klimatfrågan på allvar och sikta mot att leverera ett överskott av förnybar energi. Jönköpings län skulle till år 2050 bli ett energiproducerande län med kraftig energieffektivisering i alla sektorer och då leverera ett överskott av förnybar energi samtidigt som vi reducerar våra utsläpp av växthusgaser.

År 2019 fastställdes den uppdaterade klimat- och energistrategin för länet och visionen förtydligades till *Klimatsmart plusenergilän* – för att synliggöra vikten de tre benen:

- utsläppsminskningar,
- energieffektivisering och
- anpassning till ett förändrat klimat.

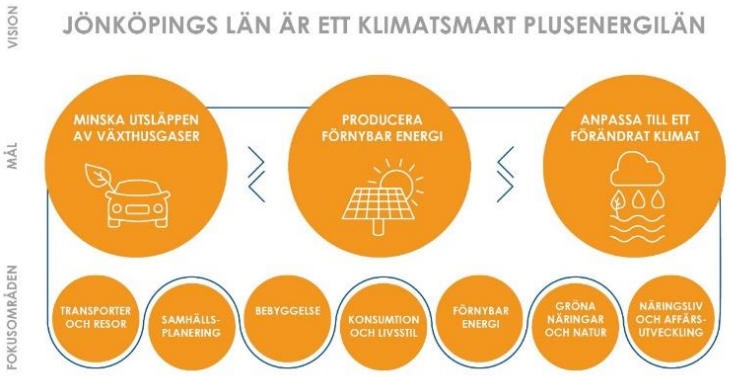

Internationellt och nationellt har det hänt mycket inom området och den uppdaterade klimat- och energistrategin tar således även hänsyn till Agenda 2030, ambitionerna i Parisavtalet, och Sveriges miljömål.

Syfte och mål

Övergripande ramverk

Regeringens mål för samhällets anpassning till ett förändrat klimat är att utveckla ett långsiktigt hållbart och robust samhälle som aktivt möter klimatförändringar genom att minska sårbarheter och ta tillvara möjligheter. Målsättningarna om klimatanpassning i Parisavtalet och Agenda 2030 med de globala målen för hållbar utveckling ska också uppnås. Målen bör beaktas i politik, strategier och planering på nationell nivå och integreras i ordinarie verksamhet och ansvar.

Länsstyrelsens uppdrag och mål

Länsstyrelsens uppdrag som helhet är att verka för ett långsiktigt hållbart samhälle och att länet står rustat att hantera och möta klimatrelaterade händelser som orsakar olika typer av störningar, samt samverka med andra myndigheter, kommuner och relevanta aktörer i länet i syfte att integrera klimatanpassning i arbetet med ett långsiktigt hållbart samhälle.

Den 1 januari 2019 började en ny förordning (2018:1428) gälla för det nationella klimatanpassningsarbetet. Förordningen innefattar såväl Länsstyrelser som nationella myndigheter, och innebär att varje myndighet skall

1. utreda klimatförändringens påverkan i en klimat- och sårbarhetsanalys,
2. ta fram mål för myndigheten
3. samt upprätta handlingsplaner med klimat- och sårbarhetsanalysen som grund.

Myndighetens mål med tillhörande åtgärder ska, i samklang med Jönköpings läns klimat- och energistrategi (2019:18), bidra till att regeringen når sina mål med klimatanpassning. De myndighetsmål som tagits fram baserat på behoven från Länsstyrelsens klimat- och sårbarhetsananalys är följande.

Länsstyrelsen ska verka för att:

1. Länets styrande, strategiska dokument, med tillhörande länsövergripande mål, tar hänsyn till konsekvenserna av ett förändrat klimat, vilket gynnar genomförandet av dem.
2. Länets näringsliv och produktion står beredda inför klimatrelaterade risker för respektive verksamhet och har förmåga att utnyttja tänkbara fördelar som ett förändrat klimat innebär.
3. I länets bebyggda miljö hanteras klimatrelaterade risker på ett sådant sätt att de, i nutid och framtid, inte orsakar allvarlig och irreparabel skada på befolkningens hälsa och säkerhet, ekonomisk verksamhet och värdefulla kulturmiljöer.
4. Länets naturvärden och skyddade områden står rustade att möta klimatförändringar och bibehåller de värden för vilka de inrättats eller liknande även i ett förändrat klimat.
5. Länet som helhet står rustat att hantera och möta olika typer av klimatrelaterade händelser som orsakar och förvärrar samhällsstörningar.

Syfte med åtgärdsprogrammet

Åtgärdsprogrammet baseras på en regional klimat- och sårbarhetsanalys (KSA) som identifierar klimatrelaterade risker och sårbarheter. Åtgärdsprogrammet lyfter fram de åtgärder som är nödvändiga för att minimera länets sårbarheter, samt att nå myndighetens och Klimatrådets beslutade mål inom klimatanpassning.

Åtgärdsprogrammets syfte är att främja klimatanpassningen inom länets verksamheter och därmed även bidra till klimatanpassningen av samhället i stort. Åtgärdsprogrammet ska tydliggöra målsättningen med klimatanpassningsåtgärder inom den ordinarie verksamheten och de ansvarsområden som berörs av klimatförändringarna. Åtgärderna omfattar sålunda planering, strategier, ärendehandläggning, tillsyn, rådgivning och annat.

Läshänvisning

Allt bakgrundsmaterial som ligger till grund för detta åtgärdsprogram finns i Jönköpings läns Klimat- och energistrategi (Länsstyrelsen i Jönköpings län 2019:18), Framtidsklimat i Jönköpings län (Klimatologi nr 25, 2015, SMHI) samt Uppföljning av åtgärdsprogrammen för miljö och klimat (Länsstyrelsen i Jönköpings län 2020:17).
Åtgärderna i detta åtgärdsprogram beskrivs i kapitel 4, samt listas för respektive aktör i bilaga 1.

3 Länets sårbarheter och utsatta områden

I den nationella klimatanpassningsstrategin finns sju utpekade, prioriterade klimateffekter med tillhörande samhällskonsekvenser. Dessa är:

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.
- Biologiska och ekologiska effekter som påverkar en hållbar utveckling.
- Påverkan på inhemsk och internationell livsmedelsproduktion och handel.
- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

I detta kapitel beskrivs hur Jönköpings län blir påverkad och påverkas av dessa.

Ras, skred och erosion

Statens geotekniska institut (SGI) har ett särskilt myndighetsansvar vad gäller ras-, skred- och erosionsproblematik.

Enligt SGI:s kartvisningstjänst har det i Jönköpings län historiskt inträffat skred, ras eller övriga jordrörelser i Jönköpings kommun, Vaggeryds kommun samt Värnamo kommun (i bilden nedan visar rött skred, lila ras och blått övriga jordrörelser. Små rosa punkter är spår av jordskred i finkornig jordart).

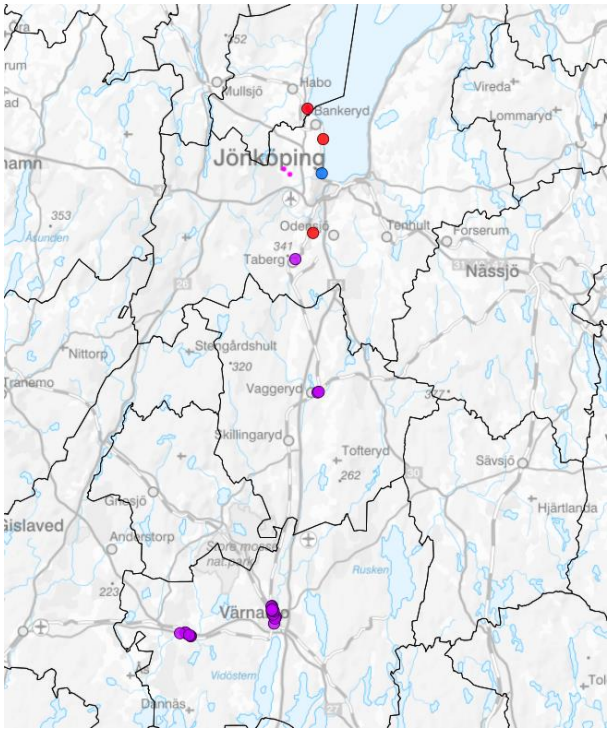

Figur 1Kartbild över de jordrörelser som inträffat i Jönköpings län.

I arbetet med att förebygga framtida olyckor finns karteringar för följande kommuner:

- Jönköpings kommun (moränjord, utgiven år 2011)
- Habo kommun (moränjord, utgiven 2019)
- Mullsjö kommun (moränjord, utgiven 2019)
- Vaggeryds kommun (lerjord, utgiven 2011)
- Värnamo kommun (lerjord, utgiven 2011)

Utöver dessa kommer ytterligare fem av länets kommuner få karteringar av riskområden under 2020/2021. Dessa är:

- Aneby
- Eksjö
- Gislaved
- Jönköping
- Vetlanda

Höga temperaturer

Varm, solig och torr beskriver sommaren 2018. Det är den varmaste sommaren som hittills uppmätts i Jönköpings län, och kan ge en föraning om framtida somrar i ett förändrat klimat. Sommarvärmen började redan i maj och varade till mitten av augusti. Dessutom var nederbörden under eller långt under den normala för tidsperioden. Värmen orsakade påfrestningar på flera samhällsfunktioner, inklusive vården, och drabbade många enskilda. I

kombination med torkan medförde värmen även andra negativa konsekvenser som bränder och foderbrist, vilka ytterligare frestade på länets samhällsfunktioner.

Långsiktigt förebyggande arbete för värmeböljor är mycket viktigt. Arbetet under sommaren 2018 fungerade tillfredställande i länet med hjälp av bland annat rutiner och checklistor och inte minst genom samverkan mellan länets aktörer. För att ytterligare förbättra länets beredskap för framtida värmeböljor, som kommer bli vanligare och allvarligare i ett förändrat klimat, är det centralt med fortsatt väl utvecklad samverkan och tydlighet i ansvarsfördelning och information för länets samhällsaktörer.

Efter sommaren 2018 fick ett flertal centrala myndigheter uppdrag att ta fram nya underlag, vägledningar och utvärderingar. Några resultat som berör vård och omsorg finns samlade på SMHIs sida för Lathund för Klimatanpassning.

Biologiska och ekologiska effekter

På grund av klimateffekten höga temperaturer bedöms arter försvinna medan nya arter kommer komma. Förändringar är troliga i många av våra ekosystem.

Miljökvalitetsnormer för vatten innebär att sjöar, vattendrag och kustvatten ska nå god ekologisk och god kemisk ytvattenstatus medan grundvatten ska ha god kemisk grundvattenstatus och god kvantitativ status. När den ekologiska statusen är *god* är den lite påverkad av människan vid jämförelse med en helt opåverkad miljö. Den aktuella statusen för yt- eller grundvatten får inte försämras i något avseende. Miljökvalitetsnormerna, avseende ekologisk och kemisk status, kan påverkas av ett förändrat klimat, i synnerhet klimateffekterna översvämning och torka. Klimataspekten bör därför ingå som prioriterad grund för åtgärder av olika objekt. De anpassningsstrategier som ekosystemen tar till vid en för dem extrem situation varierar, exempelvis rör fisk på sig medan musslor kan gräva ned sig. Här är det då viktigt med exempelvis refuger och fria fiskvägar så att skadan kan självreparera sig. Det är också viktigt med reglering och uttag som tar hänsyn till biologiska aspekter till exempel minvattenföring, tillstånd och ekologisk reglering. Jönköpings län har också arter och habitat som utgör Natura 2000, vilket innebär att de är viktiga ur ett europeiskt perspektiv, och som därmed ska förses med vatten.

Översvämningar

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) är den centrala myndighet som har ansvar för hantering av översvämningsfrågor.

Översvämningar kan uppkomma dels på grund av skyfall, dels på grund av förhöjda vattennivåer i sjöar och vattendrag.

För Jönköpings län finns hot- och riskhanteringsplaner för områden med betydande översvämningsrisk för Jönköping och Värnamo kommuner. Hotkartor för områden utmed vattendrag visar utbredningen, djupet och vattenhastigheten vid en översvämning utifrån fyra olika flöden:

- 50-årsflöde, för dagens klimat
- 100-årsflöde, klimatanpassat för år 2100

- 200-årsflöde för år 2100 och
- Beräknat högsta flöde

För kommande cykel kommer endast riskhanteringskartor tas fram för Jönköpings kommun.

Många av länets kommuner har redan drabbats av någon typ av översvämningsrelaterad naturolycka. Här kan till exempel nämnas

- Skyfallet över Ryhovsområdet i Jönköpings kommun år 2013, som medförde saneringsoch återställandekostnader på cirka 100 miljoner kronor,
- Översvämningarna av Lagan i Värnamo kommun år 2004, 2010, 2012 och 2020, vilket medförde att stora områden stod under vatten och därmed kostade ungefär lika stor summa som skyfallet på Ryhov.

Det finns även översvämningskarteringar gjorda av MSB för följande vattendrag i länet, vilka återfinns i MSB:s översvämningsportal:

- Eksjöån
- Emån
- Lagan
- Nissan
- Silverån
- Tabergsån
- Tidan

Brist i vattenförsörjning

Vattenbrist är ett smygande, successivt växande problem, som behöver hanteras med ett kortsiktigt beredskapsperspektiv, ett mellanlångt och ett långsiktigt klimatanpassat perspektiv.

Under våren 2016 slog Vetlanda kommun och dåvarande Vetlanda Energi och Teknik AB, (nuvarande Njudung Energi AB), larm till Länsstyrelsen i Jönköpings län om de låga grundoch ytvattennivåerna i Emåsystemet, som en följd av att den nödvändiga påfyllningen i vattensystemen delvis uteblivit under år 2015 och tidig 2016. Njudung Energi, som är huvudman för dricksvattnet i kommunen, uttryckte oro över hur dricksvattnet skulle garanteras till kommuninvånarna om sommaren och hösten 2016 skulle bli torra. Det hade varit låga vattennivåer redan år 2013, men inte så låga som under 2016. Under 2013 vidtogs inga åtgärder, men 2016 var nivåerna så låga att det redan tidigt konstaterades att ett flertal åtgärder behövde förberedas och/eller genomföras. Fler kommuners vattenförsörjning var ansträngd och flera bevattningsförbud har varit aktiva. Planering av nödåtgärder för säkerställande av dricksvattenförsörjning blev nödvändiga i minst en av kommunerna i länet.

För att hantera frågan om vattenförsörjning, torka och vattenbrist tas en ny regional vattenförsörjningsplan fram som beräknas vara klar till början av 2021.

Den nya vattenförsörjningsplanen följer Havs- och Vattenmyndighetens vägledning och ska ta höjd för förändrad tillgång och behov av vatten i ett framtida klimat, däribland risken för torka och vattenbrist. Vattenförsörjningsplanen ska bidra till uppfyllandet av de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 och inkluderar även andra behov än dricksvatten. Jordbruk, industri och natur är exempel på andra intressen som har stora vattenbehov. Alla uttag, stora eller små, påverkar den totala vattenbalansen och måste tas hänsyn till för en hållbar utveckling. Vattenförsörjningsplanen ska kartlägga var vattenresurserna finns, var och vilka behov länet har, hur resurser och behov kommer förändras över åren, samt vilka åtgärder som kan bli aktuella för att undvika vattenbrist. En sårbarhet i underlagen till vattenförsörjningsplanen är att landets och länets överblick över vattenuttag och vattenanvändning är bristfällig. Insamlingen av data behöver bli bättre på nationell och regional nivå för att ge en fullständig bild. Genom att göra vattenförsörjningsplanen till ett levande dokument som kan förändras allteftersom dataunderlaget blir bättre, minskas sårbarheten på längre sikt.

Påverkan på livsmedelsproduktion och handel

I ett förändrat klimat gynnas livsmedelsproduktionen i huvudsak, men medför även utmaningar och omställningsbehov. Väderextremerna och vattenhanteringen bedöms vara de två största utmaningarna. Genom ökad kunskap om förutsättningarna och en vilja till omställning kan länets livsmedelsproduktion vinna på ett förändrat klimat.

Med längre växtsäsonger och snabbare tillväxt gynnas växtodlingen av klimatförändringen. Tillväxten gynnas främst av ökande temperaturer, mer nederbörd och ökande koldioxidhalter i atmosfären. Ökande skördar och kortare omloppstider förväntas, dock kan det krävas ändrad odlingsteknik och nya grödval. I takt med att det blir varmare kommer fuktigheten i marken spela en allt större roll, främst på våren. Höstsådda grödor gynnas i förhållande till vårsådda och förutsättningarna för exempelvis majs, quinoa och bönor förbättras. Även frukt- och bärodlingen gynnas.

Genom framförallt längre betessäsong och ökande vallskördar gynnas även animalieproduktionen av klimatförändringen. Tillgången till importerade råvaror väntas minska i och med ett förändrat klimat vilket kommer leda till en större efterfrågan på svenska livsmedel.

Extremväder kan skapa problem i form av sämre tillgång till vatten, försämrad vattenkvalitet, vattensjuka beten samt ökad förekomst av föroreningar i betesmarker. Varmare klimat kan skapa värmestress hos djuren samt utsätta dem för ett högre smittryck. Fodergrödorna utsätts för ett högre angrepp av skadegörare. För jakt, vilt, fiske och vattenbruket väntas stora förändringar i ekosystemen, främst avseende nya sjukdomar och förändrad vegetation. Till exempel väntas vissa arter så som abborre och gädda få ett större livsutrymme, på bekostnad av andra arter så som röding. Fiskodlingar och vattenbruk missgynnas av ökad nederbörd och ökad avrinning, samt en lägre vattenföring i sjöar och vattendrag.

Dricksvattensframställningen påverkas negativt av klimatförändringen. En ökad temperatur i vattnet bidrar till ökad biologisk tillväxt. Riskerna för vattenburen smitta kommer troligtvis att öka. Torra somrar leder till minskad vattentillgång, vilket länet redan fått uppleva. Enskilda brunnar, mindre vattentäkter och små grundvattenmagasin är särskilt utsatta för långa torrperioder. Konkurrensen om vattnet förväntas öka och prioriteringsbehov och målkonflikter förväntas uppstå mellan människor, boskap, grödor, fisk och naturvärden.

Det är därför mycket viktigt att fortsätta arbeta aktivt för långsiktigt hållbar drift, växtföljd och hantering av växtskadegörare. Klimatförändringen gör det än viktigare att arbeta mot hållbara odlingsregimer för att hålla nere miljöpåverkan. Anpassa driften och exempelvis möjliggöra för skugga och solskydd under betesdriften kan också bli en del av lösningen.

Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter

Främmande arter är djur, växter eller svampar som tagit sig till Sverige med hjälp av människan. Några av dessa främmande arter trivs för bra i sin nya miljö. De kan öka kraftigt och på så sätt påverka den biologiska mångfalden. Sådana arter brukar kallas *invasiva främmande arter* eller *invasiva arter*. De kan skada arter och ekosystemet och ha negativa effekter på jord- och skogsbruk. Invasiva främmande arter kan även orsaka ekonomisk skada eller påverka hälsan hos djur och människor negativt. I Sveriges natur finns idag över 2 000 främmande arter och drygt 400 av dessa räknas som invasiva. Många av dessa, till exempel spansk skogssnigel, jätteloka, parkslide och vresros orsakar redan nu stora skador och kostnader i form av årlig bekämpning. Länsstyrelsen samordnar länets åtgärder mot de invasiva främmande arterna som finns listade i EU-förordningen.

På grund av ett varmare klimat kommer både befintliga invasiva arter i länet att få möjlighet till större spridning och troligtvis kommer vi också få in fler i länet, både växter och djur. Idag har till exempel Skåne fler invasiva arter än vad Jönköpings län har då de har ett mildare klimat. Gemensamt för alla invasiva arter är att de utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. Ju mer de sprider sig desto dyrare blir åtgärderna.

Ett exempel är sköldpaddorna (gulbukig- och rödörad vattensköldpadda). De som hittas i naturen idag kan bära på ägg, men hittills verkar inte äggen kunna kläckas. Men med varmare klimat så kan sköldpaddor reproducera sig och på så sätt hota vår biologiska mångfald än mer.

De invasiva arter som finns i Jönköpings län idag är:

- Gul skunkkalla
- Jätteloka
- Jättebalsamin
- Smal vattenpest
- Signalkräfta

Utöver de EU-listade arterna breder även parkslide och jätteslide ut sig mer och mer. Utöver dessa sprider sig blomsterlupin, kanadensiskt gullris och sjögull i länet. En nykomling i länet är svarthuvad snigel. Där är det i dagsläget oklart hur stor spridningen är.

4 Beskrivning av åtgärderna

Åtgärderna är uppdelade i tre block, vilka är liknande även för åtgärdsprogrammet för Minskad klimatpåverkan:

- Strategiska åtgärder
- Länsgemensamma åtgärder och
- Aktörsspecifika åtgärder

Det finns två strategiska åtgärder som ska genomföras av alla deltagande aktörer. De länsgemensamma åtgärderna är det endast deltagande kommuner som ska genomföra. De aktörsspecifika åtgärderna har respektive aktör själv valt, utifrån de identifierade behov och sårbarheter som framkom i respektive aktörs klimat- och sårbarhetsanalys. En av grundvalarna i klimatanpassningens process är att identifiera varje enskilds aktörs sårbarheter, för att på så sätt få en så hög kostnadsutväxling som möjligt i de åtgärder som genomförs. Detta är den största skillnaden mellan Länsstyrelsens två åtgärdsprogram inom klimat. För åtgärdsprogrammet för Minskad klimatpåverkan är det istället av vikt att uppnå samhandling, det vill säga att flera aktörer går samman och genomför åtgärder tillsammans.

Åtgärderna skall utföras inom programperioden 2021-2025. Beskrivning av respektive åtgärd, med tillhörande indikatorer, finns i detta avsnitt.

ANSVARIG AKTÖR

Under varje åtgärd nämns den ansvariga aktören. I de fall det är en kommun, adresseras hela kommunkoncernen. Det innebär att berörda förvaltningar samt berörda kommunala bolag omfattas av åtgärden.

KLIMATEFFEKTER

Länets kommuner har gemensamt prioriterat tre av de sju nationella klimateffekterna (se kapitel 3) som bedöms som mest viktiga att fokusera på under programperioden. Det gäller de tre klimateffekterna

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Den klimateffekt (av de sju) som i första hand är relevant för respektive åtgärd listas under rubriken ”Klimateffekt”.

REKOMMENDERAD METOD

För varje åtgärd i block 1 finns en rekommenderad metod. Den är tänkt att ge inspiration och stöd i arbetet med åtgärden men är valfri att använda.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Klimatanpassning medför generellt sett en kostnad. I de allra flesta fall är förebyggande investeringar betydligt billigare i ett längre perspektiv, jämfört med att ta kostnaderna för klimatkonsekvenser i efterhand. Att anpassa samhället handlar till stor del om att fatta långsiktiga beslut under osäkra förutsättningar. Ett förändrat klimat skapar också möjligheter för ekonomisk tillväxt. En längre växtsäsong kan exempelvis öppna för nya grödor eller ytterligare skördar varje år. Klimatanpassning innebär att se till att dessa möjligheter tas tillvara.

Metoder

För att bedöma hur kostnadsbilden ser ut för åtgärderna kan flera metoder användas, till exempel multikriterieanalys (MKA) eller kostnadsnyttoanalys (CBA).

Med hjälp av en multikriterieanalys jämförs alternativa lösningar mot varandra. Samtliga alternativ bedöms efter samma kriterier. Kriterierna för bedömning av alternativen kan vara olika viktade och ge mer eller mindre påverkan på slutresultatet. Det är viktigt att alla personer som deltar i multikriterieanalysen är överens om kriteriernas inbördes viktning för att resultatet ska bli förtroendegivande och acceptabel.

I en kostnadsnyttoanalys är utgångspunkten att det finns flera alternativa lösningar på hantering av ett identifierat problem. En kostnadsnyttoanalys används med fördel i sammanhang där en bredare beskrivning av ekonomiska konsekvenser är värdefull. Målet med analysen är att i största möjliga mån sätta ett monetärt värde på samtliga nyttor och kostnader som förknippas med varje åtgärdsalternativ, och därefter jämföra beloppen.

Sammanställning

För att underlätta för deltagande aktörer i åtgärdsprogrammet har en sammanställning över olika stöd tagits fram, se nedan. Sammanställningen ger övergripande information om de mest aktuella stödstrukturerna vid programmets publicering och är inte heltäckande. Den utgår inte heller från en samhällsekonomisk analys. I denna sammanställning ingår endast de stödstrukturer som har en tydlig koppling till klimatanpassningsåtgärder. Det kan finnas andra stödstrukturer som indirekt har positiva klimat- och energieffekter.

Investeringsstöd och bidrag

Här listas de två huvudsakliga samlingssidor som finns vid åtgärdsprogrammets publicering:

- **Klimatanpassningsportalen**
- **Bidragslista för miljömålen**

Opartisk, kostnadsfri rådgivning och expertstöd

Här listas de aktörer som du kan vända dig till för att få stöd och råd.

- Klimatanpassningsportalen erbjuder via SMHI grundkurs inom klimatanpassning, stödmaterial och goda exempel.
- Länsstyrelsen

Regionala nätverk och initiativ

Här listas de huvudsakliga regionala nätverk och regionala initiativ/satsningar som finns vid åtgärdsprogrammets publicering.

- Klimatanpassningssamordnar-nätverket
- Fokusgruppen för klimatanpassning

UPPFÖLJNING

Det finns även indikatorer till varje åtgärd. Dessa hänger ihop med bedömningskriterierna och är det som följs upp varje år i Åtgärdswebben (det webbaserade nationella verktyg som kan användas för alla miljömålsprogrammen).

Vid uppföljning av åtgärderna kommer en bedömning enligt följande skala göras:
G: Åtgärden är genomförd helt eller i huvudsak, eller har införts i löpande verksamhet
H: Åtgärden är genomförd till mer än hälften
P: Åtgärden är påbörjad men ännu inte gjord till mer än hälften
E: Åtgärden är ej påbörjad

Block 1 Strategiska åtgärder

Block 1 innehåller två strategiska åtgärder, med ett övergripande ledningsfokus. Dessa gäller för alla deltagande aktörer, och beskrivs i fulltext på kommande sidor.

Åtgärderna är
1. Systematiskt klimatanpassningsarbete.
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

ÅTGÄRD 1. SYSTEMATISKT KLIMATANPASSNINGSARBETE

Beskrivning av åtgärden

Klimatanpassning är en kontinuerlig process utan egentligt slut, och kräver ett systematiskt arbete för att på ett kostnadseffektivt sätt kunna möta de risker som ett förändrat klimat medför på verksamheten. Länets verksamheter drabbas olika hårt av de konsekvenser som klimatförändringarna medför, och därför kommer det systematiska arbetet skilja sig åt mellan aktörer.

Att ta hjälp av andra organisationer som är i samma sits eller har kommit längre, för att själv få draghjälp, kan vara en framgångsfaktor. Att dessutom ta ett ansvar för att aktivt sprida och kommunicera det organisationen gör inom sakområdet klimatanpassning lyfter arbetet.

Aktören ska, under programperioden, på ett systematiskt sätt arbeta med klimatanpassning. Åtgärden omfattar även att samverka med andra aktörer och sprida de goda exempel som aktörer gör inom arbetsområdet klimatanpassning.

Rekommenderad metod

SMHI, som har det nationella ansvaret för klimatanpassning, har tagit fram ett processtöd i sju steg som kallas Lathund för klimatanpassning. Lathunden erbjuder stöd för både praktiskt arbete och inspiration. Lathunden kan hjälpa organisationer att:

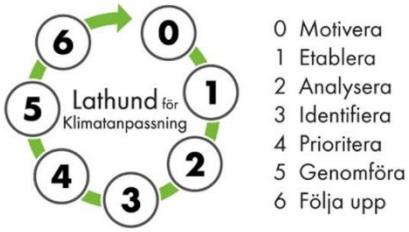

- starta upp arbetet
- arbeta systematiskt
- integrera frågan i organisationens olika delar
- ta fram en klimatanpassningsplan samt
- utvärdera och följa upp arbetet.

Denna metod är valfri att använda. Använd den som passar din verksamhet bäst!

Klimateffekt

Alla klimateffekter.

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget

Indikator

Antal genomförda steg i Lathunden (eller motsvarande processtöd)

Bedömningskriterier

- **G:** Organisationen har genomfört **steg 0-6** i *Lathund för klimatanpassning* under programperioden (eller motsvarande steg i annat system)
- **H:** Organisationen har genomfört **steg 0-3** i *Lathund för klimatanpassning* under programperioden (eller motsvarande steg i annat system)

- **P:** Organisationen har genomfört **steg 0-1** i *Lathund för klimatanpassning* under programperioden (eller motsvarande steg i annat system)

ÅTGÄRD 2. HANDLINGSPLAN FÖR MEST BETYDANDE KLIMATRISKER

Beskrivning av åtgärden

Under den föregående programperioden mognade klimatanpassning som sakområde kraftigt, vilket medförde ett delvis nytt sätt att hantera området. För att som organisation kunna hantera klimatrisker som påverkar verksamheten, behöver verksamheten kartlägga och identifiera vilka områden de rör sig om. Det handlar om att på ett systematiskt sätt genomlysa sin/a verksamhet/er och på så sätt identifiera de mest betydande klimatriskerna. Länets offentliga aktörer påbörjade var sin klimat- och sårbarhetsanalys under framtagandet att detta åtgärdsprogram, och kan välja att låta den utgöra grund för denna åtgärd. För andra aktörer kan handlingsplanen bottna i de eventuella riktlinjer som aktören drivs av.

Åtgärden innebär att aktören, på ett sätt som passar verksamheten och på ett systematiskt sätt, genomlyser sin verksamhet och identifierar sårbarheter och behov. Resultatet ska utmynna i en handlingsplan, som är utformad på ett för verksamheten passande sätt. För vissa aktörer kan det innebära att handlingsplanen integreras i ordinarie processer. Handlingsplanen ska börja gälla senast vid programperiodens slut.

Följande punkter bör beskrivas/ vara med:

- Kopplingen till eventuell risk- och sårbarhetsanalys (RSA)
- Kopplingen till PBL-bestämmelsen och klimatrisker i översiktsplanen (för kommun)
- Kopplingen till styrdokument enligt Lagen om extraordinära händelser (LEH), för krisberedskap (för kommun)

Rekommenderad metod

Klimat- och sårbarhetsanalys. Denna metod påbörjas i SMHI:s *Lathund för klimatanpassning steg 2 Analysera*. En variant av den finns att tillgå hos Länsstyrelsens klimatanpassningssamordnare.

Denna metod är valfri att använda. Använd den som passar din verksamhet bäst!

Klimateffekt

Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget

Indikator

Handlingsplan som är framtagen, förankrad internt och beslutad.

Bedömningskriterier

- **G:** Handlingsplanen är framtagen, förankrad internt och beslutad.
- **H:** Handlingsplanen är framtagen och förankrad internt.
- **P:** Handlingsplanen är under framtagande.

Block 2 Länsgemensamma åtgärder

Block 2 innehåller åtgärder av sådan central vikt att det redan innan handlingsplanen i åtgärd 2 är framtagen och antagen, är viktigt att det påbörjas ett arbete med dem- men på ett för kommunen passande sätt.

Block 2 omfattar fyra länsgemensamma åtgärder, där nyckelorden är de tre klimateffekterna som länets aktörer har prioriterat högst:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Dessa åtgärder genomförs endast av länets kommuner och de får extra vikt av att vi genomför dem tillsammans. Åtgärderna beskrivs i fulltext på kommande sidor.

De åtgärder som finns i detta block kan komma att bli del av kommunens handlingsplan, som åsyftas i åtgärd 2

Åtgärderna är

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

ÅTGÄRD 3. GRÖNSKA I BEBYGGD MILJÖ

Beskrivning av åtgärden

Alla länets kommuner har en värmeökartering över huvudorten och en skyfallskartering över hela kommunen. Med utgångspunkt i dessa, och med syfte att minska påverkanstrycket på människors hälsa, bör den strategiska, långsiktiga grönstrukturplaneringen fördjupas hos respektive aktör. Klimateffekten *höga temperaturer* bör därmed ingå som ett perspektiv i både den långsiktiga, strategiska grönstrukturplaneringen och i de faktiska fysiska åtgärder som genomförs, men även klimateffekten *översvämning* adresseras här. Delar av denna åtgärd kan vara sådant som redan genomförs i den kommunala samhällsplaneringen och i det strategiska miljöarbetet.

Åtgärden innebär att kommunen genomför aktiviteter, anpassade till respektive kommuns verksamhet och behov, i syfte att fördjupa sin grönstrukturplanering. Dessa aktiviteter ska ta hänsyn till ekosystemtjänster och grön infrastruktur.

Det kan innebära att

1. genomföra strategiska åtgärder (grönstrukturplanering)
2. genomföra fysiska insatser (exempelvis att plantera träd, gröna väggar/ växtbaserade tak),
3. genomföra informationsinsatser (utbildning, information och påverkan) riktat mot en eller flera av följande målgrupper: privata fastighetsägare, bostadsrättsföreningar, tomtkö, upphandlare,
4. skapa eller bibehålla blåa och gröna strukturer i stadsmiljön (gäller allmän platsmark samt vid exploatering av kvartersmark som ägs av kommunen).
5. hantering av lågpunkter med naturbaserade lösningar som förstahandsval (tekniska lösningar väljs endast där det inte finns alternativa lösningar)
6. se över det befintliga fastighetsbeståndet och prioriterade delar anpassas till ett allt varmare klimat
7. anpassa växtmaterial i staden till klimatförändring (robusta växtytor för lång- och kortsiktig plantering).
8. ökad grönytefaktor och krontäckning på skolgårdar, äldreboenden och centrummiljöer.
9. återplanteringsplan för träd tas fram för kommunala fastigheter, särskilt kopplat till skolgårdar.

Kommunen har inte alltid möjlighet att genomföra fysiska åtgärder på de platser som pekas ut i värmeökarteringen. I de fallen kan åtgärden snarare omfatta informationsinsatser.

Kommunen väljer vilken av ovan nio punkter som passar respektive verksamhet. Den indikator som tillhör respektive ovan punkt återfinns nedan, med samma nummer som ovan. I några fall finns det flera indikatorer till samma- i de fall väljer aktören den indikator som passar bäst.

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Kostnaden är beroende på vilken av ovan nio punkter som väljs.

Indikator

1. GIS-analys över verksamheter (i hela kommunen) som har fastighetskyla, som kan användas som refuger för utsatta grupper under en långvarig värmebölja.
1. Genomförd och antagen strategi/handlingsplan
2. Förändring av yttemperatur i områden i kommunen/tätorten som anpassats med gröna ytor.
2. Förändring i antal hektar tätortsnära skog.
2. Förändring av skuggade områden och relaterad förändring av värmeöar.
3. Informationsinsats (utbildning, information och påverkan) till någon målgrupp genomförd
4. Förändring av andel hårdgjorda ytor inom kommunen eller tätorten.
5. Antal lågpunkter som åtgärdas med i första hand naturbaserade lösningar
6. Byggnader som anpassats till sommartemperaturer
7. Robusta växtytor är skapade på särskilt utsatta områden
8. Andel grönyta respektive hårdgjord yta på skol- och förskolegårdar.
8. Skuggade ytor finns för äldreboende, barn och personal på förskolors utomhusmiljöer under värmeböljor.
9. En återplanteringsplan är beslutad och antagen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Den valda indikatorn är genomförd
- **H:** Den valda indikatorn är bedömd till mer än hälften genomförd
- **P:** Den valda indikatorn är bedömd som påbörjad.

ÅTGÄRD 4. RISK FÖR ÖVERSVÄMNING OCH SKRED VID FÖRORENADE OMRÅDEN

Beskrivning av åtgärden

I länet finns ett stort antal förorenade områden med risk för översvämning vid långvarig nederbörd, skyfall och/eller vattendragshöjning samt områden med skredrisk. Dessa risker behöver hanteras av berörda verksamhetsutövare och fastighetsägare, med stöd av tillsynsmyndigheten. Under programperioden genomförs insatser, från både regionala och lokala myndigheter, för att gemensamt lyfta frågan till verksamhetsutövare och fastighetsägare i länet. Klimateffekterna översvämning och skredrisk bör ingå som ett perspektiv i både den långsiktiga, strategiska planeringen och i de faktiska fysiska åtgärder som genomförs. I översvämningsrisker innefattas här även instängda områden vid skyfall.

Åtgärden innebär att kommunen genomför aktiviteter, anpassade till respektive kommuns verksamhet och behov, i syfte att minska risken för de förorenade områden som ligger i riskzon för översvämning och/eller skred.

Det kan innebära att

1. genomföra strategiska åtgärder i sin tillsynsplanering
2. få verksamhetsutövare och fastighetsägare att genomföra fysiska insatser för att minska risken för översvämning och skred
3. genomföra informationsinsatser riktade till verksamhetsutövare och fastighetsägare
4. kompetensutveckla sin personal avseende klimatförändringens effekter på förorenade områden

Det finns för närvarande två material framtagna, ett regionalt och ett nationellt, som kan användas i arbetet:

- Det regionala materialet är en kartläggning av länets förorenade områden inom riskklass 1 och 2 där risk föreligger för översvämning, instängda områden vid skyfall samt skred: Regionalt: Klimatpåverkan på förorenade områden och miljöfarlig verksamhet i Jönköpings län
- Det nationella materialet omfattar vägledning för tillsynsverksamheten. Nationellt: Miljösamverkan Sverige,

Den regionala kartläggningen omfattar många områden, men den är inte heltäckande. Områden med riskklass 3 och 4 samt endast branschklassade objekt ingår inte, och även för sådana områden kan föreligga risk för föroreningsspridning vid översvämning och skred. Det sker också förändringar över tid, då objekt kan tillkomma i riskklass 1 och 2. Länsstyrelsen avser att under programperioden arbeta vidare med uppdatering av befintligt underlag.

Kommunen väljer vilken av ovan fyra punkter som passar respektive verksamhet. Den indikator som tillhör respektive ovan punkt återfinns nedan, med samma nummer som ovan.

Klimateffekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

För objekt där behov föreligger av att utföra undersökning och/eller åtgärd och det saknas ansvarig att rikta krav mot finns möjlighet att ansöka om statligt bidrag. Ansökan om utredningsbidrag görs årligen inom ramen för det regionala programmet på hösten. Endast objekt i riskklass 1 och 2 kan bli aktuella för sådan ansökan. För både åtgärdsbidrag utan koppling till bostadsbyggande och bidrag för sanering av förorenade områden för att bygga bostäder har Naturvårdsverket tre beslutstillfällen per år. Ansökan görs genom Länsstyrelsen. Alla ansökningar bedöms vid varje beslutstillfälle i nationell konkurrens med övriga ansökningar som inkommit från landet.

Indikator

1. Strategiska åtgärder är vidtagna
2. Fysiska åtgärder är vidtagna
3. Informationsinsats till målgruppen genomförd
4. Andel av personalen som kompetensutvecklat sig i sakfrågan

Bedömningskriterier

- **G:** Den valda indikatorn är genomförd
- **H:** Den valda indikatorn är bedömd till mer än hälften genomförd
- **P:** Den valda indikatorn är bedömd som påbörjad.

ÅTGÄRD 5. DAGVATTEN

Beskrivning av åtgärden

Eftersom samhället känner av klimatförändringens effekter framförallt genom mediet vatten, där dagvatten är en del, behöver samhället även arbeta för att klimatanpassa det- både avseende kvalitet och kvantitet.

Länets kommuner har under flera år arbetat med översvämningsproblematik och kontinuerligt genomfört åtgärder. Många åtgärder är även planerade att genomföras de kommande åren. Detta arbete är något kommunerna fortsätter att göra i egen takt under programperioden, men med förstärkning av denna åtgärd.

Länsstyrelsen erbjöd under föregående programperiod kompetenshöjande insatser inom dagvattenhanteringsfrågan och kommer så även göra under denna programperiod.

Åtgärden innebär att

a) Länsstyrelsen tar fram riktlinjer eller motsvarande kopplade till översvämningsproblematik kopplat till dagvatten, framförallt avseende lokal dagvattenhantering.
b) Länsstyrelsen genomför en utbildning om klimatanpassad dagvattenhantering för länets kommuner.

Kommunerna deltar som stöd i framtagandet i punkt a, samt som deltagare i punkt b.

Åtgärden kompletterar:

- *den eventuella åtgärden om dagvattenutbildning som kan komma att ingå i det nya åtgärdsprogrammet för Vattnets miljömål,*
- *åtgärder i den kommande Regionala vattenförsörjningsplanen*

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

För kommunerna: Som stöd i punkt a omfattas arbetstid, uppskattningsvis 20- 40 h under programperioden, samt som deltagare på punkt b, uppskattningsvis en halvdag.

Indikator

Punkt a och punkt b är genomförda.

Bedömningskriterier

Länsstyrelsen

- **G:** Punkt a och b är genomförd
- **H:** Punkt a är genomförd
- **P:** Punkt a är påbörjad

Kommunerna

- **G:** Punkt a och b är genomförd
- **H:** Punkt a är genomförd

- **P:** Punkt a är påbörjad

ÅTGÄRD 6.VATTENFÖRSÖRJNING

Beskrivning av åtgärden

Eftersom samhället känner av klimatförändringens effekter framförallt genom mediet vatten, där vattenförsörjning är en del, behöver samhället även arbeta för att klimatanpassa det. Länets kommuner har under flera år arbetat med sin vattenförsörjning och kontinuerligt genomfört åtgärder. Många åtgärder är även planerade att genomföras de kommande åren. Detta arbete är något kommunerna fortsätter att göra i egen takt under programperioden, men med förstärkning av denna åtgärd.

Länsstyrelsen erbjöd under föregående programperiod kompetenshöjande insatser för klimatanpassad dricksvattenhantering, inom ramen för Livsmedelverkets projekt KASKAD, där en handbok och ett tillvägagångssätt för klimatanpassning av den kommunala vattenförsörjningen presenteras.

Åtgärden innebär att kommunen genomför aktiviteter, anpassade till respektive kommuns verksamhet och behov, i syfte att klimatanpassa sin vattenförsörjning.

Det kan innebära att

1. genomföra strategiska åtgärder (ta fram vattenförsörjningsplan, drickvattenstrategi, klimatanpassad strategisk VA-plan***).*** *Några av länets kommuner har denna punkt som en aktörsspecifik åtgärd, i de fallen går denna punkt ej att välja.*

2. genomföra, de för kommunen mest prioriterade åtgärderna, i den regionala vattenförsörjningsplanen
3. genomföra informationsinsatser tex om vattenbesparing (till fastighetsägare, boende, eller utbildningar och hjälp för att synliggöra problemen).
4. Arbeta utifrån det tillvägagångssätt som presenteras i KASKAD.

Kommunen väljer vilken av ovan fyra punkter som passar respektive verksamhet. Den indikator som tillhör respektive ovan punkt återfinns nedan, med samma nummer som ovan. I några fall finns det flera indikatorer till samma, i de fall väljer aktören den indikator som passar bäst.

Åtgärden kompletterar:

- *åtgärder i den kommande Regionala vattenförsörjningsplanen*

Klimateffekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden är beroende på vilken av ovan fyra punkter som väljs.

Indikator

1. Genomförd och antagen strategi/handlingsplan

2. Prioriterade åtgärder är genomförda
3. Informationsinsats till någon målgrupp genomförd
4. Tillvägagångssättet är implementerat i ordinarie verksamhet.

Bedömningskriterier

- **G:** Den valda indikatorn är genomförd
- **H:** Den valda indikatorn är bedömd till mer än hälften genomförd
- **P:** Den valda indikatorn är bedömd som påbörjad.

Block 3 Aktörsspecifika åtgärder

I följande kapitel beskrivs de åtgärder som respektive aktör arbetar med under programperioden. Här följer en lista över alla aktörsspecifika åtgärderna:

Aneby kommun

7. Gynna ekosystemtjänster genom detaljplan
8. Rådgivning i tillsyn.
9. Hållbarhetsarbete i skolan
10. Invasiva arter
11. Informationsinsats- enskilt vatten.

Eksjö

12. Förnyelseplanering prioriteras
13. Framkomligheten till samhällsviktig verksamhet säkerställs
14. Samverkan för att hålla kvar vatten i landskapet
15. Öka ekosystemtjänster och den biologiska mångfalden på parkområden.
16. Kommunen informerar om klimatförändringar kopplat till kulturmiljö

Gislaved

17. Kartlägga riskområden för kring ras, skred och erosion
18. Ordna sval inomhusmiljö
19. Gröna och blå strukturer i tätortsutveckling
20. Säkerställa vattenförsörjningen till utsatta områden/verksamheter
21. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden i samhällsplaneringen
22. Långsiktiga och förebyggande åtgärder för att minska effekt av översvämning och skyfall

Gnosjö kommun

23. Ordna sval inomhusmiljö
24. Helhetstänk kring översvämning
25. Öka förmågan att hantera naturolyckor
26. Säkerställ vattenförsörjningen till kommunens klienter
27. Aktivt gynna den biologiska mångfalden med främjande av pollinatörer
28. Motverka invasiva arter och skadedjur

Habo kommun

29. Ta hänsyn till och förebygga negativa klimateffekter som ingår i kommunens klimat- och sårbarhetsanalys
30. Kartläggning av riskområden vid skogsbrand
31. Upprätta en klimatanpassad VA-plan

32. Tillsyn av egenkontroll i förskolor och skolor för att säkerställa att planer, rutiner och solskydd fungerar tillfredställande
33. Tillsyn av egenkontroll i äldreboende för att säkerställa att planer, rutiner och solskydd fungerar tillfredställande
34. Genomföra informationsåtgärder för att förebygga att invasiva arter tränger undan inhemska arter

Jönköpings kommun

35. Ordna sval inomhusmiljö
36. Planeringsunderlag för översvämning
37. Översvämningsbara ytor
38. Säkerställa tillgänglighet till prioriterade vägar för Räddningstjänst
39. Genomföra informationskampanjer om brand i skog och mark

Länsförsäkringar

40. Utbilda våra kunder om klimatanpassning i fastigheter

Länsstyrelsen i Jönköpings län

41. Integrera prioriterade klimateffekter i myndighetens beslut
42. Informera och stödja myndighetens målgrupper och aktörer
43. Ta fram rutiner för arbete i fält och vid platsbesök
44. Utveckla och anpassa verksamheten

Nässjö kommun

45. Ordna sval inomhusmiljö
46. Samverkan kring översvämning
47. Arbeta i tidigt stadie med översvämningsområden i översiktsplaner och detaljplaner
48. Översvämningsbara ytor
49. Ökad kompetens för att förebygga konsekvenser av värmebölja och skyfall
50. Säkerställa vattenförsörjning
51. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden i samhällsplaneringen

Region Jönköpings län

52. Fortsätta arbetet med de tekniska försörjningsplanerna

Sävsjö kommun

53. Riskanalys
54. Trygga framtida dricksvattenförsörjning
55. Dricksvattenstrategi
56. Inventering av kommunala fastigheter
57. Vattengrupp
58. Implementera den regionala livsmedelsstrategin
59. Anta och implementera en blå- och grönstrukturplan.

60. Upprätta klimatanpassad VA-plan
61. Separera dag- och avloppsvatten
62. Informationskampanj om att spara vatten

Sweco

63. Implementera policy för klimatanpassning i uppdrag

Tranås kommun

64. Slutföra arbetet med risker och åtgärder kring översvämning av Svartån (SANT projektet)
65. Sammanställa kunskapen kring invasiva arter i kommunen och göra en handlingsplan
66. Ta fram en vattenförsörjningsplan
67. Forma kommunens organisation och ansvar för klimatanpassning

Vaggeryds kommun

68. Åtgärder i riskområden för skyfall och värmebölja
69. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden
70. Skapa skyfallståliga städer
71. Öka andelen lövskog vid samhällsviktiga verksamheter
72. Trygga framtida dricksvattenförsörjning
73. Bekämpa invasiva arter

Vetlanda kommun

74. Upprätta klimatanpassad VA-plan
75. Trygga framtida dricksvattenförsörjning
76. Minska negativa effekter av värmebölja
77. Förorenade områden
78. Sprida information om och bekämpa invasiva arter.
79. Vattenförsörjningsplan
80. Centrumplan för centralorten
81. Bevara grönstruktur
82. Översyn av regleringsrätter för dricksvattenförsörjning
83. Separering av dag- och avloppsvatten
84. Rådgivning i tillsyn
85. Översvämningskartering i flera vattendrag som går genom kommunens mindre orter
86. Riktlinjer för reservkraft
87. Informera om beskuggning vid vattendrag

Värnamo kommun

88. Utbyggnad av fibernätet
89. Ordna sval inomhusmiljö
90. Inkludera klimatrisker i sin miljötillsyn

Aneby kommun

ÅTGÄRD 7. GYNNA EKOSYSTEMTJÄNSTER GENOM DETALJPLANER

Beskrivning av åtgärden

En detaljplan kan användas som ett operativt verktyg för att bevara, utveckla eller skapa förutsättningar för ekosystemtjänster. Under detaljplaneläggningen ska mark- och vattenområden planeras för de ändamål som de är mest lämpade för, med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Strategier och ställningstaganden för ekosystemtjänster i översiktsplanen är vägledande för utformningen av detaljplanen.

Enligt etappmålet inom Strategin för Levande städer ska en majoritet av kommunerna, senast i slutet av programperioden (år 2025) ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.

Boverket har tagit fram en metod för hur kommuner kan arbeta med att integrera ekossystemtjänster i detaljplan, vilken kan användas i denna åtgärd. Konkreta exempel på vad som kan ingå i en detaljplan där hänsyn tas till ekossystemtjänsterna är följande:

- Begränsa hårdgjorda ytor på kvartersmark i kombination med utökad lovplikt.
- Spara naturmark som allmän plats (kommunen ansvarar för marken) för att till exempel buffra dagvatten vid skyfall eller för att hålla ihop ekologiska samband på lokal och övergripande nivå.
- Träd på kvartersmark regleras i exploateringsavtal (eller som kriterier/villkor vid markanvisning)
- Undvika att bygga på mark med dåliga grundförhållanden/stabilitet. Val av plats som är lämplig för ändamålet och med större anpassning till naturliga förutsättningar.

Ansvarig aktör

Aneby kommun

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

Antal detaljplaner som gynnar ekossystemtjänster

Bedömningskriterier:

- **G:** Alla beslutade detaljplaner gynnar ekossystemtjänster
- **H:** Mer än hälften av de beslutade detaljplaner gynnar ekossystemtjänster

- **P:** Mindre än hälften av de beslutade detaljplaner gynnar ekossystemtjänster

ÅTGÄRD 8. RÅDGIVNING I TILLSYN

Beskrivning av åtgärden

Med ett förändrat klimat ökar riskerna för många verksamheter som kommunen utövar tillsyn mot, exempelvis miljöfarliga verksamheter och förorenade områden, men även livsmedelkedjan påverkas. För att minska risken för negativa konsekvenser av ett förändrat klimat är det viktigt att verksamheterna kan hanteras riskerna. Det är även viktigt att klimatrelaterade risker vägs in vid bedömning och prioritering av de olika delarna i respektive verksamhet.

Åtgärden innebär att ett generellt informationsblad om klimatförändringar riktat mot olika verksamheter tas fram och sedan används i rådgivning i samband med tillsyn av verksamheterna.

Ansvarig aktör

Aneby kommun

Klimateffekt

Alla klimateffekter.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

- Informationsblad för följande verksamheter är framtaget:
    - Miljöfarliga verksamheter och förorenade områden
    - Livsmedel
    - Hälsoskydd
- Informationsbladen används i tillsyn.

Bedömningskriterier

- **G :** Kommunen har tagit fram informationsblad för alla ovan nämnda verksamheter, samt använder dem i majoriteten av tillsynsbesöken.
- **H:** Kommunen har tagit fram informationsblad för alla ovan nämnda verksamheter, men har ännu inte implementerat dem i tillsynsbesöken.
- **P:** Kommunen har påbörjat arbetet med att ta fram informationsblad för alla ovan nämnda verksamheter.

ÅTGÄRD 9. HÅLLBARHETSARBETE I SKOLAN

Beskrivning av åtgärden

Genom samarbete inom den kommunala verksamheten, mellan skola och tjänstepersoner inom hållbarhet, kan hållbarhetsarbetet- där klimatanpassning är en del- utvecklas och fördjupas.

Åtgärden handlar om att skapa utrymme för skolans elever att möta dessa frågor från annat håll än skolböcker och kan innebär en eller flera av följande alternativ:

- Besök- antingen genom att skolan kommer till kommunhuset eller att tjänstepersoner besöker skolan.
- Eleverna genomför fysiska åtgärder, exempelvis att de är med och planterar träd, eller bygger bihotell i slöjden (för att sätta ut i samhället sedan).
- Genomföra tematträffar
- Ta in föreläsare

Åtgärden handlar inte om att hela skolan behöver involveras, utan att det kan vara enskilda klasser eller mindre grupper.

Material att inspireras av

- Klimatanpassningsportalen
- SMHI

Ansvarig aktör

Aneby kommun

Klimateffekt

Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

Antal klasser/grupper som genomfört någon av ovan alternativ.

Bedömningskriterier:

- **G :** Minst fem klasser/grupper per år har genomfört ett av alternativen ovan.
- **H:** Minst en klass/grupp per år har genomfört ett av alternativen ovan.
- **P:** Minst en klass/grupp har under programperioden genomfört ett av alternativen ovan.

ÅTGÄRD 10. INVASIVA ARTER

Beskrivning av åtgärden

I Sveriges natur finns idag över 2 000 främmande arter och drygt 400 av dessa räknas som invasiva. Många av dessa, till exempel spansk skogssnigel, jätteloka, parkslide och vresros orsakar redan nu stora skador och kostnader i form av årlig bekämpning. Invasiva arter (IAS) kan skada arter och ekosystemet och ha negativa effekter på jord- och skogsbruk. Invasiva främmande arter kan även orsaka ekonomisk skada eller påverka hälsan hos djur och människor negativt. På grund av ett varmare klimat kommer dels befintliga invasiva arter i länet att öka, och dels kommer länet att få in fler IAS (både växter och djur). Gemensamt för alla invasiva arter är att de utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. Ju mer de sprider sig desto dyrare blir åtgärderna.

De invasiva arter som finns i Jönköpings län idag är:

- Gul skunkkalla
- Jätteloka
- Jättebalsamin
- Smal vattenpest
- Signalkräfta

Utöver dessa sprider sig även parkslide, jätteslide, blomsterlupin, kanadensiskt gullris och sjögull i länet. En nykomling i länet är svarthuvad snigel (i dagsläget oklart hur stor spridning den har).

Åtgärden innebär att Aneby kommun, under programperioden, sprider information om invasiva arter både inom och utanför den kommunala organisationen, samt bekämpar dem när de upptäcks.

Till hjälp kan följande användas:

- Checklista IAS (framtagen av Länsstyrelsen)
- Broschyr som riktar sig till allmänheten och som kommuner ska kunna använda för att informera om IAS (under framtagande av Länsstyrelsen).
- Avstämningsmöten med Länsstyrelsens IAS-samordnare
- Utomhusträff för att förevisa olika bekämpningsåtgärder (arrangör Länsstyrelsen).

Utöver detta kommer hanteringsprogram och riktlinjer för jätteloka och jättebalsamin av Naturvårdsverket.

Ansvarig aktör

Aneby kommun

Klimateffekt

- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr. Bidrag kan eventuellt sökas för utvalda delar.

Indikator

Antal genomförda informationsinsatser.

Bedömningskriterier

- **G:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med respektive målgrupp (inom och utanför den kommunala organisationen)
- **H:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen)
- **P:** Under programperioden är minst en informationsinsats genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen)

ÅTGÄRD 11. INFORMATIONSINSATS- ENSKILT VATTEN.

Beskrivning av åtgärden

Aneby kommun är den kommun i länet som har flest hushåll med enskild vattenförsörjning. På grund av ett förändrat klimat ökar risken att dricksvattnet påverkas negativt, och därför behöver informationsinsatser angående dessa risker genomföras till de hushåll som har enskilt vatten. Informationsinsatserna behöver omfatta följande:

- Hur klimatet i allmänhet förändras, och i synnerhet avseende de effekter som påverkar dricksvattnet mest (översvämning och torka)
- Vilken påverkan det kan få på dricksvattnet.
- Möjligheter till dricksvattenprovtagning

Ansvarig aktör

Aneby kommun

Klimateffekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

Ett informationsblad är framtaget.

Bedömningskriterier:

- **G:** Ett informationsblad är framtaget.
- **H:** Ett informationsblad är under framtagande.
- **P**: Ett informationsblad inte ännu framtaget.

Eksjö kommun

ÅTGÄRD 12. FÖRNYELSEPLANERING PRIORITERAS

Beskrivning av åtgärden

Ledningsnätet är föråldrat och arbetet med förnyelseplanering behöver prioriteras för att minska läckage, vattenläckor, undvika bräddningar, dimensionera för förändrade nederbördsmönster och skapa ett robustare ledningssystem för exempelvis förändrade markförhållanden orsakade av ett förändrat klimat.

Ansvarig aktör

Eksjö kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

En plan är framtagen för hela kommunen och fysiska åtgärder är genomförda enligt prioriteringsordningen som anges i planen.

Bedömningskriterier:

- **G:** En plan är framtagen för hela kommunen/Fysiska åtgärder genomförs enligt planen.
- **H:** En plan är framtagen för hela kommunen, fysiska åtgärder har prioriterats men inte ännu genomförts.
- **P:** Planen är påbörjad.

ÅTGÄRD 13. FRAMKOMLIGHETEN TILL SAMHÄLLSVIKTIG VERKSAMHET SÄKERSTÄLLS

Beskrivning av åtgärden

Vid extremväder, såsom översvämning, ras, skred och upprepade nollgenomgångar, kan framkomligheten till samhällsviktig verksamhet påverkas negativt. För att säkerställa att framkomligheten bibehålls även under extremväder, hanteras frågan genom:

- fysisk planering och
- beredskapsplanering.

I den fysiska planeringen handlar det om att vid planering av ny bebyggelse bör klimatrelaterade risker hanteras för ett större område där hänsyn även tas till framkomligheten till och från området, och för beredskapsplaneringen handlar det om att hitta alternativa vägar till platsen.

Ansvarig aktör

Eksjö kommun

Klimateffekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

- Vid all planering av ny bebyggelse har hänsyn tagits till klimatrelaterade risker ur ett framkomlighetsperspektiv.
- I beredskapsplaneringen har alternativa vägar identifierats till all samhällsviktig verksamhet i kommunen

Bedömningskriterier

- **G:** Vid all planering av ny bebyggelse har hänsyn tagits till klimatrelaterade risker ur ett framkomlighetsperspektiv samt i beredskapsplaneringen har alternativa vägar identifierats till all samhällsviktig verksamhet i kommunen.
- **H:** I ungefär hälften av den planerade nya bebyggelsen har hänsyn tagits till klimatrelaterade risker ur ett framkomlighetsperspektiv. I beredskapsplaneringen har alternativa vägar identifierats till majoriteten av den samhällsviktiga verksamheten i kommunen.
- **P:** I mindre än hälften av den planerade nya bebyggelsen har hänsyn tagits till klimatrelaterade risker ur ett framkomlighetsperspektiv. I beredskapsplaneringen har alternativa vägar identifierats till mindre än hälften av den samhällsviktiga verksamheten i kommunen.

ÅTGÄRD 14. SAMVERKAN FÖR ATT HÅLLA KVAR VATTEN I LANDSKAPET

Beskrivning av åtgärden

Samverkan mellan kommunen och privata markägare för åtgärder som ”håller kvar vatten i landskapet” pågår i Eksjö kommun och det finns goda exempel på hur detta har fungerat.

Arbetet bör under programperioden prioriteras för de sjöar och vattendrag där konsekvensen av klimatrelaterade händelser (såsom torka och översvämning), blir stor.

Ansvarig aktör

Eksjö kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.
- Påverkan på inhemsk och internationell livsmedelsproduktion och handel.

Kostnad och finansiering

Projekten kan genomföras som LONA-projekt och finansieras genom bidrag.

Indikator

Antal initierade och genomförda samverkansprojekt.

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst ett samverkansprojekt per år, under programperioden, är initierat och genomfört.
- **H:** Minst ett samverkansprojekt per år, under programperioden, är initierat.
- **P:** Minst ett samverkansprojekt under programperioden är initierat.

ÅTGÄRD 15. ÖKA EKOSYSTEMTJÄNSTER OCH DEN BIOLOGISKA MÅNGFALDEN PÅ PARKOMRÅDEN.

Beskrivning av åtgärden

Istället för ”monotona gräsytor” kan kommunen arbeta med att skapa miljöer med förutsättningar för ökad biologisk mångfald.

Åtgärden innebär både:

- planering av egna parkytor och
- kunskapsutvecklingsåtgärder.

De vägledningar som finns avseende ekossystemtjänster bör användas, i kombination med ny forskning. I samband med att åtgärder görs kan kommunen informera och sprida kunskap.

Ansvarig aktör

Eksjö kommun

Klimateffekt

Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr. Projekten kan genomföras som LONA-projekt och finansieras genom bidrag.

Indikator

Antal planerade och genomförda fysiska insatser för att stärka ekossystemtjänsterna och den biologiska mångfalden på kommunens parker

Bedömningskriterier

- **G:** Under programperioden ska minst en fysisk insats per år genomföras.
- **H:** Under programperioden ska minst en fysisk insats per år planeras.
- **P:** Under programperioden ska minst en fysisk insats genomföras.

ÅTGÄRD 16. KOMMUNEN INFORMERAR OM KLIMATFÖRÄNDRINGAR KOPPLAT TILL KULTURMILJÖ

Beskrivning av åtgärden

Länsstyrelsen har tagit fram en broschyr med information om hur kulturmiljöer kan skyddas vid klimatförändringar. Denna åtgärd ingick i förra åtgärdsprogrammet för Anpassning till ett förändrat klimat. Eksjö kommun ska fortsätta att arbeta med informationsinsatser för detta. Målgruppen är primärt fastighetsägare och specifikt fastighetsägare inom kulturmiljöer. Informationen kan exempelvis spridas genom utskick till målgruppen eller vid handläggning av ärenden.

Broschyren finns HÄR.

Ansvarig aktör

Eksjö kommun

Klimateffekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Biologiska och ekologiska effekter som påverkar en hållbar utveckling.
- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

Antal genomförda informationsinsatser riktade mot målgruppen

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst en genomförd informationsinsats, per år under programperioden, riktade mot målgruppen
- **H:** Minst en genomförd och en planerad informationsinsats under programperioden.
- **P:** Minst en informationsinsats är planerad.

Gislaved kommun

ÅTGÄRD 17. KARTLÄGGA RISKOMRÅDEN FÖR RAS, SKRED OCH EROSION

Beskrivning av åtgärden

I Plan- och bygglagen (3 kap 5§ p.5 PBL) beskrivs att kommunens uppdrag är att ta hänsyn till de klimatrelaterade riskerna översvämning, ras, skred och erosion:

Kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra

Att analysera riskområden för dessa risker ger ett bra underlag för all typ av kommunal planering. Åtgärden innebär att kommunen kartlägger riskområden där risk för ras, skred och erosion föreligger.

Ansvarig aktör

Gislaved kommun

Klimateffekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Kostnaden beräknas till cirka 100 000 kr.

Indikator

Kartläggningen är genomförd.

Bedömningskriterier:

- **G:** Kartläggningen är genomförd.
- **H:** Kartläggningen klar till hälften.
- **P:** Kartläggningen är påbörjad.

ÅTGÄRD 18. ORDNA SVAL INOMUSMILJÖ

Beskrivning av åtgärden

Vid ihållande värme utsätts kroppen för värmestress. Det finns ett statistiskt samband mellan temperatur och dödlighet, både vad gäller höga och låga temperaturer. Den medeltemperatur då dödligheten är som lägst varierar mellan olika geografiska regioner och i Sverige är den mellan 12 och 14 °C. Varje grads ökning över den optimala temperaturen ökar den relativa risken att dö med drygt en procent. Studier från Sverige visar att ihållande höga temperaturer ökar dödligheten varje dag som värmen håller i sig.

För att minska dödligheten behöver insatser göras på flera nivåer. Dels behöver fysiska åtgärder vidtas i byggnader dels behöver personalens kunskap om vård i den akuta situationen upprätthållas. De fysiska åtgärder som kan behöva vidtas bör genomföras innan den akuta situationen slår till.

Åtgärden innebär att fysiska åtgärder genomförs i prioriterade byggnader/boenden/utemiljöer i syfte att minska påverkanstrycket från en värmebölja.

Ansvarig aktör

Gislaveds kommun

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Kostnaden beräknas överstiga 500 000 kr.

Indikator

Antal genomförda fysiska åtgärder i prioriterade områden i nybyggnation/renoveringar/utemiljö.

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst fem fysiska åtgärder är genomförda, per år, under programperioden
- **H:** Minst två fysiska åtgärder är genomförda, per år, under programperioden
- **P:** Minst fem fysiska åtgärder är genomförda under programperioden

ÅTGÄRD 19. GRÖNA OCH BLÅ STRUKTURER I TÄTORTSUTVECKLING

Beskrivning av åtgärden

Att säkerställa gröna och blå strukturer i tätortsutvecklingen är en multifunktionell klimatanpassningsåtgärd som gynnar många delar av samhällsstrukturen och bidrar till ett mer resilient samhälle. Bland annat:

- Gynnas biologisk mångfald,
- stadstemperaturen regleras,
- hantering av dagvatten och
- områden för närrekreation.

Att ta hänsyn till blågröna strukturer behöver göras på flera nivåer i samhällsplaneringen, till exempel i översiktsplanering, i detaljplanering, i lov och i exploateringsåtgärder och i skötsel och underhåll. Den bestämmelse i Plan- och bygglagen som går att söka stöd för i ett sådant här arbete är exempelvis 3 kap 10§ (ÖP), samt 4 kap 5§ och 10§ (DP).

Ansvarig aktör

Gislaveds kommun

Klimateffekt

Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

Kostnaden beräknas till intervallet 100- 500 000 kr (ej åtgärder).

Indikator

Hänsyn har tagits till blågröna strukturer på alla nivåer i samhällsplaneringen

Bedömningskriterier

- **G:** Hänsyn har tagits till blågröna strukturer på alla nivåer i samhällsplaneringen
- **H:** Hänsyn har tagits till blågröna strukturer i ungefär hälften av de fall där det hade kunnat göras.
- **P:** Hänsyn har tagits till blågröna strukturer i en eller ett par fall av de fall där det hade kunnat göras

ÅTGÄRD 20. SÄKERSTÄLLA VATTENFÖRSÖRJNINGEN TILL UTSATTA OMRÅDEN/VERKSAMHETER

Beskrivning av åtgärden

Klimatanpassning av dricksvattenförsörjningen medför en kostnad för samhället, men det blir i de flesta fall betydligt billigare med förebyggande investeringar än att ta kostnaderna för negativa klimatkonsekvenser i efterhand. Ett förändrat klimat skapar också möjligheter. Klimatanpassning handlar även om att se till att dessa möjligheter tas tillvara.
Syftet med klimatanpassningsarbetet är att upprätthålla samhällets funktionalitet. Målet är att skapa en robust vattenförsörjning som klarar klimatförändringar flera generationer framåt, både vad gäller försörjnings- och kvalitetsmål.

Utifrån genomförda kartläggningar och riskanalyser har områden och verksamheter i kommunen identifierats och prioriterats. I de områdena som bedömts som utsatta och sårbara behöver åtgärder genomföras.

Åtgärden handlar om att genomföra fysiska insatser för att säkerställa vattenförsörjningen till dessa verksamheter/områden.

Ansvarig aktör

Gislaveds kommun

Klimateffekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden beräknas överstiga 500 000 kr.

Indikator

Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd i de utsatta områdena/verksamheterna.

Bedömningskriterier

- **G:** Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd i majoriteten av de utsatta områdena/verksamheterna.
- **H:** Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd i ett par av de utsatta områdena/verksamheterna.
- **P:** Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd i ett av de utsatta områdena/verksamheterna.

ÅTGÄRD 21. TA HÄNSYN TILL JORDBRUKSMARKENS VÄRDEN I SAMHÄLLS-PLANERINGEN

Beskrivning av åtgärden

Jordbruksmarken är en viktig samhällsresurs som levererar många livsnödvändiga nyttor som människan får från naturen, så kallade ekosystemtjänster. I Jönköpings län är det idag 12 procent av marken som används som jordbruksmark. I och med en allt snabbare urbanisering och klimatförändringarna ställs stora krav på ett helhetstänk kring samhällets totala resursanvändning. Ur ett framtida mat- och energiperspektiv är det problematiskt att jordbruksmarken bebyggs eller växer igen. Samtidigt som arealen jordbruksmark minskar i länet till följd av exploateringen och igenväxning finns det ett brett samhällsintresse för att vi fortsatt ska bruka vår jordbruksmark. Exempelvis är ett mål i länets regionala livsmedelsstrategi att verka för en ökad livsmedelsproduktion och minskad import av livsmedel. För att kunna öka produktionen av mat och insatsvaror är jordbruksmarkens bevarande en självklar förutsättning. Länsstyrelsen har tagit fram en regional vägledning för jordbruksmarkens värden kan hanteras i den fysiska planeringen (2020:15), som kan användas som stöd för kommunen i arbetet.

Åtgärden innebär att kommunen tar fram ett planeringsunderlag om jordbruksmarkens värden i Gislaveds kommun.

Ansvarig aktör

Gislaveds kommun

Klimateffekt

- Påverkan på inhemsk och internationell livsmedelsproduktion och handel.

Kostnad och finansiering

Kostnaden beräknas till cirka 100 000 kr.

Indikator

Planeringsunderlagen är framtaget och beslutat.

Bedömningskriterier

- **G:** Planeringsunderlagen är framtaget och beslutat.
- **H:** Planeringsunderlagen är framtaget, men ännu ej beslutat.
- **P:** Planeringsunderlagen är påbörjat.

ÅTGÄRD 22. LÅNGSIKTIGA OCH FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER FÖR ATT MINSKA EFFEKT AV ÖVERSVÄMNING OCH SKYFALL

Beskrivning av åtgärden

Genom förtätning av städer minskar ytan där överskottsvatten kan hanteras och skyfallsproblemen förvärras. Konsekvenserna av skyfall kommer aldrig att kunna förebyggas fullt ut genom ökad kapacitet i ledningsnäten. Det skulle i de flesta fall vara praktiskt omöjligt och orimligt dyrt. Nyckeln till en skyfallstålig stad är istället att skapa ytor där en översvämning kan ske utan allvarliga konsekvenser och en höjdsättning som leder vattnet rätt. Den största utmaningen är att säkra befintlig bebyggelse och infrastruktur eftersom höjdsättningen redan är given. För ny bebyggelse finns större möjligheter.

Åtgärden innebär att kommunen utför åtgärder, utifrån kartläggningen av lågpunkter, vid de platser där effekten av åtgärden blir som störst. Detta bör finnas beskrivet i en prioriteringslista.

Ansvarig aktör

Gislaved kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Kostnaden beräknas överstiga 500 000 kr.

Indikator

Långsiktiga och förebyggande åtgärder för att minska effekt av översvämning och skyfall har vidtagits

Bedömningskriterier

- **G:** Minst en förebyggande åtgärd har vidtagits.
- **H:** Planeringen för att genomföra en förebyggande åtgärd har slutförts.
- **P:** Planeringen för att genomföra en förebyggande åtgärd har påbörjats.

Gnosjö kommun

ÅTGÄRD 23.ORDNA SVAL INOMHUSMILJÖ

Beskrivning av åtgärden

Värmeböljor kan bli påfrestande och orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. Särskilt har längre perioder av höga temperaturer stor betydelse för hur hälsan påverkas. Dygnets högsta temperatur kan vara viktig, men dygnets lägsta temperatur har också betydelse; om nätterna är svala kan kroppen återhämta sig.

Åtgärden innebär att kommunen arbetar för att ordna en sval inomhusmiljö till alla kommunala äldreboenden och förskolor vid värmebölja. Det kan innebära att

- Säkerställa fungerande AC-anläggningar,
- Ha tillräckligt med beskuggning i den närmsta utemiljön och
- Genomföra åtgärder som inköp och installation av fläktar, markiser och termometrar.

Detta genomförs enligt en av kommunen framtagen prioriteringslista.

Ansvarig aktör

Gnosjö kommun

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Finansieras genom bidrag (aktörer och kommun). Kostnaden bedöms överstiga 500 000 kr.

Indikator

Antal verksamheter där inomhusmiljön har förbättrats med ovannämnda punkter.

Bedömningskriterier

- **G:** Alla nämnda verksamheter i prioriteringslistan har fått en sval inomhusmiljö ordnad.
- **H:** Ungefär hälften nämnda verksamheter i prioriteringslistan har fått en sval inomhusmiljö ordnad.
- **P:** Någon av de nämnda verksamheterna i prioriteringslistan har fått en sval inomhusmiljö ordnad.

ÅTGÄRD 24. HELHETSTÄNK KRING ÖVERSVÄMNING

Beskrivning av åtgärden

Genom förtätning av städer minskar ytan där överskottsvatten kan hanteras och skyfallsproblemen förvärras. Konsekvenserna av skyfall kommer aldrig att kunna förebyggas fullt ut genom ökad kapacitet i ledningsnäten. Det skulle i de flesta fall vara praktiskt omöjligt och orimligt dyrt. Nyckeln till en skyfallstålig stad är istället att skapa ytor där en översvämning kan ske utan allvarliga konsekvenser och en höjdsättning som leder vattnet rätt. Den största utmaningen är att säkra befintlig bebyggelse och infrastruktur eftersom höjdsättningen redan är given. För ny bebyggelse finns större möjligheter.

Åtgärden innebär att kommunen implementerar ett systemtänk, en metod, för att skapa en helhetssyn på vattenfrågan från utredning till åtgärd. Metoden bör innehålla följande steg

- Analysera
- Identifiera
- prioritera och
- Genomföra åtgärder

Ansvarig aktör

Gnosjö kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Finansieras genom bidrag (privata exploatörer och kommun). Kostnaden bedöms överstiga 500 000 kr.

Indikator

Metoden är framtagen och förankrad.

Bedömningskriterier

- **G:** Metoden är framtagen och förankrad.
- **H:** Metoden är framtagen.
- **P:** Metoden är påbörjad.

ÅTGÄRD 25. ÖKA FÖRMÅGAN ATT HANTERA NATUROLYCKOR

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna bidrar till ökat antal naturolyckor. Att arbeta förebyggande och därigenom öka sin krisberedskap och sin förmåga att hantera naturolyckorna blir avgörande för hur robust kommunen är. Det kan handla om att

- Utveckla rutinerna och prioriteringslistan över vilka insatser som behövs
- Köpa in fler översvämningsbarriärer som skydd mot översvämningar
- Köpa in fler pumpar för att kunna pumpa bort överskottsvatten

Ansvarig aktör

Gnosjö kommun

Klimateffekt

Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

Finansiering oklar. Kostnaden bedöms till intervallet 100 000- 500 000 kr.

Indikator

Antal genomförda insatser i syfte att öka förmåga mot naturolyckor under programperioden.

Bedömningskriterier

- **G:** Fem genomförda insatser i syfte att öka förmåga mot naturolyckor under programperioden.
- **H:** Två genomförda insatser i syfte att öka förmåga mot naturolyckor under programperioden.
- **P:** En genomförd insats i syfte att öka förmåga mot naturolyckor under programperioden.

ÅTGÄRD 26. SÄKERSTÄLL VATTENFÖRSÖRJNINGEN TILL KOMMUNENS KLIENTER

Beskrivning av åtgärden

Klimatanpassning av dricksvattenförsörjningen medför en kostnad för samhället, men det blir i de flesta fall betydligt billigare med förebyggande investeringar än att ta kostnaderna för negativa klimatkonsekvenser i efterhand. Ett förändrat klimat skapar också möjligheter. Klimatanpassning handlar även om att se till att dessa möjligheter tas tillvara.
Syftet med klimatanpassningsarbetet är att upprätthålla samhällets funktionalitet. Målet är att skapa en robust vattenförsörjning som klarar klimatförändringar flera generationer framåt, både vad gäller försörjnings- och kvalitetsmål.

Åtgärden handlar om att genomförda kartläggningar och riskanalyser där områden och verksamheter i kommunen identifierats och prioriterats, för att i nästa steg vidta fysiska åtgärder.

Ansvarig aktör

Gnosjö kommun

Klimateffekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Finansiering oklar. Kostnaden bedöms till intervallet 100 000- 500 000 kr.

Indikator

Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd i de utsatta områdena/verksamheterna.

Bedömningskriterier

- **G:** Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd i majoriteten av de utsatta områdena/verksamheterna.
- **H:** Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd ett par av de utsatta områdena/verksamheterna.
- **P:** Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd i ett av de utsatta områdena/verksamheterna.

ÅTGÄRD 27. AKTIVT GYNNA DEN BIOLOGISKA MÅNGFALDEN MED FRÄMJANDE AV POLLINATÖRER

Beskrivning av åtgärden

Istället för ”monotona gräsytor” kan kommunen arbeta med att skapa miljöer med förutsättningar för ökad biologisk mångfald. Åtgärden innebär både:

- planering av egna parkytor och
- kunskapsutvecklingsåtgärder.

De vägledningar som finns avseende ekossystemtjänster bör användas, i kombination med ny forskning. Till exempel har SMHI tillsammans med Lunds universitet och Naturvårdsverket under hösten 2020 tagit fram rapporten "Klimatförändringar och biologisk mångfald" som kan utgöra ett av underlagsmaterialen i genomförandet av åtgärden.

Ansvarig aktör

Gnosjö kommun

Klimateffekt

Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

Finansiering av kommunen eller genom bidrag. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

- Antal genomförda planerade och genomförda fysiska insatser för att stärka ekossystemtjänsterna och den biologiska mångfalden på kommunens parker
- Antal genomförda kunskapsutvecklingssåtgärder i ämnet.

Bedömningskriterier:

- **G:** Under programperioden ska minst en fysisk insats per år genomföras, samt minst en kunskapsutvecklingssåtgärd per år genomföras.
- **H:** Under programperioden ska minst en fysisk insats per år planeras, samt minst en kunskapsutvecklingssåtgärd per år genomföras.
- **P:** Under programperioden ska minst en fysisk insats och minst en kunskapsutvecklingssåtgärd genomföras.

ÅTGÄRD 28. MOTVERKA INVASIVA ARTER OCH SKADEDJUR

Beskrivning av åtgärden

I Sveriges natur finns idag över 2 000 främmande arter och drygt 400 av dessa räknas som invasiva. Många av dessa, till exempel spansk skogssnigel, jätteloka, parkslide och vresros orsakar redan nu stora skador och kostnader i form av årlig bekämpning. Invasiva arter (IAS) kan skada arter och ekosystemet och ha negativa effekter på jord- och skogsbruk. Invasiva främmande arter kan även orsaka ekonomisk skada eller påverka hälsan hos djur och människor negativt. På grund av ett varmare klimat kommer dels befintliga invasiva arter i länet att öka, och dels kommer länet att få in fler IAS (både växter och djur). Gemensamt för alla invasiva arter är att de utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. Ju mer de sprider sig desto dyrare blir åtgärderna.

De invasiva arter som finns i Jönköpings län idag är:

- Gul skunkkalla
- Jätteloka
- Jättebalsamin
- Smal vattenpest
- Signalkräfta

Utöver dessa sprider sig även parkslide, jätteslide, blomsterlupin, kanadensiskt gullris och sjögull i länet. En nykomling i länet är svarthuvad snigel (i dagsläget oklart hur stor spridning den har).

Åtgärden innebär att Gnosjö kommun, under programperioden, sprider information om invasiva arter både inom och utanför den kommunala organisationen, samt bekämpar dem när de upptäcks.

Till hjälp kan följande användas:

- Checklista IAS (framtagen av Länsstyrelsen)
- Broschyr som riktar sig till allmänheten och som kommuner ska kunna använda för att informera om IAS (under framtagande av Länsstyrelsen).
- Avstämningsmöten med Länsstyrelsens IAS-samordnare
- Utomhusträff för att förevisa olika bekämpningsåtgärder (arrangör Länsstyrelsen).

Utöver detta kommer hanteringsprogram och riktlinjer för jätteloka och jättebalsamin av Naturvårdsverket.

Ansvarig aktör

Gnosjö kommun

Klimateffekt

- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

Kostnad och finansiering

Finansiering av kommunen eller genom bidrag. Kostnaden bedöms till intervallet 100 000 – 500 000 kr.

Indikator

Antal genomförda informationsinsatser.

Bedömningskriterier

- **G:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med respektive målgrupp (inom och utanför den kommunala organisationen)
- **H:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen)
- **P:** Under programperioden är minst en informationsinsats genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen)

Habo kommun

ÅTGÄRD 29. TA HÄNSYN TILL OCH FÖREBYGGA NEGATIVA KLIMATEFFEKTER SOM INGÅR I KOMMUNENS KLIMAT- OCH SÅRBARHETSANALYS

Beskrivning av åtgärden

Förändringar i klimatet ger upphov till klimateffekter, och dessa kan ge upphov till samhällskonsekvenser. Samhällskonsekvenserna kan orsakas av en klimateffekt eller av flera klimateffekter i kombination. I den nationella strategin för klimatanpassning har vissa samhällskonsekvenser bedömts vara särskilt angelägna i det fortsatta arbetet med klimatanpassning. Dessa prioriterade utmaningar är:

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.
- Biologiska och ekologiska effekter som påverkar en hållbar utveckling.
- Påverkan på inhemsk och internationell livsmedelsproduktion och handel.
- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

De klimateffekter som kommunen beskrivit i klimat- och sårbarhetsanalysen ska kopplas ihop med programmet för trygghet och hälsa samt/eller relevant delprogram och hanteras där.

Ansvarig aktör

Habo kommun

Klimateffekt

Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget, bedöms kosta under 100 000 kr.

Indikator

Tar programmet för trygghet och hälsa samt/eller relevant delprogram, hänsyn till de klimateffekter som ingår i kommunens KSA?

Bedömningskriterier

- **G:** Programmet för trygghet och hälsa samt relevant delprogram tar hänsyn till alla klimateffekter som ingår i kommunens KSA.
- **H:** Programmet för trygghet och hälsa samt relevant delprogram tar hänsyn till ungefär hälften av de klimateffekter som ingår i kommunens KSA.

- **P:** Programmet för trygghet och hälsa samt relevant delprogram tar hänsyn till någon av de klimateffekter som ingår i kommunens KSA

ÅTGÄRD 30. KARTLÄGGNING AV RISKOMRÅDEN VID SKOGSBRAND

Beskrivning av åtgärden

Till följd av ett förändrat klimat ökar skogsbrandrisken.

Åtgärden innebär att identifiera områden inom kommunen där en skogsbrand kan medföra skada på

- elförsörjning,
- vattenförsörjning och
- privata och offentliga byggnader.

Denna kartläggning görs inom ramen för programmet för trygghet och säkerhet samt dess delprogram.

Ansvarig aktör

Habo kommun

Klimateffekt

Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget, bedöms kosta under 100 000 kr.

Indikator

Kartläggningen är genomförd och kopplar till relevant delprogram kopplat till programmet för trygghet och säkerhet

Bedömningskriterier

- **G:** Kartläggningen är genomförd och kopplar till relevant delprogram kopplat till programmet för trygghet och säkerhet
- **H:** Kartläggningen är genomförd.
- **P:** Kartläggningen är påbörjad.

ÅTGÄRD 31. UPPRÄTTA EN KLIMATANPASSAD VA-PLAN

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringar och översvämningar, ökade miljökrav och en åldrad infrastruktur innebär ökade krav på kommunernas vatten- och avloppsverksamhet. Utanför det kommunala verksamhetsområdet riskerar bristfälliga små avloppsanläggningar att sprida smittoämnen och bidra till att vattenförekomster inte uppnår god status. En strategisk och långsiktig VA-planering som omfattar både dricksvatten, spillvatten och dagvatten blir kommunens verktyg för att lyfta fram problem och prioritera åtgärder för att kostnadseffektivt möta de utmaningar som man står inför. En väl genomförd VA-planering ger en beredskap och gör kommunen betydligt bättre rustad för att möta utmaningarna på VA-området och möjlighet att påverka utvecklingen i positiv riktning

Att klimatanpassa VA-planen handlar om att kommunen beskriver och resonerar kring följande fyra nyckelord:

- Varmare
- Torrare
- Blötare
- Ras och skred

Åtgärden liknar åtgärd 60 och 74 och kan med fördel genomföras med inspiration av dem.

Ansvarig aktör

Habo kommun

Klimateffekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget och projektfinansiering/bidrag, bedöms kosta över 500 000 kr.

Indikator

- Kartläggning av verksamheter och funktioner i dricksvattenkedjan som är sårbara för klimatförändringar är genomförd.
- Beslutsunderlag för prioriteringar och klimatanpassade åtgärder finns

Bedömningskriterier:

- **G:** Kartläggning av verksamheter och funktioner i dricksvattenkedjan som är sårbara för klimatförändringar är genomförd och beslutsunderlag för prioriteringar och klimatanpassade åtgärder finns
- **H:** Kartläggning av verksamheter och funktioner i dricksvattenkedjan som är sårbara för klimatförändringar är genomförd och beslutsunderlag för prioriteringar och klimatanpassade åtgärder är påbörjad
- **P:** Kartläggning av verksamheter och funktioner i dricksvattenkedjan som är sårbara för klimatförändringar är påbörjad

ÅTGÄRD 32. TILLSYN AV EGENKONTROLL I FÖRSKOLOR OCH SKOLOR FÖR ATT SÄKERSTÄLLA ATT PLANER, RUTINER OCH SOLSKYDD FUNGERAR TILLFREDSTÄLLANDE

Beskrivning av åtgärden

Sommarvärme och värmeböljor kan bli påfrestande och orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. Särskilt har längre perioder av höga temperaturer stor betydelse för hur hälsan påverkas. Dygnets högsta temperatur kan vara viktig, men dygnets lägsta temperatur har också betydelse; om nätterna är svala kan kroppen återhämta sig.

För att minska påverkanstrycket på de barn och unga är det viktigt att de planer och rutiner som finns framtagna följs, samt att de solskydd som finns vid respektive fastighet och rum fungerar. Detta ska kontrolleras via egenkontroll, men dessutom genomförs tillsyn enligt tillsynsplan.

Åtgärden innebär att tillsyn av egenkontrollen, genomförs med fokus på att

- Rutiner och planer följs samt
- att solskydd fungerar.

Ansvarig aktör

Habo kommun

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget, bedöms kosta under 100 000 kr.

Indikator

Antalet tillsynsbesök.

Bedömningskriterier:

- **G:** Alla tillsynsbesök som genomförts under programperioden har säkerställt att egenkontrollen har fungerat
- **H:** Ungefär hälften av tillsynsbesöken som genomförts under programperioden har säkerställt att egenkontrollen har fungerat
- **P:** Något tillsynsbesök som genomförts under programperioden har säkerställt att egenkontrollen har fungerat

ÅTGÄRD 33. TILLSYN AV EGENKONTROLL I ÄLDREBOENDE FÖR ATT SÄKERSTÄLLA ATT PLANER, RUTINER OCH SOLSKYDD FUNGERAR TILLFREDSTÄLLANDE

Beskrivning av åtgärden

Sommarvärme och värmeböljor kan bli påfrestande och orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. Särskilt har längre perioder av höga temperaturer stor betydelse för hur hälsan påverkas. Dygnets högsta temperatur kan vara viktig, men dygnets lägsta temperatur har också betydelse; om nätterna är svala kan kroppen återhämta sig.

För att minska påverkanstrycket på de boende är det viktigt att de planer och rutiner som finns framtagna följs, samt att de solskydd som finns vid respektive fastighet och rum fungerar. Detta ska kontrolleras via egenkontroll, men dessutom genomförs tillsyn enligt tillsynsplan

Åtgärden innebär att tillsyn av egenkontrollen, genomförs med fokus på att

- Rutiner och planer följs samt
- att solskydd fungerar.

Ansvarig aktör

Habo kommun

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget, bedöms kosta under 100 000 kr.

Indikator

Antalet tillsynsbesök.

Bedömningskriterier

- **G:** Alla tillsynsbesök som genomförts under programperioden har säkerställt att egenkontrollen har fungerat
- **H:** Ungefär hälften av tillsynsbesöken som genomförts under programperioden har säkerställt att egenkontrollen har fungerat
- **P:** Något tillsynsbesök som genomförts under programperioden har säkerställt att egenkontrollen har fungerat

ÅTGÄRD 34. GENOMFÖRA INFORMATIONSÅTGÄRDER FÖR ATT FÖREBYGGA ATT INVASIVA ARTER TRÄNGER UNDAN INHEMSKA ARTER

Beskrivning av åtgärden:

I Sveriges natur finns idag över 2000 främmande arter och drygt 400 av dessa räknas som invasiva. Många av dessa, till exempel spansk skogssnigel, jätteloka, parkslide och vresros orsakar redan nu stora skador och kostnader i form av årlig bekämpning. Invasiva arter (IAS) kan skada arter och ekosystemet och ha negativa effekter på jord- och skogsbruk. Invasiva främmande arter kan även orsaka ekonomisk skada eller påverka hälsan hos djur och människor negativt. På grund av ett varmare klimat kommer dels befintliga invasiva arter i länet att öka, och dels kommer länet att få in fler IAS (både växter och djur). Gemensamt för alla invasiva arter är att de utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. Ju mer de sprider sig desto dyrare blir åtgärderna.

De invasiva arter som finns i Jönköpings län idag är:

- Gul skunkkalla
- Jätteloka
- Jättebalsamin
- Smal vattenpest
- Signalkräfta

Utöver dessa sprider sig även parkslide, jätteslide, blomsterlupin, kanadensiskt gullris och sjögull i länet. En nykomling i länet är svarthuvad snigel (i dagsläget oklart hur stor spridning den har).

Åtgärden innebär att Habo kommun, under programperioden, sprider information om invasiva arter både inom och utanför den kommunala organisationen, samt bekämpar dessa om de invasiva arterna upptäcks på kommunal mark.

Till hjälp kan följande användas:

- Checklista IAS (framtagen av Länsstyrelsen)
- Broschyr som riktar sig till allmänheten och som kommuner ska kunna använda för att informera om IAS (under framtagande av Länsstyrelsen).
- Avstämningsmöten med Länsstyrelsens IAS-samordnare
- Utomhusträff för att förevisa olika bekämpningsåtgärder (arrangör Länsstyrelsen).

Utöver detta kommer hanteringsprogram och riktlinjer för jätteloka och jättebalsamin av Naturvårdsverket.

Ansvarig aktör

Habo kommun

Klimateffekt

- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget eller ev. projektpengar/bidrag, bedöms kosta under 100 000 kr.

Indikator

Antal genomförda informationsinsatser.

Bedömningskriterier

- **G:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med respektive målgrupp (inom och utanför den kommunala organisationen)
- **H:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen)
- **P:** Under programperioden är minst en informationsinsats genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen)

Jönköpings kommun

ÅTGÄRD 35. ORDNA SVAL INOMHUSMILJÖ

Beskrivning av åtgärden

Vid ihållande värme utsätts kroppen för värmestress. Det finns ett statistiskt samband mellan temperatur och dödlighet, både vad gäller höga och låga temperaturer. Den medeltemperatur då dödligheten är som lägst varierar mellan olika geografiska regioner och i Sverige är den mellan 12 och 14 °C. Varje grads ökning över den optimala temperaturen ökar den relativa risken att dö med drygt en procent. Studier från Sverige visar att ihållande höga temperaturer ökar dödligheten varje dag som värmen håller i sig.

Åtgärden innebär att insatser görs enligt följande:

1. En kartläggning ska göras över boenden och förskolor där inomhustemperaturen övervakas, och lämpliga åtgärder (i och utanför byggnader) prioriteras.
2. Fysiska åtgärder vidtas, i enlighet med prioriteringslistan. De fysiska åtgärder som kan behöva vidtas bör genomföras innan den akuta situationen slår till, och med syfte att minska påverkanstrycket från en värmebölja

Ansvarig aktör

Jönköpings kommun

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Uppskattad kostnad: >500 000 kr
Finansieringsplan: Ordinarie budget

Indikator

Punkt 1: är genomförd och antagen. Punkt 2: Antal genomförda fysiska åtgärder

Bedömningskriterier:

- **G:** Punkt 1 är genomförd och antagen; Punkt 2: minst fem fysiska åtgärder <u>per år</u> under programperioden är genomförda.
- **H:** Punkt 1 är genomförd och antagen; Punkt 2: minst fem fysiska åtgärder <u>under programperioden</u> är genomförda
- **P:** Punkt 1 är genomförd och antagen.

ÅTGÄRD 36. PLANERINGSUNDERLAG FÖR ÖVERSVÄMNING

Beskrivning av åtgärden

Jönköpings kommun har en utmanande topografi för flera klimatrelaterade risker. Ett förändrat klimat innebär cirka 40 procent ökad risk för skyfall, jämfört med referensperioden, samt ökad risk för översvämningar på grund av höjda vattennivåer längs sjöar och vattendrag. Samhällsplaneringen behöver ta hänsyn till dessa risker. I översiktsplaneringen är det sedan 2018 lagkrav att kommunen ska redovisa hur de ser på risken för bland annat översvämning. För att kunna göra det i hela samhällsplaneringsprocessen behövs tydliga underlag, till exempel likt de kartskikt som blev resultatet av projektet Clarity.

Åtgärden innebär att kommunen fortsätter utveckla underlag som ska användas i samhällsplaneringen (i både nybyggnation och befintlig bebyggelse), i syfte att exploateringen av bostäder ska ske på ytor som har låg risk för översvämning, dels avseende lågpunkter och rinnvägar, dels avseende höga vattennivåer. Åtgärder genomförs efter en prioriteringslista över utsatta områden.

Ansvarig aktör

Jönköpings kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Uppskattad kostnad: >500 000 kr
Finansieringsplan: Ordinarie budget

Indikator

Planeringsunderlag för prioriterade områden är framtagna och implementerade i verksamheten

Bedömningskriterier:

- **G:** Planeringsunderlag för <u>fem</u> prioriterade områden är framtagna och implementerade i verksamheten
- **H:** Planeringsunderlag för <u>ett</u> prioriterat område är framtaget och implementerat i verksamheten
- **P:** Planeringsunderlag för <u>ett</u> prioriterat område är framtaget

ÅTGÄRD 37. ÖVERSVÄMNINGSBARA YTOR

Beskrivning av åtgärden

Genom förtätning av städer minskar ytan där överskottsvatten kan hanteras och skyfallsproblemen förvärras. Konsekvenserna av skyfall kommer aldrig att kunna förebyggas fullt ut genom ökad kapacitet i ledningsnäten. Det skulle i de flesta fall vara praktiskt omöjligt och orimligt dyrt. Nyckeln till en skyfallstålig stad är istället att skapa ytor där en översvämning kan ske utan allvarliga konsekvenser och en höjdsättning som leder vattnet rätt. Den största utmaningen är att säkra befintlig bebyggelse och infrastruktur eftersom höjdsättningen redan är given. För ny bebyggelse finns större möjligheter.

Åtgärden innebär att kommunen utför åtgärder, utifrån kartläggningen av lågpunkter, vid de platser där effekten av åtgärden blir som störst. Detta bör finnas beskrivet i en prioriteringslista.

Ansvarig aktör

Jönköpings kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Uppskattad kostnad: >500 000 (för resterande)
Finansieringsplan: Ordinarie budget

Indikator

Långsiktiga och förebyggande åtgärder för att minska effekt av översvämning och skyfall har vidtagits

Bedömningskriterier

- **G:** Minst en förebyggande åtgärd har vidtagits.
- **H:** Planeringen för att genomföra en förebyggande åtgärd har slutförts.
- **P:** Planeringen för att genomföra en förebyggande åtgärd har påbörjats.

ÅTGÄRD 38. SÄKERSTÄLLA TILLGÄNGLIGHET TILL PRIORITERADE VÄGAR FÖR RÄDDNINGSTJÄNST

Beskrivning av åtgärden

I ett förändrat klimat ökar riskerna för naturolyckor och därmed även risken för att vägar och infrastruktur blir ofarbara. Räddningstjänsten behöver kunna säkerställa tillgänglig-heten till bostäder och verksamheter oavsett påverkan.

Åtgärden innebär att en kartläggning genomförs för att prioritera vägar, samt åtgärdersförslag för att säkerställa tillgängligheten på de utpekade vägarna.

Ansvarig aktör

Jönköpings kommun

Klimateffekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Uppskattad kostnad: 100 000 – 500 000 kr
Finansieringsplan: Ordinarie budget

Indikator

Kartläggningen, med tillhörande åtgärdsförslag, är framtagen.

Bedömningskriterier

- **G:** Kartläggningen, med tillhörande åtgärdsförslag, är framtagen.
- **H:** Kartläggningen, med tillhörande åtgärdsförslag, är ungefär halvfärdig.
- **P:** Kartläggningen, med tillhörande åtgärdsförslag, är påbörjad.

ÅTGÄRD 39. GENOMFÖRA INFORMATIONSKAMPANJER OM BRAND I SKOG OCH MARK

Beskrivning av åtgärden

Ett varmare klimat medför att säsongen för skogsbrand och vegetationsbrand successivt förlängs, och såväl ytan som skogsbrändernas antal beräknas öka. Antalet högriskdagar då skogsbränder kan inträffa förväntas öka i södra Sverige. Den förväntade nederbördsökningen under vintern kommer antagligen inte att inverka nämnvärt på brandsäsongens start. Under perioder med höga brandrisker är det av stor vikt att allmänhet hålls informerad om vad som gäller och på sätt kan bidra till att förhindra att onödiga bränder uppstår i skog och mark. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har exempelvis kommunikationspaket riktade mot allmänheten som kan användas.

Åtgärden innebär att Jönköpings kommun genomför informationsinsatser under programperioden om brand i skog och mark, riktade mot allmänheten.

Ansvarig aktör

Jönköpings kommun

Klimateffekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Uppskattad kostnad: <100 000 kr
Finansieringsplan: Ordinarie budget

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har exempelvis kommunikationspaket riktade mot allmänheten som kan användas.

Indikator

Antal genomförda informationsinsatser

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst en informationsinsats är genomförd, per år, under programperioden
- **H:** Minst en informationsinsats är genomförd under programperioden
- **P:** En informationsinsats är planerad, men ännu ej genomförd.

Länsförsäkringar

ÅTGÄRD 40. UTBILDA VÅRA KUNDER OM KLIMATANPASSNING AV FASTIGHETER

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär att Länsförsäkringar genomför utbildningsinsatser, av företagets kunder, i syfte att öka kunskapen om klimatförändringarna och dess effekt på fastigheter.

Ansvarig aktör

Länsförsäkringar

Klimateffekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av företaget]

Indikator

Utbildningsinsats är genomförd

- Bedömningskriterier:
- **G**: Utbildningsinsats är genomförd
- **H:** Utbildningsinsats är planerad, men ännu ej genomförd.
- **P:** Planeringen av utbildningsinsatsen är påbörjad.

Länsstyrelsen i Jönköpings län

ÅTGÄRD 41. INTEGRERA PRIORITERADE KLIMATEFFEKTER I MYNDIGHETENS BESLUT

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär att myndigheten i de beslut där det bedöms som relevant tar hänsyn till de tre klimateffekterna:

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Ansvarig aktör

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Klimateffekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget.

Indikator

Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter

Bedömningskriterier:

- **G:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter
- **H:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört hälften av sina aktiviteter
- **P:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört ett fåtal av sina aktiviteter

ÅTGÄRD 42. INFORMERA OCH STÖDJA MYNDIGHETENS MÅLGRUPPER OCH AKTÖRER

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär att myndigheten informerar myndighetens målgrupper om klimatförändringarnas effekt på länet och hur myndigheten arbetar med att klimatsäkra länet. Det handlar om ett utåtriktat arbete, på exempelvis webb, Förvetet, möten, tillsynsbesök, nätverksträffar och samtal, till de målgrupper myndighetens personal möter.

Ansvarig aktör

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Klimateffekt

Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget.

Indikator

Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter

Bedömningskriterier:

- **G:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter
- **H:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört hälften av sina aktiviteter
- **P:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört ett fåtal av sina aktiviteter

ÅTGÄRD 43. TA FRAM RUTINER FÖR ARBETE I FÄLT OCH VID PLATSBESÖK

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär att myndigheten tar fram rutiner för hur myndighetens personal ska agera vid fältbesök för de prioriterade klimateffekterna

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Ansvarig aktör

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Klimateffekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget.

Indikator

Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter

Bedömningskriterier:

- **G:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter
- **H:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört hälften av sina aktiviteter
- **P:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört ett fåtal av sina aktiviteter

ÅTGÄRD 44. UTVECKLA OCH ANPASSA VERKSAMHETEN

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär myndigheten anpassar och ställer om sin ordinarie verksamhet för att möta verksamheternas identifierade risker, till exempel genom ökad tillsyn för att identifiera riskområden

Ansvarig aktör

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Klimateffekt

- Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget.

Indikator

Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter

Bedömningskriterier:

- **G:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter
- **H:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört hälften av sina aktiviteter
- **P:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört ett fåtal av sina aktiviteter

Nässjö kommun

ÅTGÄRD 45. ORDNA SVAL INOMHUSMILJÖ

Beskrivning av åtgärden

Vid ihållande värme utsätts kroppen för värmestress. Det finns ett statistiskt samband mellan temperatur och dödlighet, både vad gäller höga och låga temperaturer. Den medeltemperatur då dödligheten är som lägst varierar mellan olika geografiska regioner och i Sverige är den mellan 12 och 14 °C. Varje grads ökning över den optimala temperaturen ökar den relativa risken att dö med drygt en procent. Studier från Sverige visar att ihållande höga temperaturer ökar dödligheten varje dag som värmen håller i sig.

Åtgärden innebär att insatser görs enligt följande:

1. En kartläggning ska göras över verksamheter med utsatta grupper. Inomhustemperaturen övervakas, och lämpliga åtgärder (i och utanför byggnader) prioriteras.
2. Fysiska åtgärder vidtas, i enlighet med prioriteringslistan. De fysiska åtgärder som kan behöva vidtas bör genomföras innan den akuta situationen slår till, och med syfte att minska påverkanstrycket från en värmebölja

Ansvarig aktör

Nässjö kommun

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Punkt 1: är genomförd. Punkt 2: Antal genomförda fysiska åtgärder

Bedömningskriterier

- **G:** Punkt 1 är genomförd; Punkt 2: minst fem fysiska åtgärder <u>per år</u> under programperioden är genomförda.
- **H:** Punkt 1 är genomförd; Punkt 2: minst fem fysiska åtgärder <u>under programperioden</u> är genomförda
- **P:** Punkt 1 är genomförd.

ÅTGÄRD 46. SAMVERKAN KRING ÖVERSVÄMNING

Beskrivning av åtgärden

I ett förändrat klimat ökar antalet klimatrelaterade naturolyckor, vilka under det pågående händelseförloppet hanteras av Räddningstjänsten. Vid en översvämning kan vägar och annan infrastruktur behöva stängas av, helt eller delvis. Det är viktigt att nulägesbilden är uppdaterad samt att samverkanrutiner med olika berörda parter finns framtagna.

Det finns kunskapsluckor särskilt rörande privatägda dammar, både kontaktpersoner/forum och ansvarsfrågor, vilket är viktigt att klargöra för att veta vilka aktörer som ska samverka.

Åtgärden innebär att kommunen genomför en:

1. Analys av problemområden/behov av insatser utifrån översvämningsunderlag i kombination med trafikplanering (det vill säga att synkronisera trafikplanering med översvämningsunderlag)
2. Gemensam planering av insatser före och under översvämning mellan alla berörda aktörer, utifrån de behov som identifierats från punkt 1.

Ansvarig aktör

Nässjö kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Punkt 1 och punkt 2 är framtagen respektive genomförd

Bedömningskriterier:

- **G:** Punkt 1 är framtagen; punkt 2 är genomförd
- **H:** Punkt 1 är framtagen men punkt 2 är inte påbörjad.
- **P:** Punkt 1 är påbörjad.

ÅTGÄRD 47. ARBETA I TIDIGT STADIE MED ÖVERSVÄMNINGSOMRÅDEN I ÖVERSIKTSPLANER OCH DETALJPLANER

Beskrivning av åtgärden

Med ett förändrat klimat förändras nederbördsmönstren och skyfallen förväntas bli kraftigare och återkomma allt oftare. Detta riskerar leda till en ökning av överbelastade ledningssystem för dag-och avloppsvatten med fler översvämningar som följd och med ökad risk för bräddning av avloppsvatten. I tätorter riskerar särskilt lågpunkter i stadsmiljön att ställas under vatten där dagvattensystemen är underdimensionerade och där det inte finns ytliga avrinningsmöjligheter.

En del av underlaget som kommunerna använder när de formar en översiktsplan är kartläggningar och utredningar om exempelvis geologi och hydrologi, vilka områden som är översvämningsområden och vilka områden som är låglänta eller saknar avrinningsmöjligheter och därför är svåra att avvattna. I översiktsplanen pekas även områden/vattentäkter ut som behöver skyddas. Detta blir ännu viktigare med ett förändrat nederbördsmönster. Det detaljplanen reglerar hittar vi stöd för i 4 kap i Plan- och bygglagen. De paragraferna måste dock samspela med bestämmelserna om lämplighet i 2 kap. Ett resonemang som kopplar ihop bestämmelserna i 4 kap med 2 kapitlets lämplighetsparagrafer kan göras i detaljplanens planbeskrivningar.

Åtgärdens syfte är att de områdena som i Nässjö kommun pekats ut som riskområden för översvämningar, både till följd av skyfall och höga vattennivåer, tas hänsyn till i ett tidigt skede. Detta gäller såväl i detaljplaneprocessen som i översiktsplaneringen. Åtgärden omfattar med andra ord att utforma ett system som säkerställer detta.

Ansvarig aktör

Nässjö kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Ett system för att säkerställa att riskområden för översvämning tas omhand tidigt i planprocessen är framtaget och implementerat.

Bedömningskriterier:

- **G:** Ett system för att säkerställa att riskområden för översvämning tas omhand tidigt i planprocessen är framtaget och implementerat.
- **H:** Ett system för att säkerställa att riskområden för översvämning tas omhand tidigt i planprocessen är framtaget, men ännu ej implementerat.
- **P:** Ett system för att säkerställa att riskområden för översvämning tas omhand tidigt i planprocessen under framtagande.

ÅTGÄRD 48. ÖVERSVÄMNINGSBARA YTOR

Beskrivning av åtgärden

Genom förtätning av städer minskar ytan där överskottsvatten kan hanteras och skyfallsproblemen förvärras. Konsekvenserna av skyfall kommer aldrig att kunna förebyggas fullt ut genom ökad kapacitet i ledningsnäten. Det skulle i de flesta fall vara praktiskt omöjligt och orimligt dyrt. Nyckeln till en skyfallstålig stad är istället att skapa ytor där en översvämning kan ske utan allvarliga konsekvenser och en höjdsättning som leder vattnet rätt. Den största utmaningen är att säkra befintlig bebyggelse och infrastruktur eftersom höjdsättningen redan är given. För ny bebyggelse finns större möjligheter. Det kan handla om att:

- förbättra avledning,
- förlägga bräddpunkter till platser som inte påverkas mycket och
- motverka inläckage i spillvattennät

Åtgärden innebär att kommunen utför åtgärder, utifrån bland annat kartläggningen av lågpunkter, vid de platser där effekten av åtgärden blir som störst. Detta bör finnas beskrivet i en prioriteringslista.

Ansvarig aktör

Nässjö kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Långsiktiga och förebyggande åtgärder för att minska effekt av översvämning och skyfall har vidtagits

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst en förebyggande åtgärd har vidtagits.
- **H:** Planeringen för att genomföra en förebyggande åtgärd har slutförts.
- **P:** Planeringen för att genomföra en förebyggande åtgärd har påbörjats.

ÅTGÄRD 49. ÖKAD KOMPETENS FÖR ATT FÖREBYGGA KONSEKVENSER AV VÄRMEBÖLJA OCH SKYFALL

Beskrivning av åtgärden

Att påverka och arbeta förebyggande för att öka resiliensen för de båda klimateffekterna skyfall och värmebölja är en nyckelfaktor i processen med att klimatanpassa länet.

Att öka kunskapen kan ske på flera olika sätt, till exempel:

- genom kunskapsbyggande,
- inventeringar,
- underlagsmaterial,

Åtgärden innebär att Nässjö kommun under programperioden genomför insatser enligt ovan fem punkter, i syfte att skapa en mer robust kommun.

Ansvarig aktör

Nässjö kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Insatser enligt ovan fem punkter är genomförda

Bedömningskriterier

- **G:** Insatser enligt ovan tre punkter är genomförda
- **H:** Insatser enligt ovan tre punkter är planerade men ännu ej genomförda
- **P:** Insatser enligt ovan tre punkter är ej påbörjade.

ÅTGÄRD 50. SÄKERSTÄLLA VATTENFÖRSÖRJNING

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna ändrar förutsättningarna för många verksamheter i samhället, även dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver klimatanpassa sin dricksvattenproduktion för att säkra tillgången till dricksvatten även i framtiden. Huvudsyftet med en sådan här anpassning är att skapa redundans i den kommunala vattenförsörjningen, och det bör göras utifrån en analys där insatserna blir så kostnadseffektiva som möjligt. Det kan exempelvis handla om att:

- Motverka läckage,
- Säkerställa tillgången på vatten,
- Verka för minskad förbrukning och
- Skydda vattentäkter

Åtgärden handlar om att Nässjö kommun genomför insatser i syfte att säkerställa vattenförsörjningen i ett förändrat klimat. Insatserna finns beskrivna i kommunens VA-plan. Den regionala vattenförsörjningsplanen blir starten för en kommunal motsvarighet.

Ansvarig aktör

Nässjö kommun

Klimateffekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator:

Antal genomförda insatser, enligt VA-planen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst en insats, per år, är genomförd under programperioden.
- **H:** Minst en insats är planerad att genomföras under programperioden.
- **P:** Planeringen är initierad för minst en insats under programperioden.

ÅTGÄRD 51. TA HÄNSYN TILL JORDBRUKSMARKENS VÄRDEN I SAMHÄLLSPLANERINGEN

Beskrivning av åtgärden

Jordbruksmarken är en viktig samhällsresurs som levererar många livsnödvändiga nyttor som människan får från naturen, så kallade ekosystemtjänster. I Jönköpings län är det idag 12 procent av marken som används som jordbruksmark. I och med en allt snabbare urbanisering och klimatförändringarna ställs stora krav på ett helhetstänk kring samhällets totala resursanvändning. Ur ett framtida mat- och energiperspektiv är det problematiskt att jordbruksmarken bebyggs eller växer igen. Samtidigt som arealen jordbruksmark minskar i länet till följd av exploateringen och igenväxning finns det ett brett samhällsintresse för att vi fortsatt ska bruka vår jordbruksmark. Exempelvis är ett mål i länets regionala livsmedelsstrategi att verka för en ökad livsmedelsproduktion och minskad import av livsmedel. För att kunna öka produktionen av mat och insatsvaror är jordbruksmarkens bevarande en självklar förutsättning. Länsstyrelsen har tagit fram en regional vägledning för jordbruksmarkens värden kan hanteras i den fysiska planeringen (2020:15), som kan användas som stöd för kommunen i arbetet.

Åtgärden innebär att kommunen tar fram ett planeringsunderlag om jordbruksmarkens värden i Nässjö kommun (gäller i de fall kommunen har behov av egna ställningstaganden som inte sammanfaller med Länsstyrelsen matris i 2020:15)

Åtgärden liknar åtgärd 21, 40 och 69 och kan med fördel genomföras med inspiration av dem.

Ansvarig aktör

Nässjö kommun

Klimateffekt

- Påverkan på inhemsk och internationell livsmedelsproduktion och handel.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Planeringsunderlagen är framtaget och beslutat.

Bedömningskriterier:

- **G:** Planeringsunderlagen är framtaget och beslutat.
- **H:** Planeringsunderlagen är framtaget, men ännu ej beslutat.
- **P:** Planeringsunderlagen är påbörjat.

Region Jönköpings län

ÅTGÄRD 52. FORTSÄTTA ARBETET MED DE TEKNISKA FÖRSÖRJNINGSPLANERNA

Beskrivning av åtgärden

Region Jönköpings län har tre akutsjukhus i länet. Här behöver verksamheten fungera, oavsett klimatförändringens effekter, därför har varje sjukhus en teknisk försörjningsplan.

Åtgärden innebär att fyra särskilt viktiga åtgärder ur klimatanpassningssynpunkt ska vara implementerade i slutet av programperioden.
Dessa fyra särskilt viktiga åtgärder är:

- trygga försörjningen av kyla
- trygga försörjningen av dricksvatten
- hantera dagvatten
- problematik kring skyfall.

Ansvarig aktör

Region Jönköpings län

Klimateffekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av Regionen]

Indikator

Alla fyra ovan punkter är implementerade.

Bedömningskriterier:

- **G:** Alla fyra ovan punkter är implementerade.
- **H:** Två av ovan punkter är implementerade.
- **P:** Processen med att implementera minst en av ovan punkt är påbörjad.

Sävsjö kommun

ÅTGÄRD 53. RISKANALYS

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär att samtliga verksamheter i kommunen genomför en riskanalys för att identifiera risker kopplat till ett förändrat klimat. Respektive riskanalys genomförs senast år 2022. Under programperioden ska även omhändertagandet av riskanalysen genomföras av respektive verksamhet.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun

Klimateffekt

- Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr, främst arbetstid.

Indikator

Riskanalysen är genomförd och omhändertagen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Riskanalysen är genomförd och omhändertagen
- **H:** Riskanalysen är genomförd
- **P:** Riskanalysen är påbörjad.

ÅTGÄRD 54. TRYGGA FRAMTIDA DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna ändrar förutsättningarna för många verksamheter i samhället, även dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver klimatanpassa sin dricksvattenproduktion för att säkra tillgången till dricksvatten även i framtiden. Huvudsyftet med en sådan här anpassning är att skapa redundans i den kommunala vattenförsörjningen, och det bör göras utifrån en analys där insatserna blir så kostnadseffektiva som möjligt. Det kan exempelvis handla om att:

- Motverka läckage,
- Säkerställa täkters kapacitet och processer,
- Verka för minskad förbrukning
- Skydda vattentäkter
- Hitta reservvatten

Åtgärden handlar om att Sävsjö kommun tillser att kommunen har rätt vattentäkter och rätt processer för att säkerställa den kommunala vattenförsörjningen.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Njudung Energi)

Klimateffekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms överstiga 500 000 kr, bekostas av Njudung Energi och finansieras av projekt alternativt bidrag.

Indikator

Reservvattentäkt hittad och utredd.

Bedömningskriterier:

- **G:** Reservvattentäkt hittad och utredd.
- **H:** Reservvattentäkt hittad och utredning påbörjad.
- **P:** Reservvattentäkt hittad.

ÅTGÄRD 55. DRICKSVATTENSTRATEGI

Beskrivning av åtgärden

Arbetet med planer och strategier kring alla led i vattenkedjan stärker kommunens eget underlag för kommunal samhällsplanering, översiktsplaner och detaljplaner. Dessa processer kombinerat med de regionala planeringsunderlagen kopplade till dricksvatten, skapar en god plattform i hanteringen av frågorna.

Åtgärden innebär att Sävsjö kommun ta fram en vattenförsörjningsplan som ett av underlagen till en VA plan.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Njudung Energi)

Klimateffekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms till intervallet 100- 500 000 kr, och bekostas av driftbudget.

Indikator

Vattenförsörjningsplanen är antagen och implementerad.

Bedömningskriterier:

- **G:** Vattenförsörjningsplanen är antagen och implementerad
- **H:** Vattenförsörjningsplanen är antagen
- **P:** Vattenförsörjningsplanen är påbörjad.

ÅTGÄRD 56. INVENTERING AV KOMMUNALA FASTIGHETER

Beskrivning av åtgärden

Vid ihållande värme utsätts kroppen för värmestress. Det finns ett statistiskt samband mellan temperatur och dödlighet, både vad gäller höga och låga temperaturer. Den medeltemperatur då dödligheten är som lägst varierar mellan olika geografiska regioner och i Sverige är den mellan 12 och 14 °C. Varje grads ökning över den optimala temperaturen ökar den relativa risken att dö med drygt en procent. Studier från Sverige visar att ihållande höga temperaturer ökar dödligheten varje dag som värmen håller i sig.

Åtgärden innebär att insatser görs enligt följande:

1. Inventering/kartläggning av kommunens fastigheter med avseende på ventilation och möjligheter att installera kyla. Boenden för äldre prioriteras först, men även förskolor och skolor bör finnas med i planen.
2. Handlingsplan med åtgärder tas fram.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Sävebo AB)

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms överstiga 500 000 kr och finansieras av projekt (inklusive åtgärder).

Indikator

Inventeringen är slutförd och handlingsplanen är framtagen och antagen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Inventeringen är slutförd och handlingsplanen är framtagen och antagen.
- **H:** Inventeringen är slutförd.
- **P:** Inventeringen är påbörjad.

ÅTGÄRD 57. VATTENGRUPP

Beskrivning av åtgärden

Samverkan är en framgångsfaktor inom det generella klimatanpassningsarbetet, där tvärsektoriella kompetenser lyfter varandra och tillsammans skapar ett mer robust samhälle. En dagvattengrupp är ett exempel på en sådan här samverkan inom den kommunala verksamheten.

Åtgärden innebär att Sävsjö kommun bildar en dagvattengrupp, där syftet med gruppen är att öka kunskapen om dagvattenhantering samt samverkan. Under programperioden har gruppen fått en tydlig agenda samt mötesstruktur.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Njudung Energi)

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr, finansieras av driftbudget.

Indikator

Dagvattengruppen är skapad, förankrad och har haft startmöte.

Bedömningskriterier:

- **G:** Dagvattengruppen är skapad, förankrad och har haft startmöte.
- **H:** Dagvattengruppen är skapad och förankrad.
- **P:** Processen med att skapa en dagvattengruppen är påbörjad.

ÅTGÄRD 58. IMPLEMENTERA DEN REGIONALA LIVSMEDELSSTRATEGIN

Beskrivning av åtgärden

I Jönköpings län har vi goda förutsättningar för att både kunna äta och producera hållbar och regional mat. Trots det är Sveriges självförsörjningsgrad lägst i Europa samtidigt som den globala livsmedelsproduktionen måste öka med 60 procent till år 2050 för att alla ska kunna äta sig mätta. Den regionala livsmedelsstrategins syfte är att öka och bredda matproduktionen. Målet är att länets livsmedelsföretagare genom ökad konkurrenskraft och bättre affärssystem ska kunna bidra till ökad produktion för både inhemsk konsumtion och export av svenska livsmedel. Allt detta på ett långsiktigt hållbart sätt inom ramen för Agenda 2030. Det är vi tillsammans som ska göra verklighet av strategin.

Åtgärden innebär att Sävsjö kommun implementerar den regionala livsmedelsstrategin i sin kommunala verksamhet. Det kan göras med hjälp av insatser på olika nivåer, för olika målgrupper och i olika verksamheter. Ett exempel kan vara att arbeta fram en hållbar matsedel anpassad för framtiden klimat. Kommunen bestämmer själv vilka insatser som är mest relevanta under programperioden.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Serviceförvaltning)

Klimateffekt

- Påverkan på inhemsk och internationell livsmedelsproduktion och handel.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr, finansieras av driftbudget.

Indikator

Antal genomförda insatser i syfte att implementera den regionala livsmedelsstrategin.

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst en insats per år, under programperioden är genomförd.
- **H:** Minst tre insatser under programperioden är genomförda.
- **P:** Minst en insats är planerad.

ÅTGÄRD 59. ANTA OCH IMPLEMENTERA EN GRÖNSTRUKTURPLAN

Beskrivning av åtgärden

Grönstrukturplanen är ett centralt verktyg för att bevara och utveckla grönstrukturen och ekosystemtjänsterna i planering, byggande och förvaltning. Planen kan både vara ett planeringsunderlag för den fysiska planeringen, och en handlingsplan som preciserar kommunens arbete med grönstruktur och ekosystemtjänster.

Åtgärden innebär att Sävsjö kommun antar och implementerar en grönstrukturplan. Syftet med planen är att säkerställa viktiga ekosystemtjänster i kommunens tätorter vilket bidrar till vattenreglering, temperaturreglering etc. Antagandet ska ske under 2021 och implementering under resterande programperiod.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Utvecklingsavdelningen)

Klimateffekt

- Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr, finansieras av verksamheten.

Indikator

Planen är antagen och implementerad.

Bedömningskriterier

- **G:** Planen är antagen och implementerad.
- **H:** Planen är antagen och implementeringsprocessen har påbörjats
- **P:** Planen är på väg att bli antagen.

ÅTGÄRD 60. UPPRÄTTA KLIMATANPASSAD VA-PLAN

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringar och översvämningar, ökade miljökrav och en åldrad infrastruktur innebär ökade krav på kommunernas vatten- och avloppsverksamhet. Utanför verksamhetsområdet riskerar bristfälliga små avloppsanläggningar att sprida smittoämnen och bidra till att vattenförekomster inte uppnår god status. En strategisk och långsiktig VA-planering som omfattar både dricksvatten, spillvatten och dagvatten blir kommunens verktyg för att lyfta fram problem och prioritera åtgärder för att kostnadseffektivt möta de utmaningar som man står inför. En väl genomförd VA-planering ger en beredskap och gör kommunen betydligt bättre rustad för att möta utmaningarna på VA-området och möjlighet att påverka utvecklingen i positiv riktning

Att klimatanpassa VA-planen handlar om att kommunen beskriver och resonerar kring följande fyra nyckelord:

- Varmare
- Torrare
- Blötare
- Ras och skred

Åtgärden innebär att kommunen under programperioden påbörjar arbetet med att ta fram en komplett och klimatanpassad VA-plan. Det omfattar framtagande av de deldokument som tillsammans bildar VA -Plan (exempelvis vattenförsörjningsplan och nödvattenplan)

Åtgärden liknar åtgärd 31 och 74 och kan med fördel genomföras med inspiration av dem.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Njudung Energi)

Klimateffekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms överstiga 500 000 kr, bekostas av Njudung Energi Sävsjö kommun.

Indikator

Beskriver kommunen i de framtagna deldokumenten de fyra ovan nämnda nyckelorden och dess konsekvenser på vatten- och avloppshanteringen på ett djuplodande sätt?

Bedömningskriterier:

- **G:** Kommunen för, i sin VA-plan, djuplodande resonemang kring alla fyra nyckelord och dess konsekvenser på vatten- och avloppshanteringen
- **H:** Kommunen för, i sin VA-plan, resonemang kring två av nyckelorden och dess konsekvenser på vatten- och avloppshanteringen
- **P:** Kommunen, i sin VA-plan, resonemang kring ett nyckelord och dess konsekvenser på vatten- och avloppshanteringen

ÅTGÄRD 61. SEPARERA DAG- OCH AVLOPPSVATTEN.

Beskrivning av åtgärden

Sävsjö kommun renar mycket dagvatten som kommer in till reningsverket i kombinerade VA-system. Att separera ledningarna för dag- och avloppsvatten innebär att mängden dagvatten minskar i avloppsvattnet och således även riskerna för översvämning i reningsverket samt risken för bräddningar till recipient vid höga flöden. Dessutom minskar energianvändningen och kemikalieanvändning i avloppsreningsverken.

Det kan göras på flera sätt:

- Hitta alternativ taxa
- Lokalt omhändertagande av dagvatten på fastigheter.
- Öka förnyelsetakten.

Åtgärden liknar åtgärd 83 för Vetlanda kommun och kan med fördel genomföras med stöd av den.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Njudung Energi)

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden till intervallet 100- 500 000 kr, bekostas av Njudung Energi och finansieras av projekt.

Indikator

Modell för ny taxa alternativt andra åtgärder som minskar mängden dagvatten i avloppsvattnet utredda.

Bedömningskriterier

- **G:** Utredningen är genomförd.
- **H:** Utredningen har kommit ungefär halvvägs.
- **P:** Utredningen är påbörjad.

ÅTGÄRD 62. INFORMATIONSKAMPANJ OM SPARA VATTEN.

Beskrivning av åtgärden

Informationskampanjer genomförs gemensamt mellan Vetlanda kommun, Sävsjö kommun och Njudung Energi med syfte att spara vatten. Kampanjerna pågår löpande under hela programperioden.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Njudung Energi)

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr, finansieras i driftbudget.

Indikator

Informationskampanjer genomförda.

Bedömningskriterier:

- **G:** En kampanj per år under programperioden är genomförd.
- **H: Tre** kampanjer under programperioden är genomförd.
- **P:** En kampanj under programperioden är genomförd.

Sweco

ÅTGÄRD 63. IMPLEMENTERA POLICY FÖR KLIMATANPASSNING I UPPDRAG

Beskrivning av åtgärden

Sweco har arbetat fram en policy för hur företaget ska hantera klimatanpassningsfrågor i den ordinarie verksamheten mot uppdragsgivare.

Åtgärden innebär att Sweco implementerar policyn i de uppdrag där så är relevant.

Ansvarig aktör

Sweco AB

Klimateffekt

- Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av Sweco]

Indikator

Policyn är implementerad.

Bedömningskriterier

- **G:** Policyn är implementerad.
- **H:** Policyn är implementerad ungefär halvvägs.
- **P:** Processen med att implementera policyn är påbörjad.

Tranås kommun

ÅTGÄRD 64. SLUTFÖRA ARBETET MED RISKER OCH ÅTGÄRDER KRING ÖVERSVÄMNING AV SVARTÅN (SANT PROJEKTET)

Beskrivning av åtgärden

Landskapet och tätorterna längs Svartån har redan och kommer att få uppleva både blötare och torrare perioder än vad vi har varit vana vid. Nässjö, Aneby och Tranås kommuner har flödeskarterat Svartån i samarbete med Länsstyrelsen i Jönköpings län och Länsförsäkringar i Jönköping. Flödeskarteringen blev klar i början av 2016 och då påbörjades nästa fas i projektet, att inventera vad som händer vid en översvämning. Nu är riskinventeringen klar och nästa steg är att planera åtgärder för att möta ett förändrat klimat och förebygga risker vid översvämningar.

Åtgärden innebär att Tranås kommun slutför det sista steget i SANT-projektet med att ta fram en åtgärdsplan som möter de risker som identifierades i riskinventeringen.

Ansvarig aktör

Tranås kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Åtgärdsplanen är framtagen och antagen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Åtgärdsplanen är framtagen och antagen.
- **H:** Åtgärdsplanen är framtagen.
- **P:** Åtgärdsplanen är påbörjad.

ÅTGÄRD 65. SAMMANSTÄLLA KUNSKAPEN KRING INVASIVA ARTER I KOMMUNEN OCH GÖRA EN HANDLINGSPLAN

Beskrivning av åtgärden

I Sveriges natur finns idag över 2000 främmande arter och drygt 400 av dessa räknas som invasiva. Många av dessa, till exempel spansk skogssnigel, jätteloka, parkslide och vresros orsakar redan nu stora skador och kostnader i form av årlig bekämpning. Invasiva arter (IAS) kan skada arter och ekosystemet och ha negativa effekter på jord- och skogsbruk. Invasiva främmande arter kan även orsaka ekonomisk skada eller påverka hälsan hos djur och människor negativt. På grund av ett varmare klimat kommer dels befintliga invasiva arter i länet att öka, och dels kommer länet att få in fler invasiva arter, både växter och djur. Gemensamt för alla invasiva arter är att de utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. Ju mer de sprider sig desto dyrare blir åtgärderna.

De invasiva arter som finns i Jönköpings län idag är:

- Gul skunkkalla
- Jätteloka
- Jättebalsamin
- Smal vattenpest
- Signalkräfta

Utöver dessa sprider sig även parkslide, jätteslide, blomsterlupin, kanadensiskt gullris och sjögull i länet. En nykomling i länet är svarthuvad snigel (i dagsläget oklart hur stor spridning den har).

Åtgärden innebär att Tranås kommun, under programperioden, sammanställer information om och åtgärder för bekämpandet av invasiva arter i kommunen.

Till hjälp kan följande användas:

- Checklista IAS (framtagen av Länsstyrelsen)
- Broschyr som riktar sig till allmänheten och som kommuner ska kunna använda för att informera om IAS (under framtagande av Länsstyrelsen).
- Avstämningsmöten med Länsstyrelsens IAS-samordnare
- Utomhusträff för att förevisa olika bekämpningsåtgärder (arrangör Länsstyrelsen).

Utöver detta kommer hanteringsprogram och riktlinjer för jätteloka och jättebalsamin av Naturvårdsverket.

Ansvarig aktör

Tranås kommun

Klimateffekt

- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Handlingsplan framtagen.

Bedömningskriterier

- **G:** Handlingsplanen framtagen.
- **H:** Handlingsplanen är under framtagande.
- **P:** Handlingsplanen är påbörjad.

ÅTGÄRD 66. TA FRAM EN VATTENFÖRSÖRJNINGSPLAN

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna ändrar förutsättningarna för många verksamheter i samhället, även den kommunala vattenförsörjningen. Kommunerna behöver klimatanpassa sin dricksvattenproduktion för att säkra tillgången till dricksvatten även i framtiden. Huvudsyftet med en sådan här anpassning är att skapa redundans i den kommunala vattenförsörjningen, och det bör göras utifrån en analys där insatserna blir så kostnadseffektiva som möjligt. Det kan exempelvis handla om att:

- Motverka läckage,
- Säkerställa täkters kapacitet och processer,
- Verka för minskad förbrukning
- Skydda vattentäkter
- Hitta reservvatten

Åtgärden handlar om att Tranås kommun tar fram en plan för dricksvattenförsörjning där klimatanpassning är ett tydligt perspektiv och där kunskapshöjande insatser görs parallellt med framtagandet där beslutsfattande politiker är målgruppen.

Inom planen ska det framgå vilka områden som är av relevans för en långsiktig dricksvattenproduktion och var det ska skapas vattenskyddsområden. De områden som är aktuella bör i ett första steg pekas ut, för att sedan prioriteras och analysera för att se om det är just ett vattenskyddsområde som är mest lämpat på platsen. I planen bör även relevanta insatser finnas beskrivna.

Ansvarig aktör

Tranås kommun

Klimateffekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Vattenförsörjningsplanen inklusive plan för reservvatten är framtagen och antagen.

Bedömningskriterier

- **G:** Vattenförsörjningsplanen inklusive plan för reservvatten är framtagen och antagen.
- **H:** Vattenförsörjningsplanen inklusive plan för reservvatten är framtagen, men ännu ej antagen.
- **P:** Vattenförsörjningsplanen är under uppbyggnad.

ÅTGÄRD 67. FORMA KOMMUNENS ORGANISATION OCH ANSVAR FÖR KLIMATANPASSNING

Beskrivning av åtgärden

Samordning av klimatanpassningsarbetet krävs för ett framgångsrikt arbete och någon som koordinerar frågan behöver utses. Att få klimatanpassning till en kommunalpolitiskt prioriterad fråga är en annan avgörande framgångsfaktor. Varje aktör behöver forma sin organisation och ansvarsfördelning för klimatanpassningsfrågan, utifrån vad som fungerar i verksamheten och vad som ska uppnås.

Åtgärden innebär att Tranås kommun, internt, arbetar fram ett sätt att arbeta med klimatanpassning, med tillhörande beskrivning av hur ansvarsfördelningen ska se ut.

Denna åtgärd hänger tätt ihop med *åtgärd 1 Systematiskt klimatanpassningsarbete*.

Ansvarig aktör

Tranås kommun

Klimateffekt

- Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Kommunens klimatanpassningsorganisation är formad och beslutad, samt ansvarsfördelningen är beskriven.

Bedömningskriterier:

- **G:** Kommunens klimatanpassningsorganisation är formad och beslutad, samt ansvarsfördelningen är beskriven.
- **H:** Kommunens klimatanpassningsorganisation är formad, men ännu ej beslutad, samt ansvarsfördelningen är beskriven.
- **P:** Kommunens klimatanpassningsorganisation är under uppbyggnad.

Vaggeryds kommun

ÅTGÄRD 68. ÅTGÄRDER I RISKOMRÅDEN FÖR SKYFALL OCH VÄRMEBÖLJA

Beskrivning av åtgärden

Grönstrukturplanen för Vaggeryds kommun är ett strategiskt planeringsdokument som kan används i den fysiska planeringen för att få mer kunskap och är baserad på de fyra huvudkategorierna som ekosystemtjänsterna brukar delas in i:

- Stödjande ekosystemtjänster - ekosystemens underleverantörer
- Reglerade ekosystemtjänster - naturens egen ingenjörskonst
- Sociala- och hälsofrämjande ekosystemtjänster - mötet mellan människa och natur
- Försörjande ekosystemtjänster - samhällets resursbas

Baserat på dessa har grönstrukturen analyserats för att hitta styrkor och brister. I planen finns utvecklingsförslag på vad framförallt kommunen kan göra, men även till viss del även andra aktörer, för att göra grönstrukturen mer stabil och motståndskraftig. Områden som bedöms som särskilt utsatta för olika klimateffekter har dessutom identifierats.

Åtgärden innebär att områden som identifierats som utsatta för klimateffekterna värmebölja och skyfall i grönstrukturplanens underlagsrapport 6, prioriteras för klimatanpassningsåtgärder i samhällsplaneringen. Drygt 20 olika områden finns utpekade med svagheter kopplade till värmebölja och skyfall, där gröna strukturer behöver tillskapas eller stärkas för att mildra klimateffekterna.

Ansvarig aktör

Vaggeryds kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur

Kostnad och finansiering

Många olika potentiella åtgärder, exempel enligt nedan:

- Spara befintlig svalkande grönstruktur; 0 kr
- Stärkande svalkande grönstruktur på skolgårdar; under 100 000 kr
- Skapa svalkande grönstruktur på torg; 100-500 000 kr
- VSBo fastigheter; 0- 500 000 kr
- Grönt tak/ fasader på kommunens nya byggnader; över 500 000 kr

Översvämning

- Drabbade bostadsområden; 100 000-500 000 kr.
- Infiltrerande mark Skillingaryd: 100 000-500 000 kr.

- Stärka infiltrerande gröna lösningar; under 100 000 kr
- Stärk dagvattenområden; 100 000-500 000 kr för resp område
- Se över skötselplan för befintligt dike: under 100 000 kr
- Stärka den uppströms gröna strukturen (många små åtgärder, under 100 000 kr för varje åtgärd). Finansieras huvudsakligen inom befintliga driftpengar.
- Kantzonerna utmed vägar (diken mm): under 100 000 kr, inom drift.

Finansieras huvudsakligen inom befintlig drift och investeringsram (åtgärder under 100 000 kr). Större projekt ansöks investeringsmedel för (100 000-500 000 kr och över 500 000 kr). Bidrag finns till flera av åtgärderna och söks alltid där det är möjligt. Framförallt de gröna lösningarna har fler bidragsmöjligheter (LONA, LOVA).

Indikator

Identifierade riskområden har, i samhällsplaneringens processer, prioriterats för klimatanpassningsåtgärder.

Bedömningskriterier

- **G:** Minst ett riskområde per år, under programperioden, har prioriterats för klimatanpassningsåtgärder
- **H:** Minst tre riskområden, under programperioden, har prioriterats för klimatanpassningsåtgärder
- **P:** Minst ett riskområde, under programperioden, har prioriterats för klimatanpassningsåtgärder

ÅTGÄRD 69. TA HÄNSYN TILL JORDBRUKSMARKENS VÄRDEN

Beskrivning av åtgärden

Jordbruksmarken är en viktig samhällsresurs som levererar många livsnödvändiga nyttor som människan får från naturen, så kallade ekosystemtjänster. I Jönköpings län är det idag 12 procent av marken som används som jordbruksmark. I och med en allt snabbare urbanisering och klimatförändringarna ställs stora krav på ett helhetstänk kring samhällets totala resursanvändning. Ur ett framtida mat- och energiperspektiv är det problematiskt att jordbruksmarken bebyggs eller växer igen. Samtidigt som arealen jordbruksmark minskar i länet till följd av exploateringen och igenväxning finns det ett brett samhällsintresse för att vi fortsatt ska bruka vår jordbruksmark. Exempelvis är ett mål i länets regionala livsmedelsstrategi att verka för en ökad livsmedelsproduktion och minskad import av livsmedel. För att kunna öka produktionen av mat och insatsvaror är jordbruksmarkens bevarande en självklar förutsättning.

Vaggeryds kommun är en landsbygdskommun och kommunen har en positiv syn på att ge bygglov för landsbygdsboende. För att bevara biologisk mångfald och jordbruksmark har miljö- och byggnämnden i kommunen uttryckt att nya bostäder alltid i första hand bör lokaliseras till skogsmark och inte åkermark. Detta för att inte inkräkta på befintliga jordbruksnäringar eller djurhållning.

Åtgärden innebär att kommunen inom arbetet för Översiktsplanen tar fram ett planeringsunderlag om jordbruksmarkens värden i Vaggeryds kommun, som harmoniserar med den regionala och nationella livsmedelsstrategin. Detta underlag får sedan ligga som grund för vidare diskussion och ställningstagande inom Översiktsplanen kopplat till nya bostads- och verksamhetsområden. Konsekvensanalyser för olika markanvändning kommer att komplettera underlaget.

Länsstyrelsen har tagit fram en regional vägledning för jordbruksmarkens värden kan hanteras i den fysiska planeringen (2020:15), som kan användas som stöd för kommunen i arbetet.

Åtgärden liknar åtgärd 21, 40 och 69 och kan med fördel genomföras med inspiration av dem.

Ansvarig aktör

Vaggeryds kommun

Klimateffekt

- Påverkan på inhemsk och internationell livsmedelsproduktion och handel.

Kostnad och finansiering

Tjänstemannatimmar och politiska arvoden (diskussion i nämnder, remisstid och granskning). Under 100 000 kr. Inom befintlig budget.

Indikator

Planeringsunderlagen är framtaget och beslutat.

Bedömningskriterier

- **G:** Planeringsunderlagen är framtaget och inarbetat i Översiktsplanens ställningstagande.
- **H:** Planeringsunderlagen är framtaget, men ännu ej inarbetat.
- **P:** Planeringsunderlagen är påbörjat.

ÅTGÄRD 70. SKAPA SKYFALLSTÅLIGA TÄTORTER

Beskrivning av åtgärden

Genom förtätning av tätorter minskar ytan där överskottsvatten kan hanteras och skyfallsproblemen förvärras. Konsekvenserna av skyfall kommer aldrig att kunna förebyggas fullt ut genom ökad kapacitet i ledningsnäten. Det skulle i de flesta fall vara praktiskt omöjligt och orimligt dyrt. Nyckeln till en skyfallstålig stad är istället att skapa ytor där en översvämning kan ske utan allvarliga konsekvenser och en höjdsättning som leder vattnet rätt. Den största utmaningen är att säkra befintlig bebyggelse och infrastruktur eftersom höjdsättningen redan är given. För ny bebyggelse finns större möjligheter. Det kan handla om att:

- förbättra avledning och
- förlägga bräddpunkter till platser som inte påverkas mycket.

Åtgärden avser främst att ta fram hydrauliska modeller för dagvattensystemen i Vaggeryd, Skillingaryd, Hok samt ev. någon/några orter till.

Åtgärden innebär att kommunen

1. simulerar dagvattennätets kapacitet för skyfall med datamodell
2. kartläggning av de allmänna ytor där åtgärder skulle ge störst effekt för att förbättra avledning av vatten och avlasta ledningssystemet. Områdena beskrivs i en prioriteringslista och integreras i dagvattenstrategi.

Ansvarig aktör:

Vaggeryds kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Över 500 000 kr. Inom drift och bidrag.

Indikator:

Punkt 1 och punkt 2 ovan är genomförda

Bedömningskriterier:

- **G:** Punkt 1 och punkt 2 ovan är genomförda.
- **H:** Punkt 1 är genomförd
- **P:** Punkt 1 är påbörjad

ÅTGÄRD 71. ÖKA ANDELEN LÖVSKOG VID SAMHÄLLSVIKTIGA VERKSAMHETER

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna innebär ett påverkanstryck på skogen och medför en ökad risk för olika typer av skador så som torka, bränder, barkborreangrepp och stormfällning. Blandbestånd gör det möjligt att sprida riskerna. Dessutom står en blandskog ofta stadigare vid storm och uppvisar en högre biologisk mångfald, som i sig ger ett mer robust ekosystem.

Samhällsviktiga funktioner och verksamheter som finns i eller i närhet av större sammanhängande skogsbestånd kan vara olika typer av anläggningar inom livsmedelsförsörjning, information och kommunikation samt energiförsörjning. Dessa funktioner är extra utsatta för brand och stormfällning. Funktionerna och verksamheterna kan skyddas mot stormfällning och brand genom att skapa en motståndskraftig skog i anslutning till verksamheten/infrastrukturen.

Åtgärden innebär att:

1. Skogsmark som domineras av granskog, och som ligger i anslutning till samhällsviktiga verksamheter, kartläggs och integreras med skogsbruksplanen för kommunen.
2. Åtgärder genomförs i första han på kommunal skogsmark, för att öka motståndskraften i skogen. Dialog med andra skogsägare som berörs initieras.

Ansvarig aktör

Vaggeryds kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Ta fram kartläggning: Under 100 000 kr. Inom befintlig budget.
Utföra fysiska åtgärder i skog: 100 -500 000 kr.

Indikator

Punkt 1 är genomförd, och åtgärder har genomförts i enlighet med punkt 2.

Bedömningskriterier

- **G:** Punkt 1 är genomförd, och en åtgärd per år (under programperioden) har genomförts i enlighet med punkt 2.
- **H:** Punkt 1 är genomförd, och en åtgärd under programperioden har genomförts i enlighet med punkt 2.
- **P:** Punkt 1 är påbörjad.

ÅTGÄRD 72. TRYGGA FRAMTIDA DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna ändrar förutsättningarna för många verksamheter i samhället, även den kommunala vattenförsörjningen. Kommunerna behöver klimatanpassa sin dricksvattenproduktion för att säkra tillgången till dricksvatten även i framtiden. Huvudsyftet med en sådan här anpassning är att skapa redundans i den kommunala vattenförsörjningen, och det bör göras utifrån en analys där insatserna blir så kostnadseffektiva som möjligt. Det kan exempelvis handla om att:

- Motverka läckage
- Säkerställa täkters kapacitet och processer
- Verka för minskad förbrukning
- Skydda vattentäkter
- Hitta reservvatten

Åtgärden handlar om att Vaggeryds kommun tar fram en plan för dricksvattenförsörjning där klimatanpassning är ett tydligt perspektiv och där kunskapshöjande insatser görs parallellt med framtagandet där beslutsfattande politiker är målgruppen.

Inom planen ska det framgå vilka områden som är av relevans för en långsiktig dricksvattenproduktion och var det ska skapas vattenskyddsområden. De områden som är aktuella bör i ett första steg pekas ut, för att sedan prioriteras och analysera för att se om det är just ett vattenskyddsområde som är mest lämpat på platsen. I planen bör även relevanta insatser finnas beskrivna.

Ansvarig aktör

Vaggeryds kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

100 -500 000 kr. Finansieras inom befintlig budget. Bidrag finns från Havs- och Vattenmyndigheten.

Indikator

Plan för vattenförsörjning är framtagen och antagen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Plan för dricksvattenförsörjning är framtagen och antagen.
- **H:** Plan för dricksvattenförsörjning är framtagen, men ännu ej antagen. Minst en kunskapshöjande åtgärd har genomförts i teknisk nämnd och för kommunstyrelsen om dricksvattenförsörjning och klimateffekter på vattnet i kommunen.
- **P:** Planen är under uppbyggnad.

ÅTGÄRD 73. BEKÄMPA INVASIVA ARTER

Beskrivning av åtgärden

I Sveriges natur finns idag över 2 000 främmande arter och drygt 400 av dessa räknas som invasiva. Många av dessa, till exempel spansk skogssnigel, jätteloka, parkslide och vresros orsakar redan nu stora skador och kostnader i form av årlig bekämpning. Invasiva arter (IAS) kan skada arter och ekosystemet och ha negativa effekter på jord- och skogsbruk. Invasiva främmande arter kan även orsaka ekonomisk skada eller påverka hälsan hos djur och människor negativt. På grund av ett varmare klimat kommer dels befintliga invasiva arter i länet att öka, och dels kommer länet att få in fler IAS (både växter och djur). Gemensamt för alla invasiva arter är att de utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. Ju mer de sprider sig desto dyrare blir åtgärderna.

De invasiva arter som finns i Jönköpings län idag är:

- Gul skunkkalla
- Jätteloka
- Jättebalsamin
- Smal vattenpest
- Signalkräfta

I Vaggeryds kommun är det särskilt stora problem med vattenväxten sjögull. I sjön har förekomst varit bekräftat i mer än 30 år, och spridningen har skett snabbt senaste tre åren. Stora delar av den öppna vattenspegeln är nu helt igenväxt av sjögull på somrarna, vilket påverkar turismnäringen och ekosystemen negativt. I kommunen finns även känd spridning av jätteloka, jättebalsamin och parkslide.

Åtgärden innebär att Vaggeryds kommun gör följande:

- En långsiktig bekämpningsplan med budget är framtagen för hanteringen av sjögullets spridning i Hokaån.
- En inventering av invasiva arter på kommunal mark (fokusarter jätteloka, jättebalsamin och parkslide) med en prioriteringslista för områden som ska bekämpas.
- Genomförande av minst en bekämpningsåtgärd av bestånd av invasiva arter varje år under programperioden.

Till hjälp kan följande användas:

- Checklista IAS (framtagen av Länsstyrelsen)
- Broschyr som riktar sig till allmänheten och som kommuner ska kunna använda för att informera om IAS (under framtagande av Länsstyrelsen).
- Avstämningsmöten med Länsstyrelsens IAS-samordnare
- Utomhusträff för att förevisa olika bekämpningsåtgärder (arrangör Länsstyrelsen).

Utöver detta kommer hanteringsprogram och riktlinjer för jätteloka och jättebalsamin av Naturvårdsverket.

Ansvarig aktör

Vaggeryds kommun

Klimateffekt

- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

Kostnad och finansiering

Mindre åtgärder, tex kartläggningar och utrota bestånd av parkslide, jätteloka eller jättebalsamin: under 100 000 kr, inom befintlig budget. Bidrag finns.

Större åtgärder, tex bekämpa sjögull i Hokaån 100 -500 000 kr. Inom befintlig budget för pilotprojekt att testa metod (LOVA bidrag 80%). Fortsatt arbete kommer kräva investeringsmedel (kostnader på över 500 000 kr)

Indikator

Antalet konkreta bekämpningsåtgärder per år.

Bedömningskriterier

- **G:** Minst en bekämpningsinsats per år är genomförd.
- **H:** En långsiktig bekämpningsplan med budget är framtagen för sjögullet i Hokaån. Minst tre bekämpningsinsatser under programperioden är genomförda.
- **P:** En inventering av förekomster av invasiva arter på kommunal mark är genomförd.

Vetlanda kommun

ÅTGÄRD 74. UPPRÄTTA KLIMATANPASSAD VA-PLAN

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringar och översvämningar, ökade miljökrav och en åldrad infrastruktur innebär ökade krav på kommunernas vatten- och avloppsverksamhet. Utanför verksamhetsområdet riskerar bristfälliga små avloppsanläggningar att sprida smittoämnen och bidra till att vattenförekomster inte uppnår god status. En strategisk och långsiktig VA-planering som omfattar både dricksvatten, spillvatten och dagvatten blir kommunens verktyg för att lyfta fram problem och prioritera åtgärder för att kostnadseffektivt möta de utmaningar som man står inför. En väl genomförd VA-planering ger en beredskap och gör kommunen betydligt bättre rustad för att möta utmaningarna på VA-området och möjlighet att påverka utvecklingen i positiv riktning

Att klimatanpassa VA-planen handlar om att kommunen beskriver och resonerar kring följande fyra nyckelord:

- Varmare
- Torrare
- Blötare
- Ras och skred

Åtgärden innebär att kommunen under programperioden påbörjar arbetet med att ta fram en komplett och klimatanpassad VA-plan. Det omfattar framtagande av de deldokument som tillsammans bildar VA -Plan (exempelvis vattenförsörjningsplan och nödvattenplan)

Åtgärden liknar åtgärd 31 och 61 och kan med fördel genomföras med inspiration av dem.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun (Njudung Energi)

Klimateffekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms överstiga 500 000 kr, bekostas av Njudung Energi och Vetlanda kommun.

Indikator

Beskriver kommunen i de framtagna deldokumenten de fyra ovan nämnda nyckelorden och dess konsekvenser på vatten- och avloppshanteringen på ett djuplodande sätt?

Bedömningskriterier:

- **G:** Kommunen för, i sin VA-plan, djuplodande resonemang kring alla fyra nyckelord och dess konsekvenser på vatten- och avloppshanteringen

- **H:** Kommunen för, i sin VA-plan, resonemang kring två av nyckelorden och dess konsekvenser på vatten- och avloppshanteringen
- **P:** Kommunen, i sin VA-plan, resonemang kring ett nyckelord och dess konsekvenser på vatten- och avloppshanteringen

ÅTGÄRD 75. TRYGGA FRAMTIDA DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna ändrar förutsättningarna för många verksamheter i samhället, även dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver klimatanpassa sin dricksvattenproduktion för att säkra tillgången till dricksvatten även i framtiden. Huvudsyftet med en sådan här anpassning är att skapa redundans i den kommunala vattenförsörjningen, och det bör göras utifrån en analys där insatserna blir så kostnadseffektiva som möjligt. Det kan exempelvis handla om att:

- Motverka läckage,
- Säkerställa täkters kapacitet och processer,
- Verka för minskad förbrukning
- Skydda vattentäkter
- Hitta reservvatten

Åtgärden handlar om att Vetlanda kommun tillser att kommunen har rätt vattentäkter och rätt processer för att säkerställa den kommunala vattenförsörjningen.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun (Njudung Energi)

Klimateffekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms överstiga 500 000 kr, bekostas av Njudung Energi och finansieras av projekt alternativt bidrag.

Indikator

Reservvattentäkt hittad och utredd.

Bedömningskriterier:

- **G:** Reservvattentäkt hittad och utredd.
- **H:** Reservvattentäkt hittad och utredning påbörjad.
- **P:** Reservvattentäkt hittad.

ÅTGÄRD 76. MINSKA NEGATIVA EFFEKTER AV VÄRMEBÖLJA

Beskrivning av åtgärden

Vid ihållande värme utsätts kroppen för värmestress. Det finns ett statistiskt samband mellan temperatur och dödlighet, både vad gäller höga och låga temperaturer. Den medeltemperatur då dödligheten är som lägst varierar mellan olika geografiska regioner och i Sverige är den mellan 12 och 14 °C. Varje grads ökning över den optimala temperaturen ökar den relativa risken att dö med drygt en procent. Studier från Sverige visar att ihållande höga temperaturer ökar dödligheten varje dag som värmen håller i sig.

Kommunen har genomfört tillsyn av boenden (lägenheter, äldreboenden, skolor) och tagit fram en handlingsplan. Nästa steg i processen är att verkställa handlingsplanen.

Åtgärden innebär att handlingsplanen för värmebölja verkställs/implementeras, och att rådgivning vid värmebölja genomförs.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Handlingsplanen i sin helhet bedöms kosta över 500 000 kr och inom budget. Åtgärderna kommer genomföras under en längre tid (längre än till 2025)

Indikator

Handlingsplanen verkställs/implementeras

Bedömningskriterier:

- **G:** Handlingsplanen är implementerad.
- **H:** Processen med att implementera handlingsplanen är ungefär halvvägs.
- **P:** Processen med att implementera handlingsplanen är påbörjad.

ÅTGÄRD 77. FÖRORENADE OMRÅDEN

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär att kommunen aktivt arbetar med undersökning, planering och åtgärder avseende förorenade områden. Det omfattar exempelvis att kommunen ställer krav på handlingsplaner vid pågående verksamheter med förorenad mark, aktivt arbetar med att söka statliga bidrag för åtgärder där inget ansvar finns (regionala programmet).

Klimatanpassning är ett av urvalskriterierna vid prioritering och riskklassning av objekt.

Åtgärden omfattar följande punkter:

- Åtgärds- och prioriteringsplan tas fram.
- Ansökan om statliga bidrag via regionala programmet görs varje år.
- Tillsynsplan för miljöfarlig verksamhet tas fram.
- Länsövergripande tillsynsprojekt genomförs genom Miljösamverkan f och tillsammans med länsstyrelsen.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Statliga bidrag är redan sökta för tre objekt (huvudstudier och MIFO Fas 2) för 2021 respektive 2022 (1894 resp 912 kkr). Kostnader för utredning och sanering varierar stort men kräver extern finansiering.

Indikator

Ovan fyra punkter är genomförda.

Bedömningskriterier

- **G:** Ovan fyra punkter är genomförda
- **H:** Två av ovan fyra punkter är genomförda
- **P:** Någon punkt är genomförd, de övriga tre är planerade.

ÅTGÄRD 78. SPRIDA INFORMATION OM OCH BEKÄMPA INVASIVA ARTER

Beskrivning av åtgärden:

I Sveriges natur finns idag över 2000 främmande arter och drygt 400 av dessa räknas som invasiva. Många av dessa, till exempel spansk skogssnigel, jätteloka, parkslide och vresros orsakar redan nu stora skador och kostnader i form av årlig bekämpning. Invasiva arter (IAS) kan skada arter och ekosystemet och ha negativa effekter på jord- och skogsbruk. Invasiva främmande arter kan även orsaka ekonomisk skada eller påverka hälsan hos djur och människor negativt. På grund av ett varmare klimat kommer dels befintliga invasiva arter i länet att öka, och dels kommer länet att få in fler invasiva arter, både växter och djur. Gemensamt för alla invasiva arter är att de utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. Ju mer de sprider sig desto dyrare blir åtgärderna.

De invasiva arter som finns i Jönköpings län idag är:

- Gul skunkkalla
- Jätteloka
- Jättebalsamin
- Smal vattenpest
- Signalkräfta

Utöver dessa sprider sig även parkslide, jätteslide, blomsterlupin, kanadensiskt gullris och sjögull i länet. En nykomling i länet är svarthuvad snigel (i dagsläget oklart hur stor spridning den har).

Åtgärden innebär att Vetlanda kommun, under programperioden:

- sprider information om invasiva arter både inom och utanför den kommunala organisationen, samt bekämpar dem när de upptäcks.
- Tillser att det finns system för avfallshantering/kvittblivning av invasiva arter

Till hjälp kan följande användas:

- Checklista IAS (framtagen av Länsstyrelsen)
- Broschyr som riktar sig till allmänheten och som kommuner ska kunna använda för att informera om IAS (under framtagande av Länsstyrelsen).
- Avstämningsmöten med Länsstyrelsens IAS-samordnare
- Utomhusträff för att förevisa olika bekämpningsåtgärder (arrangör Länsstyrelsen).

Utöver detta kommer hanteringsprogram och riktlinjer för jätteloka och jättebalsamin av Naturvårdsverket.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimateffekt

- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

Kostnad och finansiering

Inom budgeterade medel.

Indikator

- Antal genomförda informationsinsatser.
- System för kvittblivning upprättat

Bedömningskriterier:

- **G:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med respektive målgrupp (inom och utanför den kommunala organisationen), samt ett system för kvittblivning är upprättat.
- **H:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen), samt ett system för kvittblivning är planerat, men ännu ej sjösatt.
- **P:** Under programperioden är minst en informationsinsats genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen), samt ett system för kvittblivning är under bearbetning.

ÅTGÄRD 79. VATTENFÖRSÖRJNINGSPLAN

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna ändrar förutsättningarna för många verksamheter i samhället, även den kommunala vattenförsörjningen. Kommunerna behöver klimatanpassa sin dricksvattenproduktion för att säkra tillgången till dricksvatten även i framtiden. Huvudsyftet med en sådan här anpassning är att skapa redundans i den kommunala vattenförsörjningen, och det bör göras utifrån en analys där insatserna blir så kostnadseffektiva som möjligt. Det kan exempelvis handla om att:

- Motverka läckage
- Säkerställa täkters kapacitet och processer
- Verka för minskad förbrukning
- Skydda vattentäkter
- Hitta reservvatten

Åtgärden handlar om att Vetlanda kommun tar fram en plan för vattenförsörjning där klimatanpassning är ett tydligt perspektiv och där kunskapshöjande insatser görs parallellt med framtagandet där beslutsfattande politiker är målgruppen.

Inom planen ska det framgå vilka områden som är av relevans för en långsiktig dricksvattenproduktion och var det ska skapas vattenskyddsområden. De områden som är aktuella bör i ett första steg pekas ut, för att sedan prioriteras och analysera för att se om det är just ett vattenskyddsområde som är mest lämpat på platsen. I planen bör även relevanta insatser finnas beskrivna.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun (Njudung Energi)

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms till intervallet 100 -500 000 kr. Finansieras inom driftbudget. Bidrag finns från Havs- och Vattenmyndigheten.

Indikator

Plan för vattenförsörjning är framtagen och antagen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Plan för dricksvattenförsörjning är framtagen och antagen.
- **H:** Plan för dricksvattenförsörjning är framtagen, men ännu ej antagen. Minst en kunskapshöjande åtgärd har genomförts i teknisk nämnd och för kommunstyrelsen om dricksvattenförsörjning och klimateffekter på vattnet i kommunen.
- **P:** Planen är under uppbyggnad.

ÅTGÄRD 80.CENTRUMPLAN FÖR CENTRALORTEN

Beskrivning av åtgärden

Vetlanda kommun har arbetat fram en plan för hur centrum i Vetlanda tätort ska hanteras. I den anges bland annat att:

- Värna om träd i gatumiljöer och utveckla gatuträdens utbredning.
- Eftersträva användande av skelettjordar vid föryngring eller utveckling av gatuträden.
- Eftersträva fördröjning och rening av dagvatten i samband med exploatering.
- Värna om och utveckla stadens parker (Apoteksparken och Järnvägsparken, samt Bäckstråket).

Åtgärden innebär att ta fram en genomförandeplan och verkställa de i planen prioriterade klimatanpassningsåtgärderna.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

- Genomförandeplan framtagen.
- Antal genomförda åtgärder.

Bedömningskriterier

- **G:** Genomförandeplanen är framtagen och minst en åtgärd per år, under programperioden, är genomförd.
- **H:** Genomförandeplanen är framtagen och minst en åtgärd under programperioden, är genomförd.
- **P:** Genomförandeplanen är påbörjad.

ÅTGÄRD 81. BEVARA GRÖNSTRUKTUR

Beskrivning av åtgärden

Blå- och grönstrukturplanen är ett centralt verktyg, tillsammans med värmeökarteringen, för att bevara och utveckla grönstrukturen och ekosystemtjänsterna i planering, byggande och förvaltning. Planen kan både vara ett planeringsunderlag för den fysiska planeringen, och en handlingsplan som preciserar kommunens arbete med grönstruktur och ekosystemtjänster.

I Vetlanda stad finns flera alléer som behöver bevaras till framtiden. Planering och åtgärder för att säkerställa ett bevarande sker i gatumiljöer, parker och fasstighetsmark.

Åtgärden innebär att en genomförandeplan tas fram, med prioriterade åtgärdsförslag. Åtgärden genomförs sedan successivt under programperioden.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Genomförandeplan framtagen och åtgärder genomförda.

Bedömningskriterier:

- **G:** Genomförandeplanen är framtagen och minst en åtgärd per år, under programperioden är genomförd.
- **H:** Genomförandeplanen är framtagen, men inga åtgärder är vidtagna.
- **P:** Genomförandeplanen är påbörjad.

ÅTGÄRD 82. ÖVERSYN AV REGLERINGSRÄTTER FÖR DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

Beskrivning av åtgärden

Vetlanda kommun har påtagliga problem vid torka avseende dricksvattenförsörjning. En översyn av regleringsrätter medför bevarande av naturvärden och säkerställande av framtida dricksvattenförsörjning.

Åtgärden innebär att kommunen genomför en översyn av regleringsrätter som kan påverka tillgången på råvatten.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimateffekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Inom budgeterade medel.

Indikator

Genomförd översyn

Bedömningskriterier:

- **G:** Översynen är genomförd
- **H:** Översynen är halvvägs
- **P:** Översynen är påbörjad

ÅTGÄRD 83. SEPARERA DAG- OCH AVLOPPSVATTEN

Beskrivning av åtgärden

Vetlanda kommun renar mycket dagvatten som kommer in till reningsverket i kombinerade VA-system. Att separera ledningarna för dag- och avloppsvatten innebär att mängden dagvatten minskar i avloppsvattnet och således även riskerna för översvämning i reningsverket samt risken för bräddningar till recipient vid höga flöden. Dessutom minskar energianvändningen och kemikalieanvändning i avloppsreningsverken.

Det kan göras på flera sätt:

- Ta fram lämpliga åtgärdsförslag för större och mindre fastighetsägare.
- Informera fastighetsägare om möjligheterna med en åtgärd och konsekvenser med dagens modell.
- Utreda möjligheterna med en prisdifferentiering för fastighetsägare.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun (Njudung Energi)

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden till intervallet 100- 500 000 kr, bekostas av Njudung Energi och finansieras av projekt.

Indikator

Modell för ny taxa alternativt andra åtgärder som minskar mängden dagvatten i avloppsvattnet utredda.

Bedömningskriterier

- **G:** Utredningen är genomförd.
- **H:** Utredningen har kommit ungefär halvvägs.
- **P:** Utredningen är påbörjad.

ÅTGÄRD 84. RÅDGIVNING I TILLSYN

Beskrivning av åtgärden

Med ett förändrat klimat ökar riskerna för många verksamheter som kommunen utövar tillsyn mot, exempelvis miljöfarliga verksamheter och förorenade områden, men även livsmedelkedjan påverkas. För att minska risken för negativa konsekvenser av ett förändrat klimat är det viktigt att verksamheterna kan hanteras riskerna. Det är även viktigt att klimatrelaterade risker vägs in vid bedömning och prioritering av de olika delarna i respektive verksamhet.

Åtgärden innebär att ett generellt informationsmaterial om klimatförändringar riktat till olika verksamheter, tas fram, och sedan används i rådgivning i samband med tillsyn av verksamheterna. Tillsynen ska vara verksamhetsspecifik och kan ske löpande eller mer specifikt.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun (MoB)

Klimateffekt

Alla klimateffekter.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

- Informationsblad är framtaget
- Informationsbladen används i tillsyn.

Bedömningskriterier

- **G :** Kommunen har tagit fram informationsblad samt använder dem i majoriteten av tillsynsbesöken.
- **H:** Kommunen har tagit fram informationsblad men har ännu inte implementerat dem i tillsynsbesöken.
- **P:** Kommunen har påbörjat arbetet med att ta fram informationsblad.

ÅTGÄRD 85. ÖVERSVÄMNINGSKARTERING I FLERA VATTENDRAG SOM GÅR GENOM KOMMUNENS MINDRE ORTER

Beskrivning av åtgärden

En övergripande översvämningskartering för hela kommunen är framtagen, men kommunen behöver mer detaljerade underlag för några prioriterade vattendrag. Det gäller framförallt Solgenån och Linneån. Översvämningskarteringar används för att ange grundläggningshöjd vid bygglov.

Åtgärden innebär att en detaljerad översvämningskartering tas fram för Solgenån och Linneån under programperioden.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Kartering är framtagen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Karteringen är framtagen för båda vattendragen.
- **H:** Karteringen är framtagen för ett vattendrag.
- **P:** Karteringarna är påbörjade.

ÅTGÄRD 86. RIKTLINJER FÖR RESERVKRAFT

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär att kommunen färdigställer och beslutar om riktlinjer för reservkraft.

Ansvarig aktör: Vetlanda kommun

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator:

Bedömningskriterier:

- **G:** Riktlinjerna är färdiga och beslutade.
- **H:** Riktlinjerna är färdiga.
- **P:** Processen med att färdigställa riktlinjerna har påbörjats.

ÅTGÄRD 87. INFORMERA OM BESKUGGNING VID VATTENDRAG

Beskrivning av åtgärden

Emåförbundet arbetar aktivt med information, utbildning, rådgivning och projekt kring vattendragens ekologi, till exempel genom tillsynsprojektet lantbruk vid Kroppån/Emån under perioden 2019-2021.

Nästa steg i processen handlar om att informera markägare om behovet av beskuggning av vattendrag, i syfte att minska vattentemperaturen och skapa gynnsamma livsmiljöer för ekosystemet.

Åtgärden innebär att kommunen/Emåförbundet genomför informationskampanjer mot målgruppen markägare i syfte att öka andelen beskuggat vattendrag i kommunen.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Antal genomförda informationsinsatser.

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst en informationsinsats per år, under programperioden, är genomförd.
- **H:** Minst tre informationsinsatser under programperioden är genomförd.
- **P:** Minst en informationsinsats är planerad.

Värnamo kommun

ÅTGÄRD 88. UTBYGGNAD AV FIBERNÄTET

Beskrivning av åtgärden

Värnamo kommun är en av länets kommuner som ligger i framkant vad gäller utbyggnad av fibernätet. Arbetet beräknas vara helt klart år 2022. 86% av kommunens fastigheter har erbjudits utbyggnad av fiber. De resterande 14% kommer att erbjudas under 2021.

Ett förändrat klimat ökar sårbarheten, där exempelvis översvämningar och skred kan leda till försämrad framkomlighet. En utbyggnad av fibernätet på landsbygden kan möjliggöra digital kontakt med exempelvis vård och hemtjänst som annars hade haft svårt att nå fram.

Åtgärden innebär att kommunen bygger ut fibernätet och genom det skapar en hög driftsäkerhet trots klimateffekternas konsekvenser.

Ansvarig aktör

Värnamo kommun

Klimateffekt

- Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

Finansieras genom landsbygdsprogrammet.

Indikator

Andel av fastboende inom planerade utbyggnadsområden har fått erbjudande om fiberanslutning.

Bedömningskriterier

- **G:** 100 procent av fastboende inom planerade utbyggnadsområden har fått erbjudande om fiberanslutning
- **H:** -
- **P:** -

ÅTGÄRD 89. ORDNA SVAL INOMHUSMILJÖ

Beskrivning av åtgärden

Vid ihållande värme utsätts kroppen för värmestress. Det finns ett statistiskt samband mellan temperatur och dödlighet, både vad gäller höga och låga temperaturer. Den medeltemperatur då dödligheten är som lägst varierar mellan olika geografiska regioner och i Sverige är den mellan 12 och 14 °C. Varje grads ökning över den optimala temperaturen ökar den relativa risken att dö med drygt en procent. Studier från Sverige visar att ihållande höga temperaturer ökar dödligheten varje dag som värmen håller i sig.

Åtgärden innebär att insatser görs enligt följande av Finnvedsbostäder och fastighetsförvaltning:

1. En kartläggning ska göras över utvalda flerbostadshus och offentliga lokaler där inomhustemperaturen övervakas, och lämpliga åtgärder (i och utanför byggnader) prioriteras.
2. Information och rådgivning till fastighetsägare om lämpliga inomhustemperaturer genomförs.
3. Fysiska åtgärder vidtas, i enlighet med prioriteringslistan. De fysiska åtgärder som kan behöva vidtas bör genomföras innan den akuta situationen slår till, och med syfte att minska påverkanstrycket från en värmebölja

Ansvarig aktör

Värnamo kommun

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

- Punkt 1: Kartläggningen är genomförd och antagen.
- Punkt 2: Rådgivning till berörda verksamhetsutövare är genomförd
- Punkt 3: Fysiska insatser är genomförda

Bedömningskriterier

- **G:** Punkt 1 är genomförd och antagen; Punkt 2: Rådgivningen är genomförd till berörda verksamhetsutövare; Punkt 3: minst fem fysiska åtgärder <u>per år</u> under programperioden är genomförda.
- **H:** Punkt 1 är genomförd och antagen; Punkt 2: Rådgivningen är påbörjad till berörda verksamhetsutövare; Punkt 3: minst fem fysiska åtgärder <u>under programperioden</u> är genomförda
- **P:** Punkt 1 är genomförd och antagen.

ÅTGÄRD 90. INKLUDERA KLIMATRISKER I SIN MILJÖTILLSYN

Beskrivning av åtgärden

Med ett förändrat klimat ökar riskerna för många verksamheter som kommunen utövar tillsyn mot, exempelvis miljöfarliga verksamheter och förorenade områden, men även livsmedelkedjan påverkas. För att minska risken för negativa konsekvenser av ett förändrat klimat är det viktigt att verksamheterna kan hanteras riskerna. Det är även viktigt att klimatrelaterade risker vägs in vid bedömning och prioritering av de olika delarna i respektive verksamhet.

Åtgärden innebär att:

- en informationsinsats genomförs om klimatrisker i tillsyn, med målgrupp kommunala inspektörer och med syfte att det används i rådgivning i samband med tillsyn av verksamheterna.

Åtgärden liknar åtgärd 8 för Aneby kommun.

Ansvarig aktör

Värnamo kommun

Klimateffekt

- Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

Genomförs inom ramen för ordinarie anslag.

Indikator

- Informationsinsats är genomförd, med minst 80 procent deltagande inspektörer

Bedömningskriterier

- **G:** Informationsinsats är genomförd, med minst 80 procent deltagande inspektörer
- **H:** Informationsinsatsen är planerad, men ännu ej genomförd.
- **P:** Planeringen för informationsinsatsen är påbörjad.

5 Bilaga 1: Åtgärder, aktörsvis

Aneby kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Utöver dessa har Aneby kommun bedömt att följande behöver fokuseras på under programperioden:

- Ett gynnande av ekosystemtjänster ger ökad välfärd och livskvalitet och är angeläget i såväl det lilla sammanhanget som det stora.
- För att nå långsiktiga effekter ser kommunen vikten av att arbeta med hållbarhet i skolan. Likaså att arbeta med frågorna i vardagen kopplat till ordinarie tillsyn.
- Utbredningen av invasiva arter är oroväckande såväl i stort som i kommunen.
- Aneby kommun är en landsbygdskommun där många invånare har enskilt vatten därigenom ses en informationsinsats kring enskilt vatten som särskilt angelägen.

För att komma tillrätta med detta på ett samhällsekonomiskt sätt behöver åtgärder sättas in i tid och problematiken medvetandegöras för våra invånare. Därför har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

7. Gynna ekosystemtjänster genom detaljplaner
8. Rådgivning i tillsyn
9. Hållbarhetsarbete i skolan
10. Invasiva arter
11. Informationsinsats - enskilt vatten

Eksjö kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Utöver dessa har Eksjö kommun bedömt att följande behöver fokuseras på under programperioden:

- Översvämningsrisk och torka
- Biologisk mångfald
- Skydd av kulturmiljö

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

12. Förnyelseplanering prioriteras
13. Framkomligheten till samhällsviktig verksamhet säkerställs
14. Samverkan för att hålla kvar vatten i landskapet
15. Öka ekosystemtjänster och den biologiska mångfalden på parkområden
16. Kommunen informerar om klimatförändringar kopplat till kulturmiljö

Försvarsmakten

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Utöver dessa har Försvarsmakten bedömt att följande behöver fokuseras på under programperioden: *[Kompletteras av Försvarsmakten]*

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har myndigheten åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Gislaved kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Utöver dessa har Gislaveds kommun bedömt att följande behöver fokuseras på under programperioden:

- Behov av utökat kunskapsunderlag utifrån klimatanpassnings- och ekosystemtjänstperspektiv och integrering av detta i samhällsplaneringen.
- Behov av att minska påverkan av värmeepisoder genom anpassning av utemiljöer och byggnader.
- Fortsätta att säkerställa vattenförsörjning och förebygga effekter av översvämningar och skyfall

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

17. Kartlägga riskområden för kring ras, skred och erosion
18. Ordna sval inomhusmiljö
19. Grön och blå strukturer i tätortsutveckling
20. Säkerställa vattenförsörjningen till utsatta områden/verksamheter
21. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden i samhällsplaneringen
22. Långsiktiga och förebyggande åtgärder för att minska effekt av översvämning och skyfall

Gnosjö kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Gnosjö kommun bedömt att följande behöver fokuseras på under programperioden:

- Hantera naturolyckor
- Främja biologiska mångfald

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

23. Ordna sval inomhusmiljö
24. Helhetstänk kring översvämning
25. Öka förmågan att hantera naturolyckor
26. Säkerställ vattenförsörjningen till kommunens klienter
27. Aktivt gynna den biologiska mångfalden med främjande av pollinatörer
28. Motverka invasiva arter och skadedjur

Habo kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Habo kommun bedömt att även ras, skred och erosion är en prioriterad utmaning.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

29. Ta hänsyn till och förebygga negativa klimateffekter som ingår i kommunens klimat- och sårbarhetsanalys
30. Kartläggning av riskområden vid skogsbrand
31. Upprätta en klimatanpassad VA-plan
32. Tillsyn av egenkontroll i förskolor och skolor för att säkerställa att planer, rutiner och solskydd fungerar tillfredställande
33. Tillsyn av egenkontroll i äldreboende för att säkerställa att planer, rutiner och solskydd fungerar tillfredställande
34. Genomföra informationsåtgärder för att förebygga att invasiva arter tränger undan inhemska arter

HSB

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har HSB bedömt att även följande är risker för verksamheten:

- Ökad nederbörd och skyfall
- Stigande vattennivåer vid strandnära läge
- Extrem värme
- Skadedjur (p g a ökad nederbörd och värme)
- Stormar

Avseende skyfall, stormar och extrem värme innefattas risker som dels är hälsorelaterade, dels risk för skada på byggnader och material. Med ökad nederbörd och högre medeltemperaturer finns också en betydande risk för ökad mängd skadedjur, som behöver förebyggas i byggnader och gårdsmiljöer. Även ekonomiska risker och konsekvenser i form av ökade försäkringskostnader och underhåll för fastighetsägare. Utbildning, kunskap samt kompetens kring detta internt inom HSB är också prioriterat.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har HSB åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Jönköpings kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Jönköping kommun bedömt att även höga flöden i redan bebyggda områden och att arbeta bort befintliga lågpunkter är en prioriterade utmaningar.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig nedan åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

35. Ordna sval inomhusmiljö
36. Planeringsunderlag för översvämning
37. Översvämningsbara ytor
38. Säkerställa tillgänglighet till prioriterade vägar för Räddningstjänst
39. Genomföra informationskampanjer om brand i skog och mark

Länsförsäkringar

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Länsförsäkringar bedömt att även torka med skogs- och vegetationsbränder är en stor utmaning. Antalet naturskador ökar till följd av ett förändrat klimat, vilket slår hård på bank- och försäkringsbranschen. Det innebär fler och större skador för oss som försäkringsbolag och därtill en risk för kreditförluster för vår bank då lantbrukarna mister intäkter.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har Länsförsäkringar åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Aktörsspecifika åtgärder

41. Utbilda våra kunder om klimatanpassning av fastigheter

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Länsstyrelsen i Jönköpings län bedömt att även ras, sked och erosion är en prioriterade utmaningar.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har myndigheten åtagit sig nedan åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

42. Integrera prioriterade klimateffekter i myndighetens beslut
43. Informera och stödja myndighetens målgrupper och aktörer
44. Ta fram rutiner för arbete i fält och vid platsbesök
45. Utveckla och anpassa verksamheten

Mullsjö kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Mullsjö kommun bedömt att även Friluftsrikets utveckling är en prioriterad utmaning.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Nässjö kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Nässjö kommun bedömt att även skyfall är en prioriterad utmaning.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

46. Säkerställa inomhusmiljön för utsatta gruppen tex genom grönstruktur och kyla
47. Samverkan kring översvämning
48. Arbeta i tidigt stadie med översvämningsområden i översiktsplanering och detaljplanering
49. Översvämningsbara ytor
50. Ökad kompetens för att förebygga konsekvenser av värmebölja och skyfall
51. Säkerställa vattenförsörjning
52. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden i samhällsplaneringen

Region Jönköpings län

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Region Jönköpings län bedömt att arbetet med prioritering av klimatrisker för verksamheterna, och framtagande av tillhörande handlingsplaner behöver fortsätta under programperioden.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har Region Jönköpings län åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

53. Fortsätta arbetet med de tekniska försörjningsplanerna

Sävsjö kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Sävsjö kommun bedömt att även integrering av frågor om klimatanpassning i det ordinarie utvecklingsarbetet är en prioriterad utmaning. För att göra det krävs samverkan och kunskapshöjning.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

54. Riskanalys
55. Reservvattentäkt
56. Dricksvattenstrategi
57. Inventering av kommunala fastigheter
58. Vattengrupp
59. Implementera den regionala livsmedelsstrategin
60. Anta och implementera en blå- och grönstrukturplan.
61. Upprätta klimatanpassad VA-plan
62. Separera dag- och avloppsvatten
63. Informationskampanj om att spara vatten

Sweco

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Sweco bedömt att en prioriterad utmaning för oss är att med kunskapsspridning hjälpa alla våra kunder identifiera klimatrelaterade risker i respektive uppdrag.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har Sweco åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Aktörsspecifika åtgärder

64. Implementera policy för klimatanpassning i uppdrag

Trafikverket

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har Trafikverket åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Tranås kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Tranås kommun bedömt att även *[Kompletteras av kommunen]* är en prioriterad utmaning.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

65. Slutföra arbetet med risker och åtgärder kring översvämning av Svartån (SANT projektet)
66. Sammanställa kunskapen kring invasiva arter i kommunen och göra en handlingsplan
67. Ta fram en vattenförsörjningsplan
68. Forma kommunens organisation och ansvar för klimatanpassning

Vaggeryds kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Vaggeryd kommun bedömt att även livsmedelsförsörjning är en prioriterad utmaning.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

69. Åtgärder i riskområden för skyfall och värmebölja
70. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden
71. Skapa skyfallståliga städer
72. Öka andelen lövskog vid samhällsviktiga verksamheter
73. Trygga framtida dricksvattenförsörjning
74. Bekämpa invasiva arter

Vetlanda kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

För Vetlanda kommun är en prioriterad utmaning att säkra dricksvattentillgången vid torka.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

75. Upprätta klimatanpassad VA-plan
76. Trygga framtida dricksvattenförsörjning med reservvattentäkt
77. Minska negativa effekter av värmebölja
78. Förorenade områden
79. Sprida information om och bekämpa invasiva arter.
80. Dricksvattenstrategi
81. Centrumplan för centralorten
82. Bevara grönstruktur
83. Översyn av regleringsrätter för dricksvattenförsörjning
84. Separering av dag- och avloppsvatten
85. Rådgivning i tillsyn
86. Översvämningskartering i flera vattendrag som går genom kommunens mindre orter
87. Riktlinjer för reservkraft
88. Informera om beskuggning vid vattendrag

Värnamo kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

För Värnamo kommun är en prioriterad utmaning att fortsätta att översvämnings- och värmesäkra kommunen.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

90. Utbyggnad av fibernätet
91. Ordna sval inomhusmiljö
92. Kommunens miljökontor lyfter in klimatrisker vid sin tillsynsplanering

Permissions, Ukraine Kremur

Delete our header not using for groundbreaking type: nature 2 (grey) or we lance konstruksen 2

Permissions	Licencja do gwarantowania	Czy Licencja na wszystkie rodzaje pól eksploatacji obejmuje prawo do udzielania sublicencji?	Licencja na zmianę	Ograniczenia do zastosowania
Wszystkie kombinacje				
Wszystkie kombinacje	Nie dotyczy danych	Nie	Nie pozwala zmian gwarantowanych	Nie pozwala na zmianę, ponieważ ograniczenia dotyczą wszystkich kombinacji
Licencja na dane bez kombinacji	Nie dotyczy danych	Nie	Nie pozwala zmian gwarantowanych	Nie pozwala na zmianę, ponieważ ograniczenia dotyczą wszystkich kombinacji
Wszystkie kombinacje				
Licencja na dane bez kombinacji	Nie dotyczy danych	Tak	Pozwala na zmianę	Pozwala na zmianę, ponieważ ograniczenia dotyczą wszystkich kombinacji

No.	Statement	Answering the question/issue	Is such an activity or issue "Critical" or "Very Critical" for the Bank?	Comments by the Bank	Response by the Consultant
1	Does the measuring log of steel rails of Kandaka contain	Data base technician	Yes	Kandaka is an unknown place	Kandaka is a place where the measuring log of steel rail is located.
2	Kaganam	Data base technician	Yes	Kaganam is an unknown place	Kaganam is a place where the measuring log of steel rail is located.
3	Kaganam	Data base technician	Yes	Kaganam is an unknown place	Kaganam is a place where the measuring log of steel rail is located.
4	Kaganam	Data base technician	Yes	Kaganam is an unknown place	Kaganam is a place where the measuring log of steel rail is located.

Phase 2 Interviews

1	Interview with Mr. Bhupesh and Mr. Chhaporn	2010-12-01		
2	Interview with Mr. Chhaporn	2010-12-02		
3	Interview with Mr. Chhaporn	2010-12-03		
4	Interview with Mr. Chhaporn	2010-12-04		
5	Interview with Mr. Chhaporn	2010-12-05		
6	Interview with Mr. Chhaporn, Mr. Chhaporn, Mr. Bhupesh, Mr. Chhaporn	2010-12-06		
7	Interview with Mr. Chhaporn, Mr. Chhaporn, Mr. Bhupesh, Mr. Chhaporn	2010-12-07		
8	Interview with Mr. Chhaporn, Mr. Chhaporn, Mr. Bhupesh, Mr. Chhaporn	2010-12-08		
9	Interview with Mr. Chhaporn, Mr. Chhaporn, Mr. Bhupesh, Mr. Chhaporn	2010-12-09		
10	Interview with Mr. Chhaporn, Mr. Chhaporn, Mr. Bhupesh, Mr. Chhaporn	2010-12-10		
11	Interview with Mr. Chhaporn, Mr. Chhaporn, Mr. Bhupesh, Mr. Chhaporn	2010-12-11		
12	Interview with Mr. Chhaporn, Mr. Chhaporn, Mr. Bhupesh, Mr. Chhaporn	2010-12-12		
13	Interview with Mr. Chhaporn, Mr. Chhaporn, Mr. Bhupesh, Mr. Chhaporn	2010-12-13		
14	Interview with Mr. Chhaporn, Mr. Chhaporn, Mr. Bhupesh, Mr. Chhaporn	2010-12-14		
15	Interview with Mr. Chhaporn, Mr. Chhaporn, Mr. Bhupesh, Mr. Chhaporn	2010-12-15		
16	Interview with Mr. Chhaporn, Mr. Chhaporn, Mr. Bhupesh, Mr. Chhaporn	2010-12-16		
17	Interview with Mr. Chhaporn, Mr. Chhaporn, Mr. Bhupesh, Mr. Chhaporn	2010-12-17		
18	Interview with Mr. Chhaporn, Mr. Chhaporn, Mr. Bhupesh, Mr. Chhaporn	2010-12-18		
19	Interview with Mr. Chhaporn, Mr. Chhaporn, Mr. Bhupesh, Mr. Chhaporn	2010-12-19		
20	Interview with Mr. Chhaporn, Mr. Chhaporn, Mr. Bhupesh, Mr. Chhaporn	2010-12-20		

N°	Indicadores Nombre del Indicador	Fecha de publicación (Día/Mes/Año)	Fecha de publicación (Día/Mes/Año) Fecha de Próxima Publicación	Comentarios de publicación	Observaciones de publicación
1	Tasa de Cambio Representativa del Mercado (TRM)	01/01/2014			
2	Tasa de Cambio Promedio	01/01/2014			
3	Tasa de Cambio Promedio Variación	01/01/2014			
4	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada	01/01/2014			
5	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada	01/01/2014			
6	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres	01/01/2014			
7	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación	01/01/2014			
8	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada	01/01/2014			
9	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada	01/01/2014			
10	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres	01/01/2014			
11	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación	01/01/2014			
12	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada	01/01/2014			
13	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada	01/01/2014			
14	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres	01/01/2014			
15	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación	01/01/2014			
16	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada	01/01/2014			
17	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada	01/01/2014			
18	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres	01/01/2014			
19	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación	01/01/2014			
20	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada	01/01/2014			
21	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada	01/01/2014			
22	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres	01/01/2014			
23	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación	01/01/2014			
24	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada	01/01/2014			
25	Tasa de Cambio Promedio Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada Cuatro Trimestres Variación Acumulada Anualizada	01/01/2014			

№	Наименование	Номер в реестре	Статус организации (Учредитель (ГОС, Частный, Муниципальный)	Номер в гос. реестре	Дата внесения в гос. реестр
1	ФИЛИАЛ ЧАСТНОГО ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ" ГОРОДА ЯРОСЛАВЛЯ ПО ОСНОВНОЙ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЕ	0000-0000-0000			
2	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
3	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ "ЦЕНТР ОБРАЗОВАНИЯ"	0000-0000-0000			
4	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ "ЦЕНТР ОБРАЗОВАНИЯ"	0000-0000-0000	Частное учреждение		
5	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
6	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
7	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
8	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
9	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
10	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
11	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
12	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
13	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
14	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
15	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
16	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
17	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
18	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
19	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
20	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
21	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
22	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
23	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
24	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
25	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
26	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
27	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
28	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
29	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
30	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
31	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
32	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
33	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
34	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
35	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
36	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
37	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
38	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
39	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
40	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
41	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
42	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
43	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
44	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
45	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
46	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
47	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
48	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
49	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
50	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
51	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
52	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
53	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
54	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
55	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
56	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
57	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
58	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
59	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
60	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
61	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
62	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
63	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
64	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
65	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
66	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
67	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
68	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
69	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
70	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
71	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
72	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
73	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
74	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
75	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
76	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
77	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
78	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
79	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
80	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
81	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
82	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
83	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
84	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
85	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
86	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
87	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
88	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
89	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
90	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
91	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
92	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
93	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
94	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
95	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
96	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
97	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
98	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
99	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			
100	ЧАСТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ЛИЦЕЙ "ИНТЕЛЛЕКТ"	0000-0000-0000			

Ro...	Statement	Ownership of ground floors	Is most of ground floor in Class E (or Class B1 or Class B2)?	Ownership of underpinning	Ownership of upper floors
1	Chipping or Temple	Mixed ownership	Yes	Mixed ownership	Mixed ownership of upper floors. Some of the upper floors are in the ownership of the Chipping or Temple Council. Some are in the ownership of a Mixed Use Property Investment Company. The Mixed Use Property Investment Company owns the upper floors of the Chipping or Temple Shopping Centre. The Shopping Centre is a 1960s building. The Shopping Centre is in a poor state of repair. The Shopping Centre is in a Conservation Area. The Shopping Centre is in a Flood Risk Area. The Shopping Centre is in a Flood Risk Area. The Shopping Centre is in a Flood Risk

N°	Organismo	Convocatoria de ganadores/as	Fecha de publicación de la Resolución de Adjudicación	Convocatoria de suplentes	Motivo de la no convocatoria
1	CEDA-AIS SUSTAINABLE	Miércoles 9/12/2020	9	Miércoles 9/12/2020	Se ha contactado con la empresa ganadora para la firma del contrato, pero no ha podido firmar el contrato por motivos de salud de su representante legal. Se ha contactado con el siguiente suplente y ha aceptado la propuesta de contrato

Ange din övriga synpunkter på förslaget, både detaljerade och generella. Disponera dina kommentarer efter åtgärdsprogrammets kapitel och sidnummer

Lista rör ej
Ja
Nej
Ej relevant

§ 58 Dnr: TU.2021.34

Remiss på åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat

Beslut

Tekniska utskottet beslutar
att anta tekniska förvaltningens remissvar som sitt eget samt
att överlämna remissvaret för åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat till kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen har tillsammans med kommunledningsförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningen fått i uppdrag att utvärdera och inkomma med remissvar på länsstyrelsens båda åtgärdsprogram Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat. De tre förvaltningarna har var och en fokuserat på de ansvarsområden som hör till respektive förvaltning och avgivit remissvar utifrån sina verksamhetsområden. Antagna åtgärder kommer, under förutsättning att länsstyrelsen antar dessa att integreras i åtgärdsplanen för Värnamo kommuns miljöarbete. Tekniska förvaltningen anser att åtgärdsprogrammen bör leda till konkreta åtgärder med möjliga kostnadsbedömningar för att möjliggöra politiska avvägningar och beslut.

Åtgärdsprogram - Minskad klimatpåverkan
Åtgärd nr 8 - Trygga och sammanhängande vägar för cykel
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning.

Åtgärd nr 10 - Renovera resurs- och energieffektivt
Tekniska förvaltningen kan inte föreslå att anta åtgärden så som den är beskriven i remissförslaget utan föreslår ett förtydligande och omformulering i åtgärdsförslaget innan åtgärdsprogrammet fastställs och åtgärden kan antas.
Tekniska förvaltningen lämnar följande synpunkter

- Renoveringsbehovet i fastighetsbeståndet är ett viktigt område att fokusera på och det finns många aspekter som utgör prioriteringsordningen av renoveringarna. Det är inte

Forts.

Tu § 58 (forts)

försvarbart att endast utgå ifrån energieffektivisering med hänsyn tagen på renoveringskostnader och prioriteringsordning.

- I genomförandetexten saknas definition och förslag för hur kartläggningen skall gå till och vilka aspekter som bör vägas in i kartläggningen. Vad innebär ”effektiviseringspotential i fastighetsbeståndet”? Lämpligt är att Länsstyrelsen tar fram en rekommenderad metod för kartläggning och även håller i utbildning eller skapar samverkansform för att utbilda i metoden. Metod och utbildning bör läggas till under genomförandet.
- Definition saknas i genomförandet av vad en renovering är utifrån kartläggningen. Är det totalrenovering av fastigheten eller räcker det med byte av ett mindre antal fönster?
- Uppföljningskriterierna är inte i paritet med hur andra åtgärder i övriga åtgärdsprogram följs upp. Det är resurskrävande nog att ha koll på lokaler/fastigheter utifrån energieffektiviseringssynpunkt utan att renovera dem.

Åtgärdsprogram - Anpassning till ett förändrat klimat
Åtgärd nr 3 - Grönska i bebyggd miljö
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning. Tekniska förvaltningen har genom åren i arbete med grönstrukturplanen gjort flera av åtgärderna eller planerat att genomföra dem. Tekniska förvaltningen kommer välja ut den av punkterna som ska rapporteras och ta fram en plan för vilken åtgärd förvaltningen ska satsa på under programperioden men även göra en inventering av vilka punkter som har gjorts utöver den.

Åtgärd nr 4 - Risk för översvämning och skred vid förorenade områden
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och att samhällsbyggnadsförvaltningen ska stå som ansvarig för genomförande och tekniska förvaltningen ska delta indirekt som verksamhetsutövare, exempelvis vid åtgärder vid de nedlagda deponierna.

Åtgärd nr 5 - Dagvatten
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och välkomnar förslaget med kompetensutveckling för tjänstepersonerna i kommunen som arbetar med dagvatten.

Forts.

Tu § 58 (forts)

Åtgärd nr 6 - Vattenförsörjning
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning. Förslag från tekniska förvaltningen är att anta punkt 1. Om kommunen väljer att genomföra punkt 3 (information till kommuninvånare) kan samhällsbyggnadsförvaltningen informera fastighetsägare med enskilda dricksvattenbrunnar. Den i texten hänvisade Regionala vattenförsörjningsplanen är för tekniska förvaltningen inte känd.

Åtgärd nr 89 - Ordna sval inomhusmiljö
Tekniska förvaltningen har följande synpunkter till korrigeringar/förtydligande på åtgärden. Om förändringarna genomförs föreslår tekniska förvaltningen att anta åtgärden.

- Både tekniska förvaltningen och Finnvedsbostäder bör läggas som ansvariga aktörer.
- Punkt 1 och 2 bör byta plats i åtgärden för bättre prioritering vid uppföljning av bedömningskriterier.
- Efter att ha tagit del av Finnvedsbostäders textförslag inkommer tekniska förvaltningen med nedanstående förslag till text gällande åtgärdsinsatser, indikatorer och bedömningskriterier.

Nytt förslag
Åtgärdsinsatser
1. Information och rådgivning till hyresgäster och verksamheter om lämpliga inomhustemperaturer genomförs.
2. En kartläggning ska göras över flerbostadshus och offentliga lokaler i kommunens fastighetsbestånd. Offentliga lokaler där äldre människor bor prioriteras vid utökning av temperaturövervakning i befintliga fastigheter.
3. Fysiska åtgärder som syftar till en svalare inomhusmiljö analyseras och prioriteras efter kartläggningen, framför allt på äldreboende och där behov föreligger.
4. Fysiska åtgärder som syftar till en svalare inomhusmiljö planeras in redan i projekteringsfasen vid nybyggnation av fastigheter.

Indikatorer:
Punkt 1: Rådgivning till hyresgäster och verksamhetsutövare är genomförd
Punkt 2: Kartläggningen är genomförd och vid nyutbyggnad av temperaturövervakning prioriteras offentliga lokaler där äldre människor bor.

Forts.

Tu § 58 (forts)

Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhustemperatur i befintligt fastighetsbestånd planeras in och utförs efter prioriteringsordning.
Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhustemperatur planeras in redan i projekteringsfasen vid nybyggnation av fastigheter.

Bedömningskriterier:
G: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är genomförd. Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har påbörjats i enlighet med fastlagd prioritering. Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats in redan vid projekteringsfasen vid all nybyggnation som skett under programperioden.
H: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är påbörjad. Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats i enlighet med fastlagt prioritering. Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats in redan vid projekteringsfasen vid hälften av all nybyggnation som skett hittills under programperioden.
P: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är påbörjad.

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta
att godkänna informationen,
att ställa sig bakom tekniska förvaltningens remissvar samt
att överlämna remissvaret för åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat till kommunstyrelsen.

Beslut skickas till:
Kommunstyrelsen

Remiss på åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen har tillsammans med kommunledningsförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningen fått i uppdrag att utvärdera och inkomma med remissvar på länsstyrelsens båda åtgärdsprogram Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat. De tre förvaltningarna har var och en fokuserat på de ansvarsområden som hör till respektive förvaltning och avgivit remissvar utifrån sina verksamhetsområden. Antagna åtgärder kommer, under förutsättning att länsstyrelsen antar dessa att integreras i åtgärdsplanen för Värnamo kommuns miljöarbete. Tekniska förvaltningen anser att åtgärdsprogrammen bör leda till konkreta åtgärder med möjliga kostnadsbedömningar för att möjliggöra politiska avvägningar och beslut.

Åtgärdsprogram - Minskad klimatpåverkan
Åtgärd nr 8 - Trygga och sammanhängande vägar för cykel
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning.

Åtgärd nr 10 - Renovera resurs- och energieffektivt
Tekniska förvaltningen <u>kan inte</u> föreslå att anta åtgärden så som den är beskriven i remissförslaget utan föreslår ett förtydligande och omformulering i åtgärdsförslaget innan åtgärdsprogrammet fastställs och åtgärden kan antas.

Tekniska förvaltningen lämnar följande synpunkter

- Renoveringsbehovet i fastighetsbeståndet är ett viktigt område att fokusera på och det finns många aspekter som utgör prioriteringsordningen av renoveringarna. Det är inte försvarbart att endast utgå ifrån energieffektivisering med hänsyn tagen på renoveringskostnader och prioriteringsordning.

- I genomförandetexten saknas definition och förslag för hur kartläggningen skall gå till och vilka aspekter som bör vägas in i kartläggningen. Vad innebär ”effektiviseringspotential i fastighetsbeståndet”? Lämpligt är att Länsstyrelsen tar fram en rekommenderad metod för kartläggning och även håller i utbildning eller skapar samverkansform för att utbilda i metoden. Metod och utbildning bör läggas till under genomförandet.
- Definition saknas i genomförandet av vad en renovering är utifrån kartläggningen. Är det totalrenovering av fastigheten eller räcker det med byte av ett mindre antal fönster?
- Uppföljningskriterierna är inte i paritet med hur andra åtgärder i övriga åtgärdsprogram följs upp. Det är resurskrävande nog att ha koll på lokaler/fastigheter utifrån energieffektiviseringssynpunkt utan att renovera dem.

Åtgärdsprogram - Anpassning till ett förändrat klimat
Åtgärd nr 3 - Grönska i bebyggd miljö
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning. Tekniska förvaltningen har genom åren i arbete med grönstrukturplanen gjort flera av åtgärderna eller planerat att genomföra dem. Tekniska förvaltningen kommer välja ut den av punkterna som ska rapporteras och ta fram en plan för vilken åtgärd förvaltningen ska satsa på under programperioden men även göra en inventering av vilka punkter som har gjorts utöver den.

Åtgärd nr 4 - Risk för översvämning och skred vid förorenade områden
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och att samhällsbyggnadsförvaltningen ska stå som ansvarig för genomförande och tekniska förvaltningen ska delta indirekt som verksamhetsutövare, exempelvis vid åtgärder vid de nedlagda deponierna.

Åtgärd nr 5 - Dagvatten
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och välkomnar förslaget med kompetensutveckling för tjänstepersonerna i kommunen som arbetar med dagvatten.

Åtgärd nr 6 - Vattenförsörjning
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning. Förslag från tekniska förvaltningen är att anta punkt 1. Om kommunen väljer att genomföra punkt 3 (information till kommuninvånare) kan samhällsbyggnadsförvaltningen informera fastighetsägare med enskilda dricksvattenbrunnar. Den i texten hänvisade Regionala vattenförsörjningsplanen är för tekniska förvaltningen inte känd.

Åtgärd nr 89 - Ordna sval inomhusmiljö
Tekniska förvaltningen har följande synpunkter till korrigeringar/förtydligande på åtgärden. Om förändringarna genomförs föreslår tekniska förvaltningen att anta åtgärden.

- Både tekniska förvaltningen och Finnvedsbostäder bör läggas som ansvariga aktörer.
- Punkt 1 och 2 bör byta plats i åtgärden för bättre prioritering vid uppföljning av bedömningskriterier.
- Efter att ha tagit del av Finnvedsbostäders textförslag inkommer tekniska förvaltningen med nedanstående förslag till text gällande åtgärdsinsatser, indikatorer och bedömningskriterier.

Nytt förslag
Åtgärdsinsatser
1. Information och rådgivning till hyresgäster och verksamheter om lämpliga inomhustemperaturer genomförs.
2. En kartläggning ska göras över flerbostadshus och offentliga lokaler i kommunens fastighetsbestånd. Offentliga lokaler där äldre människor bor prioriteras vid utökning av temperaturövervakning i befintliga fastigheter.
3. Fysiska åtgärder som syftar till en svalare inomhusmiljö analyseras och prioriteras efter kartläggningen, framför allt på äldreboende och där behov föreligger.
4. Fysiska åtgärder som syftar till en svalare inomhusmiljö planeras in redan i projekteringsfasen vid nybyggnation av fastigheter.

Indikatorer:
Punkt 1: Rådgivning till hyresgäster och verksamhetsutövare är genomförd

Punkt 2: Kartläggningen är genomförd och vid nyutbyggnad av temperaturövervakning prioriteras offentliga lokaler där äldre människor bor.
Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhustemperatur i befintligt fastighetsbestånd planeras in och utförs efter prioriteringsordning.
Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhustemperatur planeras in redan i projekteringsfasen vid nybyggnation av fastigheter.

Bedömningskriterier:
G: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är genomförd. Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har påbörjats i enlighet med fastlagd prioritering. Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats in redan vid projekteringsfasen vid all nybyggnation som skett under programperioden.
H: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är påbörjad. Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats i enlighet med fastlagt prioritering. Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats in redan vid projekteringsfasen vid hälften av all nybyggnation som skett hittills under programperioden.
P: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är påbörjad.

Beslutsförslag

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att godkänna informationen,

att ställa sig bakom tekniska förvaltningens remissvar samt

att överlämna remissvaret för åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat till kommunstyrelsen.

Helena Nyberg
Kvalitets och utvecklingsansvarig

Jesper du Rietz
Förvaltningschef

§ 19 Dnr: MBN.2019.46

Motion - Riktlinjer och rutiner för hedersrelaterat våld och förtryck

Beslut

Medborgarnämnden beslutar
att föreslå kommunfullmäktige
att avslå motionen.

Reservationer
Vivi-Ann Roos (S), Matilda Kauppinen (S) och Susanne Andersson (S) reserverar sig mot beslutet till förmån för Vivi-Ann Roos (S) yrkande.

Ärendebeskrivning

Socialdemokraterna har till kommunfullmäktige den 28 mars 2019, inkommit med motion - riktlinjer och rutiner för hedersrelaterat våld och förtryck. Socialdemokraterna yrkar att medborgarnämnden ska få i uppdrag att ta fram riktlinjer och rutiner för ett strukturerat arbete i samverkan med kommunens egna förvaltningar och andra kommuner i Sverige.

Medborgarnämnden har den 14 augusti 2019, § 76 lämnat svar på denna motion (MBF 2019.46). Nämnden beslutar att föreslå kommunfullmäktige att avslå motion. 22 oktober 2019, § 340 beslutar kommunfullmäktige att återremittera ärendet till medborgarförvaltningen.

Sedan återremittering har justeringar i lagstiftning gjorts. Från 1 juli 2020 innebär detta att nämnden fått mandat att fatta beslut om utreseförbud enligt 31 a § LVU. Skärpningar har gjort inom lagstiftningen om barn- och tvångsäktenskap som infördes 2014, vilket bland annat innebär att vårdnadshavares ansvar att skydda sina barn tydliggjorts. Vidare har även straff för brott med hedersmotiv skärpts vilket gör att denna även omfattar brott där motivet varit att bevara eller återupprätta en enskild persons heder eller en hel familjs, släkts eller liknande grupps heder.

I och med justering i lagstiftning, förvaltningens befintliga riktlinjer, samt de arbetssätt som redovisats i tidigare skrivelse anser medborgarnämnden att arbetet kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck är strukturerat.

Bifogat finns förvaltningens riktlinjer gällande våld i nära relation, denna omfattar även hedersrelaterat våld.

Medborgarförvaltningen har inkommit med skrivelse 21 januari 2021.

Forts.

MBN § 19 (forts.)

Förslag till beslut

Medborgarförvaltningen föreslår medborgarnämnden besluta
att föreslå kommunfullmäktige
att avslå motionen.

Yrkanden

Vivi-Ann Roos (S) yrkar bifall till motionen. Arnold Carlzon (KD) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Beslutsordning

Ordförande ställer de två beslutsförslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt Arnold Carlzons (KD) yrkande.

Beslut expedieras till:
Kommunstyrelsen

Tjänsteskrivelse - Motion Riktlinjer och rutiner för hedersrelaterat våld och förtryck

Ärendebeskrivning

Socialdemokraterna har till kommunfullmäktige den 28 mars 2019, inkommit med motion - riktlinjer och rutiner för hedersrelaterat våld och förtryck. Socialdemokraterna yrkar att medborgarnämnden ska få i uppdrag att ta fram riktlinjer och rutiner för ett strukturerat arbete i samverkan med kommunens egna förvaltningar och andra kommuner i Sverige.

Medborgarnämnden har den 14 augusti 2019, § 76 lämnat svar på denna motion (MBF 2019.46). Nämnden beslutar att föreslå kommunfullmäktige att avslå motion.

22 oktober 2019, § 340 beslutar kommunfullmäktige att återremittera ärendet till medborgarförvaltningen.

Sedan återremittering har justeringar i lagstiftning gjorts. Från 1 juli 2020 innebär detta att nämnden fått mandat att fatta beslut om utreseförbud enligt 31 a § LVU. Skärpningar har gjort inom lagstiftningen om barn- och tvångsäktenskap som infördes 2014, vilket bland annat innebär att vårdnadshavares ansvar att skydda sina barn tydliggjorts. Vidare har även straff för brott med hedersmotiv skärpts vilket gör att denna även omfattar brott där motivet varit att bevara eller återupprätta en enskild persons heder eller en hel familjs, släkts eller liknande grupps heder.

I och med justering i lagstiftning, förvaltningens befintliga riktlinjer, samt de arbetssätt som redovisats i tidigare skrivelse anser medborgarnämnden att arbetet kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck är strukturerat.

Bifogat finns förvaltningens riktlinjer gällande våld i nära relation, denna omfattar även hedersrelaterat våld.

Beslutsförslag

Medborgarförvaltningen föreslår medborgarnämnden besluta

att föreslå kommunfullmäktige
att avslå motionen.

Fredrik Wallström
tf. Förvaltningschef

VÄRNAMO KOMMUN

Riktlinjer för våld i nära relation

Reglemente
Kommunala beslut som utöver kommunallag och andra författningar styr och reglerar kommunala verksamheter. Innefattar Nämndreglementen, Delegeringsordningar, Bolagsordningar, Ägardirektiv, Föreskrifter, Kommunala taxor och avgifter.

Policy
Anger principer och värdegrundsbaserat förhållningssätt och tjänar som vägledning inom det aktuella området.

Plan
Beskriver strategier för arbetet med utvecklingen av Värnamo som kommun, och utvecklingsarbete inom kommunens organisation.

Åtgärdsplan
Anger konkreta åtgärder, tidsramar och ansvar.

Riktlinje
Beskriver hur förvaltning bedriver den befintliga verksamheten, eller ett visst område, så att den bedrivs effektivt och med god kvalitet.

Fastställd av: Ledningsgruppen
Dokumentet gäller från: 2019-05-28
Dokumentet gäller för: Medborgarförvaltningen
Dokumentansvarig: Förvaltningschef, Medborgarförvaltningen

Innehåll

Bakgrund 5
Syfte 5
Organisation och ansvar 5
Målgrupp 5
Definition av närstående 5
Lagstiftning och andra styrande dokument 6
Socialstyrelsens handbok, föreskrifter och allmänna råd 6
Våld 6
- **Tidigt upptäcka att någon utsätts för våld i nära relation** 6
- **Våldets former** 7
- **Särskild sårbarhet – ett verktyg för förövarens våldsutövande.** 8
- **Asylsökande** 8
- **EU/EES-medborgare** 9

Vuxna som är utsatta för våld i nära relation 9
- **Bemötande** 9
- **Normaliseringsprocessen** 9
- **Formulering i tal och skrift** 10
- **Handläggning av ärenden gällande våldsutsatta** 10
- **Utredning enligt 11 kap. 1 § SoL** 10
- **Utredningsmall** 11
- **Bedömningsmetoder som stöd för arbetet** 11
- **Uppdrag och genomförandeplan** 11
- **Insatser till stöd för den våldsutsatta** 12
- **Skyddat boende för våldsutsatta** 12
- **Råd och stöd** 12
- **Rättsväsendet** 13
- **Skyddade personuppgifter** 13

Våldsutövare 14
- **Handläggning av ärende gällande våldsutövare** 14
- **Utredning enligt 11 kap 1 § SoL** 14
- **Våldsutövarens föräldraförmåga - barnperspektivet** 15
- **Insatser för våldsutövare** 15

Barn som upplevt våld eller andra övergrepp mellan närstående vuxna 15
- **Utredning** 15
- **Våldsutövaren lämnar den gemensamma bostaden** 16
- **Barn och ungdomar som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck** 16

Kompetens inom socialtjänsten 3 kap. 3 § andra stycket SoL **17**
Samverkan **17**
Intern samverkan **17**
Extern samverkan **18**
Samverkan med kvinnojour **18**
Lex Sarah **18**
Ansvarig **18**
Uppföljning **18**

Bakgrund

I 5 kap. 11 § Socialtjänstlagen (2001:453), SoL, tydliggörs att socialnämnden ska verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp samt att nämnden ska beakta kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Vidare anges att nämnden ansvarar för att barn som utsatts för våld och dennes närstående får stöd och hjälp. Detsamma gäller för barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående. Även män utsätts för våld i nära relation och våld förekommer också i samkönade relationer. Socialnämnden har även ett ansvar att erbjuda och ge insatser till personer som utövar våld för att förebygga och motverka våld.

Syfte

Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning till socialsekreterare inom medborgarnämnden i Värnamo kommun när de kommer i kontakt med våldsutsatta och våldsutövare.

Organisation och ansvar

Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver.

Alla som utsätts för våld eller kränkningar av olika slag har, efter individuell prövning, rätt att få det stöd och den hjälp som de kan behöva i den mån de själva inte kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt.

Målgrupp

Målgrupper för dessa riktlinjer är
1. Vuxna som utsatts för våld i nära relationer
2. Vuxna som utövat våld i nära relationer.
3. Barn och ungdomar som bevittnat eller utsatts för våld i nära relation.

Definition av närstående

Riktlinjerna omfattar ”närstående” i enlighet med Socialstyrelsens definition:
Begreppet närstående är könsneutralt och syftar på varje person som den våldsutsatta bedöms ha en nära och förtroendefull relation till. Det kan handla om såväl makar, sambor och pojk- eller flickvänner, som föräldrar, syskon, barn eller andra släktingar. Det kan även gälla andra personer som den våldsutsatta har eller har haft en nära och förtroendefull relation till. Bedömningen av vem som kan betraktas som närstående ska göras utifrån familje- och levnadsförhållanden i det enskilda fallet.

Alla som blir utsatta för våld i nära relationer, oavsett kön eller könsidentitet har rätt till stöd och skydd.

Lagstiftning och andra styrande dokument

Den s.k. brottsofferparagrafen i socialtjänstlagen 5 kap. § 11, med fokus på andra och fjärde stycket, utgör en viktig utgångspunkt för riktlinjerna.

5 kap. 11 § Socialnämndens ansvar för brottsoffer
Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.
Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.
Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.
Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Andra relevanta paragrafer utifrån socialtjänstlagen (SoL).

- 2 kap. § 1 och 2 a kap. 1 § SoL. Socialnämnden har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver.
- 2 a kap. 3 §. SoL. Bosättningskommunens ansvar.
- 2 a kap. 8 § och 9 § SoL. Ansökan om insatser i annan kommun.
- 3 kap. 1 § SoL. Vissa uppgifter inom socialtjänsten m m.
- 4 kap. 1 § SoL. Rätten till bistånd.

Socialstyrelsens handbok, föreskrifter och allmänna råd

Socialstyrelsen SOSFS 2014:4 Föreskrifter och allmänna råd och handboken Våld (2015) om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer är grundläggande för medborgarnämndens riktlinjer för våld i nära relation.

Våld

"Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill" - Isdal, Per (2001).

Tidigt upptäcka att någon utsätts för våld i nära relation

Insatser inom medborgarnämnden ska vara av god kvalitet. Det är viktigt att medborgarnämnden har ett aktivt och uppsökande arbete som är riktat till dem som utsätts för våld av närstående. Får nämnden kännedom om förhållanden som kan föranleda någon åtgärd ska nämnden vända sig till den som saken berör, upplysa om vad som blivit känt och föreslå stöd och hjälpinsatser som kan vara lämpliga. Medborgarnämnden bör vidare vara uppmärksam på situationer där det kan förekomma våld, även om en hjälpsökande inte direkt talar om detta, t.ex. då en kvinna kontaktar medborgarnämnden för att få hjälp med andra problem. I SOSFS 2014:4 anges att nämnden bör avgöra när och hur personalen i nämndens

verksamheter ska ställa frågor om våld för att kunna identifiera våldsutsatta och barn och ungdomar som bevittnat våld som behöver stöd och hjälp.

Våldets former

Isolering och anpassning. Våldsutövningen kan liknas vid en process där den som är utsatt i allt högre grad anpassar sig till en vardag som präglas av våld. Anpassningen leder ofta till isolering och ökat beroende av förövaren. Begränsningen av livsutrymmet och handlingsfriheten sker gradvis och innebär att nätverket av vänner, släkt och bekanta blir allt mindre. Förövarens bild av relationen blir den dominerande.
Om våldet fortsätter och blir grövre/mer frekvent kan anpassning och normalisering bli en överlevnadsstrategi. Att det förekommer perioder utan våld gör att det går att bibehålla en förhoppning om att relationen ska förbättras och att övergreppen ska upphöra. En psykologisk nedbrytningsprocess skapas där den utsattas självkänsla och självförtroende gradvis försämras. Det är inte ovanligt att den som utsätts för våld internaliserar de motiv som förövaren anger för sin misshandel. Internalisering innebär att offret tar över förövarens verklighetsuppfattning.

Fysiskt våld. I en nära relation kan det fysiska våldet ta sig uttryck i form av allt från knuffar, slag, sparkar, stryptag eller kvävningsförsök till användandet av olika vapen och tillhyggen. Förövaren väljer ofta medvetet att rikta aggressionerna mot särskilda delar av kroppen så att blåmärken och andra skador inte ska upptäckas av utomstående. Våldet kan även ge upphov till skador som inte går att dölja, som frakturer, ögonskador, rivmärken, blåmärken och sår på exponerade delar av kroppen.

Sexuellt våld. Ibland utövas det sexuella våldet i samband med ett misshandelstillfälle. Gränserna mellan övergrepp och frivilligt sex riskerar då att bli oklara för den våldsutsatta som tvingas vara sexuellt tillgänglig för att undvika andra former av våldsutövande. Sexuellt våld innebär allt från ovälkommen beröring till att tvingas utföra sexuella handlingar eller utsättas för sådana, inklusive våldtäkt, eller att bevittna olika former av sexuella handlingar. Offret kan också fotograferas eller filmas i ett sexuellt syfte mot sin vilja.

Psykiskt våld och hot om våld. Olika former av isolering, verbala kränkningar, känslomässig utpressning, skambeläggande samt utnyttjande av barnen för att få kontroll över den andra föräldern är exempel på psykiskt våld i nära relationer. Det psykiska våldets nedbrytande konsekvenser i kombination med att förövaren växlar utövandet av våld med ömhet och kärlek gör det oförutsägbart. Det blir därmed väldigt svårt att värja sig emot. Växlingen mellan våld och värme leder ofta till att den utsattas känslomässiga band till förövaren stärks medan självförtroendet och självkänslan påverkas negativt, något som gör det svårare att ta sig ur relationen. Hot kan även riktas mot barn, husdjur eller nära vänner. Stalkning och andra trakasserier är ytterligare exempel på psykiskt våld.

Materiellt våld. Våldet kan även bestå av materiell skadegörelse, exempelvis att förövaren slår sönder möbler och andra saker i hemmet. Den utsatta personen kan också tvingas att själv förstöra ägodelar av särskild betydelse. Förövaren kan också kontrollera ekonomin och materiella tillgångar för att på så sätt öka isoleringen, utsattheten och göra det svårare att lämna relationen.

Latent våld. Latent våld kan vara en stark ilska och aggressivitet som är inbunden och visar sig i kroppshållning och kroppsuttryck och som skapar rädsla, upplevs som ett hot om våldsamma konsekvenser och/eller påminner om tidigare erfarenheter av fysiskt våld.

Ekonomiskt våld. Ekonomiskt förtryck av en närstående ses också som våld. Det kan uttryckas genom ekonomiska hot, begränsningar av gemensamma ekonomiska tillgångar eller att tvinga någon att utföra ekonomiska olagligheter. Förtrycket skapar begränsat handlingsutrymme och verkar nedvärderande. Exempel på ekonomiskt våld är bland annat när någon kontrollerar hur partnern använder pengar, inte tillåter partnern ha egna pengar, gömmer undan gemensamma pengar och /eller tvingar partnern att medverka i ekonomiska olagligheter

Försummelse. Försummelse är ett aktivt försvårande av vardagen för personer som är beroende av omsorg på grund av funktionsnedsättning eller ålder. Försummelse innebär att man försvårar i stället för att underlätta vardagen, exempelvis genom medveten felaktig medicinering, bristande hygien, otillräcklig föda samt att lämna någon utan hjälp och tillsyn under längre perioder.

Hedersrelaterat våld. Hedersrelaterat våld och förtryck kännetecknas av att det är kollektivt utövat, det innebär att det kan vara flera förövare. Våldet och förtrycket kan ta sig många olika uttryck; fysiskt, psykiskt, socialt och sexuellt. Det kan röra sig om en rad olika handlingar – från vardagliga begränsningar i livet som gäller klädval och socialt umgänge till livsval som utbildning och val av äktenskapspartner samt grovt våld inklusive dödligt våld. Både flickor och kvinnor, pojkar och män utsätts för hedersrelaterat våld, förövarna kan vara både kvinnor och män. Att våldet har sin grund i en patriarkal maktordning är forskningen i stort sett eniga om. Det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär gör att gränserna mellan offer och förövare blir otydliga. De som medverkar till förtrycket kan själva vara utsatta. Det kan t.ex. vara mödrar och unga män som känner sig pressade att sätta familjen före individen.

Särskild sårbarhet – ett verktyg för förövarens våldsutövande. Våldsutövandet och formerna för maktutövning i en nära relation kan präglas av förövarens och den våldsutsatta personens position i samhället. Begreppet särskild sårbarhet synliggör hur personer kan vara utsatta för våld, diskriminering och/eller marginalisering på sätt som kräver särskilda stödinsatser. Dessa särskilt sårbara personer kan ofta stå i stark beroendeställning till den person eller de personer som utövar våldet.

Särskilt utsatta grupper där utsattheten kan se annorlunda ut och stödinsatserna kan behöva utformas på ett annat sätt är:

- hedersrelaterat våld
- äldre personer
- personer med funktionsnedsättning
- personer med missbruksproblematik
- HBTQ-personer

För att till fullo förstå vad våld i nära relationer och dess specifika uttryck innebär är det därför av stor vikt att ha en förståelse för det sammanhang, både det individuella och det samhälleliga, som övergreppen begås inom.

Asylsökande

Staten har det övergripande ansvaret för mottagandet av vuxna asylsökande. I första hand ska medborgarnämnden ta ställning till om Migrationsverket kan tillgodose den sökandes behov. Medborgarnämnden kan få sörja för nödvändig hjälp, till den som omfattas av LMA, under en begränsad tid, i vissa situationer. Om bistånd inte kan ges med stöd av LMA

ankommer det på medborgarnämnden att bedöma om insatsen kan beviljas enligt socialtjänstlagen då kommunen är ytterst ansvarig för dem som vistas i kommunen (2 kap. 1 § SoL). Det gäller även under asyltiden om den enskilde utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående. Medborgarnämnden ska samarbeta med Migrationsverket för att den våldsutsatta ska få det stöd och den hjälp som behövs. Asylsökande har enligt lagen inte rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL för sådana förmåner som motsvarar det bistånd som en asylsökande har rätt till enligt LMA.

EU/EES-medborgare

EU/EES-medborgare som har uppehållsrätt i en annan medlemsstat ska i fråga om bl. a. socialt bistånd behandlas på samma sätt som om de är bosatta i Sverige. Om medborgarnämnden bedömer att den våldsutsatta inte har uppehållsrätt i Sverige ska huvudregel vara att erbjuda den våldsutsatta akuta insatser exempelvis pengar till hemresa, matpengar och/eller skyddat boende i avvaktan på ordnad hemresa. Medborgarnämnden kan även vara behjälplig i att den enskilde får kontakt med hälso- och sjukvård vid behov samt undersöka möjligheter till stöd och skydd i hemlandet.

Vuxna som är utsatta för våld i nära relation

Bemötande

Socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet (1 kap. 1 § SoL). I ärenden som rör våld mot närstående är det viktigt att stödet inriktas på att frigöra och utveckla den utsattas egna resurser och erbjuda stöd som bygger på respekt för den enskildes behov.

Rädsla och känslor av skuld och skam kan göra det svårt för en våldsutsatt person att vända sig till utomstående för att berätta om våldet. Den drabbade kan känna sig kluven om hon/han samtidigt älskar, tycker synd om eller på andra sätt bryr sig om den eller dem som utövar våldet. Den nära relationen är alltså en grundläggande omständighet för medborgarnämnden att ta hänsyn till i arbetet med att ge stöd och hjälp. En våldsutsatt person kan vara orolig för sin egen och eventuella barns säkerhet och rädd för att inte bli trodd. Självkänsla och tilltro till den egna förmågan kan i varierande grad vara påverkad av att personen har varit utsatt för våld och kränkningar. Det är viktigt att den enskilda ges tillräckligt med tid och får bekräftelse på att det kan vara svårt att berätta allt på en gång. Ett professionellt bemötande kännetecknas av respekt, ödmjukhet samt att kunna skapa och upprätthålla en förtroendefull relation, att kunna bemöta en person i kris, hantera motstridiga intressen och konflikter samt att inte skuldbelägga.

Normaliseringsprocessen

I mötet med våldsutsatta personer är det viktigt att känna till den s.k. *normaliseringsprocessen* Våldsutövningen kan liknas vid en process där den utsatta i allt högre grad anpassar sig till en vardag som präglas av våld, en anpassning som ofta leder till isolering och ökat beroende av förövaren. Att det förekommer perioder utan våld gör att det går att bibehålla en förhoppning om att relationen ska förbättras och att övergreppen ska upphöra. Begränsningen av den utsattas livsutrymme och handlingsfrihet sker gradvis och innebär att nätverket av vänner,

släkt och bekanta blir allt mindre, vilket leder till att förövarens bild av relationen blir den dominerande.

Formulering i tal och skrift

Våld är en envägshandling, inte en ömsesidig handling. Det är inte något som både våldsverkaren och offret gör. I bemötandet av såväl en våldsutsatt som en våldsutövande person samt i dokumentation är det därför viktigt att tänka på språkets betydelse. Uttryck som ”destruktiv relation”, ”äktenskapsproblem”, ”partnervåld”, ”lägenhetsbråk” ska undvikas. Det ger en skev bild av hur våldet ser ut och lägger ansvar och skuld på den våldsutsatta.

Handläggning av ärenden gällande våldsutsatta

När den våldsutsatta söker sig till medborgarnämnden måste handläggaren snabbt kunna göra en hot- och riskbedömning för att kunna ta ställning till om det finns ett omedelbart behov av skydd.

Förhandsbedömningen går ut på att ta ställning till om en utredning ska inledas enligt 11 kap. 1 SoL eller inte. Bedömningen innebär att nämnden bildar sig en uppfattning om den enskildes situation och inställning till att ta emot hjälp. Den våldsutsatta behöver uppmärksammas på sin rätt att få sina behov utredda, erbjudas insatser till stöd och hjälp och att få ett beslut som kan överklagas. Ansöker den enskilde om bistånd eller om det på annat sätt framkommer att den enskilde är positiv till att få stöd eller hjälp ska en utredning inledas. Om en vuxen person utan barn ej vill ha kontakt med medborgarnämnden, bör denna uppmuntras till att vid behov återkomma för att söka stöd.

I socialtjänstlagen finns inga bestämmelser om hur lång tid en förhandsbedömning får ta, men ur rättssäkerhetssynpunkt krävs att förhandsbedömningen inte drar ut på tiden. Detta är särskilt viktigt när det handlar om våld i nära relationer, eftersom det kan finnas behov av akuta insatser. Skyndsamhetskrav gäller enligt 11 kap. 1 § SoL.

Utredning enligt 11 kap. 1 § SoL

Socialnämnden ska utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden (11 kap. 1 § första stycket SoL). En utredning enligt 11 kap. 1 § SoL får inte inledas mot den berörda personens vilja. När det gäller en person som utsatts för våld i nära relation ska utredningen handla om behov av insatser utifrån våldsutsattheten. En utredning består av kartläggning, bedömning av behov och förslag till individuellt anpassade insatser. Den information som ligger till grund för kartläggningen inhämtas direkt från den enskilde, från eventuell tidigare dokumentation, strukturerade metoder och bedömningsinstrument. Om uppgifter inhämtas från andra myndigheter eller enskilda ska det finnas samtycke från den berörda personen.

Medborgarnämnden kan inte med hänvisning till att en utredning pågår låta bli att vidta nödvändiga åtgärder. Om den enskilde behöver någon insats under utredningstiden ska frågan utredas och avgöras genom ett särskilt beslut. Socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne (3 kap. 5 § SoL).

Handläggning av ärenden som rör enskilda ska dokumenteras (11 kap. 5 § SoL). Dokumentationen ska ange beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Dokumentera personens berättelse om händelseförloppet och eventuella skador.

En utredning enlig 11 kap. 1 § första stycket SoL ska leda fram till ett beslut: att ärendet avslutas utan åtgärd, att ansökan avslås eller att beslut om bistånd fattas. Beslutet ska innehålla information om hur man kan överklaga.

Utredningsmall

Vid utredning av en person som utsatts för våld i nära relationer ska utredningsmall för familjefrid användas. Mallen ger en struktur för att utreda behoven och dokumentera det beslut som fattas.

I alla typer av ärenden som rör en våldsutsatt person bör medborgarnämnden, med anledning av våldet, bl.a. utreda

- vilket behov den våldsutsatta har av stöd och hjälp akut,
- våldets karaktär och omfattning, våldets konsekvenser för den våldsutsatta
- hur den våldsutsatta hanterar sin situation
- risken för att den våldsutsatta kommer att utsättas för ytterligare våld,
- hur den våldsutsattas nätverk ser ut,
- vilket behov den våldsutsatta har av stöd och hjälp på kort och lång sikt.
- om något barn har bevittnat våldet.
- om den våldsutsatta behöver stöd i sitt föräldraskap

Vid misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck är det viktigt att vid kartläggning av nätverket tänka på att flera familje- och släktmedlemmar kan vara delaktiga i utövningen av förtrycket.

Bedömningsmetoder som stöd för arbetet

Forskningen pekar på att strukturerade risk- och skyddsbedömningar är att rekommendera. Socialstyrelsen har tagit fram standardiserade bedömningsmetoder till stöd för socialtjänstens arbete med våldsutsatta, FREDA, för att synliggöra våldet och göra riskbedömningar för fortsatt våld.

- FREDA-kortfrågor är ett stöd att våga fråga om våld i enskilda ärenden.
- FREDA-beskrivning är en hjälp att få en uppfattning om karaktären på det våld som förekommit eller förekommer.
- FREDA-farlighetsbedömning hjälper socialtjänsten att bedöma risken för fortsatt utsatthet och ska finnas som underlag för att bedöma behov av ökat skydd.

Ett annat riskbedömningsinstrument är SARA och för riskbedömning när det gäller hedersrelaterat våld finns Patriark.

Den riskbedömning som är gjord ska dokumenteras i utredningsmallen för familjefrid.

Medborgarnämnden bör med samtycke från den våldsutsatta ta del av polisens bedömning av risken för fortsatt våld. Medborgarnämnden bör även delge polisen sin riskbedömning om det inte finns hinder enligt offentlighet- och sekretesslagen.

Uppdrag och genomförandeplan

Medborgarnämndens insatser ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde. Om insatsen ska genomföras av någon annan än den som handlagt ärendet, t.ex. en kvinnojour, ska ett uppdrag lämnas till den utförare som ska genomföra insatsen. Uppdraget utgår från beslutet om insats och den enskildes behov och är ett avtal mellan medborgarnämnden och utföraren. Det ska dokumenteras genom en vårdplan. Utföraren ska

tillsammans med den enskilde upprätta en genomförandeplan som mer i detalj beskriver hur insatsen ska genomföras. Av planen bör bland annat framgå

- vilka mål som gäller för insatsen
- när och hur insatsen ska genomföras
- när och hur planen ska följas upp

Insatser till stöd för den våldsutsatta

Det som kommer fram i utredningen och beskrivningen av den våldsutsattas hela livssituation och nätverk samt riskbedömningen är utgångspunkten för en samlad bedömning av behoven av stöd och hjälp på kort och lång sikt. Den samlade bedömningen omfattar såväl de behov som kan finnas av ekonomiskt stöd och boende som andra typer av stöd och hjälp exempelvis psykologisk hjälp. Personen behöver information om vilka olika insatser som finns.

Skyddat boende för våldsutsatta

Om en den våldsutsatta är i akut behov av stöd och skydd bör medborgarnämnden erbjuda denne placering i ett skyddat boende, som är bemannat med kvalificerad personal och har skyddsanordningar, t.ex. lås, larm och bevakning. Vid bedömning av rätten till bistånd i form av placering i skyddat boende i den akuta situationen får den våldsutsattas ekonomi inte avgöra om behövliga biståndsinsatser ska beviljas eller ej.

Det boende som erbjuds den våldsutsatta bör vara lämpligt för eventuellt medföljande barn oavsett ålder och kön. Om det skyddade boendet tar emot barn bör det i boendet finns personal med kunskaper om barns behov.
Familjefridshandläggare och barnhandläggare ska ha ett nära samarbete kring den våldsutsatta och barn som befinner sig på ett skyddat boende.

Vid placering i skyddat boende ska medborgarnämnden upprätta ett avtal med boendet.

Råd och stöd

Våldsutsatta kan även erbjudas följande:

- Information och råd
- Stödsamtal via Medverkan – familjefrid i GGVV
- Praktiskt stöd via socialsekreterare
- Stöd i säkerhetsplanering
- Stöd i att hämta tillhörigheter i bostaden
- Hjälp vid kontakt med hälso- och sjukvården och andra myndigheter såsom polisen och skatteverket.
- Förmedling av kontakt med frivilligorganisationer och andra aktörer.
- Kontaktperson

Medborgarnämnden kan utse en kontaktperson med uppgift att hjälpa den våldsutsatta i personliga angelägenheter. Kontaktpersonens uppgift är att fungera som ett personligt stöd och hjälpa till på olika sätt. Kontaktpersonen kan hjälpa genom att förmedla kontakt med olika myndigheter samt stödja den enskilde i dessa.

- Ekonomiskt bistånd

Medborgarnämnden bör ha beredskap för att kunna handlägga ett ärende om ekonomiskt bistånd som är akut och avser en våldsutsatt. Vid ansökan om ekonomiskt bistånd bör det särskilt beaktas i bedömningen om den enskilde varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående. Att en person utsätts för våld

eller andra övergrepp behöver dock inte automatiskt betyda att den vanliga biståndsprövningen sätts ur spel. I det akuta skedet är dock skyddsbehovet det primära och tillfälligt ekonomiskt bistånd kan beviljas utan sedvanlig prövning av den våldsutsattas egna ekonomiska förutsättningar. Medborgarnämnden bör även beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en högre nivå bland annat om den våldsutsatta tillfälligt har höga kostnader exempelvis för mat, kläder skor eller telefon på grund av att denne har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående. Nämnden bör dessutom vara flexibel i vad som räknas till godtagbara boendekostnader vid ansökan om ekonomiskt bistånd.

När det gäller bistånd till hemutrustning bör även medborgarnämnden vara flexibel i bedömningen, exempelvis vid avvaktan på bodelning, om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

För den våldsutsatta kan det ibland vara svårt att få medel till sin försörjning från våldsutövaren och det kan därför vara nödvändigt, trots den andres inkomster bevilja ekonomiskt bistånd till den våldsutsatta även om parterna är gifta i avvaktan på skilsmässa. När det gäller personer som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan det vara aktuellt med ekonomiskt bistånd till livsföring i övrigt, bland annat till hälso- och sjukvård, tandvård, glasögon, flyttkostnader, umgängesresor, kostnad för ansökan om äktenskapsskillnad, rekreation och skulder samt till olika skyddsåtgärder.

Om ett barn eller skolungdom som fyllt 18 år men inte 21 år på egen hand ansöker om ekonomiskt bistånd bör medborgarnämnden vid behovsbedömningen överväga att bortse från föräldrarnas underhållsskyldighet i de fall då barnet eller ungdomen har utsatts för våld eller andra övergrepp, eller bevittnat våld av närstående.

Rättsväsendet

Om den våldsutsatta har gjort en polisanmälan har denna oftast rätt till ett målsägandebiträde som kan vara till stöd och hjälp under både förundersökning och rättegång. Åklagaren kan besluta om kontaktförbud, vilket innebär förbud för den person som utövar våld att söka upp eller ta kontakt med den våldsutsatta. Kontaktförbudet kan också avse förbud att vistas i närheten av bostaden eller arbetsplatsen exempel på andra skyddsåtgärder är personskydd, larmtelefon, riskbedömning via SARA och brottsofferstöd.
Mer information finns på www.polisen.se och www.brottsoffermyndigheten.se

Skyddade personuppgifter

En del personer som söker stöd hos medborgarnämnden på grund av att de har utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av skyddade personuppgifter. Skatteverket är den myndighet som beviljar sekretessmarkering och skyddad folkbokföring, medborgarnämnden kan bistå med intyg till Skatteverket. Ansökan om fingerade personuppgifter görs till polismyndigheten, NOA.

Det är viktigt att det finns beredskap hos kommunen att möta vuxna och barn som lever med skyddade personuppgifter samt att det finns ett säkerhetstänkande i hanteringen av bl.a. handlingar, så att inte sekretessbelagda uppgifter kommer ut. Rutiner för detta finns på medborgarförvaltningens sida på Nettan.

Våldsutövare

Att erbjuda och ge insatser till personer som utövar våld är en viktig del i arbetet för att förebygga och motverka våld. Våldsutövaren kan själv fara illa av sitt beteende och kan ha mycket att vinna på av en förändring.

Enligt SOFS 2014:4 bör socialnämnden med utgångspunkt i barnets behov kunna erbjuda insatser dels till våldsutövande föräldrar, dels till andra våldsutövande vuxna som bor tillsammans med barn. Insatserna bör syfta till att våldet upphör och att våldsutövaren får en ökad förståelse för hur våld påverkar barn. De bör genomföras med beaktande av barnets behov av trygghet och säkerhet.
Nämnden bör vidare, utöver vad som anges i första stycket, kunna erbjuda våldsutövare insatser som syftar till att de förändrar sitt beteende och upphör med att utöva våld. Insatserna bör genomföras med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld.

Grundaren av för Alternativ till våld i Norge – ATV, Per Isdal, beskriver olika förklaringsmodeller till våld. Dessa bör handläggaren ha i beaktande vid bemötandet av en våldsutövare (Per Isdal, 2001).

Osynliggörandet har ansetts vara den viktigaste förklaringen till att våldet ständigt kan fortgå. Genom att våldet negligeras, glöms och inte problematiseras kan det härska nästan som det vill. Synliggörandet är den viktigaste åtgärden i kampen mot våldet, både för den utsatta och för utövaren. För utövaren kan det vara svårt och obehagligt att förhålla sig till sitt eget våld, det skapar skamkänsla.

Normalisering utgör en annan förklaring som går ut på att göra ett fenomen så vanligt eller omärkligt att det inte finns någon orsak till att problematisera det. Detta försvårar ett förändringsarbete med personer som utövar våld. Det är på alla plan ett viktigt förebyggande arbete att avnormalisera våld som handling.

Externalisering torde vara det vanligaste sättet att skapa en mening med våldet. I detta sammanhang betyder det att förklara egna handlingar med förhållanden utanför sig själv. Genom externalisering konstruerar våldsutövaren en form av offer-upplevelse, där han eller hon får en benägenhet att se sig själv som den kränkte eller förolämpade.

Förnekande, bagatellisering och minimalisering går ut på att reducera våldet till något så litet eller oväsentligt att det inte längre utgör något problem

Handläggning av ärende gällande våldsutövare

Ansökan av våldsutövaren
Medborgarnämnden får vanligtvis kännedom om att en person utövat våld i nära relation i samband med att den våldsutsatta ansöker om bistånd, att en barnavårdsutredning inleds eller att en polisanmälan inkommer. Medborgarnämnden ska motivera våldsutövaren att söka hjälp för sitt våldsbeteende samt informera om de möjligheter till stöd och behandling som finns.

Utredning enligt 11 kap 1 § SoL

Vid ansökan om hjälp ska utredning inledas enligt 11 kap 1§ SoL.
Det är viktigt att göra en bedömning av hur våldet sett ut, hur farlig personen kan vara för närstående, om det finns barn m.m.

Våldsutövarens föräldraförmåga - barnperspektivet

Om den våldsutövande personen är förälder är det viktigt att få denne att inse att våldshandlingarna också drabbar barnen. Att utsätta barnen för att se, höra och på andra sätt uppleva våld och dess konsekvenser innebär i sig en form av psykisk barnmisshandel. Även om våldsutövaren inte utsätter barnet direkt brister denne i sin omsorgsförmåga. Den våldsutövande föräldern har ett ansvar för att skydda barnen. Om våldsutövaren har vårdnad om eller umgänge med barn, ska denne erbjudas råd och stöd utifrån barnets behov. När det finns misstanke om att ett barn bevittnat eller upplevt våld bör båda föräldrarnas uppfattning om våldets konsekvenser för barnet utredas.

Insatser för våldsutövare

Gemensamt för de verksamheter som finns för personer som utövar våld i nära relationer är att våldet utgör en säkerhetsrisk för partner och barn. Målet är att våld, kontroll och förtryck ska upphöra och istället ska våldsutövarna hitta alternativa handlingssätt.
Några av de insatser som finns är följande

- Stödsamtal via Medverkan – familjefrid i GGVV
- Enskilda stödsamtal. I samtalen synliggörs våldet, det blir tydligt var ansvaret för våldet ligger och konsekvenserna av våldet. Motiverade samtal att ta emot insatser.
- Information och råd
- Praktiskt stöd via socialsekreterare
- Hjälp vid kontakt med olika myndigheter och olika instanser
- Förmedling av kontakt med frivilligorganisationer och andra aktörer

Barn som upplevt våld eller andra övergrepp mellan närstående vuxna

Barn i familjer där det har förekommit våld mellan närstående skall betraktas som brottsoffer. Hemmet, som ska vara en trygghet för barnet, har blivit en brottsplats. Barn som upplever våld mellan närstående riskerar att utveckla psykosociala problem. Det har i olika sammanhang framkommit att barn som bevittnat våld inte uppmärksammats tillräckligt, och att det kan innebära att de inte får stöd och hjälp i den utsträckning de skulle behöva. Det måste därför finnas ett tydligt barnperspektiv i alla utredningar av vuxna som utsätts för våld alternativ vuxna som utövar våld.

Utredning

När det i en anmälan framkommer att det finns barn som kan ha upplevt våld mellan närstående, skall utredning enligt 11 kap. 1 SoL alltid inledas, för att bedöma barnets behov av stöd och hjälp.

I en utredning av barn som har upplevt våld mellan närstående, bör socialnämnden utreda bland annat:

- Barnets behov av stöd och hjälp akut, inklusive vård eller boende i ett annat hem än det egna.
- Våldets karaktär och omfattning.
- Våldets påverkan på barnet och dess relation till föräldrarna.
- Barnets egen uppfattning om våldet.

- Vardera föräldern uppfattning om våldets konsekvenser för barnet.
- Barnets behov av stöd och hjälp på både kort och lång sikt.

Att bedöma vårdnadshavarens föräldraförmåga utifrån olika aspekter är en central del i en barnavårdsutredning. SKR (Sveriges Kommuner och Regioner) har tagit fram en kunskapsöversikt med en sammanställning av olika aspekter att ta hänsyn till när det gäller att utreda våldsutövande föräldraförmåga.
Kunskapsöversikten beskriver följande punkter, observera att dessa gäller oavsett kön av den som utövar våld:

- i vilken grad våldsutövaren utsatt partnern för fysisk fara
- hur det tidigare våldet mot barnen sett ut, inklusive i vilken mån det förekommit sexuella övergrepp eller andra gränsöverskridanden,
- i vilken grad våldsutövaren förnekar, minimaliserar eller försvarar det våld den använt,
- graden av kontroll och psykisk grymhet riktad mot den våldsutsatta och barnen
- graden av likgiltighet inför att barnen skadats när någon utsätts för våld,
- i vad mån våldsutövaren använt barnen som vapen och eller undergrävt den våldsutsattas barnrelation.

Det finns även andra aspekter som tydligare sätter föräldraförmågan i fokus. Som i vilken omfattning föräldern tidigare varit frånvarande eller utsatt barnen för bristande omsorg, samt i vilken utsträckning han/hon förnekar våldets konsekvenser för barnets välbefinnande och sitt eget ansvar för detta.

Om ett barn som har bevittnat våld mellan närstående behöver stöd och hjälp med anledning av våldet, akut eller på kort eller lång sikt, skall medborgarnämnden erbjuda barnet insatser med utgångspunkt i dess olika behov av skydd/ råd och stöd /vård och behandling.

Medborgarnämnden bör även kunna erbjuda föräldrar eller andra viktiga närstående, råd och stöd med utgångspunkt i barnets behov.

Medborgarnämnden bör även, utifrån barnets behov av trygghet och säkerhet, erbjuda insatser till föräldrar eller andra som bor med barnet. Sådana insatser skall syfta till att våldet upphör samt öka våldsutövarens förståelse för hur våld mellan närstående påverkar barn.

Våldsutövaren lämnar den gemensamma bostaden

Ur ett barnperspektiv kan det vara bättre att den som utövar våld lämnar hemmet än att den våldsutsatta och barnen gör det. Barnen behöver då inte ryckas upp ur sin vanliga miljö och kan gå kvar i sin förskola/skola. Den våldsutsatta kan tillsammans med barnen bo kvar i den gemensamma bostaden endast under förutsättning att det inte innebär någon risk för ytterligare våld. En säkerhetsplanering bör genomföras i samråd med medborganämnden och/eller polisen i det fall en polisanmälan gjorts.

Barn och ungdomar som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck

Både flickor och kvinnor, pojkar och män utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Förövarna kan vara både kvinnor och män. Homo- och bisexuella personer samt transpersoner kan vara särskilt utsatta. Både pojkar och flickor kan ha starka begräsningar i privatlivet gällande pojkvän/flickvän, umgänge och fritidsaktiviteter. Pojkar kan tvingas bevaka sin syster eller kusin på skolan och på så viss både betraktas som utövare och utsatt. Vid

handläggning av hedersrelaterat våld är det väsentligt att känna till om någon eller några i den våldsutsattas nätverk utgör ett hot. Även om det inom ett nätverk finns personer som stödjer den våldsutsatta i sak, kan det ibland ändå av olika skäl vara svårt för dem att ge stöd, för att de då tar egna risker. Barn och ungdomssektionen handlägger ärenden där barn och ungdomar mellan 0-20 år utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. När det kommer till medborgarnämndens kännedom att ett barn eller ungdom under 18 år utsätts för hedersrelaterat våld inleds en barnavårdsutredning enligt 11 kap 1 § Socialtjänstlagen. När ungdomen fyllt 18 år så handläggs ärendet som ett vuxenärende, dvs. utredning kan ej inledas mot ungdomens vilja om inte det föreligger en så pass hög oro som gör att man kan tillämpa Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

En barnavårdutredning där det förekommer hedersrelaterat våld ska handläggas så som man handlägger alla andra barnavårdsutredningar. Dock är det av stor vikt att medborgarnämnden inte tillämpar riktlinjer och rutiner rutinmässigt. Det kan t ex. finnas anledning till att avvakta med att underrätta vårdnadshavare om att utredning är inledd. I särskilt allvarliga fall kan man behöva planera för hur skyddet av barnet/ungdomen ska utformas innan vårdnadshavare informeras. Det är också nödvändigt att iaktta stor försiktighet och göra en noggrann bedömning innan medborgarnämnden börjar arbete för att barn och förälder ska ha en fungerande relation.

I ärenden med hedersrelaterad problematik kan en sådan strävan ibland innebära stora risker, samtidigt som familjen inte sällan är särskilt viktig för dessa barn och ungdomar. Medborgarnämnden behöver utifrån den utsattas bästa bedöma vilka insatser som bäst kan gagna barnet/ungdomen på kort och lång sikt. Vid placering av barn och ungdomar som lever i en hederskontext är det viktigt att det finns god kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck eftersom dessa ärenden bedöms vara komplexa och medför regelbundna riskanalyser i samråd med medborgarnämnden.

Kompetens inom socialtjänsten 3 kap. 3 § andra stycket SoL

Den personal som arbetar med handläggning och uppföljning av alla slags ärenden som gäller enskilda enligt socialtjänstlagen (2001:453) bör ha kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående samt ha förmågan att förmågan omsätta kunskaperna i det praktiska arbetet.

Det är också viktigt att ha kunskap om hur man hanterar svaret på frågan om våldsutsatthet. Om en våldsutsatt person aktualiseras på en sektion ska den våldsutsatta erbjudas stöd till kontakt med socialsekreterare inom familjefrid som mer specifikt kan utreda och bedöma behovet av stöd och hjälp. Det kan även bli aktuellt med samhandläggning av ärendet.

Samverkan

Intern samverkan

Av 3 kap. 3 § SoL följer att socialnämnden har ansvar för att organisera arbetet så att det främjar personalens arbete och användandet av metoder som bygger på den bästa tillgängliga kunskapen.

Ett ärende som handlar om våld i nära relationer kan aktualiseras inom medborgarnämndens alla verksamhetsområden. Varje sektion måste utarbeta tydliga, skriftliga rutiner för hur samverkan inom nämnden ska ske för att ge stöd och hjälp till våldsutsatta vuxna och barn samt våldsutövare. Det ska vara ett levande dokument som utvärderas och vid behov revideras och som medarbetarna har kunskap om. Medborgarnämnden ska samverka internt för att samordna sina insatser så att de inte motverkar varandra, om insatser ges till flera i en familj ska samtliga insatser samordnas. Detta ska göras med beaktande av behöver av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld.
Se medborgarförvaltningens VISP-rutiner angående detta på Nettan.

Extern samverkan

Medborgarnämnden ska vidare samverka externt med andra verksamheter, myndigheter och organisationer som berörs för att skapa förutsättningar för att samordna insatserna från de olika aktörerna så att de inte motverkar varandra. Om insatsen ges till flera i en familj, ska nämnden även samverka för att skapa förutsättningar för att samordna samtliga insatser. Socialtjänsten ska tillsammans med landstinget upprätta en individuell plan när en enskild har behov av insatser både från socialtjänsten och hälso- och sjukvården enligt 2 kap. 7 § socialtjänstlagen (2001:453).

Samverkan med kvinnojour

Kvinnojourerna är viktiga samarbetspartners för socialtjänsten. När medborgarnämnden beviljar bistånd till skyddat boende har både utföraren och nämnden ansvar för att insatserna är av god kvalitet. Den enskilde utföraren har ansvar för att hålla god kvalitet samtidigt har medborgarnämnden ansvar för att följa upp kvaliteten i den verksamhet som insatsen är lämnad till. Medborgarnämnden har ansvar för att fastställa hur kontroll och uppföljning ska gå till. När en ideell förening utför socialtjänstinsatser gäller samma regelverk som för socialtjänsten, bl.a. dokumentationsskyldighet, lex Sarah och kvalitet.

Lex Sarah

Den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten ska genast rapportera enligt Lex Sarah om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande som rör en eller flera enskilda som får insatser eller kan komma i fråga för insatser inom verksamheten enligt 14 kap 3 § SoL. Se medborgarförvaltningens rutiner angående Lex Sarah på Nettan.

Ansvarig

Förvaltningschef

Uppföljning

Riktlinjen ses över en gång per år.

§ 340 Dnr: KS.2019.220

Motion - Riktlinjer och rutiner för hedersrelaterat våld och förtryck

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar
att återkalla kommunstyrelsens beslut 1 oktober 2019, § 321 ”att föreslå kommunfullmäktige besluta att avslå motionen” samt
att återremittera ärendet till medborgarnämnden.

Ärendebeskrivning

Socialdemokraterna har inkommit med en motion, daterad 28 mars 2019, gällande riktlinjer och rutiner för hedersrelaterat våld och förtryck. Socialdemokraterna yrkar att medborgarnämnden ska få i uppdrag att ta fram riktlinjer och rutiner för ett strukturerat arbete i samverkan med kommunens egna förvaltningar och andra kommuner i Sverige.

Socialtjänsten har ett stort antal samverkanspartners, med många olika fokusområden. Samverkansformen fungerar. Framförallt prioriterar parterna ärenden där det är tal om våld och förtryck av något slag. Socialtjänsten har som uppdrag att samverka med nödvändiga parter oavsett vilken problemställning som föreligger. Bedömningen är därför att det inte behöver upprättas särskilda riktlinjer eller rutiner med samverkanspartners kring just hedersrelaterad problematik. Det bedöms som tillräckligt med generella samverkansrutiner och därmed bör motionen avslås.

Medborgarnämnden beslutade 14 augusti 2019, § 76
att föreslå kommunfullmäktige besluta
att avslå motionen.

Kommunstyrelsen beslutade 1 oktober 2019, § 321 föreslå kommunfullmäktige besluta
att avslå motionen.

Beslut skickas till:
Medborgarnämnden

§ 76 Dnr: MBN.2019.46

Motion - Riktlinjer och rutiner för hedersrelaterat våld och förtryck

Beslut

Medborgarnämnden beslutar
att föreslå kommunfullmäktige besluta
att avslå motionen.

Ärendebeskrivning

Socialdemokraterna har inkommit med en motion gällande riktlinjer och rutiner för hedersrelaterat våld och förtryck. Socialdemokraterna yrkar att medborgarnämnden ska få i uppdrag att ta fram riktlinjer och rutiner för ett strukturerat arbete i samverkan med kommunens egna förvaltningar och andra kommuner i Sverige.

Socialtjänsten har ett stort antal samverkanspartners, med många olika fokusområden. Samverkansformen fungerar. Framförallt prioriterar parterna ärenden där det är tal om våld och förtryck av något slag. Socialtjänsten har som uppdrag att samverka med nödvändiga parter oavsett vilken problemställning som föreligger. Bedömningen är därför att det inte behöver upprättas särskilda riktlinjer eller rutiner med samverkanspartners kring just hedersrelaterad problematik. Det bedöms som tillräckligt med generella samverkansrutiner och därmed bör motionen avslås.

Medborgarförvaltningen har inkommit med tjänsteskrivelse daterad 27 juni 2019.

Förslag till beslut

Medborgarförvaltningen föreslår medborgarnämnden besluta
att föreslå kommunfullmäktige besluta
att avslå motionen.

Beslut expedieras till:
Kommunstyrelsen

Motion - Riktlinjer och rutiner för hedersrelaterat våld och förtryck

Ärendebeskrivning

Socialdemokraterna har inkommit med en motion gällande riktlinjer och rutiner för hedersrelaterat våld och förtryck. Socialdemokraterna yrkar att medborgarnämnden ska få i uppdrag att ta fram riktlinjer och rutiner för ett strukturerat arbete i samverkan med kommunens egna förvaltningar och andra kommuner i Sverige.

Socialtjänsten har ett stort antal samverkanspartners, med många olika fokusområden. Samverkansformen fungerar. Framförallt prioriterar parterna ärenden där det är tal om våld och förtryck av något slag. Socialtjänsten har som uppdrag att samverka med nödvändiga parter oavsett vilken problemställning som föreligger. Bedömningen är därför att det inte behöver upprättas särskilda riktlinjer eller rutiner med samverkanspartners kring just hedersrelaterad problematik. Det bedöms som tillräckligt med generella samverkansrutiner och därmed bör motionen avslås.

Beslutsförslag

Medborgarförvaltningen föreslår medborgarnämnden besluta

att föreslå kommunfullmäktige besluta
att avslå motionen.

Anna Sundberg
Sektionschef

Heidi Skov Ragnar
Förvaltningschef

Frida Adelbrant
Sektionschef

Utredning

Inom ekonomisektionen arbetar två socialsekreterare med våld i nära relation samt hedersrelaterat våld. Målgruppen är personer som är över 20 år. Socialsekreterarna har utbildning i Patriark som är ett bedömningsinstrument gällande hedersrelaterat våld. De har även gått utbildning gällande hedersrelaterat våld och kommer även att gå ytterligare en utbildning under året.

Personer under 20 år handläggs av barn- respektive ungdomsgruppen. En handläggare i ungdomsgruppen har utbildning i Patriark. När det har funnits behov har hjälp tagits av socialsekreterare vid ekonomisektionen samt personal på Medverkan i bedömning. Delar av personalen har en kortare utbildning kring hedersrelaterad problematik, men planering är att viss personal kommer att genomgå samma utbildning som socialsekreterarna vid ekonomisektionen under hösten.

När det kommer till nämndens kännedom att en person under 18 år eventuellt kan vara utsatt för våld eller förtryck inleds en utredning enligt 11 kap 1 § Socialtjänstlagen. När ungdomen fyllt 18 år krävs samtycke från den enskilde för att inleda utredning, såvida det inte föreligger en så pass hög oro som gör att man kan tillämpa Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Under året har representanter från ekonomisektionen, vuxensektionen, barnsektionen samt ungdomssektionen arbetet fram riktlinjer där det finns ett avsnitt gällande hedersrelaterat våld. Nu påbörjas arbetet med att gemensamt ta fram rutiner för våld i nära relation samt hedersrelaterat våld.

De socialsekreterare som hanterar denna typ av ärenden samverkar med kompetensteamet vid Länsstyrelsen i Östergötland. I övrigt sker samverkan internt, mellan grupper inom förvaltningen, samt externt med de verksamheter som är nödvändigt i förhållande till det specifika ärendet.

Socialtjänsten har ett stort antal samverkanspartners, med många olika fokusområden. Samverkansformen fungerar. Framförallt prioriterar parterna ärenden där det är tal om våld och förtryck av något slag. Socialtjänsten har som uppdrag att samverka med nödvändiga parter oavsett vilken problemställning som föreligger. Förvaltningens bedömning är därför att det inte

behöver upprättas särskilda riktlinjer eller rutiner med samverkanspartners kring just hedersrelaterad problematik. Det bedöms som tillräckligt med generella samverkansrutiner.

Anna Sundberg
Sektionschef

Frida Adelbrant
Sektionschef

Motion 2019-03-28

Riktlinjer och rutiner för hedersrelaterat våld och förtryck

Hederskultur är ett begrepp för kulturella mönster som begränsar personers rättigheter, och frihet, med hänvisning till familjens heder. Hedersvåld definieras ofta som våld mot en person med motivet att hen har fläckat släktens heder och rykte. Oftast är personen en kvinna.

I de flesta kulturer är familjen den viktigaste delen av en persons liv. I många olika länder är familjen rangordnad utifrån kön och ålder, där de unga är underordnade de äldre och kvinnorna är underordnade männen. Den enskilda familjens status är till största del beroende av familjens heder. I sådana samhällen bedöms ofta mannens värde och status utifrån familjetillhörighet och anseende, och mannens heder är i sin tur beroende av familjemedlemmarnas uppförande. Särskilt viktig för familjens heder är de kvinnliga familjemedlemmarnas sexualitet. Kvinnornas kyskhet utgör därmed gränsen mellan heder och skam. Kvinnorna är med andra ord bärare av männens och familjens heder.

Hedersrelaterat våld definieras ofta som våld mot en kvinna som utförs av hennes make eller en manlig släkting. Det kännetecknas av att det både planeras och utförs av släktingar till den drabbade, med motivet att kvinnan har fläckat familjens heder.

Förtrycket yttrar sig i sin mildaste form genom att personen inte själv får bestämma hur den ska klä sig eller vilka den ska umgås med. I sin mest extrema form utsätts personen för fysiskt våld, i värsta fall med dödlig utgång.

Även om pojkar och män ofta ges större frihet än kvinnorna kan också de riskera att utsättas för hedersvåld och tvångsgifte om de bryter mot rådande normer. Det är också männen som bevakar och kontrollerar sina kvinnliga familjemedlemmar, och om de inte uppfyller dessa krav kan de själva drabbas av våld och förtryck.

I Värnamo kommun pågår idag redan ett arbete för att komma åt den problematiken som hedersrelaterat förtryck för med sig men vi vet också att det finns ett stort mörkertal och att långt ifrån alla som verkligen behöver hjälps syns och hörs. Det krävs därför ett mer aktivt, strukturerat och proaktivt arbete för att komma åt hedersrelaterat våld och förtryck både inom kommunen men också utanför kommunens gränser.

Socialdemokraterna yrkar:

att Medborgarnämnden får i uppdrag att ta fram riktlinjer och rutiner för ett strukturerat arbete i samverkan med kommunens egna förvaltningar och andra kommuner i Sverige.

Socialdemokraterna i Värnamo kommun genom
Mikael Andersson, Milka Cado och Azra Muranovic

Protokollsutdrag: Ks §

Redovisning av delegationsbeslut

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar
att godkänna nedanstående redovisning av delegationsbeslut:

1. Kommunstyrelsens ordförandes delegationsbeslut nr 1/2021 gällande ombudgetering idéstudie Järnvägsområdet.

2. Kommundirektörens delegationsbeslut nr 5/2021 Riktlinje Sociala medier.

Kommunledningsförvaltningen
Kommunkansliet

Ombudgetering idéstudie Järnvägsområdet

Kommunstyrelsens ordförandes beslut, nr 1/2021

Kommunstyrelsen beslutade 5 maj 2020, § 190, att till mark- och exploateringsavdelningen anslå 400 000 kronor avseende idéstudie av järnvägsområdets västra sida. Finansiering skulle göras genom medel avsatta i 2020 års budget för strategiska åtgärder(målstimulansmedel). Projektet blev inte klart år 2020. Per den 31 december 2020 är 164 000 kronor av de erhållna medlen använda.

Kommunstyrelsens ordförande beslutar
att ombudgetera ej förbrukat anslag, 236 000 kronor, avseende idéstudie järnvägsområdet västra sida till 2021 års driftbudget samt
att finansiering görs genom medel avsatta i 2021 års budget för målstimulans.

Hans-Göran Johansson
Kommunstyrelsens ordförande

Kommunledningskontoret
Ulf Svensson
Kommundirektör

Riktlinje sociala medier

Sociala medier är ett samlingsnamn för digitala kanaler som främjar dialog och ett interaktivt flöde av kommunikation. Alla kan interagera med innehållet, med hjälp av reaktioner, kommentarer och delningar, vilket innebär att rollerna som avsändare och publik blir mer flytande. Sociala medier ställer högre krav på kommunen att vara mer transparant, snabb och kreativ för att nå ut till våra invånare och för att bygga relationer.

Syftet med riktlinjen är att förtydliga hur Värnamo kommun använder sociala medier, hur ansvarsfördelningen ser ut och vilka lagar och regler vi behöver förhålla oss till.

Reviderad riktlinje för sociala medier är härmed antagen.

Ulf Svensson
Kommundirektör

VÄRNAMO KOMMUN

Riktlinje sociala medier

Reglemente
Kommunala beslut som utöver kommunallag och andra författningar styr och reglerar kommunala verksamheter. Innefattar Nämndreglementen, Delegeringsordningar, Bolagsordningar, Ägardirektiv, Föreskrifter, Kommunala taxor och avgifter.

Policy
Anger principer och värdegrundsbaserat förhållningssätt och tjänar som vägledning inom det aktuella området.

Plan
Beskriver strategier för arbetet med utvecklingen av Värnamo som kommun, och utvecklingsarbete inom kommunens organisation.

Åtgärdsplan
Anger konkreta åtgärder, tidsramar och ansvar.

Riktlinje
Beskriver hur förvaltning bedriver den befintliga verksamheten, eller ett visst område, så att den bedrivs effektivt och med god kvalitet.

Fastställd av: Kommundirektören
Dokumentet gäller från: 20xx-xx-xx
Dokumentet gäller för: Värnamo kommun
Dokumentansvarig: Kommunikatör på kommunledningsförvaltningen

Bakgrund

Sociala medier är ett samlingsnamn för digitala kanaler som främjar dialog och ett interaktivt flöde av kommunikation. Alla kan interagera med innehållet, med hjälp av reaktioner, kommentarer och delningar, vilket innebär att rollerna som avsändare och publik blir mer flytande. Sociala medier ställer högre krav på kommunen att vara mer transparant, snabb och kreativ för att nå ut till våra invånare och för att bygga relationer.

Exempel på sociala medier är Facebook, Instagram, Linkedin, Youtube, Snapchat, Twitter och Tiktok.

Syfte

Syftet med riktlinjen är att förtydliga hur Värnamo kommun använder sociala medier, hur ansvarsfördelningen ser ut och vilka lagar och regler vi behöver förhålla oss till.

Organisation och ansvar

I Värnamo kommun finns både konton som sköts centralt och konton som sköts av enskilda verksamheter. De konton som sköts centralt ansvarar kommunikationsfunktionen på kommunledningsförvaltningen för. Konton för enskilda verksamheter ska ha två personer i verksamheten som ansvarar för det enskilda kontot, med stöd av kommunens kommunikatörer.

Kommunikationsansvarig

Kommunikationsansvarig har det övergripande ansvaret över kommunikationen i kommunen.

Ansvarig för sociala medier

Ansvaret över våra sociala medier ligger hos kommunikatör på kommunledningsförvaltningen, som arbetar på uppdrag från kommunikationsansvarig. Ansvaret innebär bland annat att planera innehåll för de centrala kontona, utveckla kommunens arbete med sociala medier och utbilda de andra som arbetar med sociala medier. Den ansvarige för sociala medier beslutar också om hur våra sociala medier ska användas och vilka verksamheter som får skapa egna konton.

Kommunikatörer

Kommunens kommunikatörer skapar och publicerar innehåll för våra centrala konton. De har också en stöttande funktion i användandet av sociala medier.

Kontaktcenter

Det är kontaktcenter som svarar på kommentarer och meddelanden på centrala konton. Det är även kontaktcenter som lägger ut servicemeddelanden på Facebook.

Verksamheten

Verksamheter som har egna konton i sociala medier ansvarar för sitt eget konto, med stöd från kommunens kommunikatörer. Verksamheten ansvarar för att kontot följer våra riktlinjer, vår grafiska profil, våra skrivregler och gällande lagar. Den som vill starta ett nytt konto för verksamheten på sociala medier ska kontakta kommunikatör.

Mål

- Vårt arbete med sociala medier ska bidra till att nå Värnamo kommuns vision och övergripande mål.
- Vår aktivitet på sociala medier ska skapa en positiv och trovärdig bild av Värnamo som kommun att besöka, samt leva och arbeta i.
- Vi ska bygga relationer med våra medborgare och få engagerade följare.

Hur Värnamo kommun använder sociala medier

Alla konton på sociala medier som har Värnamo kommun som avsändare behöver förhålla sig till ett övergripande arbetssätt. Eftersom Värnamo kommun är avsändare, även i de enskilda verksamheternas konton, ska det finnas en enhetlighet och en likvärdig service oavsett konto.

Dialog

När man väljer att publicera innehåll i kommunens sociala medier bjuder man också automatiskt in till dialog. Vid publicering av inlägg på enskilda verksamheters konton är det viktigt att se till att någon är beredd på att besvara kommentarer och frågor. Medborgarna förväntar sig att få snabbare svar i sociala medier, än via e-post. Värnamo kommun besvarar kommentarer och meddelanden under kontorstid.

Ton och språk

Utgångspunkten är att språket på sociala medier ska vara enkelt och tydligt. Fackspråk, svåra ord och förkortningar bör inte användas. Kommunikatörerna kan vara ett stöd i utformningen av texter.

Bild och film

Bild och film ökar engagemanget, och skapar en mer personlig bild av verksamheten. Därför bör bild eller film användas i inläggen på sociala medier. Det finns flera lagar att förhålla sig till vid publicering av bilder, läs mer under rubriken Lagar. Kommunikatörerna kan vara ett stöd i publicering av bild och film.

Sponsring och annonsering

Det finns möjlighet att sponsra och annonsera inlägg. Sponsring och annonsering samordnas av kommunikatörer på kommunledningsförvaltningen.

Grafisk profil

Värnamo kommuns grafiska profil ska användas även i sociala medier. Den som har särprofilerad verksamhet ska använda den egna grafiska profilen. Den grafiska profilen

skapar enhetlighet, stärker varumärket och förtydligar att det är Värnamo kommun som är avsändare.

Diarieföring, gallring och arkivering

Alla inlägg som på kommunens sociala medier, såväl inlägg från kommunen som kommentarer av medborgare, betraktas som allmänna handlingar. Inläggen ska därför hanteras på samma sätt som i verksamheten i övrigt. Om det kommer en synpunkt ska den registreras via formuläret på kommun.varnamo.se. Mer information om synpunkter finns i Riktlinje – hantering av synpunkter i Värnamo kommun.

Diarieföring

Inlägg ska diarieföras och raderas från kontot om de till exempel innehåller:

- förtal och personangrepp
- hets mot folkgrupp, sexistiska yttranden eller andra trakasserier
- olovliga våldsskildringar eller pornografi
- uppmaningar till brott
- upphovsrättsligt skyddat material
- sekretessomfattande uppgifter
- kommersiell reklam för produkter och företag

Personen som gjort inlägget ska informeras när inlägget tas bort. Inlägget ska sparas i form av en skärmdump och ärendet ska diarieföras i den nämnd som ansvarar för kontot. Det kan vara aktuellt att polisanmäla inlägg.

Gallring och arkivering

Inlägg som inte är aktuella längre får gallras bort på våra sociala medier. Kontona får dock bara gallras så länge det inte märkbart hindrar allmänhetens insyn i verksamheten. Inläggen ska arkiveras enligt rutinen i dokumenthanteringsplanen. Mer information om hur man gallrar och arkiverar finns i handboken på Nettan.

Lagar

Sociala medier regleras av flera olika lagar. I det dagliga arbetet med sociala medier är tre lagar speciellt viktiga att ha i åtanke, Dataskyddsförordningen (GDPR), Tillgänglighetsdirektivet och Upphovsrättslagen.

Dataskyddsförordningen

Dataskyddsförordningen, även kallad GDPR, ställer krav på behandling av personuppgifter och samtycken. Lagen kräver också att det finns en kontroll över de bilder på personer som publiceras, så att de kan tas bort överallt vid behov.

Lagen om tillgänglig digital offentlig service

Lagen om tillgänglig digital offentlig service ställer krav på att kommunen ska erbjuda innehåll som är inkluderande för personer med olika funktionsvariationer. I praktiken innebär det:

- textning och syntolkning av filmer

- bilder ska inte förmedla en text, eftersom text i bild inte kan läsas upp av skärmläsare
- alternativ text till bilder

Mer information om tillgänglighetsanpassning av bild och film finns i handboken på Nettan.

Upphovsrättslagen

Upphovsrättslagen skyddar den som skapat innehåll, såsom bilder och filmer, från att innehållet sprids utan deras godkännande. Det betyder att man behöver vara försiktig med att publicera innehåll som man inte har skapat själv.

I handboken på Nettan finns det exempel på webbplatser som erbjuder gratis bilder, och som är godkända att använda.

Ansvarig

Det är kommunstyrelsen som har ansvaret politiskt och kommundirektören som har det på tjänstemannanivå.

Uppföljning

Denna riktlinje ska uppdateras senast 2022-12-31.

Referenser

Mer information om rutiner och hantering av sociala medier finns i handboken på Nettan.

Dokumenthanteringsplan för kommunikation

Riktlinje grafisk profil

Policy för kommunikation och information

Riktlinje – hantering av synpunkter i Värnamo kommun

Skrivregler för webb och Nettan

VÄRNAMO KOMMUN

Ärendelista

2021-03-09

Styrelse/Nämnd: Tekniska utskottet

Dag, tid: 2021-03-09, kl. 09:30

Plats: Gillet

Övrigt: Även deltagande via Netpublicator Video Meet

Ärenden:		Dnr:	§:
Beslutsärenden			
1	Remiss för åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat	TU.2021.34	58
Redovisning av delegationsbeslut			
2	Redovisning av delegationsbeslut	TU.2021.29	59
Beredningsärenden			
3	Parkeringsautomater i centrala Värnamo	TU.2019.121	60
4	Utvärdering av att införa taxa på padelbanan i Bor	TU.2019.126	61
Informationsärenden			
5	Medborgarinitiativ - Cykelväg - cykla runt Värnamo för hälsan och miljön	TU.2021.32	62
6	Förvaltningschefen informerar		63
7	Övrig information		64
8	Övrigt		65

Gottlieb Granberg
Ordförande

Maria Grimstål
Sekreterare

Plats och tid: Sammanträdesrum Gillet, kl 09:30-12:55

Beslutande:
Gottlieb Granberg (M)
Håkan Johansson (KD)
Azra Muranovic (S)
Gabrielle Davidsson (C)
Bo Svedberg (S)

Övriga närvarande:
Jesper du Rietz, förvaltningschef
Stefan Åberg, fastighetschef
Samuel Skog, tf fastighetschef
Antti Vähäkari, VA-chef
Tom Bark, tf gata/parkchef § 64
Johan Arvidsson, fritidschef
Marcus Berggren, projektledare
Helena Nyberg, kvalitets- och utvecklingsledare
Linus Enochsson, projektör § 60, 64
Joakim Norgren, projektledare § 64
Keith Johansson, projektledare § 64
Elin Gunnarsson, praktikant § 64
Henrik Lönngren, projektledare § 64
Maria Grimstål, nämndsekreterare

Utses att justera: Azra Muranovic (S)

Justeringens plats och tid: Tekniska förvaltningen 2021-03-17 16:00

Sekreterare: Maria Grimstål

Paragrafer: 58-65

Ordförande: Gottlieb Granberg

Justerare: Azra Muranovic

ANSLAG/BEVIS

Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Nämnd/utskott: Tekniska utskottet

Sammanträdesdatum: 2021-03-09 **Paragrafer:** 58-65

Datum för anslags uppsättande: 2021-03-19 **Datum för anslags nedtagande:** 2021-04-09

Förvaringsplats för protokollet: Tekniska förvaltningen

Underskrift: Maria Grimstål

§ 58 Dnr: TU.2021.34

Remiss på åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat

Beslut

Tekniska utskottet beslutar

att anta tekniska förvaltningens remissvar som sitt eget samt

att överlämna remissvaret för åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat till kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen har tillsammans med kommunledningsförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningen fått i uppdrag att utvärdera och inkomma med remissvar på länsstyrelsens båda åtgärdsprogram Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat. De tre förvaltningarna har var och en fokuserat på de ansvarsområden som hör till respektive förvaltning och avgivit remissvar utifrån sina verksamhetsområden. Antagna åtgärder kommer, under förutsättning att länsstyrelsen antar dessa att integreras i åtgärdsplanen för Värnamo kommuns miljöarbete. Tekniska förvaltningen anser att åtgärdsprogrammen bör leda till konkreta åtgärder med möjliga kostnadsbedömningar för att möjliggöra politiska avvägningar och beslut.

Åtgärdsprogram - Minskad klimatpåverkan

Åtgärd nr 8 - Trygga och sammanhängande vägar för cykel

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning.

Åtgärd nr 10 - Renovera resurs- och energieffektivt

Tekniska förvaltningen kan inte föreslå att anta åtgärden så som den är beskriven i remissförslaget utan föreslår ett förtydligande och omformulering i åtgärdsförslaget innan åtgärdsprogrammet fastställs och åtgärden kan antas.

Tekniska förvaltningen lämnar följande synpunkter

- Renoveringsbehovet i fastighetsbeståndet är ett viktigt område att fokusera på och det finns många aspekter som utgör prioriteringsordningen av renoveringarna. Det är inte

Forts.

Tu § 58 (forts)

försvarbart att endast utgå ifrån energieffektivisering med hänsyn tagen på renoveringskostnader och prioriteringsordning.

- I genomförandetexten saknas definition och förslag för hur kartläggningen skall gå till och vilka aspekter som bör vägas in i kartläggningen. Vad innebär "effektiviseringspotential i fastighetsbeståndet"? Lämpligt är att Länsstyrelsen tar fram en rekommenderad metod för kartläggning och även håller i utbildning eller skapar samverkansform för att utbilda i metoden. Metod och utbildning bör läggas till under genomförandet.
- Definition saknas i genomförandet av vad en renovering är utifrån kartläggningen. Är det totalrenovering av fastigheten eller räcker det med byte av ett mindre antal fönster?
- Uppföljningskriterierna är inte i paritet med hur andra åtgärder i övriga åtgärdsprogram följs upp. Det är resurskrävande nog att ha koll på lokaler/fastigheter utifrån energieffektiviseringssynpunkt utan att renovera dem.

Åtgärdsprogram - Anpassning till ett förändrat klimat
Åtgärd nr 3 - Grönska i bebyggd miljö
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning. Tekniska förvaltningen har genom åren i arbete med grönstrukturplanen gjort flera av åtgärderna eller planerat att genomföra dem. Tekniska förvaltningen kommer välja ut den av punkterna som ska rapporteras och ta fram en plan för vilken åtgärd förvaltningen ska satsa på under programperioden men även göra en inventering av vilka punkter som har gjorts utöver den.

Åtgärd nr 4 - Risk för översvämning och skred vid förorenade områden
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och att samhällsbyggnadsförvaltningen ska stå som ansvarig för genomförande och tekniska förvaltningen ska delta indirekt som verksamhetsutövare, exempelvis vid åtgärder vid de nedlagda deponierna.

Åtgärd nr 5 - Dagvatten
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och välkomnar förslaget med kompetensutveckling för tjänstepersonerna i kommunen som arbetar med dagvatten.

Forts.

Tu § 58 (forts)

Åtgärd nr 6 - Vattenförsörjning
Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning. Förslag från tekniska förvaltningen är att anta punkt 1. Om kommunen väljer att genomföra punkt 3 (information till kommuninvånare) kan samhällsbyggnadsförvaltningen informera fastighetsägare med enskilda dricksvattenbrunnar. Den i texten hänvisade Regionala vattenförsörjningsplanen är för tekniska förvaltningen inte känd.

Åtgärd nr 89 - Ordna sval inomhusmiljö
Tekniska förvaltningen har följande synpunkter till korrigeringar/förtydligande på åtgärden. Om förändringarna genomförs föreslår tekniska förvaltningen att anta åtgärden.

- Både tekniska förvaltningen och Finnvedsbostäder bör läggas som ansvariga aktörer.
- Punkt 1 och 2 bör byta plats i åtgärden för bättre prioritering vid uppföljning av bedömningskriterier.
- Efter att ha tagit del av Finnvedsbostäders textförslag inkommer tekniska förvaltningen med nedanstående förslag till text gällande åtgärdsinsatser, indikatorer och bedömningskriterier.

Nytt förslag
Åtgärdsinsatser
1. Information och rådgivning till hyresgäster och verksamheter om lämpliga inomhustemperaturer genomförs.
2. En kartläggning ska göras över flerbostadshus och offentliga lokaler i kommunens fastighetsbestånd. Offentliga lokaler där äldre människor bor prioriteras vid utökning av temperaturövervakning i befintliga fastigheter.
3. Fysiska åtgärder som syftar till en svalare inomhusmiljö analyseras och prioriteras efter kartläggningen, framför allt på äldreboende och där behov föreligger.
4. Fysiska åtgärder som syftar till en svalare inomhusmiljö planeras in redan i projekteringsfasen vid nybyggnation av fastigheter.

Indikatorer:
Punkt 1: Rådgivning till hyresgäster och verksamhetsutövare är genomförd
Punkt 2: Kartläggningen är genomförd och vid nyutbyggnad av temperaturövervakning prioriteras offentliga lokaler där äldre människor bor.

Forts.

Tu § 58 (forts)

Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhustemperatur i befintligt fastighetsbestånd planeras in och utförs efter prioriteringsordning.
Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhustemperatur planeras in redan i projekteringsfasen vid nybyggnation av fastigheter.

Bedömningskriterier:
G: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är genomförd. Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har påbörjats i enlighet med fastlagd prioritering. Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats in redan vid projekteringsfasen vid all nybyggnation som skett under programperioden.
H: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är påbörjad. Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats i enlighet med fastlagt prioritering. Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats in redan vid projekteringsfasen vid hälften av all nybyggnation som skett hittills under programperioden.
P: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är påbörjad.

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta
att godkänna informationen,
att ställa sig bakom tekniska förvaltningens remissvar samt
att överlämna remissvaret för åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat till kommunstyrelsen.

Beslut skickas till:
Kommunstyrelsen

§ 59 Dnr: TU.2021.29

Redovisning av delegationsbeslut

Beslut

Tekniska utskottet beslutar
att godkänna redovisning av fattade delegationsbeslut

Ärendebeskrivning

1. **Förvaltningschef**
   - Personalärenden 3-15/2021
2. **VA-chef**
3. **Gata/park-chef**
4. **Fastighetschef**
5. **Biträdande fastighetschef**
6. **Enhetschef**
7. **Fritidschef**
8. **Ordförande**

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet
att godkänna redovisning av fattade delegationsbeslut

Beslut skickas till:

§ 60 Dnr: TU.2019.121

Parkeringsautomater i centrala Värnamo

Beslut

Tekniska utskottet beslutar
att överlämna ärendet till kommande sammanträde.

Reservationer
Bo Svedberg (S) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen har fått i uppdrag att, i samråd med samhällsbyggnadsförvaltningen, på kommunägda parkeringsplatser ersätta myntautomater med digital betallösning.

Kommunägda parkeringar på allmän platsmark är i flera fall kostnadsfri, men i centrala delarna av stadskärnan finns parkeringar som är avgiftsbelagda. På dessa avgiftsbelagda parkeringar finns myntautomater för betalning. Dessa automater har passerat sin tekniska livslängd och måste bytas ut i närtid.

Mynthanteringen kräver resurser vad gäller i arbetstid och det medför också kostnader att hantera mynt. Hantering av kontanter medför också förhöjda risker i den enskilde medarbetarens arbetsmiljö. Myntautomaterna har också vid upprepade tillfällen utsatts för vandalisering, vilket kräver kostsamma reparationer. Ett annat skäl att gå över till annat system än myntautomater är att det är allt färre personer som har mynt tillgängliga. Sammantaget är det en nödvändighet att snarast införa digital betallösning.

I dagsläget är fyra parkeringar i Värnamo stad avgiftsbelagda.
- Västra pumparegatan (Posten/ Systembolaget) intill kvarteret Gillet
- Myntgatan (Taxi) delar av kvarteret Gåsen
- Pilgatan (Stens Stures) kvarteret Rudan
- Pilgatan (Lagagyllen) kvarteret Björnen

Tekniska förvaltningen föreslår att befintliga avgiftsbelagda parkeringar förses med digital betallösning som bygger på SMS

Forts.

Tu § 60 (forts)

och applikationsbaserad betaltjänst (app). Lösningen är förhållandevis billig att införa samt att drifta och innebär ökad tillgänglighet och användarvänlighet för den stora merparten. Justering av taxa och eventuell utökning av fler avgiftsbelagda parkeringsplatser införs i takt med att ny parkeringsnorm (kommunens regelverk för hur bilparkering ska ordnas vid ny- eller ombyggnation) implementeras.

Förslag till beslut

Tekniska utskottet föreslår kommunstyrelsen besluta

att befintliga avgiftsbelagda parkeringar förses med digital betallösning som bygger på SMS och applikationsbaserad betaltjänst.

Ledamöterna ajournerar sig 11.08 till 11.11 för att överlägga om beslutsgången.

Yrkanden

Bo Svedberg (S) yrkar att beslut fattas i ärendet och att det ska finnas minst en parkeringsplats i centrum där man kan betala med betalkort.

Gottlieb Granberg (M) yrkar att ärendet överlämnas till kommande sammanträde för att få med alla handlingar i underlaget.

Ordföranden ställer förslagen mot varandra och finner att tekniska utskottet beslutar enligt Gottlieb Granbergs (M) förslag om att överlämna ärendet till kommande sammanträde.

Beslut skickas till:

§ 61 Dnr: TU.2019.126

Utvärdering av att införa taxa på padelbanan i Bor

Beslut

Tekniska utskottet beslutar
att godkänna informationen samt
att överlämna utvärderingen till kommunfullmäktige.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige beslutade 26 mars 2020 att införa bokningsavgift för vissa tider på padelbanan i Bor från och med 1 juli 2020 samt att införandet av taxa skulle utvärderas efter ett halvår.
De tider som taxa infördes på var vardagar 17–21 och helger 10–22. Taxan för vuxna bestämdes till 150 kronor per timme och för ungdomar till och med 17 års ålder till 75 kronor per timme.
Någon statistik över uppdelning vuxna och ungdomar har inte gjorts innan taxa infördes så det är totalsiffrorna som redovisas i tabellen nedan. Sedan taxa infördes har inga bokningar av personer under 18 år gjorts. Då betalning inte infördes förrän i september 2020 på grund av problem med systemet för betalning är det mest relevanta att jämföra från september månad. Jämförelse under januari och februari bedöms inte vara relevant med tanke på den stora mängd snö och det kalla vädret vi har haft under 2021 års första månader.

Månad	2019	2020
September	243	94
Oktober	163	56
November	38	32
December	13	11

Bedömningen är att bokningarna av padelbanan har minskat sedan taxan infördes. Detta kan ha flera förklaringar. Tidigare kunde personer göra flera bokningar på en gång och det hände ofta att bokningar som gjordes inte utnyttjades. Troligen är siffrorna för 2019 års bokningar betydligt högre än det antal gånger padelbanan nyttjades. Bedömningen är att det totala nyttjandet av padelbanan är oförändrat då banan inte är outnyttjad på bokade tider längre. Bedömningen är vidare att det är rimligt att kommunen tar ut taxa för användande av

Forts.

Tu § 61 (forts)

padelbanan för att inte övriga padelbaneaktörer ska missgynnas. Nivån på taxan anses vara rimlig då den är så pass låg att den inte stänger ute spelare då det är fyra spelare som delar på avgiften. Det finns fortfarande tider då det inte kostar något att spela på padelbanan. Taxan medför att delar av kostnaden för att sköta banan täcks.

Förslag till beslut
Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta
att godkänna informationen samt
att överlämna utvärderingen till kommunfullmäktige.

Beslut skickas till:
Kommunfullmäktige

§ 62 Dnr: TU.2021.32

Medborgarinitiativ - Cykelväg - cykla runt Värnamo för hälsan och miljön

Beslut

Tekniska utskottet beslutar

att ge tekniska förvaltningen i uppdrag att återkomma med beslutsförslag.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har den 16 februari 2021 beslutat att remittera medborgarinitiativet "Cykelväg – cykla runt Värnamo för hälsan och miljön" till tekniska utskottet att besvara senast den 23 april 2021.

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet

att ge tekniska förvaltningen i uppdrag att återkomma med beslutsförslag.

Beslut skickas till:

§ 63 Dnr:

Förvaltningschefen informerar

Beslut

Tekniska utskottet beslutar
att godkänna informationen.

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen håller på att rekrytera en ny chef för gata/parkavdelningen. Det finns flera goda kandidater bland de sökande.

Tekniska förvaltningens sjukfrånvaro följs upp varje vecka och frånvaron har varit något förhöjd senaste månaden. Det är svårt att säga om detta är relaterat till Covid-19. Verksamheten är inte nämnvärt påverkad av sjukfrånvaron.

Fastighetsavdelningens lokalvårdare har med anledning av pandemin fått utföra extra städuppdrag och det har gjort deras arbetssituation mer belastad under snart ett års tid. Tekniska förvaltningen kommer med anledning av detta göra en riskbedömning.

Varje gång det kommer förändrade restriktioner med anledning av pandemin blir det allt mer komplicerat att tolka restriktionerna. Senaste gången fick länsstyrelsen ta in en jurist till hjälp. Tekniska förvaltningen har fortfarande god dialog med smittskyddsläkare, länsstyrelsen samt med länets övriga kommuner. Det är viktigt att vara tydlig i kommunikationen utåt vid förändrade restriktioner.

Beslut skickas till:

§ 64 Dnr:

Övrig information

Beslut

Tekniska utskottet beslutar
att godkänna informationen.

Ärendebeskrivning

1. Fritidschefen informerar:
   - En digital studieresa för tjänstepersoner och förtroendevalda för fritidsområdet med temat "aktiv hela livet" kommer anordnas. Fler förtroendevalda än de som är ledamöter i tekniska utskottet är välkomna att ta del av digitala studieresan. Fritidschefen skickar ut information om detta till tekniska utskottet.
   - Friluftslivsplan, presentation av modell för strukturen på friluftsplanen.
   - Uppdrag att granska en förening, föreningen har inkommit med underlag, dock väl sent för att det skulle hinna distribueras till tekniska utskottet. Rekommendationen från fritidschefen är att ärendet lyfts till tekniska utskottet nästkommande sammanträde.
   - Initiativ för stärkt folkhälsa genom ökad fysisk aktivitet och kultur. Fritidschefen ger en första information.
   - Nya rekommendationer innebär att simhall och motionscenter öppnar upp för barn och unga födda 2002 och senare. Motionscentret blir bokningsbart i pass om 1,5 timmar och motionärer förses med material för att kunna rengöra redskapen efter användning. Personalen kommer också rengöra redskapen noga mellan passen.

2. Skogsförvaltare informerar om planerad damm vid Alandsrydsbacken i samband med Finnvedens slalomklubbs satsning på projektet "Sommaranpassning i Alandsrydsbacken". Planeringen är att utöka befintlig damm, alternativa lösningar utvärderas.

3. Information om trafiksituationen i Bor. Det har inkommit en skrivelse från ett stort antal ortsbor i Bor, adresserad till ordföranden i tekniska utskottet gällande trafiksituationen och hastigheterna på Vikavägen och Ångloksvägen i Bor.

Forts.

Tu § 64 (forts)

Skrivelsen borde egentligen varit adresserad till vägföreningen i Bor. Tekniska förvaltningen har haft inledande samtal med vägföreningen och kommunens trafikgrupp har också diskuterat ärendet. Vägföreningen känner väl till situationen och kommer ta upp ärendet på sitt nästa möte.

4. VA-avdelningen och projektledare informerar om utbyggnad av vatten och avlopp i Herrestad.

5. Tillförordnad gata/parkchef informerar om verksamheten. Ledningen för gata/parkavdelningen har jobbat mycket med dialog med medarbetarna samt haft fler APT i mindre konstellationer. Detta har möjliggjort för fler att komma till tals, personer som inte gärna pratar i större sammanhang. Ett av målen är att medarbetare ska kunna jobba över enhetsgränserna för att bättre utnyttja avdelningens resurser. Tekniska utskottet kommer få regelbundna lägesrapporter om situationen på gata/parkavdelningen.

Beslut skickas till:

§ 65 Dnr:

Övrigt

Beslut

Tekniska utskottet beslutar
att godkänna informationen.

Ärendebeskrivning

1. ***Jannelunds förskola i Bredaryd***
   Håkan Johansson (KD) undrar om det har skett en dialog med barn- och utbildningsförvaltningen om möjligheten att använda fastigheten bredvid Bredäng istället för att bygga en ny förskola. Tekniska förvaltningen uppger att en dialog har genomförts och att barn- och utbildningsförvaltningen tydligt uttrycker att det är viktigt för deras verksamhet att nya förskolan uppförs på den plats där den nuvarande förskolan ligger.

   Bo Svedberg (S) undrar över placeringen av evakueringsbyggnad under byggandet av ny förskola och hur tekniska förvaltningen tillser att det blir en trygg trafiksituation vid evakueringsbyggnaden. Tekniska förvaltningen uppger att en ansökan om bygglov för evakueringsbyggnaden har lämnats in med föreslagen plats som invånare i Bredaryd har informerats om. Fastighetsavdelningen har kontakt med gata/parkavdelningen samt med samhällsbyggnadsförvaltningen för att säkerställa att trafiksituationen blir trygg.

2. ***Talavidshallen***
   Bo Svedberg (S) och Azra Muranovic (S) har blivit kontaktad av en förening som anser att tekniska förvaltningen inte följer rekommendationer från besiktningar vid Talavidshallen. Enligt föreningen har rostiga rör påtalats vid tidigare besiktning och tekniska förvaltningen har lovat att åtgärda felet, men så har inte gjorts med följd att ishallen nu har fått stängas i förväg. Fritidschefen uppger att det inför varje säsong görs en besiktning av ishallen. Under säsongen görs också en skyddsrond och vid en sådan upptäcktes att rör till kylanläggningen var så rostangripna att man tvingades stänga anläggningen omedelbart och föreningar som tränar i Talavidshallen har fått flytta sin verksamhet till Axelent Arena. Rören som var rostangripna låg under lager av isolering varför rostangreppen inte kunde upptäckas utan

Forts.

Tu § 65 (forts)

mer ingående besiktning. Fritidschefen återkommer till ärendet vid kommande sammanträde.

Direkt efter sammanträdet inkom följande information, vilket är delgivet tekniska utskottets ledamöter och som tas upp vid kommande sammanträde i tekniska utskottet:
Orsaken till att föreningen hävdade att åtgärder inte vidtagits trots påpekande grundar sig i att
den besiktning som föreningen tagit del av var feldaterad. Besiktningsman bekräftar att besiktningen gjordes i början av februari 2021, istället för, som det står i rapporten, början av februari 2020. Nedstängning av anläggningen gjordes för att säkra arbetsmiljön och skydda såväl anställda som besökare.

3. ***Simhallen***
Bo Svedberg (S) undrar hur det har gått med reparation av bassängen i simhallen, som diskuterades i höstas. Fritidschefen informerar om att det finns behov av förstärkning av betongen inom tre till fem år. Det är ett omfattande arbete som bör göras under sommarmånaderna för att få så liten påverkan på skolornas simundervisning som möjligt. Under tiden som simhallen håller stängt finns planer på att låta simkort fungera på Värnamobadet respektive Forshedabadet istället och att låta simhallens badmästare förstärka på de båda utomhusbaden. Målet är att genomföra reparationen under sommaren 2022.

Bo Svedberg (S) efterfrågar att få presenterat för tekniska utskottet kostnader för renovering, investering och drift för simhallen senaste tio åren. Fritidschefen återkommer med uppgifterna till tekniska utskottets sammanträde 6 april.

Beslut skickas till:

Plats och tid:	HR-sammanträdesrum, kl 08:30
Beslutande:	Hans-Göran Johansson, Ordförande Gottlieb Granberg, (M) Azra Muranovic, (S)
Övriga närvarande:	Åsa Johansson, HR-chef Lena Wallberg, förhandlingschef Ulf Svensson, kommundirektör Monika Cvitanovic, HR-Controller Martina Palm, Miljöstrateg
Utses att justera:	Azra Muranovic, (S)
Justeringens plats och tid:	Kommunkansliet

Sekreterare: **Paragrafer: 29-37**

Hanna Andersson

Ordförande:

Hans-Göran Johansson

Justerare:

Azra Muranovic, (S)

ANSLAG/BEVIS

Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Nämnd/utskott:	Personalutskottet		
Sammanträdesdatum:	2021-03-10	**Paragrafer:**	**29-37**
Datum för anslags uppsättande:	2021-03-17	**Datum för anslags nedtagande:**	2021-04-07
Förvaringsplats för protokollet:	Kommunkansliet, Värnamo		

Underskrift:

Hanna Andersson

§ 29

Projekt Attract

Beslut

Personalutskottet beslutar
att godkänna informationen

Ärendebeskrivning

Martina Palm och Lena Wallberg redovisar för projekt Attract - Innovativ arbetspendling för attraktiva arbetsgivare i Jönköpings län.

§ 30

Information Covid -19, vaccination

Beslut

Personalutskottet beslutar
att godkänna informationen

Ärendebeskrivning

- Redovisning om den utökade smittspårningen, och vilka konsekvenser detta kan få för olika verksamheter.
- Nytt är också att gravida klassas som riskgrupp från graviditetsvecka 22
- Information om vaccination på arbetstid – nya riktlinjer

§ 31

Information om digitalisering av friskvårdssubventionen

Beslut

Personalutskottet beslutar
att godkänna informationen

Ärendebeskrivning

Genomgång av en eventuell digitalisering av kommunens friskvårdssubventioner. Kostnadsberäkningen redovisas för personalutskottet. HR-avdelningen tar fram ett underlag som tas med till budgetberedningen.

§ 32

Förslag på arbetsmiljömål

Beslut
Personalutskottet beslutar
att godkänna informationen

Ärendebeskrivning
Åsa Johansson redovisar förslagen på arbetsmiljömål

§ 33

HR-nyckeltal - fördjupad information

Beslut
Personalutskottet beslutar
att godkänna informationen

Ärendebeskrivning
Monika Cvitanovic lämnar en fördjupad redovisning för HR-nyckeltal.

§ 34

Information upplägg medarbetardagarna

Beslut

Personalutskottet beslutar
att godkänna informationen

Ärendebeskrivning

På grund av pandemin är det inte aktuellt med en medarbetardag likt tidigare år, då alla anställda samlades under en dag.
Man kommer istället ha en medarbetarmånad. Med flera olika aktiviteter och föreläsningar under en månads tid.

§ 35

Information från Kommundirektören

Beslut

Personalutskottet beslutar
att godkänna informationen

Ärendebeskrivning

- redovisning av vilka förvaltningschefers tillförordnande som löper ut under perioden 2021–2026.
- Redovisning av tidplanen inför beslut och förlängning av förvaltningschef för samhällsbyggnadsförvaltningen och tekniska förvaltningen.

§ 36

Information från HR-chefen

Beslut

Personalutskottet beslutar
att godkänna informationen

Ärendebeskrivning

- Frågan om att ta emot feriearbetare är ute även bland de kommunala bolagen.
- Begäran om förhandling från fackförbundet Vision har inkommit gällande att kommunanställda ska kunna ge blod på arbetstid. Lena Wallberg deltar i förhandlingen

§ 37

Personalbil

Beslut

Personalutskottet beslutar
att godkänna informationen, samt
att bruttolöneavdraget gäller även fortsättningsvis.

Ärendebeskrivning

Ny leverantör av personalbilar - CarPay Fleet. Monika Cvitanovic redovisar för nyheterna i avtalet.

§ 42 Dnr: TU.2019.97

Hantering av ansökningar om medfinansiering till föreningars projekt

Beslut

Tekniska utskottet beslutar
att godkänna informationen samt
att lämna riktlinjerna till kommunstyrelsen för beslut om godkännande.

Ärendebeskrivning

Tekniska utskottet beslutade 9 februari 2021 att överlämna ärendet till kommande sammanträde. Ärendet tas upp för ny behandling av den anledningen.

Tekniska utskottet beslutade 20 augusti 2019, Tu § 148 att ge tekniska förvaltningen i uppdrag att ta fram underlag för hur man kan hantera föreningars större projekt där medfinansiering från Värnamo kommun önskas eller är obligatorisk. Kulturförvaltningen har involverats i arbetet med framtagande av riktlinjer då dessa behöver vara gemensamma för att föreningar i Värnamo kommun ska behandlas lika.

Ett av stöden till föreningslivet är att hjälpa föreningar att arbeta fram underlag för ansökan om stöd till projekt samt att ge förslag till finansiering för projekten. Många gånger riktar sig föreningarnas ansökningar till Allmänna Arvsfonden eller Boverket. I de allra flesta fallen ges inte bidrag till hela kostnaden för projektet, till exempel beviljar Allmänna Arvsfonden maximalt 70 % av bidrag till nya anläggningar. När det gäller Boverket krävs det i vissa fall en medfinansiering från just kommunen, för att Boverket ska ta upp ansökan för behandling.

Ett fåtal gånger har föreningen lyckats få bidrag från annat håll, till exempel Norhedsstiftelsen, som tillsammans med föreningens egen finansiering täcker upp resterande kostnader för projektet, men det vanligaste är att föreningen ansöker om medfinansiering från Värnamo kommun. Tidigare har kommunstyrelsen beslutat om medfinansiering från Värnamo kommun i aktuella ansökningar. Många gånger är ansökta belopp så höga att de orimligen kan rymmas inom förvaltningens egen budget.

Forts.

Tu § 41 (forts)

Arbetet med att ta fram riktlinjer för föreningars ansökningar om medfinansiering till projekt har gjorts gemensamt med kulturförvaltningen för att få likadan hantering oavsett typ av förening. Bedömningen är att medfinansiering på belopp högre än 100 000 kronor ska hanteras av kommunstyrelsen då det är satsningar som oftast är på så höga belopp att det inte ryms i förvaltningarnas ordinarie budget för föreningsbidrag. Det är också satsningar som många gånger ökar Värnamos attraktionskraft och Värnamo kommun som destinationsort, varför det bedöms vara naturligt att beslutet fattas av kommunstyrelsen.

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att godkänna informationen samt

att lämna riktlinjerna till kommunstyrelsen för beslut om godkännande.

Beslut skickas till:
Kommunstyrelsen

Hantering av ansökningar om medfinansiering till föreningars projekt

Ärendebeskrivning

Tekniska utskottet beslutade 9 februari 2021 att överlämna ärendet till kommande sammanträde. Ärendet tas upp för ny behandling av den anledningen.

Tekniska utskottet beslutade 20 augusti 2019, Tu § 148 att ge tekniska förvaltningen i uppdrag att ta fram underlag för hur man kan hantera föreningars större projekt där medfinansiering från Värnamo kommun önskas eller är obligatorisk. Kulturförvaltningen har involverats i arbetet med framtagande av riktlinjer då dessa behöver vara gemensamma för att föreningar i Värnamo kommun ska behandlas lika.

Ett av stöden till föreningslivet är att hjälpa föreningar att arbeta fram underlag för ansökan om stöd till projekt samt att ge förslag till finansiering för projekten. Många gånger riktar sig föreningarnas ansökningar till Allmänna Arvsfonden eller Boverket. I de allra flesta fallen ges inte bidrag till hela kostnaden för projektet, till exempel beviljar Allmänna Arvsfonden maximalt 70 % av bidrag till nya anläggningar. När det gäller Boverket krävs det i vissa fall en medfinansiering från just kommunen, för att Boverket ska ta upp ansökan för behandling.

Ett fåtal gånger har föreningen lyckats få bidrag från annat håll, till exempel Norhedsstiftelsen, som tillsammans med föreningens egen finansiering täcker upp resterande kostnader för projektet, men det vanligaste är att föreningen ansöker om medfinansiering från Värnamo kommun. Tidigare har kommunstyrelsen beslutat om medfinansiering från Värnamo kommun i aktuella ansökningar. Många gånger är ansökta belopp så höga att de orimligen kan rymmas inom förvaltningens egen budget.

Arbetet med att ta fram riktlinjer för föreningars ansökningar om medfinansiering till projekt har gjorts gemensamt med kulturförvaltningen för att få likadan hantering oavsett typ av

förening. Bedömningen är att medfinansiering på belopp högre än 100 000 kronor ska hanteras av kommunstyrelsen då det är satsningar som oftast är på så höga belopp att det inte ryms i förvaltningarnas ordinarie budget för föreningsbidrag. Det är också satsningar som många gånger ökar Värnamos attraktionskraft och Värnamo kommun som destinationsort, varför det bedöms vara naturligt att beslutet fattas av kommunstyrelsen.

Beslutsförslag

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att godkänna informationen samt

att lämna riktlinjerna till kommunstyrelsen för beslut om godkännande.

Maria Grimstål
Handläggare

Johan Arvidsson
Fritidschef

VÄRNAMO KOMMUN

Reglemente
344
Policy
Plan
Åtgärdsplan
Riktlinje

Riktlinje för medfinansiering till föreningars projekt

Reglemente
Kommunala beslut som utöver kommunallag och andra författningar styr och reglerar kommunala verksamheter. Innefattar Nämndreglementen, Delegeringsordningar, Bolagsordningar, Ägardirektiv, Föreskrifter, Kommunala taxor och avgifter.

Policy
Anger principer och värdegrundsbaserat förhållningssätt och tjänar som vägledning inom det aktuella området.

Plan
Beskriver strategier för arbetet med utvecklingen av Värnamo som kommun, och utvecklingsarbete inom kommunens organisation.

Åtgärdsplan
Anger konkreta åtgärder, tidsramar och ansvar.

Riktlinje
Beskriver hur förvaltning bedriver den befintliga verksamheten, eller ett visst område, så att den bedrivs effektivt och med god kvalitet.

Fastställd av: Tekniska utskottet, kulturnämnden
Dokumentet gäller från: 20xx-xx-xx
Dokumentet gäller för: Tekniska förvaltningen
Dokumentansvarig: Förvaltningschef

Bakgrund

Fritidsavdelningen och kulturförvaltningen erbjuder stöd till föreningar när de vill utveckla sin verksamhet eller göra nyinvesteringar av mer omfattande slag, vilket regleras i ”Riktlinjer för extra bidrag till hembygdsföreningar och föreningar inom kulturområdet”, ”Riktlinjer för föreningsbidrag till föreningar som bedriver regelbunden verksamhet för barn och unga” samt ”Riktlinjer för föreningsbidrag till funktionsrätts-, pensionärs- och samhällsnyttiga föreningar”. Ofta handlar det om att föreningarna ansöker om bidrag ur fonder eller stiftelser och för det mesta följer även en ansökan till Värnamo kommun om medfinansiering. Frågan om hur detta ska hanteras behöver vara tydlig.

14 augusti 2019 beslutade tekniska utskottet att ge tekniska förvaltningen i uppdrag att ta fram underlag för hur man kan hantera föreningars större projekt där medfinansiering från Värnamo kommun på minst 100 000 kronor önskas eller är obligatorisk.

Syfte

Syftet med riktlinjen är att få en bedömningsgrund att utgå från vid handläggning av ärenden som gäller ansökan om medfinansiering till föreningars större projekt. En bedömningsgrund bidrar till att föreningar behandlas likvärdigt och att kommunens övergripande målsättningar uppfylls. Det är viktigt att ha tydlig prioriteringsordning för att föreningar i förväg ska kunna avgöra hur stora möjligheter det finns att kommunen går in med en medfinansiering. Det är också viktigt att klargöra ur vilken budget bidrag till medfinansiering ska lämnas.

Organisation och ansvar

Fritidsavdelningen eller kulturförvaltningen får ansökan i de flesta fall. Ibland kan ansökan komma direkt till kommunstyrelsen. Ansökan lämnas då över till fritidsavdelningen eller kulturförvaltningen. Fritidsavdelningen eller kulturförvaltningen bereder ärende till tekniska utskottet respektive kulturnämnden med förslag till beslut.

Ett projekt definieras som stort om det ansökta beloppet från kommunen överstiger 100 000 kronor. Om det ansökta beloppet understiger 100 000 kronor är förvaltningens budget aktuell i det fall ansökan beviljas. Om beloppet överstiger 100 000 kronor eller om särskilda skäl föreligger, skickas ärendet vidare till kommunstyrelsen, i det fall tekniska utskottet respektive kulturnämnden anser att projektet är intressant för kommunen att medfinansiera. Kommunstyrelsen har att avslå eller bevilja ansökan, alternativt låta projektet ingå i budgetberedning.

Kriterier och finansieringsgrad

Minst två av kommunens ledord, hållbarhet, attraktivitet, trygghet, tillväxt, ska tydligt uppfyllas genom projektet.

Projektets fokus är föreningens långsiktiga verksamhet och föreningens utveckling.

Huvudregeln är att projektet ska ha fler finansiärer än endast föreningen och Värnamo kommun.

Önskad finansiering från Värnamo kommun ska överstiga 100 000 kronor om inte särskilda skäl föreligger. För mindre bidrag hänvisas till ”Riktlinjer för extra bidrag till hembygdsföreningar och föreningar inom kulturområdet”, ”Riktlinjer för föreningsbidrag till föreningar som bedriver regelbunden verksamhet för barn och unga” samt ”Riktlinjer för föreningsbidrag till funktionsrätts-, pensionärs- och samhällsnyttiga föreningar”.

Värnamo kommun beviljar maximalt 50 % av projektets kostnad.

Föreningen ska gå in med minst 10 % av projektets kostnad i form av kapital, föreningens arbetsinsats räknas inte som egenfinansiering i det här avseendet.

Ansvarig

Tjänsteperson som handlägger föreningsbidrag på fritidsavdelningen och kulturförvaltningen.

Uppföljning

Årlig uppföljning gemensamt för fritidsavdelningen och kulturförvaltningen.

Referenser

- Riktlinjer för extra bidrag till hembygdsföreningar och föreningar inom kulturområdet
- Riktlinjer för föreningsbidrag till föreningar som bedriver regelbunden verksamhet för barn och unga
- Riktlinjer för föreningsbidrag till funktionsrätts-, pensionärs- och samhällsnyttiga föreningar

§ 61 Dnr: TU.2019.126

Utvärdering av att införa taxa på padelbanan i Bor

Beslut

Tekniska utskottet beslutar
att godkänna informationen samt
att överlämna utvärderingen till kommunfullmäktige.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige beslutade 26 mars 2020 att införa bokningsavgift för vissa tider på padelbanan i Bor från och med 1 juli 2020 samt att införandet av taxa skulle utvärderas efter ett halvår.
De tider som taxa infördes på var vardagar 17–21 och helger 10–22. Taxan för vuxna bestämdes till 150 kronor per timme och för ungdomar till och med 17 års ålder till 75 kronor per timme.
Någon statistik över uppdelning vuxna och ungdomar har inte gjorts innan taxa infördes så det är totalsiffrorna som redovisas i tabellen nedan. Sedan taxa infördes har inga bokningar av personer under 18 år gjorts. Då betalning inte infördes förrän i september 2020 på grund av problem med systemet för betalning är det mest relevanta att jämföra från september månad. Jämförelse under januari och februari bedöms inte vara relevant med tanke på den stora mängd snö och det kalla vädret vi har haft under 2021 års första månader.

Månad	**2019**	**2020**
September	243	94
Oktober	163	56
November	38	32
December	13	11

Bedömningen är att bokningarna av padelbanan har minskat sedan taxan infördes. Detta kan ha flera förklaringar. Tidigare kunde personer göra flera bokningar på en gång och det hände ofta att bokningar som gjordes inte utnyttjades. Troligen är siffrorna för 2019 års bokningar betydligt högre än det antal gånger padelbanan nyttjades. Bedömningen är att det totala nyttjandet av padelbanan är oförändrat då banan inte är outnyttjad på bokade tider längre. Bedömningen är vidare att det är rimligt att kommunen tar ut taxa för användande av

Forts.

Tu § 61 (forts)

padelbanan för att inte övriga padelbaneaktörer ska missgynnas. Nivån på taxan anses vara rimlig då den är så pass låg att den inte stänger ute spelare då det är fyra spelare som delar på avgiften. Det finns fortfarande tider då det inte kostar något att spela på padelbanan. Taxan medför att delar av kostnaden för att sköta banan täcks.

Förslag till beslut

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta
att godkänna informationen samt
att överlämna utvärderingen till kommunfullmäktige.

Beslut skickas till:
Kommunfullmäktige

Införande av taxa på padelbanan i Bor

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige beslutade 26 mars 2020 att införa bokningsavgift för vissa tider på padelbanan i Bor från och med 1 juli 2020 samt att införandet av taxa skulle utvärderas efter ett halvår.

De tider som taxa infördes på var vardagar 17–21 och helger 10–22. Taxan för vuxna bestämdes till 150 kronor per timme och för ungdomar till och med 17 års ålder till 75 kronor per timme.

Någon statistik över uppdelning vuxna och ungdomar har inte gjorts innan taxa infördes så det är totalsiffrorna som redovisas i tabellen nedan. Sedan taxa infördes har inga bokningar av personer under 18 år gjorts. Då betalning inte infördes förrän i september 2020 på grund av problem med systemet för betalning är det mest relevanta att jämföra från september månad. Jämförelse under januari och februari bedöms inte vara relevant med tanke på den stora mängd snö och det kalla vädret vi har haft under 2021 års första månader.

Månad	2019	2020
September	243	94
Oktober	163	56
November	38	32
December	13	11

Bedömningen är att bokningarna av padelbanan har minskat sedan taxan infördes. Detta kan ha flera förklaringar. Tidigare kunde personer göra flera bokningar på en gång och det hände ofta att bokningar som gjordes inte utnyttjades. Troligen är siffrorna för 2019 års bokningar betydligt högre än det antal gånger padelbanan nyttjades. Bedömningen är att det totala nyttjandet av padelbanan är oförändrat då banan inte är outnyttjad på bokade tider längre. Bedömningen är vidare att det är rimligt att kommunen tar ut taxa för användande av padelbanan för att inte övriga padelbaneaktörer ska missgynnas.

Nivån på taxan anses vara rimlig då den är så pass låg att den inte stänger ute spelare då det är fyra spelare som delar på avgiften. Det finns fortfarande tider då det inte kostar något att spela på padelbanan. Taxan medför att delar av kostnaden för att sköta banan täcks.

Beslutsförslag

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att godkänna informationen samt

att överlämna utvärderingen till kommunfullmäktige.

Maria Grimstål
Handläggare

Johan Arvidsson
Fritidschef

§ 45 Dnr: KS.2020.156

Införande av taxa på padelbanan i Bor

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag

att införa bokningsavgift på 150 kr per timme, vid tiderna vardagar 17.00-21.00 samt helgerna 10.00-22.00 med början 2020-07-01 med utvärdering efter ett halvår 2021-01-01, samt

att ungdomstaxa på 75 kr per timme införs för alla ungdomar upp till och med 17 års ålder, enligt samma princip som gäller i simhallen vid tiderna vardagar 17.00-21.00 samt helgerna 10.00-22.00 med början 2020-07-01 med utvärdering efter ett halvår 2021-01-01.

Reservationer
Jan Cherek (SD), Jerker Friberg (SD), Sylvia Friberg (SD), Mikael Skogström (SD), Johnny Hornbrink (SD), Boo Karlsson (SD), Bengt Lundström (SD) och Katja Ganekind (SD) reserverar sig mot beslutet till förmån för Bengt Lundströms (SD) yrkande.

Ärendebeskrivning

Värnamo kommun har i samband med anläggandet av ny utemiljö vid Bors Högstadieskola uppfört en padelbana där kommunens invånare kan utöva spontanidrott. Padelbanan har hittills inte kostat något att använda. Frågan om att ta ut en avgift har aktualiserats pga att kommunen har kostnader för att underhålla och sköta om banan.

De tider som skulle vara aktuella att belägga med avgift är högsäsongen, vardagar från kl. 17-21 samt helgerna från kl. 10-22. Det skulle innebära 44 timmar i veckan under 22 veckor, sammanlagt 968 timmar. Övriga tider, vardagar kl. 6-17 och helger kl. 6-10 är fortsatt avgiftsfria. Det är totalt 53 timmar i veckan under 22 veckor, sammanlagt 1 166 timmar. All tid utanför högsäsong är också avgiftsfri.

Ett förslag till kostnad är 150 kr per timme, vilket vid en maximal uthyrning skulle ge en intäkt på 145 200 kr, vid en uthyrning om 80 % blir motsvarande siffra 116 160 kr.

Tekniska utskottet beslutade 25 februari 2020, § 56 föreslå kommunfullmäktige besluta

Forts.

Kf § 45 (forts)

att införa bokningsavgift på 150 kr per timme, vid tiderna vardagar 17.00-21.00 samt helgerna 10.00-22.00 med början 2020-07-01 med utvärdering efter ett halvår 2021-01-01, samt

att ungdomstaxa på 75 kr per timme införs för alla ungdomar upp till och med 17 års ålder, enligt samma princip som gäller i simhallen vid tiderna vardagar 17.00-21.00 samt helgerna 10.00-22.00 början 2020-07-01 med utvärdering efter ett halvår 2021-01-01.

Kommunstyrelsen har behandlat ärendet 17 mars 2020, § 105.

Yrkanden

Bengt Lundström (SD) med instämmande av Jan Cherek (SD) yrkar avslag på kommunstyrelsens förslag.

Gottlieb Granberg (M) med instämmande av Agnes Johansson (M), Azra Muranovic (S), Jörgen Skärin (MP) och Ibrahim Candemir (KD) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Ordföranden ställer förslagen mot varandra och finner att kommunfullmäktige beslutar enligt Gottlieb Granbergs (M) yrkande om bifall till kommunstyrelsens förslag.

Beslut skickas till:
Tekniska utskottet
Ekonomiavdelningen

Hur kan Agenda 2030 och HUV vara en del av målstyrningsmodellen?

Ärendebeskrivning

Samhället förändras i allt snabbare takt och utmaningarna för kommunal verksamhet ser inte ut att bli mindre. Det är därför viktigt att styrning, ledning och processer fortlöpande utvecklas. På så sätt kan Värnamo kraftsamla och styra om resurser för att möta oförutsedda händelseutvecklingar. Det innebär att målstyrningsmodellen måste vara flexibel, enkel och tydlig liksom de processer den för med sig. En ny samhällsutveckling att förhålla sig till är de 17 globala målen i Agenda 2030, en annan är barns förutsättningar för hälsa som kraftigt minskat på grund av försämrade levnadsvanor.

Den 31 mars 2020 beslutade kommunstyrelsen (§ 138 Dnr: KS.2020.176 att ge gruppen Mål och Resultat i uppdrag att tillsammans med andra lämpliga funktioner i kommunen ta fram förslag på hur Agenda 2030 skulle kunna vara en del av målstyrningsmodellen.

Projektet HUV (Hälsosam uppväxt i Värnamo) avslutades 2020-12-31. Utvecklingsavdelningen har getts i uppdrag av KS att utreda hur ambitionen med HUV kan fortsätta inom ramen för den ordinarie linjeorganisationen och hur målsättningarna kan hanteras inom Värnamo kommuns målstyrningsmodell. Vidare angavs att förslaget skulle tydliggöra roll- och ansvarsfördelningen.

Utvecklingsavdelningen har i mars presenterat ett förslag för kommunens ledningsgrupp och KS-presidie på hur Agenda 2030 och HUV kan integreras i målstyrningsmodellen. Bedömningen från dessa är att konsekvenserna för organisationen behöver utredas mer samt att en införandeplan behöver tas fram.

Beslutsförslag

Kommunledningsförvaltningen föreslår kommunstyrelsen besluta

Att kommunledningsförvaltningen ges i uppdrag att senast i augusti presentera hur Agenda 2030 och HUV ska hanteras i målstyrningsmodellen, inklusive roll- och ansvarsfördelning för HUV och Agenda 2030.

Vidar Albinsson
Utvecklingsstrateg

Ulf Svensson
Kommunchef

Köpekontrakt Nöbbele 7:2 inom kv. Porfyren

Ärendebeskrivning

Ett köpekontrakt har tecknats med Nivika Sandstenen AB vilket innebär en försäljning av ca:37 276 kvm. avseende del av Nöbbele 7:2 inom kv. Porfyren på Bredasten i Värnamo genomförs på nedanstående villkor.

Köpekontraktet innebär att en handpenning på 10% av köpeskillingen erläggs vid kontraktets tecknande och att resterande köpeskilling samt anläggningsavgift erläggs då grundläggningsarbeten påbörjats. Grunden till huvudbyggnaden ska vara påbörjad inom 24 månader från avtalets undertecknande och godkännande.

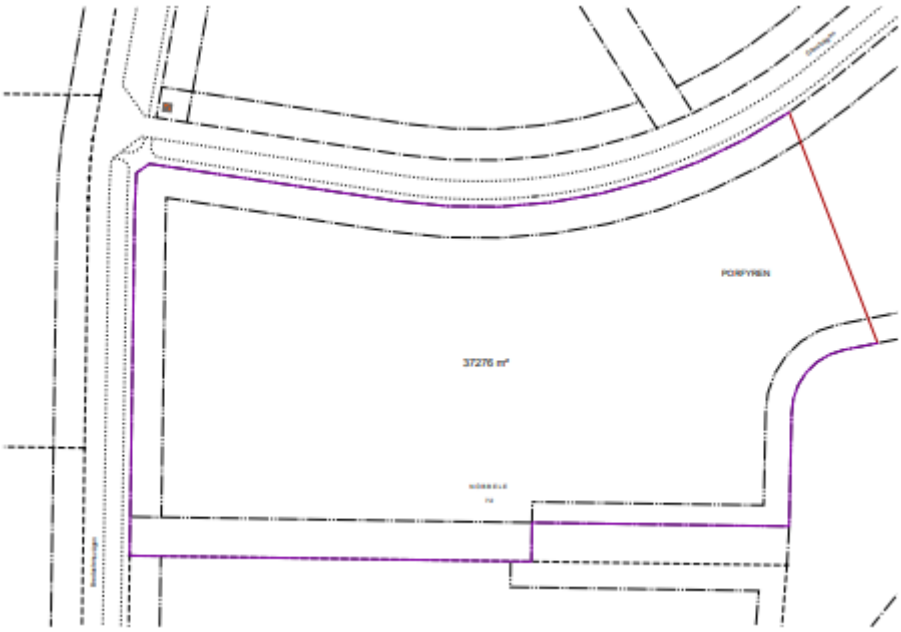

Beslutsförslag

Kommunledningsförvaltningen föreslår kommunstyrelsen besluta

att godkänna upprättat köpekontrakt med Nivika Sandstenen AB avseende försäljning gällande del av fastigheten Värnamo Nöbbele 7:2 inom kv.Porfyren inom Bredastens verksamhetsområde

Köpeskillingen är 5 218 640 kronor.

Lars Magnusson
Exploateringschef

Ulf Svensson
Kommundirektör

KÖPEKONTRAKT

PARTER

Värnamo kommun, genom Kommunstyrelsen,
331 83 Värnamo
Organisationsnummer: 212000-0555
nedan kallad kommunen

Nivika Sandstenen AB
Ringvägen 38, 331 32 Värnamo
Organisationsnummer: 556953-3838
nedan kallad bolaget.

1. MARK SOM ÖVERLÅTES

Kommunen överlåter härmed till bolaget en tomt på ca: 37 276 m^2 att avstyckas från fastigheten Värnamo Nöbbele 7:2, inom kv. Porfyren.

Det markområde som överlåts är markerat på bilaga 1, och kallas nedan fastigheten.

2. TILLTRÄDE

Bolaget tillträder fastigheten i samband med att hela köpeskillingen erlagts och upprättat köpebrev undertecknats av båda parter samt i övrigt vad som sägs under punkt 4, nedan benämnd tillträdesdagen.

3. KÖPESKILLING

Femmiljonertvåhundraartontusensexhundrafyrtio/5 218 640 kronor
avseende ersättning för överlåten mark.

4. KÖPESKILLINGENS ERLÄGGANDE

a) Femhundratjugoentusenåttahundrasextiofyratusen/521 864 kronor
= 10 % av köpeskillingen, erläggs som handpenning i samband med detta köpekontrakts undertecknande.

b) Resterande belopp
Fyramiljonersexhundranittiosextusensjuhundrasjuttiosex/4 696 776 kronor

erläggs tillsammans med kostnad för nedan angiven anläggnings-ersättning då grundläggningsarbeten för huvudbyggnad påbörjats. Om ersättningen inte kommit kommunen tillhanda senast 30 dagar efter, på fakturan angiven betalningsdag, debiteras dröjsmålsränta enligt 6§ räntelagen.

5. KÖPEBREV

Köpebrev utfärdas då ersättningen till fullo erlagts samt nedan angivna förutsättningar uppfyllts.

6. PANTRÄTT, NYTTJANDERÄTT SERVITUT

Området överlåtes fritt från penninginteckningar och nyttjanderätter.

7. FASTIGHETS-BILDNING, LAGFART	Kostnad för lagfart och fastighetsbildningsförrättning betalas av bolaget.
8. ANLÄGGNINGS-ARBETEN	För utförda anläggningsarbeten skall bolaget till kommunen på tillträdesdagen betala Tremiljonertrehundrafemtiofyratusenåttahundrafyrtio /3 354 840 kronor **(**exkl. moms) Kommunen äger rätt att för anläggande av gata, park eller allmän plats på området utföra slänt i lutning 1:3 eller enligt särskild överenskommelse.
9. VA-AVGIFT	För anslutning till kommunens vatten- och avloppsnät skall bolaget betala i enligt med den taxa som gäller på tillträdesdagen. Dagvatten får avledas till kommunens dagvattendike som gränsar till fastigheten. Typritning hur detta ska utföras tillhandahålls av kommunens tekniska kontor. Anslutning ska ske på sådant sätt att dagvatten från fastigheten inte orsakar erosionsskador i kommunens dike. Bolaget har uppmärksammats på att om mer än 50 % av tomtytan utformas som hårdgjord yta skall bolaget själv svara för att dagvattenavrinningen fördröjs inom fastigheten. Ytterligare information om detta framgår av bestämmelserna i detaljplanen.
10. INFART	Infart från kommunens gata till fastigheten anläggs och bekostas av bolaget i samråd med kommunen.
11. DETALJPLAN	För fastigheten gäller detaljplan nr F 339 laga kraft datum 2008-04-08. Samt detaljplan F 336 laga kraft datum 2007-11-30. Det åligger bolaget att informera sig om gällande planbestämmelser i enlighet med detaljplanen, bilaga 3 samt bilaga 4. Bolaget är härmed informerad om att fastigheten är belastad med ett U-område i sin södra del som utgör rätt att här anlägga allmän ledning. När detta kontrakt skrivs finns ingen ledning nedgrävd.
12. FÖRDELNING AV UTGIFTER OCH INKOMSTER	Räntor, skatter och andra utgifter för fastigheten skall betalas av kommunen i den mån de belöper på och avser tiden före tillträdesdagen och för tiden därefter av bolaget. Motsvarande skall gälla beträffande inkomster från fastigheten. I det fall verksamheten påbörjas på fastigheten före tillträdesdagen är det bolagets ansvar att hålla fastigheten försäkrad till fullt värde, i annat fall åligger det kommunen att fram till tillträdesdagen ha fastigheten försäkrad till fullt värde. Från tillträdesdagen gäller motsvarande för bolaget.
13. UTFORMNING AV MARK OCH BYGGNADER	Bolaget har gjorts uppmärksam på att fastigheten ska bebyggas så att Bredastensområdet i sin helhet upplevs attraktivt och inbjudande.

Bolaget har också uppmärksammats på att det i samband med bygglovs-hanteringen kommer att läggas mycket stor vikt vid att byggnaden och fasaden ges ett estetiskt godtagbart utseende. Fastigheten utgör en hörntomt där ovanstående uppmanas lägga särskild stor vikt vid.

14. TILLSTÅND

Det åligger bolaget att ansöka om och bekosta bygglov, planavgift och övriga erforderliga tillstånd och erinras om skyldigheten att erlägga avgifter i enlighet med gällande taxor.

15 UNDERSÖKNING OCH FRISKRIVNING

Fastigheten överlåts i befintligt skick. Kommunen känner i dagsläget inte till några hinder eller andra förutsättningar vad gäller fastigheten utifrån detta avtal eller gällande detaljplan.

Kommunen ska på bolagets begäran överlämna dokumentation på fastighetens markplanering. Dokumentationen är upprättad av Värnamo kommuns tekniska förvaltning. Kommunen ikläder sig dock inget ansvar för fastighetens grundförhållanden eller skick i övrigt vilket betyder att det är bolagets ansvar att genomföra erforderliga undersökningar följt av de byggnadstekniska åtgärder som gäller för byggnationen.

Bolaget har informerats om att sprängningsåtgärder kan bli aktuella i samband med framdragning av serviceledningar och/eller andra grävningsarbeten i samband med byggnationen. Dessa åtgärder bekostas till fullo av bolaget.

Bolaget har informerats om att det kan förekomma kvarvarande sprängmedel i det berg som finns kvar eller de bergmassor som hanterats inom fastigheten. Bolaget bekostar till fullo de försiktighets- och avhjälpandeåtgärder som kan behöva vidtas på grund av detta.

16. ÖVRIGA ÖVERENS-KOMMELSER

Samtliga överenskommelser, utfästelser och uppgifter av betydelse för parterna rörande överlåtelse av fastigheten har intagits i detta köpekontrakt. Alla överenskommelser efter undertecknande av detta kontrakt skall vara skriftliga för att gälla.

17. ÖVERLÅTELSE

Bolaget äger ej rätt att utan kommunens skriftliga godkännande överlåta eller transportera detta köpeavtal.

18. FÖRUTSÄTT-NINGAR

Har inte grunden för huvudbyggnaden omfattande minst 20% av byggrätten uppförts inom 24 månader efter detta avtals godkännande och undertecknande, upphör kontraktet omedelbart att gälla. Erlagd handpenning tillfaller då kommunen.

Detta avtal gäller endast under förutsättning av att det godkännes av Värnamo kommun. I annat fall är kontraktet till alla delar förfallet, utan rätt till ersättning för någondera parten.

19. TVISTER

Eventuell tvist rörande tolkningen av detta avtal skall avgöras av allmän domstol.

20. ÖVRIGT

I övrigt gäller vad i 4 kap jordabalken eller eljest i lag stadgas om köp av fast egendom.

Detta köpekontrakt har upprättats i två likalydande exemplar av vilka parterna tagit var sitt.

	Värnamo den För Värnamo kommun	Värnamo den För Nivika Sandstenen AB
PARTERNAS UNDERSKRIFT	_____ Hans-Göran Johansson Kommunstyrelsens ordf.	_____ Nicklas Bergman
	_____ Lars Magnusson Exploateringschef	_____
	Bevittnas:	Bevittnas:
	_____	_____
	_____	_____

Bilagor: Karta på fastigheten, bilaga1.
Översiktlig geoteknisk undersökning, bilaga 2.
Gällande detaljplan, bilaga 3 samt bilaga 4.

Signatur: Parterna har, genom sina signaturer på tillhörande bilagor, tagit del av och godkänt innehållet.

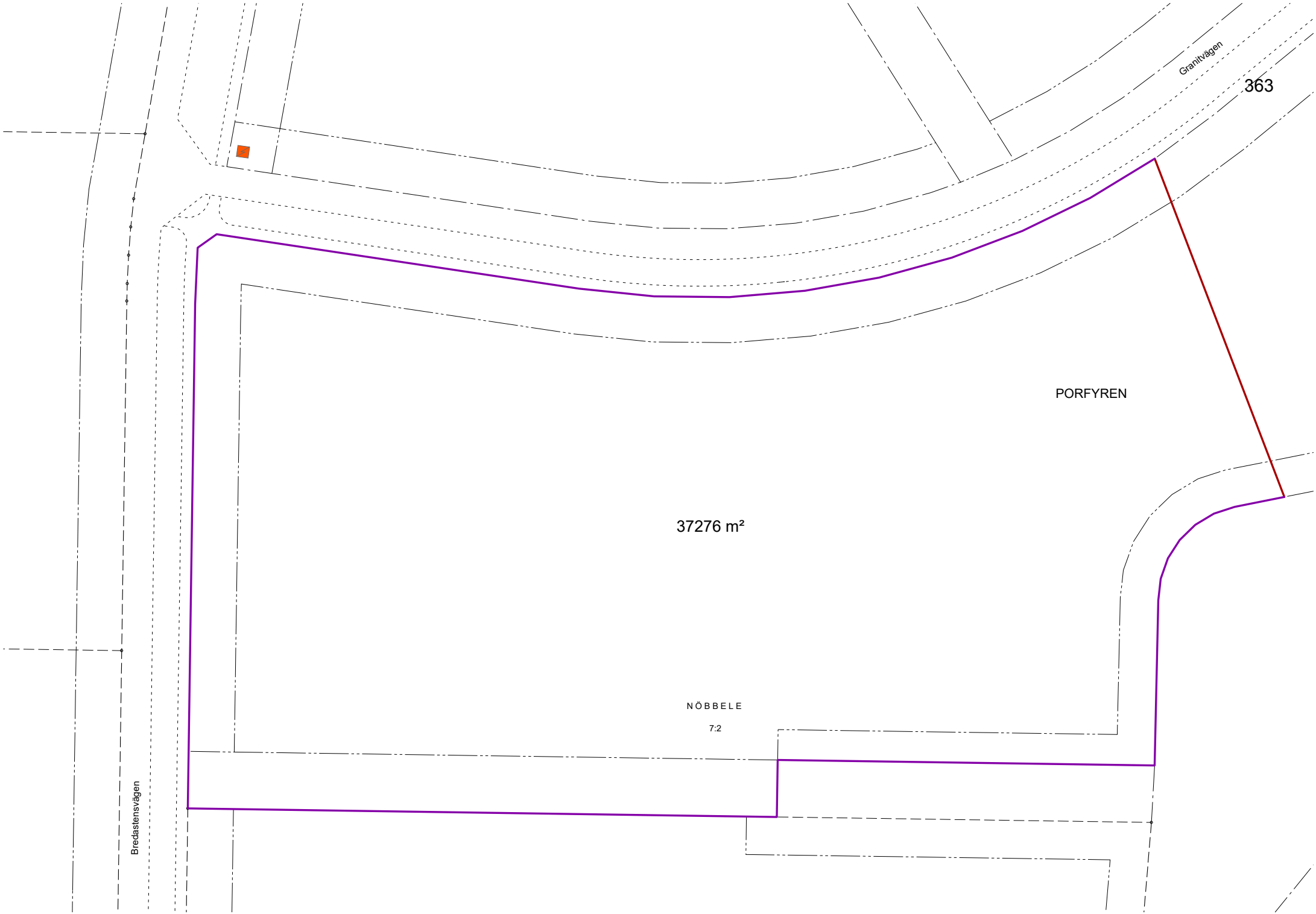
Granitvägen
363
PORFYREN
37276 m²
NÖBBELE
7:2
Bredastensvägen

PLANKARTA MED BESTÄMMELSER

Inom områden med nedanstående beteckning är endast angiven användning och utformning tillåten. Där beteckning saknas på plankartan gäller bestämmelsen hela planområdet.

GRÄNSBETECKNINGAR

- Planområdesgräns
- Användningsgräns
- Egenskapsgräns
- Illustrationslinje

ANVÄNDNING AV ALLMÄNNA PLATSER

- INDUSTRIGATA — Industritrafik
- NATUR — Naturområde

ANVÄNDNING AV KVARTERSMARK

- H_1 — Handel (sällanköpsvaror) med i huvudsak skrymmande varor som komplement till centrumhandeln. Max 1000 m² bruttoarea (BTA).
- H_2 — Handel (sällanköpsvaror) med i huvudsak skrymmande varor som komplement till centrumhandeln. Max 3000 m² bruttoarea (BTA).
- J — Industri, partihandel
- K — Kontor, hotell, konferens
- G — Bilservice, bilförsäljning, vägrestaurang, motell
- U — Lager, partihandel
- E — Tekniska anläggningar

UTFORMNING AV ALLMÄNNA PLATSER

- gc-väg — Gång- och cykelväg
- våtmark — Våtmark för rening av dagvatten
- dike — Dike för omhändertagande av dagvatten skall finnas
- dagvattendamm — Dagvattendamm skall finnas
- infart — In- och utfart får anordnas över området.

UTNYTTJANDEGRAD

- e35-50 — Tillåten byggnadsyta i procent av tomtytan <5000 m² = 35%, 5000 - 10 000 m² = 40%, >10 000 m² = 50%
- e30 — Tillåten byggnadsyta i procent av tomtytan

BEGRÄNSNING AV MARKENS BEBYGGANDE

- Marken får inte bebyggas
- u_1 — Marken skall vara tillgänglig för dagvattendike med tillhörande angöringsväg/ underjordiska ledningar, samt slänt/vägdike vid en eventuell framtida breddning av väg 27.
- u_2 — Marken skall vara tillgänglig för allmänna underjordiska ledningar/dike.
- I — Inom området får inte byggas anläggning eller bedrivas verksamhet som hindrar bibehållandet av elektriska ledningar, ej heller finnas vegetation, flaggstänger eller dylikt som med sin höjd kan innebära fara för ledningarna.

MARKENS ANORDNANDE

- n_1 — Marken skall planteras med träd i huvudsak enligt till planen hörande illustration. Parkering, körytor och upplag får inte anordnas.
- n_2 — Upplag får inte anordnas.
- n_3 — Skyltar/piloner och liknande anordningar får inte uppföras inom området.
- Körbar in- och utfart får inte anordnas.

PLACERING, UTFORMNING, UTFÖRANDE

- p — Byggnader skall placeras minst tolv meter från tomtgräns.
- 0.0 — Högsta byggnadshöjd i meter över nollplanet
- l — Högsta antal våningar
- f — Med hänsyn till områdets representativa läge är det av särskild vikt att såväl byggnader som omgivande tomtmark ges en estetiskt tilltalande utformning.
- b_1 — Det kommunala dagvattensystemet är dimensionerat för en avrinning från tomtmark motsvarande en hårdgjord yta av max 50% av tomtytan (avrinningskoefficient k=0,5). Vid större andel hårdgjord yta skall dagvattnet fördröjas inom tomtmark så att motsvarande maximal avrinning begränsas.
- b_2 — Kommunens vattenledningsnät har en kapacitet på 17 liter/sekund. Det bedöms vara tillräckligt för anläggningar med låg och normal brandbelastning. Övriga anläggningar kräver särskilda åtgärder.

STÖRNINGSSKYDD

- m — Verksamheten får inte vara farlig eller störande för omgivningen

ADMINISTRATIVA BESTÄMMELSER

Genomförandetiden slutar tio år efter det att planen vunnit laga kraft

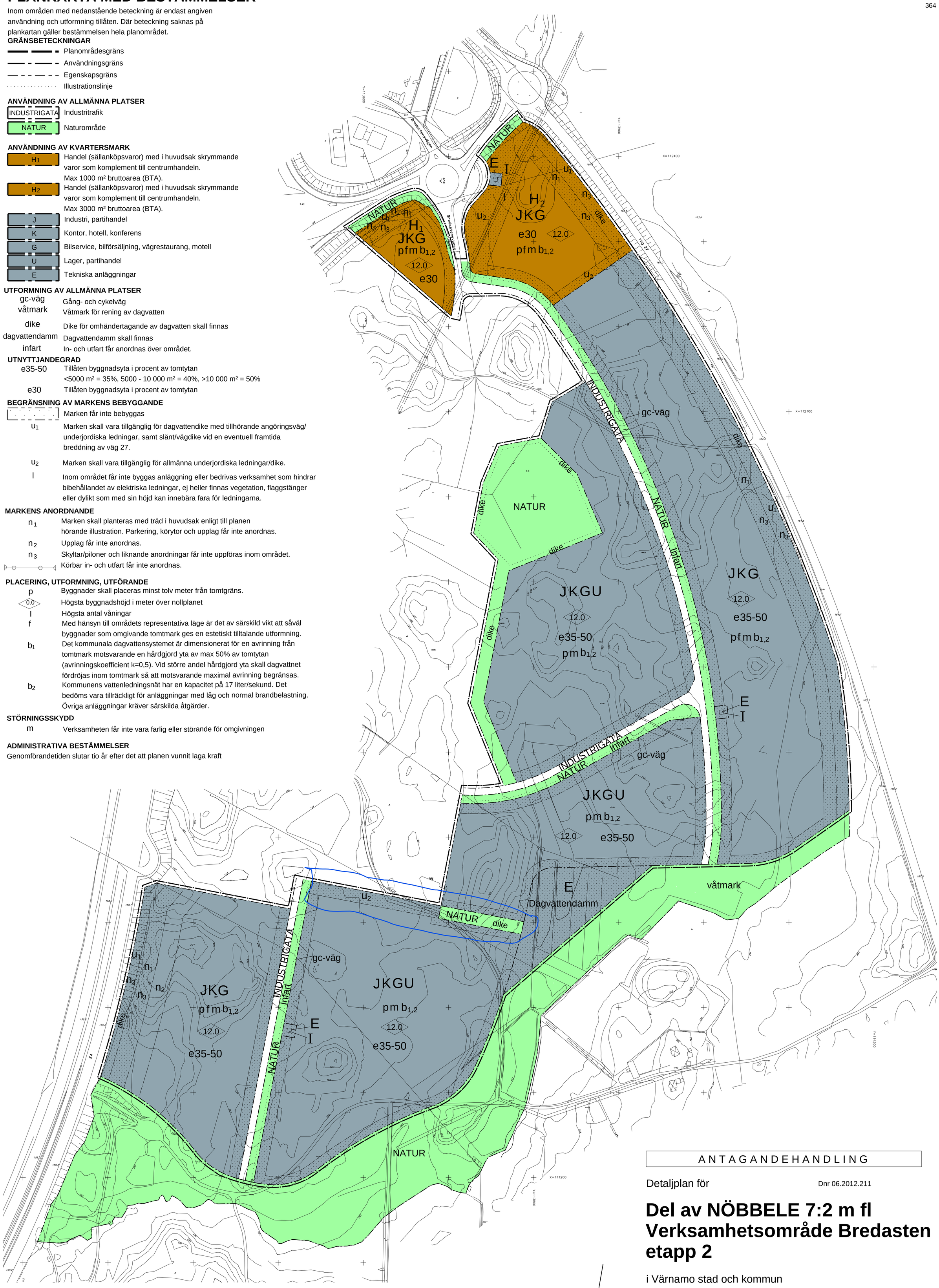

GRUNDKARTA

- Gällande användnings- och egenskapsgräns
- Traktgräns
- Fastighetsgräns
- Servitutsgräns
- MOSSLE 0:00 — Traktnamn
- DALEN 00 — Block- och enhetsnummer
- Kvartersnamn
- Tomtnummer
- *Storgatan* — Gatunamn
- Befintliga byggnader (husliv)
- Fornlämning
- Markkonturer
- Staket
- Häck
- Stödmur
- Mur
- Järnvägsspår
- Slänt
- Dike
- Strandlinje
- Ledning
- Ledning i jord
- Lyktstolpe
- Träd
- 0000 — Polygonpunkt
- 0000 — Höjdfixpunkt
- Rutnätspunkt
- 000.0 — Befintlig markhöjd
- 000 — Nivåkurvor

Grundkartan upprättad genom utdrag ur Värnamo kommuns primärkartverk, standard 2
Värnamo koordinatsystem, nollplan RH70 +0.379 m.
Fastighetsredovisningen aktuell 2006-12-12
Värnamo kommuns miljö- och stadsbyggnadskontor

Ulf Östberg
mätningschef

F 339

ANTAGANDEHANDLING

Detaljplan för

Dnr 06.2012.211

Del av NÖBBELE 7:2 m fl Verksamhetsområde Bredasten etapp 2

i Värnamo stad och kommun

Upprättad i juni 2007
Miljö- och stadsbyggnadskontoret
Planavdelningen

Antagen av KF: 2007-09-27
Laga kraft: 2008-04-08

Annacarin Holm
planförfattare

Skala 1:2000

0 20 40 60 80 100 200 m

F 339

VÄRNAMO KOMMUN

Antagandehandling

Detaljplan för
DEL AV NÖBBELE 7:2
Verksamhetsområde Bredasten, etapp 2
I Värnamo stad

Dnr 2006.2012
L 211

PLANBESKRIVNING

HANDLINGAR

Till detaljplanen hör följande handlingar:

- Plankarta med planbestämmelser
- Planbeskrivning
- Genomförandebeskrivning
- Samrådsredogörelse (tillkommer efter samråd)
- Utlåtande (tillkommer efter utställning)

PLANENS SYFTE OCH HUVUDDRAG

Nästa större industriområde/verksamhetsområde i Värnamo stad är beläget på Bredasten i korsningen mellan E4: an och väg 27, söder om väg 27 och öster om E4: an. Området nås via den nya rondellen som precis färdigställts på rampen mellan de båda vägarna.

Bredasten är utpekat som nytt verksamhetsområde i "Översiktsplanen för Värnamo kommun, fördjupning för delen Värnamo stad", som antogs av kommunfullmäktige i mars 2006. Bredasten omfattar totalt drygt 100 ha ny kvartersmark. Det pågår ett översiktligt planarbete som omfattar hela området, samtidigt som detaljplaner för området skall jobbas fram i tre etapper varav detta planförslag utgör den andra etappen.

Aktuellt planförslag innebär att ett totalt 34.7 ha stort område föreslås exploateras med industri, kontor, hotell, bilservice mm. En del av området medger även handel med skrymmande varor.

Till detta planförslag hör också en översikt över området (dispositionsplan) som redovisar den tänkta indelningen av hela Bredastensområdet och den gatustruktur som är föreslagen. Eftersom området är stort och omfattande är det angeläget att gatustrukturen blir tydlig och orienterbar. Utöver de på översikten redovisade industrigatorna kan det, beroende på vilken tomtstorlek som efterfrågas, även bli aktuellt med stickgator från dessa.

Bredastensområdet genomkorsas av Ekebäcken som kommer norrifrån och så småningom rinner ut i Vidöstern. Ett bredare område runt bäcken sparas för att skapa ett välkommet avbrott i ett större verksamhetsområde och också fungera som rekreationsstråk för arbetande inom Bredasten. Det ger även möjlighet till passage för gångtrafik. (Åtminstone under vissa tider av året.)

Arbetet med Bredastensområdet har pågått under en längre tid i olika arbetsgrupper. En större projektgrupp finns som tittar på helheten när det gäller t ex trafik, vatten och avloppsfrågan, massomvandlingar inom området (höjdsättning), grönstruktur etc. Härutöver är mindre grupper bildade som särskilt diskuterar bl a utformningen av området närmast E4: an, hantering av upplag av överskottsmassor (vegetationsavtag). Det har också funnits en mindre grupp som gjort en behovsbedömning.

För bedömning av områdets naturvärden har GF Konsult AB anlitats. GF har även gjort en dagvattenutredning för hela Bredastensområdet, och en bedömning av påverkan på områdena väster om E4:an. Dessa utredningar ligger till grund för planerad dagvattenhantering/-teknik och dimensionering av dagvattendammar.

FÖRENLIGHET MED 3 OCH 4 KAP MB

Planförslaget bedöms vara förenligt med Miljöbalkens grundläggande hushållningsbestämmelser (MB 3 och 4 kap). Området bedöms vara lämpligt för de verksamheter som föreslås i planförslaget.

PLANDATA

Läge, areal och markägoförhållanden

Planområdet är beläget sydöst om Värnamo stad i den sydöstra kvadranten av korsningen E4:an och väg 27.

Planförslaget omfattar totalt ca 41.6 ha, varav 34.7 ha (347 000 m^2)utgör mark för nytt verksamhetsområde.

All mark inom planområdet ägs av Värnamo kommun.

TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN

Översiktliga planer

"Översiktsplanen för Värnamo kommun, fördjupning för delen Värnamo stad", antogs av kommunfullmäktige i mars 2006. I denna föreslås Bredastensområdet som nytt verksamhetsområde. Här har man också översiktligt tittat på frågor/förutsättningar för området vad gäller t ex kulturhistoria, naturvärden, geoteknik, kommunikation och teknisk försörjning.

Detaljplaner

Planområdet omfattas idag inte av någon detaljplan. En detaljplan är framtagen för cirkulationsplatsen som ska utgöra tillfart till Bredastens verksamhetsområde. Denna plan är antagen och byggnationen av cirkulationsplatsen i stort sett färdigställd. Första etappen av verksamhetsområde Bredasten har också planlagts och antogs av kommunfullmäktige i november 2006. I samband med denna gjordes arkeologisk utredning och geoteknisk utredning även för nu aktuell etapp. (Detaljplanen för etapp 1 är överklagad. Beslut väntas av Regeringen under året.)

Program för planområdet

Eftersom fördjupningen av översiktsplanen för Värnamo stad är alldeles ny och verksamhetsområde Bredasten ingående har diskuterats/utretts här, har något programskede ej genomförts.

Behovsbedömning (Miljöbedömning / Miljökonsekvensbeskrivning)

Enligt plan- och bygglagen (PBL 5:18) skall en miljökonsekvensbeskrivning upprättas om detaljplanen medger en användning av mark, byggnader eller andra anläggningar som innebär betydande påverkan på miljön, hälsan eller hushållning med naturresurser. Enligt andra stycket, samma lag och paragraf, anges att även bestämmelserna i miljöbalkens 6 kap, 11-18 och 22 §§ ska tillämpas om planens genomförande antas medföra en betydande miljöpåverkan.

En behovsbedömning är genomförd för att utreda huruvida planförslaget bör innehålla en miljöbedömning/miljökonsekvensbeskrivning. I detta arbeta har man översiktligt tittat på hela Bredastensområdet och mer ingående på det område som nu är aktuellt för planläggning.

Ett industri-/verksamhetsområde ger förstås alltid anledning till eftertanke kring frågor om miljöstörningar etc. Bredasten är dock beläget utmed en stor trafikled och inte i närheten av bostäder eller andra störningskänsliga områden. Inom området finns heller inga förutsättningar som skulle kunna generera krav på en miljöbedömning. Kommunens bedömning är därmed att det inte krävs någon miljöbedömning i samband med planläggningen av området.

I samband med genomförd behovsbedömning har ändå ett antal frågor framkommit där behov finns till en grundligare genomgång i samband med planarbetet. Nedan följer de frågor som kommer att diskuteras särskilt. Frågorna berör i olika grad nu aktuellt planförslag (etapp 2) och utvecklas mer under respektive rubrik i denna planbeskrivning.

- Värdefull natur/landskapsbild finns söder om området i form av Ekebäcken och området runt denna.
- Flödet i Ekebäcken och andra berörda bäckar/diken kan förändras då dagvatten från Bredastensområdet kommer att gå ut i dessa. Dagvattendammar krävs för att förhindra att maxflödena i befintliga system ökar. En dagvattendamm ger också möjligheter att stoppa ett framtida utsläpp av t ex olja. Dammarnas läge och storlek skall studeras vidare, liksom vilken påverkan förslaget får på befintliga bäckar/diken väster om väg E4.
- Stads- och landskapsbild. Områdets strategiska läge utmed E4:an/väg 27 ställer större krav på utformningen av fasader och tomtmark.
- Trafik. I takt med att området byggs ut skall trafiksituationen på t ex Malmövägen beaktas.
- Hela Bredastensområdet är kuperat och relativt stora massomvandlingar krävs för att iordningställa området för exploatering. Upplagsplatser för överskottsmassor (vegetationsavtag) kräver samråd med Länsstyrelsen.

Frågorna behandlas vidare under respektive rubrik/område längre fram i beskrivningen.

Kommunala beslut i övrigt

Kommunstyrelsen tog 2003-11-24, § 611 beslut om att området skulle utredas vidare för verksamheter och förberedas för kommunal exploatering. I enlighet med detta har kommunen förvärvat mark inom området.

Kommunstyrelsen har gett miljö- och stadsbyggnadskontoret i uppdrag att ta fram en detaljplan för verksamhetsområde Bredasten - etapp 2. Politiska beslut finns också innebärande att bestämmelserna skall tillåta 4000 m^2 handel (sällanköpsvaror). Med sällanköpsvaror avses här skrymmande varor som ej konkurrerar med centrumhandeln.

Parallellt med planarbetet för Bredastens verksamhetsområde pågår ett arbete med detaljplan för Högalund, som är ett privat område norr om Rv 27 och kvarteret Refugen, d v s strax nordväst om här aktuellt planområde. Enligt beslut i kommunstyrelsen 2006-03-06 skall även denna planen till viss del att tillåta handel (livsmedel och sällanköpsvaror).

FÖRUTSÄTTNINGAR, FÖRÄNDRINGAR OCH KONSEKVENSER

Natur

Mark och vegetation

Området består av relativt kuperad skogsmark. (Idag är dock all skog nedtagen.) Ett större naturområde läggs fast i mitten av industrikvarteren. Här kommer bl a massor (vegetations-avtag) att läggas upp och området kommer att utformas som en kulle. I kanten av detta område kommer dagvattendiken att anläggas. Området består idag huvudsakligen av torvmark med relativt stor mäktighet, vilket är en av anledningarna till att området ej föreslås exploateras.

Nere mot Ekebäcken planeras en dagvattendamm. Denna läggs fast som kvartersmark (tekniska anläggningar) på plankartan. Gränsen mellan kvartersmark och Ekebäcken läggs fast i denna planen. Avståndet är i snitt runt 50 meter. Med detta avstånd bibehålls bäckens biologiska värden och möjlighet ges att nyttja området för rekreation. Området skall också innehålla någon form av gångstig.

Naturvärdesbedömning

En naturvärdesbedömning är utförd av GF Konsult AB på uppdrag av Värnamo kommun. Uppdraget har inneburit en inventering och bedömning av befintliga naturvärden i och runt Ekebäcken samt i ett dike norr om Ekebäcken. I uppdraget har också ingått att inom planerat exploateringsområde identifiera områden i odlingslandskapet som omfattas av det generella biotopskyddet enligt miljöbalken. Vidare har ingått att bedöma hur stort område kring Ekebäcken som bör sparas orört för att bibehålla de naturvärden som finns. Bedömningarna har legat till grund för den dagvattenutredning som gjorts inom området.

GF Konsult AB har dragit följande slutsatser av naturvärdesbedömningen:
" Den utförda naturvärdesbedömningen har visat att de inventerade vattendragen har lokala naturvärden. I vissa avsnitt rinner vattendragen genom områden med större lokala naturvärden, men merparten av sträckorna bedöms ha lokala naturvärden i övrigt. Vattendragen har idag ingen betydelse som reproduktionsområden för öring eller annan vandringsfisk. Båda vattendragen rinner ut i Vidöstern som bedöms utgöra ett regionalt värdefullt naturområde.

Biotopskyddade områden finns i odlingslandskapet vid Bredasten. Om något eller flera av dessa objekt kommer att ianspråktas helt eller delvis av kommande utbyggnadsetapper behöver dispens sökas hos länsstyrelsen.

Beträffande behovet av skyddszon kring Ekebäcken har bedömningen gjorts att bäckens naturvärden skall kunna klaras om en i huvudsak minst tio meter bred zon kring ömse sidor om bäcken sparas orörd. Detta resonemang avser bäckens biologiska värden.

I kommunens preliminära planering för området finns en ambition att kunna nyttja ett stråk kring Ekebäcken för rekreation. Ett sådant grönstråk behöver sannolikt vara bredare än tio meter, vilket naturligtvis även är positivt från naturvårdssynpunkt.

Anläggning av dammar och gång- och cykelväg närmare än tio meter från bäcken bedöms kunna vara möjligt i vissa lägen utan att bäckens naturvärden skadas. Detta förutsätter då att en lämplig lösning kan hittas vid en mer detaljerad bedömning."

Aktuellt planområde hyser inga områden som omfattas av biotopskydd. Det är först i etapp 3 söder om Ekebäcken som det kan bli aktuellt. Det område som föreslås sparas runt Ekebäcken är betydligt större än de krav/behov som läggs fram i naturvärdesbedömningen.

Massomvandlingar

Områdets topografi innebär att stora massomvandlingar kommer att ske inom området. Projekteringen av området pågår och en tänkt höjd på kvartersmarken ligger på nivåer mellan +162,5 och 165,5 med de högsta nivåerna utmed väg 27. Hänsyn tas då till befintliga höjder på omgivande större vägar (E4:an och väg 27).

Tittar man på omfattningen av massförflyttningar inom hela Bredastensområdet (drygt 100 ha) kommer det att handla om storleksordningen flera hundra tusen kubikmeter som ska hanteras.

Större upplag för vegetationsavtag kommer att krävas. Ekonomiskt och miljömässigt är det angeläget att hitta platser för dessa i närheten av Bredastensområdet. För närvarande tittar man på området nordöst om Bredasten mellan väg 27 och järnvägen. Dessa upplag kräver samråd med Länsstyrelsen. Kontakt har tagits med Länsstyrelsen för diskussion om olika möjliga lägen. För att minska behovet av upplag för vegetationsavtag har en stor del av stubbarna tagits om hand för flisning.

I viss mån kommer planeringsarbeten/grovplanering att ske inom etapp 1 och 2 samtidigt, eftersom det inom etapp 1 blir ett överskott av användbara massor som det finns behov av inom etapp 2. Det kan ändå bli aktuellt med tillfälliga upplag av tjänliga massor inom området. Detta kommer också att tas upp i samrådet med Länsstyrelsen.

Radon

I samband med den geotekniska undersökningen 2003 togs även radonprov inom området. De uppmätta värdena pekar på att området ska klassas som normalriskmark, vilket medför ett radonskyddat utförande. Detta föreslås ske genom att alla genomföringar i geokonstruktioner mot mark tätas med gummimanschett eller mjukfog vilket syftar till att reducera risken för inträngning av radonhaltig jordluft in i byggnaderna.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer är gränsvärden för utomhusluft. Idag finns gränsvärden som gäller för kvävedioxid/kväveoxider, svaveldioxid, bly, partiklar (PM 10), bensen och kolmonoxid. Beslut finns även för ozon som träder i kraft fr o m 1/1 2010.
Värnamo kommun har under många år utfört luftundersökningar och har därför en relativt god bild av luftkvalitén i kommunen. Mätningarna visar att man i stort sett klarar de miljökvalitetsnormer som gäller. Det är endast på enstaka platser i kommunen som det finns risk att man överskrider den gällande miljökvalitetsnormen för partiklar (PM 10).

Innehållet i planförslaget innebär en ökning av trafiken i området, men med hänsyn till den trafik som idag finns i området (E4: an och väg 27) får denna ökning anses som begränsad. Det kommer inte heller att innebära att några gränsvärden överskrids, eller riskerar att överskridas i framtiden.

Arkeologi

Området innehåller inga kända fornlämningar. Arkeologisk utredning, etapp I och II är genomförd av Jönköpings läns museum för hela området norr om Ekebäcken. Utredningarna är slutförda och ytterligare undersökningar ej nödvändiga.

Även inom området söder om Ekebäcken(nästa planetapp) har en etapp I utredning genomförts. Denna visar att området innehåller bl a röjningsrösen och ensamliggande möjliga gravar som kräver ytterligare utredning innan fortsatt exploatering (nr 13, 14 och 15). Jönköpings läns museum ser dock helst att man tar hänsyn till hela den sydöstra delen av detta område och ej tar det i anspråk. (Se kartskiss över utredningsområdet etapp I, söder om Ekebäcken, nedan.)

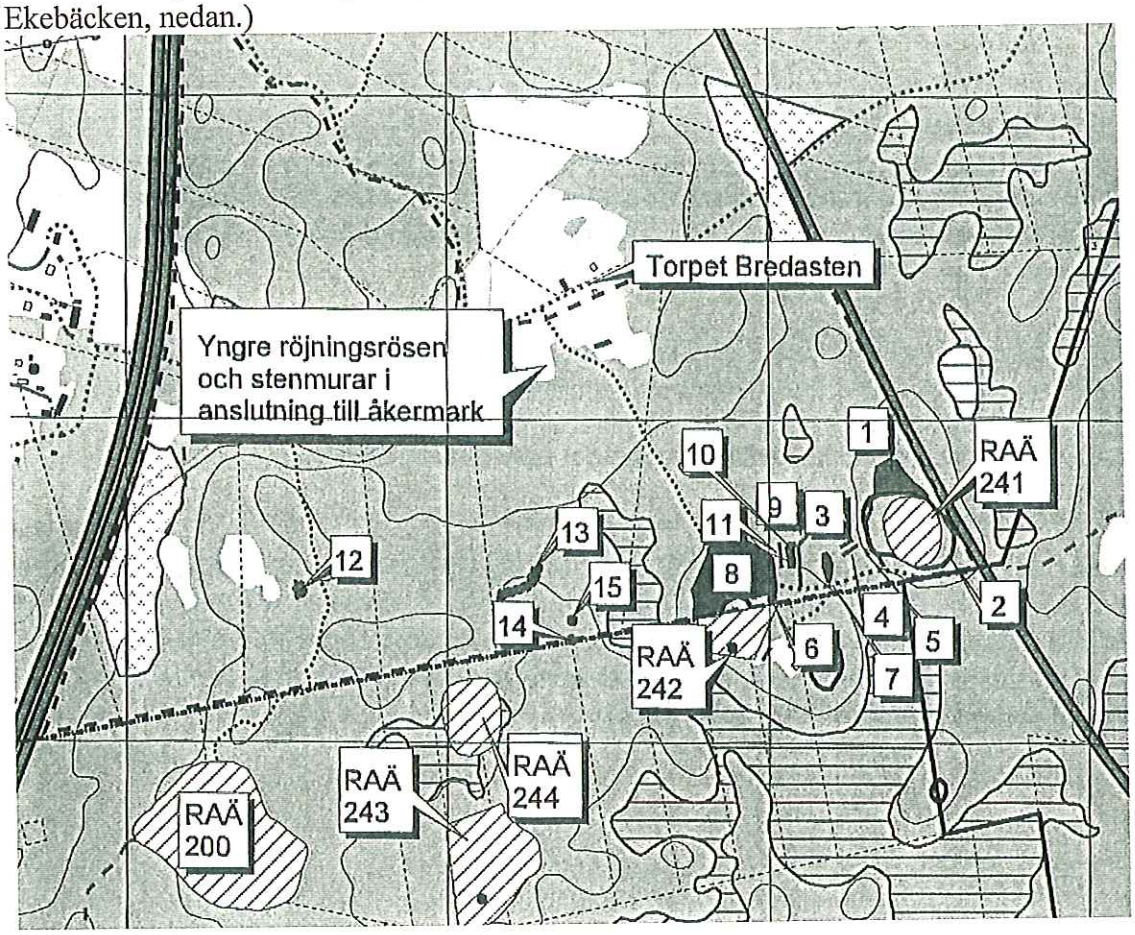

Registrerade lämningar enligt karta ovan :

1, 7-8, 10,12-13	Röjningsröse
2-5, 9, 11	Stenmur
6	Kolbotten
14-15	Stensättning / möjlig grav
RAÅ 241	Torp
RAÄ 242	Torp Granstorp (utanför exploateringsområde Bredasten)
RAÄ 243	Torp Bengtsbo ("_)
RAÄ 244	Torp ("-)
RAÄ 200	Torp Dalskog ("-)

Bebyggelseområden

I anslutning till planområdet ligger trafikplats Värnamo Södra och Bredastens rastplats. Här finns idag två hamburgerrestauranger (en tredje är under uppförande), en bensinstation och ett hotell etablerade. Dessutom har vägverket en rastplats inom området. I övrigt finns ingen bebyggelse inom eller i närheten av planområdet.

Planförslaget omfattar 34,7 ha av nya verksamhetsområdet Bredasten. Här kommer etableringar med olika typer av verksamheter. Planbestämmelserna tillåter:

J	Industri, partihandel,
K	Kontor, hotell och konferens
G	Bilservice, bilförsäljning, vägrestaurang, motell
H	Handel(sällanköpsvaror) med i huvudsak skrymmande varor som komplement till centrumhandeln

I de kvarter som ligger inne i området finns även planbestämmelsen **U** med. Denna tillåter lager och partihandel. Anledningen till att denna bestämmelse inte finns med utmed E4:an/väg 27 är att man vid lager och partihandel ibland kan förvänta sig upplag utomhus eller mycket enkla överbyggnader som inte passar ett s k "skyltläge".

Med partihandel (J) menas handel i större partier av varor, ofta till företag.
Till industrier räknas här verksamheter som inte är "tyngre". Med tyngre industrier syftar vi här främst på att man ut mot E4: an inte ska etablera verksamheter med exempelvis stora upplag utomhus. En koppling finns då till bestämmelsen om att stor vikt skall läggas på den estetiska utformningen av såväl byggnader som tomtmarken runt omkring. Fasaderna och även tomtområdena ut mot E4: an skall vara tilltalande och representativa. Med tyngre industrier menas även företag som är störande med avseende på buller och lukt.

Handel tillåts inom områdena närmast cirkulationsplatsen, och är begränsat till 4000 m^2 uppdelat på 1000 m^2 söder om cirkulationsplatsen och 3000 m^2 öster om (utmed väg 27). Eftersom handelsytan ska begränsas är det rimligt att även begränsa det område som tillåter handel. På så sätt blir strukturen inom området enklare med hänsyn bl a till orienterbarheten för den trafik som dessa verksamheter alstrar. Samma tanke finns inom detaljplanen för Högalund som ligger norr om kvarteret Refugen och också till viss del tillåter handel.

Industrikvarteret utmed E4: an börjar 11 meter från vägområdet och blir 170-180 meter djupt. Detta innebär att kvarteret främst lämpar sig för tomter med en storlek från ca 2 ha och uppåt. Ut mot väg 27 är kvarteret 120-150 m djupt och i de inre kvarteren är djupet varierande. Det kan i en del kvarter bli aktuellt med stickgator. Dessa är dock inte utlagda i plan.

Byggrätten är beroende på tomtstorleken där en större tomt ger en större byggrätt, maximalt 50 procent av tomtytan. Det gäller inte de delar som även medger handel. Här är byggrätten 30 % eftersom handel ofta kräver större ytor för parkering. Byggnadshöjden är, inom hela kvarteret, satt till 12 meter.

Planteringszon utmed E4:an

Utmed E4: an och väg 27 finns ett planteringskrav på 20 respektive 15 meter av kvartersmarken. Marken skall hållas planterad med träd i huvudsak enligt illustrationerna nedan. Området mellan vägområdet och planteringszonen är också kvartersmark men har på plankartan avsatts som u-område. Det innebär att det ska vara tillgängligt för dagvattendike med tillhörande angöringsväg. Utmed väg 27 utgör även 5 meter u-område för en eventuell framtida breddning av väg 27.

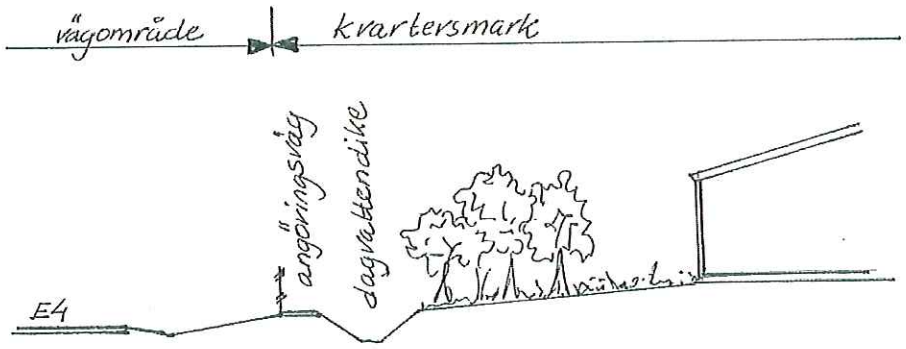

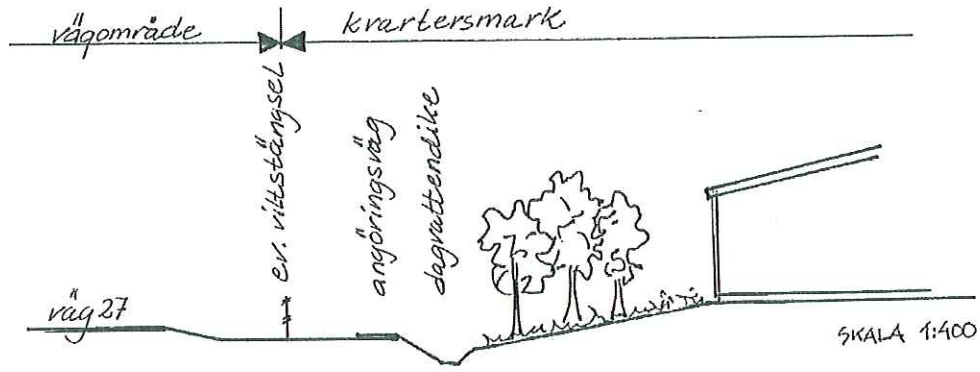

Med anledning av områdenas strategiska läge, utmed våra största trafikleder, har ingående diskussioner förts om hur området närmast omgivande större trafikleder ska utformas. Hänsyn har även tagits för att tillgodose nya företag och deras önskemål om att synas från vägarna. Tanken är att utformningen skall vara enkel med trädgrupper innehållande tall och lövträd på ett avstånd om ca 100 meter från varandra. Undervegetation av blåbärsris m m och eventuellt innanför detta en zon med ängsmark.

För att säkerställa att intentionerna i planhandlingarna kommer att följas skall en skrivning kring utformningen tas fram. Denna kommer sedan att följa försäljningsavtalen inom området. Utformningen skall också diskuteras i samband med bygglov.

Skyltar och liknande anordningar får heller inte uppföras inom 30 meter från vägområdet. Byggnader kan placeras intill 30 meter från vägområdet, d v s direkt efter det område som skall hållas planterat.

Gator och trafik

Planområdet ligger i korsningen E4: an och väg 27 och har sin tillfart via en cirkulationsplats utmed av- och påfarten mellan dessa vägar. Cirkulationsplatsen kommer främst till för att skapa en trafiksäker anslutning till det nya verksamhetsområdet Bredasten. Från cirkulationsplatsen går en ny industrigata söderut parallellt med E4:an och i denna etapp går en industrigata söderut parallellt med väg 27.

Den tänkta gatustrukturen inom Bredasten framgår av bifogad dispositionsplan. Eftersom området, då det är färdigutbyggt kommer att vara ganska omfattande, är det angeläget att gatusystemet inom området får en enkel och orienterbar struktur.

Trafiken på den nya industrigatan, norr om första korsningen är beräknad till 3500 fordon/dygn. Siffran grundar sig på att det inom området etableras den typ av verksamheter som nu föreslås. En större utbud av t ex handel inom området skulle sannolikt ge en högre trafiksiffra.

De kapacitetsberäkningar som är gjorda för planerad ny cirkulationsplats, visar att även vid full utbyggnad av Bredastensområdet är belastningen på cirkulationen låg. Detta innebär att den tål en ganska stor trafikökning.

Utmed industrigatan löper ett grönstråk innehållande bl a en gång- och cykelväg. Området nås av gång- och cykeltrafik via befintliga gc-stråk från Värnamo stad. En ny gc-tunnel är byggd från kvarteret Refugen och in till Bredasten. I en befintlig tunnel från Nöbbele passerar idag en körväg (Nöbbele ga: 2) E4: an och går upp till Bredasten. Denna blir kvar, delvis i ny sträckning, och kan även i fortsättningen användas av gång- och cykeltrafik. Som framgår av dispositionsplanen kommer den att ansluta till kommande industrigata / gc-vägar inom planområdet.

Inom området finns en gemensamhetsanläggning för körväg, Nöbbele ga: 2. Delar av denna kommer att försvinna då planområdet tas i anspråk för exploatering. Den körväg som passerar under E4:an strax norr om Ekebäcken och går genom Bredastensområdet i väst-östlig riktning kommer att vara kvar. Vissa delar kommer dock att läggas om så att de hamnar inom naturområdet i anslutning till Ekebäcken. Denna väg kommer även i framtiden att kunna användas som skogsväg(för de markägare som har behov att ta sig igenom området) och gångväg.

Framtida gång- och cykeltrafik som kommer på väg 27 (alternativt framtida gång- och cykelväg) västerifrån (Bor) bör kunna komma in i området utan att köra ända fram till cirkulationsplatserna. Möjlighet kommer att ges att nyttja den befintliga väg som går in mot Bredasten från väg 27 söder om Ekebäcken. En temporär lösning skall ordnas över Ekebäcken för att nå de industrigator som byggs ut i de två första etapperna (norr om bäcken).

Kollektivtrafik
Idag finns möjlighet till arbetspendling med tåg till Rörstorps station som ligger runt 2 km från planområdet. Utbyggt gång- och cykelsystem finns härifrån. Om behovet av hållplatser för buss uppstår kan dessa placeras på båda sidor utmed väg 27 i anslutning till planerad gång- och cykelbro. Stadstrafik från Värnamo och ut till Bredasten kan ordnas med av- och påstigning utmed kommande gatusystem utan särskilda åtgärder i form av t ex breddning för hållplats.

Störningar
Som framgår under rubriken "Bebyggelseområden", är inte verksamhetsområdet avsett för tyngre industrier med mer störande verksamheter. Planbestämmelsen "m" på plankartan som innebär att verksamheter inte får vara farliga eller störande för allmänheten syftar främst på buller och lukt, samt att tomt och byggnader utmed omgivande större vägar skall ges en estetiskt tilltalande utformning.

Teknisk försörjning

Vatten och avlopp
Planområdet kommer att anslutas till kommunalt vatten och avlopp.

Dagvatten, markavvattning
Dagvattnet från verksamhetsområde Bredasten tas om hand av kommunen. Området kommer att avvattnas åt två håll dels till Ekebäcken och dels till ett befintligt dikessystem norr om Ekebäcken. Bifogad skiss redovisar vilka områden som avvattnas till Ekebäcken respektive dikessystemet norr om. Allt dagvatten kommer att ledas genom dagvattendammar/våtmark innan det går ut i Ekebäcken och diken. Lägena för dessa redovisas också på kartbilagan.
En dagvattendamm har tre syften. Dels fungerar den som ett utjämningsmagasin vid större flöden, för att förhindra högre maxflöden i befintliga bäck-/dikessystem, dels fungerar den som en sedimenteringsdamm som avskiljer partikelbundna föroreningar och dels fungerar den som en katastrofdamm för att fånga upp tillfälliga större utsläpp av exempelvis olja. För att det sista syftet ska kunna uppfyllas, utförs dammarna så att utloppet kan skärmas av för att fånga upp olja eller tillfälligt stängas av helt och hållet.

Som grund för förslaget till hantering av dagvattnet (bl a storlek och läge på dammar), ligger en utredning gjord av GF Konsult i Göteborg.

Den dagvattendamm som omfattas av planförslaget läggs fast som "E", tekniska anläggningar, på plankartan. Detta för att tydliggöra områdets syfte och att området inte blir tillgängligt för allmänheten. Inom planområdet rinner dagvattnet i diken. En del av dessa ligger inom naturmark och benämns då "dike", medan andra går över kvartersmark och då får bestämmelsen u (marken skall vara tillgänglig för allmänt dagvattendike). U-områden för dagvatten finns utmed E4:an och väg 27 samt på en sträcka längre in i den södra delen av området.

Släckvatten
Kommunens vattenledningsnät har en kapacitet på 17 liter/sek. Det bedöms vara tillräckligt för anläggningar med låg och normal brandbelastning. Övriga anläggningar kräver särskilda åtgärder. Vid bygglov skall samråd ske mellan bygglovssökande, byggnadsnämnden och räddningstjänsten om vilka åtgärder som skall vidtas.

El
Den största delen av planområdet ligger inom E.ON Elnät Sverige AB:s koncession. Endast en mindre del av planområdet i norr ingår i Värnamo Energis område.

Över kvarteret i norr och över detaljplanen för etapp 1 går en högspänningsledning (E.ON). Koncession är begärd för flyttning av denna. Den del av kraftledningen som ingår i denna planetapp kommer dock att finnas kvar i oförändrat läge. En planbestämmelse finns som säkerställer att inga anläggningar får uppföras eller verksamheter bedrivas som innebär fara för ledningarna.

Miljömålen
Riksdagen antog 1999 femton nationella miljökvalitetsmål som drar upp riktlinjer för dagens och morgondagens miljöarbete i Sverige. Dessa har sedan vidareutvecklats inom varje länsstyrelse efter regionala förutsättningar. Värnamo kommun har också fört ner de femton miljökvalitetsmålen till kommunal nivå och tagit fram lokala delmål.
Det miljömål som kan anses beröras av detta planförslag och som också varit med i diskussionen kring planutformningen är:

- Levande sjöar och vattendrag
  "Avlopps- och dagvatten skall behandlas så att recipienten inte försämras."

Anledningen till att det just är detta miljömål som diskuterats är att ett industriområde alltid innebär stora hårdgjorda ytor med förhållandevis stora mängder dagvatten. För Bredasten kommer dagvattnet att ledas till Ekebäcken med flera bäckar och diken, och sedan vidare ut i Vidöstern. Det är viktigt att man i samband med projekteringen av dagvattensystemet tar hänsyn till att inte maxflödena i befintliga system ökar och även att kvalitén på vattnet i bäckarna får minst samma standard som idag.

Administrativa frågor
Genomförandetiden slutar tio år efter det att detaljplanen vunnit laga kraft.

Konsekvenser av planens genomförande
Ett genomförande av planen förväntas inte få några betydande konsekvenser.
Även sett i det större perspektivet med ett stort verksamhetsområde mellan E4: an och väg 27 får konsekvenserna anses vara begränsade. Området ligger utanför Värnamo stad, och på respektavstånd från störningskänsliga områden med bostäder, allmänna platser etc. Inom området finns heller inga särskilda naturvärden eller känsliga områden att ta hänsyn till. Enligt genomförda arkeologiska utredningar berörs heller inga kulturhistoriskt intressanta områden.

MILJÖ- OCH STADSBYGGNADSKONTORET
Planavdelningen
Juni 2007

Annacarin Holm
Planförfattare

Antagen av kommunfullmäktige 2007-09-27

Laga kraft 2008-04-08

Detaljplan för
Del av Nöbbele 7:2 m fl
Verksamhetsområde Bredasten, etapp 2
I Värnamo stad

Dnr 2006.2012
L 211

GENOMFÖRANDEBESKRIVNING

ORGANISATORISKA FRÅGOR

Tidplan

Detaljplanen beräknas att antas av kommunfullmäktige efter sommaren 2007. De första tomterna beräknas bli byggklara till hösten 2008.

Genomförandetid

Genomförandetiden är tio år räknat från den tidpunkt då detaljplanen vinner laga kraft.

Ansvarsfördelning och huvudmannaskap

Kommunen är huvudman för gator och allmänna platser. Kommunen ansvarar också för vatten- och avloppsnätet i området.

E.on ansvarar för elförsörjningen inom större delen av planområdet. Den norra delen ligger inom koncessionsområdet för Värnamo Energi.

FASTIGHETSRÄTTSLIGA FRÅGOR

Markägoförhållanden

Marken är i huvudsakligen i kommunens ägo. Inom området finns delar av samfälligheten Nöbbele s:3 och Nöbbele ga:2.

Fastighetsbildning mm

Berörda delar av Nöbbele s:3 och Nöbbele ga:2 kommer att fastighetsregleras till kommunägd fastighet. Om tomt, som berörs av Nöbbele s:3 och Nöbbele ga:2 säljs innan vägnätet (gata, gc-väg, o dyl) blivit utbyggt enligt dispositionsplan skall någon form av tillfällig väg ordnas. Detta kan ske genom att vägen får ligga kvar över tomten i befintlig sträckning eller läggas om i annan stäckning inom tomten. Båda alternativen är dock tillfälliga lösningar som får gälla till dess att gator och gång- och cykelvägnätet är utbyggt enligt dispositionsplanen.

De blivande tomterna kommer att bildas genom avstyckning.

Rättigheten att bibehålla diken och ledningar skall säkerställas med servitut.

EKONOMISKA FRÅGOR

Planekonomi

Den nya planen tillskapar ca 34 ha kvartersmark för industri.

Kostnader för att bygga ut gata och Va-ledningar för denna etapp har tagits fram av tekniska kontoret och är översiktligt beräknad till ca 47 Mkr. Dessutom skall området belastas med sin del av kostnader för rondell och Va-ledningar till området samt kostnad för mark, detaljplan, övriga utredningar och administration.

I budget för 2007 finns 27 Mkr, för 2008 43 Mkr och för 2009 20 Mkr avsatt för utbyggnad och grovplanering av hela Bredastens industriområde.

Intäkter kommer att tillföras genom markförsäljning och anslutningsavgifter för vatten och avlopp, och beräknas täcka kostnaden för området.

KOMMUNLEDNINGSKONTORET
Mark- och exploateringsavdelningen
Juni 2007
Värnamo kommun

Britt Andersson

Antagen av kommunfullmäktige 2007-09-27

Laga kraft 2008-04-08

ÄLMBY Entreprenad AB
www.almbyentreprenad.se

Tomtredovisning Schakt & Fyllning

Objekt: ***Bredastens Verksamhetsområde, Värnamo***

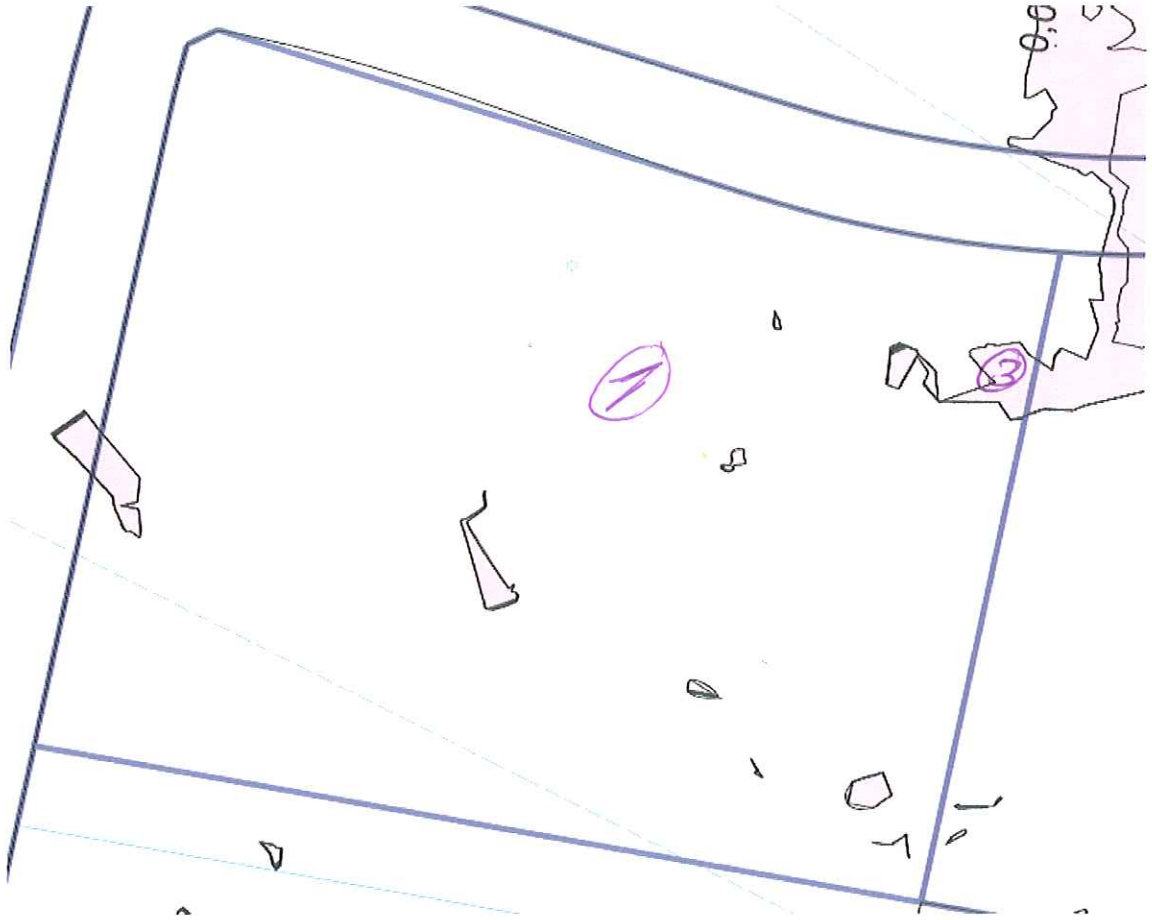

Packning har utförts enligt Anläggnings AMA-98 kapitel CE och tabell CE/3 med vibrerande envalsvält Bomag BW 10 (10 ton) resp. Dynapac CA 602 (10 ton) Borttagning av torv och markvegetation inkl. rötter och underliggande jordmån har utförts på det område som enligt Detaljplan är tillåtet att bebygga.

Förklaring:

1		Schakt i morän till färdig terrassyta
2		Schakt till färdig terrassyta genom sprängning + tätning
3		Fyllning till färdig terrassyta med ett lager morän
4		Fyllning till färdig terrassyta med ett lager sprängsten
5		Fyllning till färdig terrassyta med två lager morän
6		Fyllning till färdig terrassyta med två lager sprängsten
7		Fyllning till färdig terrassyta med tre lager tre lager morän
8		Fyllning till färdig terrassyta med tre lager sprängsten
9		Fyllning med ett lager sprängsten + ett lager morän till färdig terrassyta
10		Fyllning med två lager sprängsten + ett lager morän till färdig terrassyta
11		Fyllning med ett lager sprängsten + två lager morän till färdig terrassyta

Datum:	**2008-11-20**
Signatur:	

ÄLMBY Entreprenad AB
www.almbyentreprenad.se

Tomtredovisning Schakt & Fyllning

Objekt: ***Bredastens Verksamhetsområde, Värnamo***

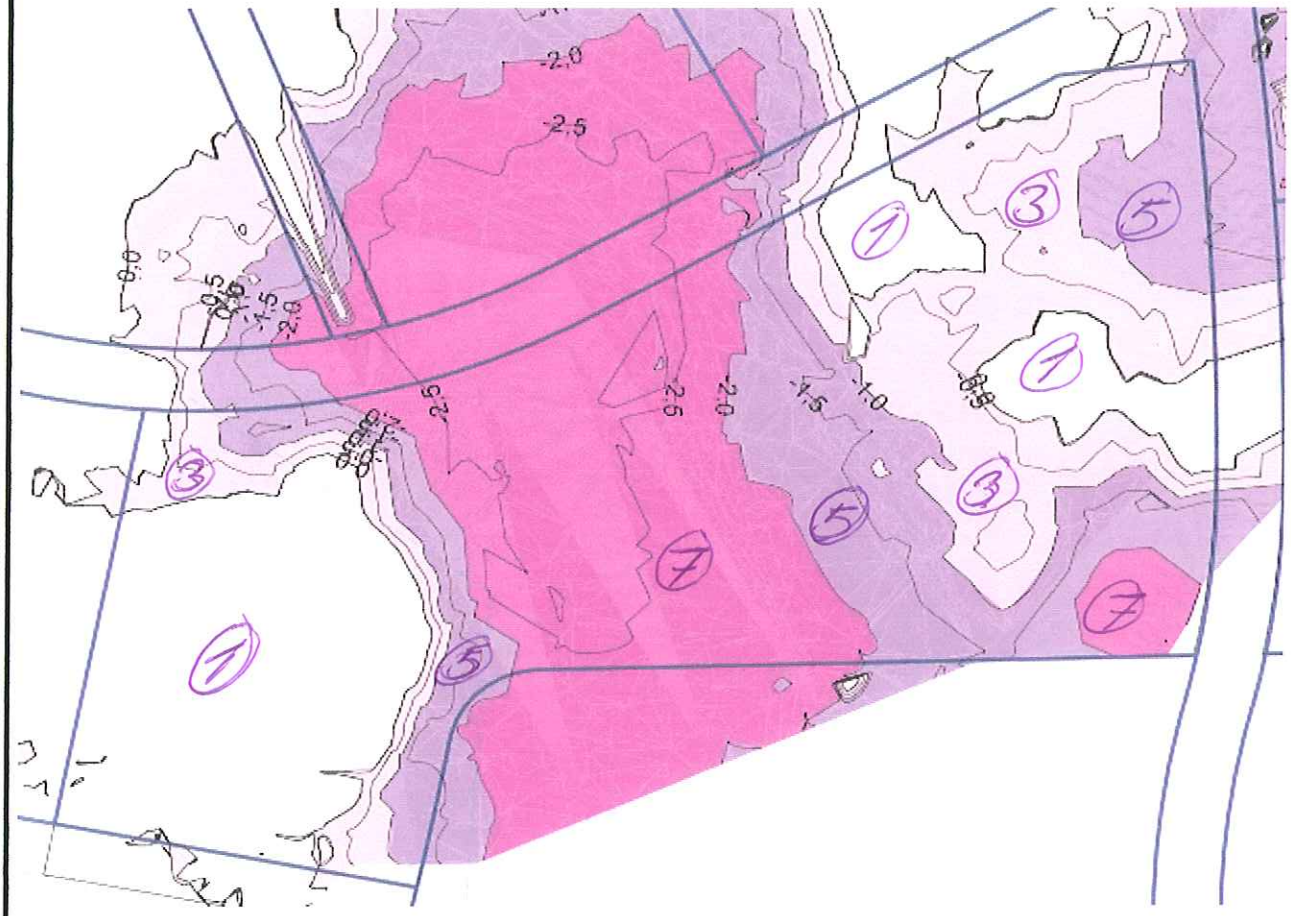

Packning har utförts enligt Anläggnings AMA-98 kapitel CE och tabell CE/3
med vibrerande envalsvält Bomag BW 10 (10 ton) resp. Dynapac CA 602 (10 ton)
Borttagning av torv och markvegetation inkl. rötter och underliggande jordmån har utförts på det område som enligt Detaljplan är tillåtet att bebygga.

Förklaring:

1		Schakt i morän till färdig terrassyta
2		Schakt till färdig terrassyta genom sprängning + tätning
3		Fyllning till färdig terrassyta med ett lager morän
4		Fyllning till färdig terrassyta med ett lager sprängsten
5		Fyllning till färdig terrassyta med två lager morän
6		Fyllning till färdig terrassyta med två lager sprängsten
7		Fyllning till färdig terrassyta med tre lager tre lager morän
8		Fyllning till färdig terrassyta med tre lager sprängsten
9		Fyllning med ett lager sprängsten + ett lager morän till färdig terrassyta
10		Fyllning med två lager sprängsten + ett lager morän till färdig terrassyta
11		Fyllning med ett lager sprängsten + två lager morän till färdig terrassyta

Datum:	**2008-11-20**
Signatur:	Johan Svensson

Kommunledningsförvaltningen
Mark- och exploateringsavdelningen

Kommunstyrelsen

Nya Tomtpriser för bostadstomter i Värnamo kommun

Tomtpristaxorna hanterar tre områden i Värnamo.
Det nya området på Mossle platån (del av Mossle 16:20),
Skogsfållen (del av Rörstorp 6:3) samt etapp 1 inom södra delen av Helmershus (del av Helmershus 5:89)

Vidare hanterar beslutet en taxa för nya tomter inom Häggegårdsområdet i Bredaryd samt nya tomter i södra delen av Åminne.

Bakgrund
Vid fastställande av tomtpriser för 2014 togs beslut om en ändring av hur kommunens tomtpriser ska hanteras. Det förslag som antogs baseras i större utsträckning på ett marknadsperspektiv dvs. var i kommunen byggrätterna ligger. Marknadsvärdet bör rimligtvis återspegla sig i kommunens tomtpriser med beaktande av exploateringskostnaderna för framtagande av nya exploateringsområden.

I takt med att nya exploateringsområden tas i anspråk görs en bedömning utifrån en exploateringskalkyl samt en analys av marknadsvärdet beroende av läget. I kommunens prissättning beaktas också byggrätten som i sig kan ha relevans i tomtens storlek och placering i området.

I nedan föreslagna prissättning har kommunen beaktat ovan beskrivna aspekter samt var inom områdena som tomterna ligger.

Det som är uppenbart och som hanteras i kommunens investeringsbudget och dess projektblad är att exploateringsområden utanför Värnamo tätort inte inbringar inkomster i takt med kostnaderna för exploateringen av dessa områden. Det är dock av yttersta vikt att dessa orter ges förutsättningar att växa och på sikt får en marknad och därmed ett marknadsvärde som motsvarar exploateringskostnaderna.

Postadress
Kommunledningsförvaltningen
Värnamo kommun
331 83 Värnamo

Kontaktcenter
Stadshuset, Kyrktorget 1, Värnamo
Telefon: 0370-37 70 00
Telefax: 0370-37 77 11

E-post
kontaktcenter@varnamo.se
Webbplats
www.varnamo.se

Organisationsnummer
212000-0555
Bankgiro
141-7195

Tomter inom det nya området på Mossleplatån söder om Värnamo sjukhus.
Beslutet hanterar tomter inom kvarteren Segerhuvan, Rotborsten, Handen, Tvålen och Jordegumman. Tomterna är grovterrasserade och förutsätts ha ett högt attraktionsvärde mot kommunens tomtkö. Tomterna beräknas kunna släppas till förmån för den kommunala tomtkön under våren/sommaren 2022.
Föreslaget tomtpris för kv. Rotborsten är 675 000kr/tomt.
Föreslaget tomtpris för kv. Segerhuvan och kv. Handen är 650 000kr/tomt.
Föreslaget tomtpris för kv. Tvålen och kv. Jordegumman är 625 000kr/tomt.

Prisskillnaden motiveras med att Kv. Rotborsten dels har minst en fri sida men framför allt att byggrätten är större här. Gällande kv.Tvålen och Jordegumman har dessa tomter inte någon fri sida samt att byggrätten är något mindre.

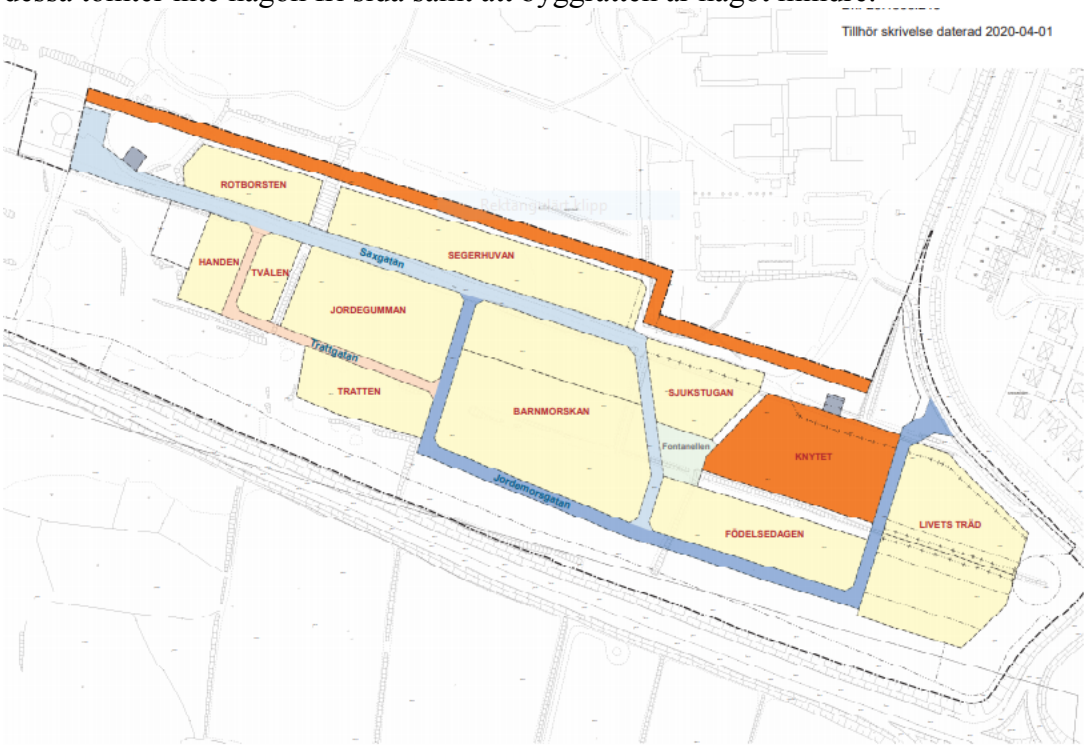

Intäkterna vid försäljning av dessa 25 tomter blir 16 075 000kr vilket väl bör balansera slutliga kostnader för exploateringsområdet.

Tomter inom Rörstorp 6:3 (Skogsfållen)
Beslutet hanterar 8 nya tomter. Tomterna säljs som råmark och har en tomtstorlek som varierar mellan i stort 710kvm till 1041kvm.
Dom två största tomterna har en mindre byggrätt än övriga tomter samt har ingen fri sida. Därav görs bedömningen att prisbilden för dessa två blir något lägre än för övriga sex tomter.
Föreslaget tomtpris för fem tomter mot grönområdet blir därför 600 000kr och för dom två andra 525 000kr.

Exploateringskostnaderna totalt sätt beräknas landa runt 4 200 000kr och intäkterna enligt detta taxeförslag blir 4 650 000kr,

Tomter inom del av Helmershus 5:89
Detta bostadsområde hanterar 34 tomter inom en detaljplan från 2009 som nu exploateras och kan släppas till tomtkön under 2022.
Tomterna säljs som råmark i en svag lutning åt öster ner mot sjön Vidöstern.
Tomterna längst åt öster får ett något högre pris eftersom utsikten där är obruten mot sjön. Tre tomter längst i söder är något mindre vilket då ger än mindre byggrätt vilket då betingar ett något lägre pris.
En normaltomt i området föreslås få ett pris på 500 000kr, En tomt i östra kanten mot sjön föreslås få ett tomtpris på 575 000kr medan de tre tomterna i söder får ett tomtpris på 475 000kr.

Exploateringsbudgeten ligger idag totalt på 17 500 000kr.
Det föreslagna tomtpriset skulle då ge en intäkt på 17 525 000kr vilket balanserar budgeten på marginalen. En marktilldelning kan över tiden bli aktuell för kvarteret direkt väster om infarten i söder. Detta ger då en intäkt beroende på tilltänkt projekt och hanteras i kommande markavtal.

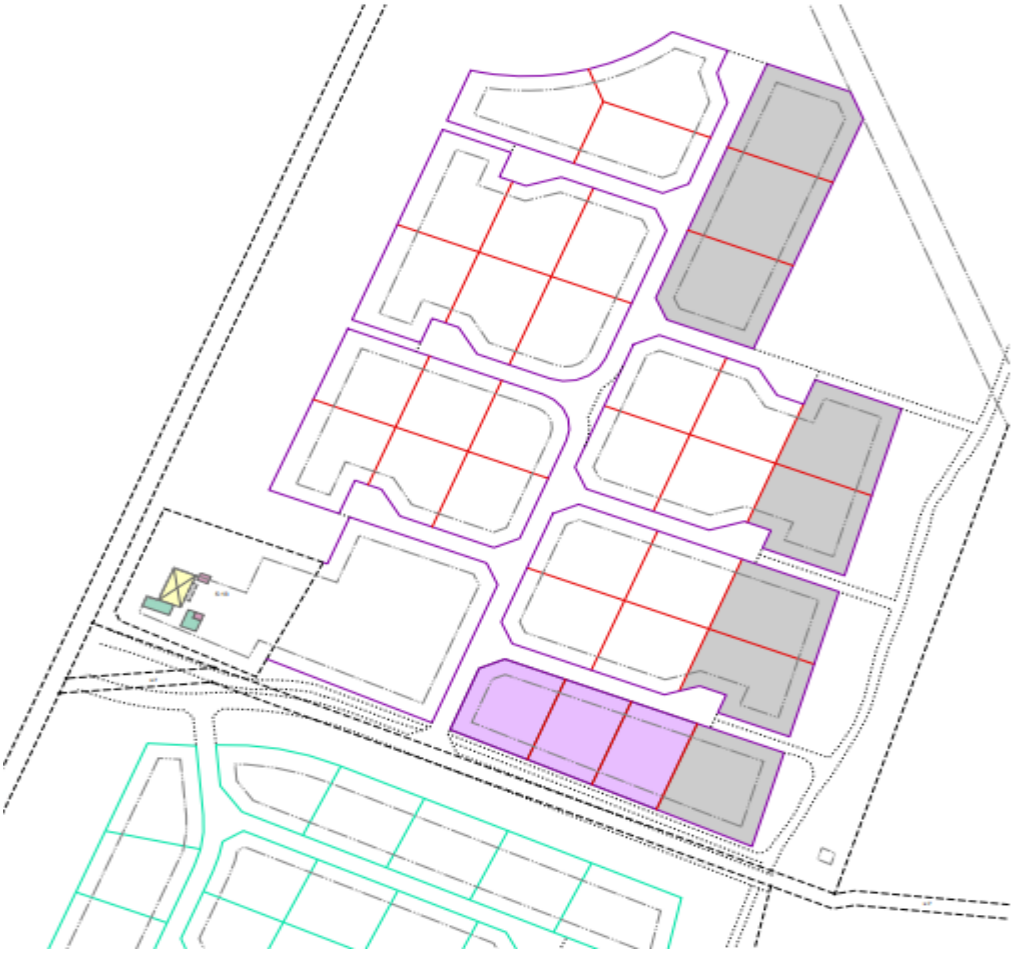

Tomter inom Häggegårdsområdet (etapp 1) i Bredaryd
Beslutet hanterar 13 nya tomter inom området. Tomterna säljs som råmark och har en tomtstorlek runt 1 200kvm.-1 400kvm. Detaljplanen har nu blivit justerad vilket ger en större byggrätt jämförbar med modernare detaljplaner.

Exploateringskostnaderna pekar mot en totalkostnad runt 12 000 000kr.
Ett föreslaget tomtpris utifrån vad marknaden tål sätts till 225 000kr. (totalt 2 925 000 kr) vilket också hanterar omsättningskostnaden.
Exploateringen balanserar inte totalt sätt kostnader och intäkter utan ger ett underskott på 9 000 000 vilket delvis kan kompenseras i framtida marktilldelningar inom kvarteret i nordväst.

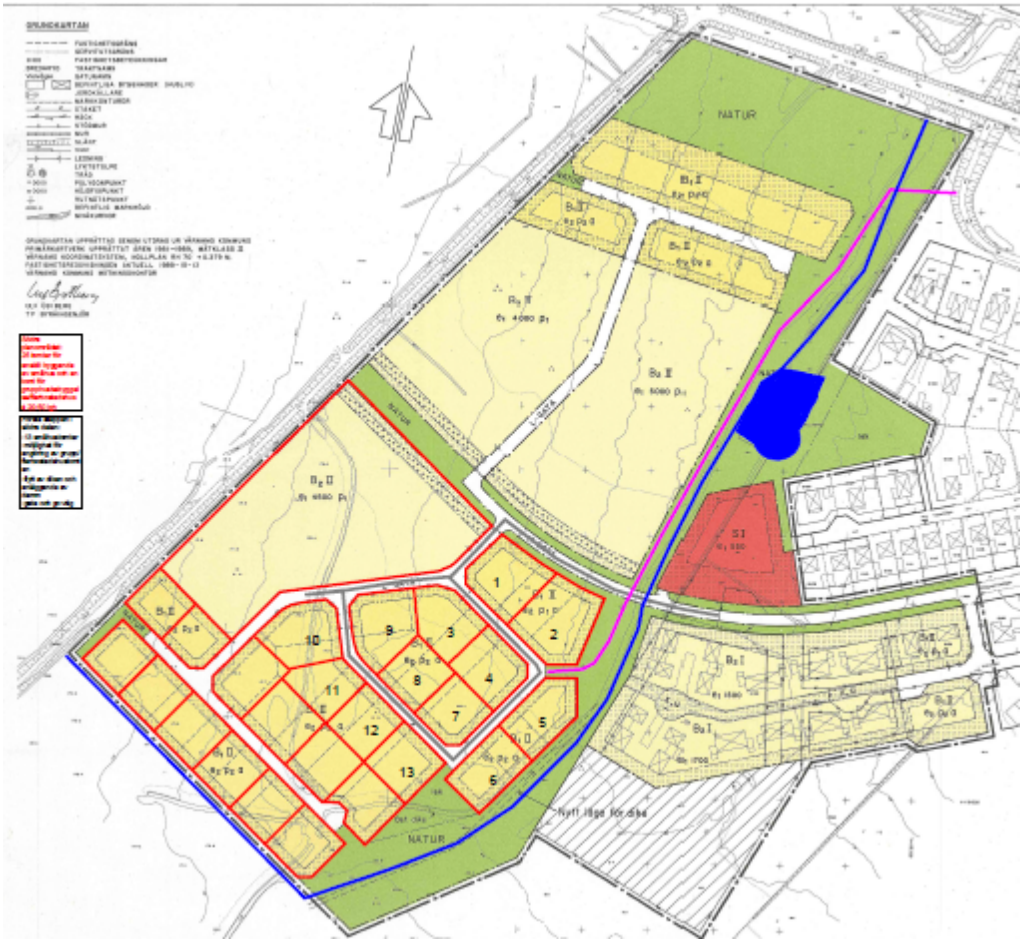

Tomter södra delen av Åminne
Beslutet hanterar 16 av totalt 25 nya tomter inom området. Tomterna säljs som råmark med varierande tomtstorlek. Exploateringsområdet byggs just nu ut och beräknas vara klart till sommaren 2021.

Exploateringskostnaderna ser ut att hamna runt budget 14 000 000kr
Tomtpriset för de 11 översta tomterna föreslås få ett pris på 350 000kr medan tomterna längst ner får ett något lägre pris om 300 000kr. Det lägre priset beror på läget inom området samt att det krävs en viss utfyllnad inom fastigheterna.
Totalt sätt ger detta en inkomst på 5 350 000kr.
Till detta ska läggas kommande intäkter på pågående och framtida marktilldelningar genom markavtal runt uppskattningsvis 4 000 000kr.
Totalt skulle intäkterna för detta område bli runt 9 350 000kr vilket inte balanserar utgifterna och som därmed hanterar en förlust på runt 4 650 000kr.

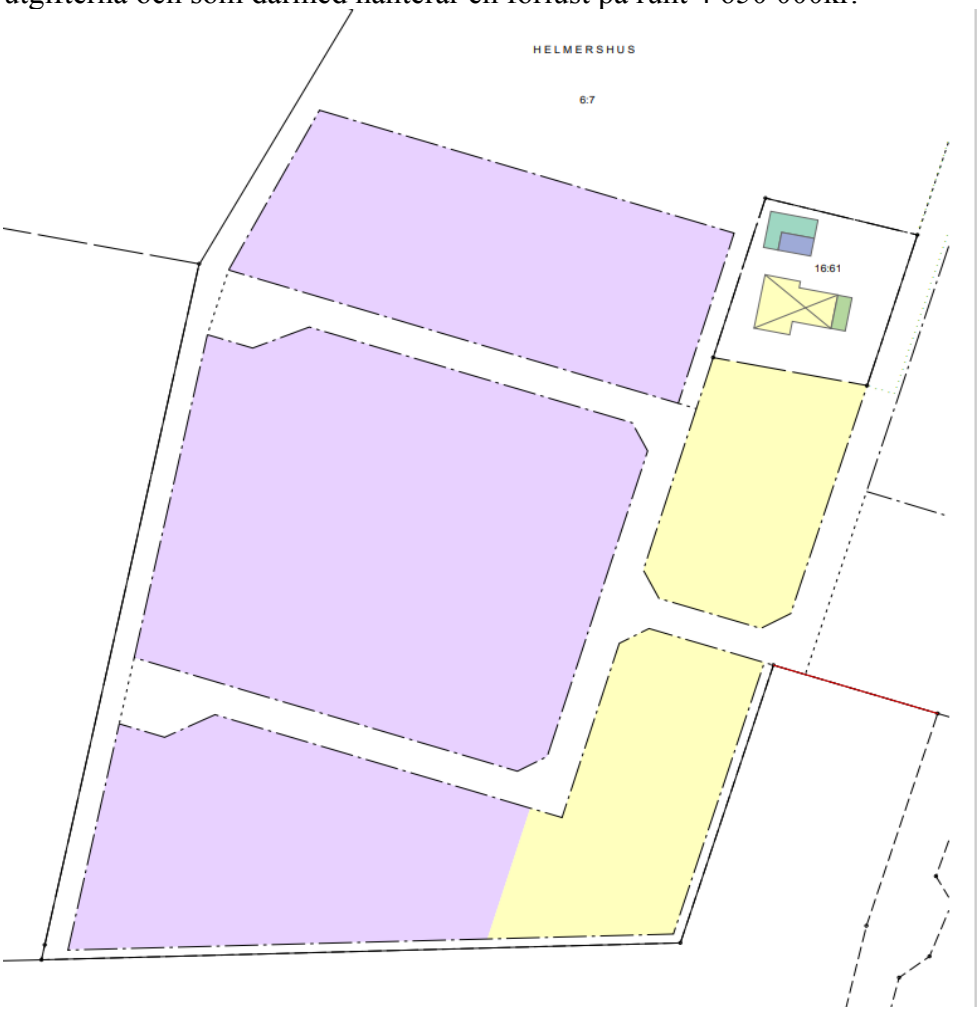

Beslutsförslag
Kommunstyrelsen föreslås Kommunfullmäktige besluta

att priset på tomter inom Mossleplatån sätts enligt följande:
- tomtpris för kv. Rotborsten är 675 000kr/tomt.
- tomtpris för kv. Segerhuvan och kv. Handen blir 650 000kr/tomt.
- tomtpris för kv. Tvålen och kv. Jordegumman blir 625 000kr/tomt.

att priset på tomter inom Rörstorp 6:3 sätts enligt följande:
- tomtpris för sex tomter Rönnbärsvägen blir 600 000kr/tomt
- tomtpris för två tomter utmed Hjortronvägen blir 525 000kr/tomt

att priset på tomter inom del av Helmershus 5:89 sätts enligt följande:
- tomtpris för normaltomt i området sätts till 500 000kr/tomt
- tomtpris för 8 tomter i östra delen av området och mot sjön sätts till 575 000kr/tomt
- tomtpris för tre tomter i söder sätts till 475 000kr/tomt.
-

att priset på tomter inom etapp1 på Häggegårds-området i Bredaryd sätts enligt följande:
- tomtpris för 13 tomter inom området sätts till 225 000kr/tomt.

att priset på tomter inom södra delen av Åminne sätts enligt följande:
- tomtpris för 11 normaltomter inom området sätts till 350 000kr/tomt.
- Tomtpris för 5 tomter i östra delen av området sätts till 300 000kr/tomt

att - de nya taxorna ska gälla från 2021-07-01.

Revidering av kommunstyrelsens reglemente

Ärendebeskrivning

Enligt 8 kap. 1 § förordningen om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (2021:8) får en kommun meddela föreskrifter om förbud mot att vistas i en park, på en badplats eller på någon annan liknande särskilt angiven plats, om det på platsen finns en påtaglig risk för trängsel.

I 13 § lagen om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (2021:4) finns ytterligare bestämmelser om sådana föreskrifter.

Det är kommunen som bemyndigas att utfärda föreskrifter om förbud enligt förordningen. Lagstiftningen i sig säger inget om på vilken nivå beslut om förbud med stöd av bemyndigandet ska fattas. Beslutanderätten utgår därmed från fullmäktige.

Behovet av att utfärda denna typ av föreskrifter om förbud kan uppstå med mycket kort varsel. Kommunledningsförvaltningen föreslår därför att rätten att utfärda föreskrifter om förbud att vistas i en park, på en badplats eller på någon annan liknande särskilt angiven plats, om det på platsen finns en påtaglig risk för trängsel, överlåts från kommunfullmäktige till kommunstyrelsen. Detta sker genom ett tillägg i kommunstyrelsens reglemente.

Under rubriken **Delegering från fullmäktige**, § 12, föreslås följande tillägg:

I enlighet med förordningen om särskilda begränsningar för att förhindra spridningen av sjukdomen covid-19 (2021:8) får kommunstyrelsen, för kortare perioder, meddela föreskrifter om förbud mot att vistas i en park, på en badplats eller på någon annan liknande särskilt angiven plats, om det på platsen finns en påtaglig risk för trängsel.

Beslutsförslag

Kommunledningsförvaltningen föreslår kommunstyrelsen besluta

att föreslå kommunfullmäktige att anta reviderat förslag till reglemente för kommunstyrelsen i enlighet med kommunledningsförvaltningens förslag.

Anna Hedqvist
Kanslichef

Ulf Svensson
Kommundirektör

KOMMUNAL FÖRFATTNINGSSAMLING

Antagen av kommunfullmäktige datum och paragraf

Gäller från och med 20xx-xx-xx

Reglemente för kommunstyrelsen

Allmänt om styrelsens uppgifter

§ 1 Styrelsen är kommunens ledande politiska förvaltningsorgan. Den har ett helhetsansvar för kommunens verksamheter, utveckling och ekonomiska ställning.

Kommunstyrelsen består av 15 ledamöter och 15 ersättare.

Styrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnders verksamhet **(ledningsfunktion**). Styrelsen ska också ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i kommunala företag, stiftelser och kommunalförbund

Styrelsen ska leda kommunens verksamhet genom att utöva en samordnad styrning och leda det arbetet med att ta fram styrdokument för kommunen (**styrfunktion**).

Styrelsen ska följa de frågor som kan inverka på kommunens utveckling och ekonomiska ställning och fortlöpande i samråd med nämnderna följa upp de fastställda målen och återrapportera till fullmäktige (**uppföljningsfunktion**).

Kommunstyrelsen leder och samordnar planeringen och uppföljningen av kommunens ekonomi och verksamheter.

Styrelsen ansvarar för i detta reglemente angivna uppgifter jämte sådana uppgifter som inte lagts på annan nämnd (särskilda uppgifter). Härutöver ansvarar styrelsen för de uppgifter som framgår av kommunallagen och annan lagstiftning

Ledningsfunktionen och styrfunktionen

Allmänt om ledningsfunktionen och styrfunktionen

§ 2 Styrelsen ansvarar för beslut om samordning mellan nämnderna och gränsdragning mellan nämndernas kompetens. Styrelsen ansvarar för att en effektiv och ändamålsenlig organisation upprätthålls.

Styrelsens övergripande uppgifter

§ 3 Styrelsen ska

1. leda arbetet med att samordna utformningen av övergripande och strategiska mål, riktlinjer och ramar för styrningen av hela den kommunala verksamheten samt göra framställningar i målfrågor som inte är förbehållna nämnders beslut,
2. utöva uppsikt över övriga nämnders beslut,
3. ha ett övergripande ansvar för interna säkerhetsfrågor i kommunen,
4. ha ett övergripande ansvar kommunens HRsystem, ekonomisystem, dokument- och ärendehanteringssystem, skaderapporteringssystem, passersystem och förtroendemannaregister,
5. ha ett övergripande ansvar för kommunens e-postsystem, IT-system samt övriga kommunikationssystem,
6. ha ett övergripande ansvar för att säkerhetsskyddslagen (2018:585) följs,
7. anställa kommundirektör samt besluta om instruktion för denne,
8. anställa förvaltningschefer,
9. hos fullmäktige, övriga nämnder och andra myndigheter göra de framställningar som behövs, kontinuerligt följa verksamheten i övriga nämnder,
10. kontinuerligt följa verksamheten i övriga nämnder
11. ansvara för utformningen och utvecklingen av kommunens system för interns kontroll i enlighet med vad fullmäktige beslutar,
12. ansvara för samordningsträffar med nämndpresidierna och förvaltningscheferna,
13. upprätta förslag till program med mål och riktlinjer för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare,
14. bereda eller yttra sig i ärenden som ska handläggas av fullmäktige i enlighet med KL,
15. verkställa fullmäktiges beslut, om fullmäktige inte beslutat annat.

Om fullmäktige inte beslutat något annat, avgör styrelsen hur de ärenden som fullmäktige ska handlägga ska beredas.

Styrelsen får uppdra åt en förtroendevald eller åt någon anställd att besluta om remiss av sådana ärenden.

§ 4 I styrelsens ledningsfunktion ligger även att leda och samordna bl a

- utvecklingen av den kommunala demokratin
- all kommunövergripande planering
- mark- och bostadspolitiken
- arbetet med att en tillfredsställande markberedskap upprätthålls
- bostadsförsörjningen och att ett hållbart samhällsbyggandet främjas
- näringslivs- och arbetsmarknadspolitiken
- verksamheten inom Campus högskoleutbildningar
- genomföra och utveckla konceptet Gummifabriken
- energiplaneringen samt att främja energihushållningen
- kommunens övergripande arbetsgivarverksamhet
- kommunövergripande hållbarhetsfrågor
- leda, samordna och stödja ett kommunövergripande strategiskt utvecklingsarbete
- kommunens övergripande informations- och kommunikationsverksamhet

Företag och stiftelser

§ 5 Styrelsen ska

1. ha fortlöpande uppsikt över verksamheten i de företag och stiftelser som kommunen helt eller delvis äger eller annars har intresse i, främst vad gäller ändamål, ekonomi och efterlevnad av uppställda direktiv, men också i avseende på övriga förhållanden av betydelse för kommunen,
2. genom representation i Värnamo Stadshus AB fullgöra sin uppsiktsplikt enligt kommunallagen och därvid ansvara för att beslut om ägardirektiv till företagen fattas och kontinuerligt hålls uppdaterade,
3. genom Värnamo Stadshus AB ansvara för regelbundna möten med företagsledningarna/stiftelseledningar,
4. löpande vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de krav som anges i 10 kap. 2-6§§ KL är uppfyllda beträffande de företag och stiftelser som kommunen äger eller har intresse i,
5. årligen senast den 30 juni i beslut pröva om den verksamhet som bedrivits i de aktiebolag som kommunen helt eller delvis äger under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Beslutet ska delges fullmäktige snarast. Finner styrelsen att brister förelegat, ska den samtidigt lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder,
6. svara för att tillvarata kommunens intressen vid bolags- och föreningsstämmor och andra liknande sammanträden i de företag som kommunen helt eller delvis äger eller annars har intresse i.

Kommunalförbund

§ 6 Styrelsen ska ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i sådana kommunalförbund som kommunen är medlem i.

Ekonomi och medelsförvaltning

§ 7 Styrelsen ska

1. ha hand om kommunens medelsförvaltning och följa av fullmäktige meddelade föreskrifter för denna. Medelsförvaltningen omfattar placering och upplåning av medel. I uppgiften ingår också att bevaka att kommunens inkomster inflyter och att betalningarna görs i rätt tid samt att vidta de åtgärder som behövs för indrivning av förfallna fordringar.
2. ha hand om övrig ekonomisk förvaltning. I denna uppgift ingår bl.a. att
   - underhålla och förvalta kommunens fasta och lösa egendom
   - se till att kommunens behov av försäkringsskydd är tillgodosett
   - handha egen donationsförvaltning samt efter samtycke från annan nämnd
   - placera sådana medel som ingår i donation som förvaltas av den nämnden
3. upprätta förslag till budget i enlighet med KL
4. se till att bokföring och redovisningen sker i enlighet med lagen (2018:597) om kommunal bokföringsredovisning
5. upprätta årsredovisning och delårsrapport i enlighet med lagen (2018:597) om kommunal bokföringsredovisning,
6. i enlighet med fullmäktiges särskilda föreskrifter förvalta medel som avsatts till pensionsförpliktelser

Teknisk förvaltning

§ 8 Styrelsen ansvarar tillika för följande verksamheter

- Har ägandeansvaret för kommunens fasta och lösa egendom inom styrelsens ansvarsområde
- svarar för den på kommunen ankommande byggverksamheten och fastighetsförvaltning, utförande av ny-, om- och tillbyggnader av fastigheter för kommunens räkning,
- upplåtelser av fast egendom som inte åligger någon annan nämnd samt förmedling av kommunens egna bostäder och lokaler
- svarar för byggande, drift och underhåll av gator och vägar, broar, torg och andra allmänna platser, samt kommunens förråd och verkstäder, maskiner samt fordon
- är kommunal väghållare
- är huvudman för kommunens allmänna va-anläggning
- svarar för all övrig renhållning/avfallshantering som inte faller inom kommunalförbundets Samverkan Återvinning Miljö (SÅM) uppdrag
- är ansvarig för kommunens skogar och parkanläggningar
- försäljning av bostadsrätter
- fritidsverksamhet med koppling till utskottets ansvarsområde
- handha registrering och tillståndsgivning enligt lotterilagen

Tekniska förvaltningen utgör en egen förvaltning under kommunstyrelsen.

Byggnadsverksamheten, fastighetsförvaltningen, väghållning, va-anläggning, renhållning, avfall, parkanläggningar och fritidsverksamheten specificeras särskilt (Bilaga nr 2-4)

Tekniskt utskott

§ 9 Inom styrelsen ska finnas ett tekniskt utskott.

Tekniska utskottet består av fem ledamöter samt fem ersättare från styrelsen.
Ordföranden skall vara styrelsens 1:e vice ordförande.
Styrelsen utser bland utskottets ledamöter tillika en förste och en andre vice ordförande.

Om ordföranden i utskottet på grund av sjukdom eller av annat skäl är förhindrad att fullgöra sitt uppdrag för längre tid får styrelsen utse en annan ledamot i utskottet att som ersättare för ordföranden fullgöra dennes uppgifter.

Ersättare ska inkallas till tjänstgöring i den av fullmäktige vid valet bestämda ordningen.

Avgår en ledamot eller en ersättare i utskottet, som inte utsetts vid proportionellt val, ska fyllnadsval snarast förrättas.

De tekniska ärenden som ska avgöras av styrelsen i dess helhet ska som huvudregel beredas av utskottet.

Genom beredningen ska utskottet normalt lägga fram förslag till beslut.

Arbetsgivarpolitik

§ 10 Styrelsen ska ha hand om frågor som rör förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare och därvid bl a att

- med bindande verkan för kommunen genom kollektivavtal reglera frågor rörande förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare

- förhandla på kommunens vägnar enligt lagstiftning om förhandlingsrätt utom vad gäller 11-14 och 38 §§ lagen om medbestämmande i arbetslivet inom andra nämnders verksamhetsområden

- avgöra frågor om tolkning och tillämpning av lag, avtal och andra bestämmelser rörande förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare

- besluta om stridsåtgärder

- anställa och entlediga samtliga förvaltningschefer i kommunen efter samråd med ansvarig nämnd

- utforma och utveckla kommunens arbetsgivar- och lönebildning

- samordna kommunens arbete kring HR systemet och annan administration inom området

- samordna arbetet för att trygga kompetensförsörjningen

- ansvara för ledarförsörjning och ledarutveckling, personalutveckling, arbetsmiljöfrågor, företagshälsofrågor och likabehandlingsfrågor

- lämna uppdrag enligt 6 kap. 3§ lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Personalutskott

§ 11 Inom styrelsen ska finnas ett personalutskott

Personalutskottet består av tre ledamöter vilka utgörs av styrelsens presidium. Ordförande är kommunstyrelsens ordförande. Dennes ersättare är 1:e vice ordföranden i styrelsen.

Utskottet sammanträder på dag och tid som utskottet bestämmer. Envar ledamot äger kalla till extra möte.

De personalärenden som skall avgöras av styrelsen i dess helhet ska som huvudregel beredas av utskottet.

Genom beredningen ska utskottet normalt lägga fram förslag till beslut.

Delegering från fullmäktige

§ 12 Styrelsen beslutar i följande grupper av ärenden

1. upptagande av lån inom den beloppsram och de riktlinjer som fullmäktige fastställt,
2. styrelsens förvaltningsorganisation inom de riktlinjer som fullmäktige fastställt
3. utarrendera, *hyra u*t eller på annat sätt upplåta kommunen tillhörig fast egendom i den mån detta inte ankommer på annan nämnd
4. förhyrning och uthyrning av fastigheter och lokaler,
5. köp, försäljning och byte av fast egendom samt avtal om fastighetsreglering, allt inom av kommunfullmäktige fastställd kostnadsram och andra riktlinjer beträffande belopp och villkor i övrigt
6. i mål och ärenden där styrelsen för kommunens talan, med för kommunen bindande verkan, träffa överenskommelse om betalning av fordran, anta ackord, ingå förlikning och sluta annat avtal,
7. tillstånd att använda kommunens vapen,
8. reformering av kommunstyrelsens regelbestånd och utformningen av fullmäktiges handlingar
9. avgivande av yttrande enligt kameraövervakningslagen (2013:460)
10. i enlighet med förordningen om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (2021:8) får kommunstyrelsen, för kortare perioder, meddela föreskrifter om förbud mot att vistas i en park, på en badplats eller på någon annan liknande särskilt angiven plats, om det på platsen finns en påtaglig risk för trängsel.

Styrelsen beslutar också om yttranden som ankommer på fullmäktige när dessa inte är av principiell betydelse eller tiden inte medger att yttrande behandlas av fullmäktige. Styrelsen ska om möjligt samråda med berörd nämnd vid handläggning av yttrandet.

Uppföljningsfunktionen

Styrelsen uppföljning

§ 13 Styrelsen ska

1. övervaka att av fullmäktige fastställda kvalitetskrav, mål, riktlinjer och program för verksamheten samt ekonomin följs upp i nämnderna,
2. övervaka att kommunen löpande förvaltning i övrigt sköts lagligt och ekonomiskt,
3. följa hur den interna kontrollen sköts i nämnderna,
4. två gånger per år rapportera till fullmäktige hur samtliga kommunens verksamheter utvecklas mot bakgrund av fastlagda mål och hur den ekonomiska ställningen är under budgetåret,
5. en gång årligen till fullmäktige rapportera om kommunens avtalssamverkan enligt 9 kap. 37 § KL eller annan lag och författning,
6. inom ramen för sin uppsiktsplikt övervaka att verksamheter som bedrivs av privata utförare kontrolleras och följs upp i enlighet med lag, avtal och av fullmäktige fastställda program och direktiv,
7. före 6 april varje år lämna kommunfullmäktige en redovisning över de motioner och medborgarförslag som kommit in till och med året innan och som inte slutligt handlagts av fullmäktige.

Särskilda uppgifter

Processbehörighet

§ 14 Styrelsen får själv eller genom ombud föra kommunens talan i alla mål och ärenden, om inte någon annan ska göra det på grund av lag eller annan författning eller beslut av fullmäktige, Detta gäller också mål där någon begär laglighetsprövning av fullmäktiges beslut,om inte fullmäktige beslutar att själv föra talan i målet.

Krisledning och höjd beredskap

§ 15 Kommunstyrelsen är krisledningsnämnd och ska fullgöra lagstadgade uppgifter under extraordinära händelser i fredstid enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH).

Krisledningsnämnden ska sammankallas på begäran av en enskild ledamot, varefter nämnden kan besluta att krisledningsnämnden ska träda i funktion.

Krisledningsnämnden har rätt att överta beslutanderätt från kommunens övriga nämnder i den utsträckning som nämnden finner nödvändig i den uppkomna krisen. Krisledningsnämnden kan dock endast ta över beslutanderätten i den omfattning som är nödvändig med hänsyn till den uppkomna händelsens omfattning och art.

Under höjd beredskap ansvarar kommunstyrelsen för den verksamhet som anges i 3 kap. LEH.

Kommunstyrelsen ansvarar för den verksamhet som framgår av 7 § (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap.

Kommunstyrelsen utser ledamot/ledamöter i hemvärnsråd enligt hemvärnsförordningen (1997:146)

Föreskrifter om kommunal organisation under krig och krigsfara finns i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara.

Krisledningsnämndens verksamhet regleras i särskilt reglemente.

Arbetslöshetsnämnd

§ 16 Styrelsen är arbetslöshetsnämnd enligt lagen (1944:475) om arbetslöshetsnämnd.

Arkivmyndighet

§ 17 Styrelsen är arkivmyndighet. Närmare föreskrifter om arkivvård finns i av fullmäktige antaget arkivreglemente.

Anslagstavla och webbplats

§ 18 Styrelsen ansvarar för kommunens anslagstavla.

Styrelsen samordnar innehållet i och ansvarar för kommunens externa och interna webbplats.

Författningssamling

§ 19 Styrelsen ansvarar för att uppdatera den kommunala författningssamlingen och se till att den hålls tillgänglig i lagstadgad form.

Allmänt nämndreglemente

§ 21 För styrelsen gäller det av kommunfullmäktige antagna Allmänna nämndreglementet för Värnamo kommuns styrelser och nämnder.

Förvaltningsorgan m.m.

§ 22 Kommunstyrelsens förvaltningsorgan utgörs av kommunledningsförvaltningen och tekniska förvaltningen vilka utgör två självständiga förvaltningar.

Upphandlingsnämnden och överförmyndarmyndigheten har inga egna förvaltningsorgan utan administreras av tjänstemän anställda av kommunledningsförvaltningen. Dessa svarar i sin myndighetsutövning exklusivt gentemot upphandlingsnämnd och respektive överförmyndarmyndighet.

Bilaga nr 1 till reglemente för kommunstyrelsen

Mark- och exploateringsverksamhet

1. ärenden angående gatumarksersättning och gatubyggnadskostnader samt ärenden angående gatukostnader m.m. enligt byggnadslagstiftningen

2. bevakning av kommunens intressen vid fastighetsbildning, fastighetsbestämning, gemensamhetsanläggningar samt andra ärenden som är jämförliga med dessa,

3. att i samband med köp eller försäljning av fastighet, träffa avtal angående servitut, nyttjanderätt, ledningsrätt eller annan liknande rättighet,

4. att avtala om rättighet för kommunen genom till exempel servitut, ledningsrätt eller nyttjanderätt,

5. att upplåta servitut och ledningsrätt eller annan liknande rättighet i fastighet som ägs av kommunen,

6. att teckna erforderligt exploateringsavtal/markanvisningsavtal i samband med exploatering av annan eller egen fastighet,

7. framtagande samt revidering av bostadsförsörjningsplan

8. att för kommunen i egenskap av markägare och ansvarig för investeringsbudgeten samt i enlighet med gällande bostadsförsörjningsplan eller annan central exploateringsorsak hos samhällsbyggnadsnämnden beställa upprättande av ny detaljplan,

9. att i övrigt upplåta nyttjanderätt i fastighet som ägs av kommunen,

10. att inom kommunfullmäktige fastställd kostnadsram och andra riktlinjer beträffande belopp och villkor i övrigt köpa, sälja, byta, fastighetsreglera, expropriera eller inlösa fastighet.

    Följande förutsättningar ska gälla för kommunstyrelsens beslutanderätt vid fastighetsförvärv/försäljning:

    - förvärvet eller överlåtelsen sker för att tillgodose behovet av bostads-/industrimark eller annat för kommunen angeläget ändamål och
    - försäljningen grundas på av kommunfullmäktige särskilt fastställd taxa avseende bostads-/industrimark eller att värdet/ersättningen för förvärvet eller överlåtelsen inte överstiger 2 000 000 kr.

11, Hantera tomtkön, besluta om tilldelning samt överlåta småhustomter i enlighet med av kommunfullmäktige beslutade riktlinjer.

12, Hantera utsträckning, nedsättning, dödning, sammanföring och relaxation av inteckningar samt utbyte av pantbrev och därmed jämförliga åtgärder.

Bilaga nr 2 till reglemente för kommunstyrelsen

Byggnadsverksamhet och fastighetsförvaltning

1 ansvara för kommunens husbyggnadsverksamhet och därvid bl. a

2 framlägga förslag och begära anslag för byggnadsföretagets genomförande

3 tillse att vederbörliga tillstånd, beslut samt framställningar och rekvisitioner i förekommande fall görs för erhållande av statsbidrag och/eller andra bidrag för byggnadsföretagets genomförande

4 samråda med företrädare för annan nämnd eller styrelse vid byggnadsverksamhet åt densamma

5 förvalta kommunens egna fastigheter – såvida inte sådan förvaltning uppdragits åt annan nämnd eller styrelse – samt därvid svara för att byggnader och anläggningar inom tekniska nämndens verksamhetsområde underhålls och vårdas på ett ekonomiskt och rationellt sätt, samt att även svara för energihushållningen i kommunens fastigheter och lokaler

6 tillse att kommunens fasta och lösa egendom inom kommunstyrelsens verksamhetsområde är betryggande försäkrad

7 förvalta kommunens skogs- och jordbruksfastigheter

8 svara för drift och underhåll i kommunens inhyrda lokaler/fastigheter såvida inte uppdrag lämnats till annan nämnd eller styrelse

9 Uthyra eller eljest upplåta bostäder, lokaler, byggnader och anläggningar som tillhör kommunen och som faller under nämndens förvaltning.

10 svara för förhyrning av lokaler för kommunens behov såvida det inte åligger annan nämnd eller styrelse

11 svara för den lokalvårdande verksamheten i kommunens egna och förhyrda lokaler såvitt ej annat överenskommits

Väghållning, va-anläggning, renhållning, avfall, parker och allmänna platser

1 förvalta kommunens vatten- och avloppsanläggningar, park- och gatuanläggningar, och allmänna platser, såvida inte sådan förvaltning uppdragits åt annan nämnd eller styrelse

2 tillse att kommunens gator, vägar och allmänna platser, vatten- och avloppsanläggningar, offentlig belysning, parker, planteringar, lekplatser, fritidsanläggningar och liknande anläggningar underhålls och vårdas

3 framlägga förslag till utbyggnad av ovan nämnda objekt samt verkställa utbyggnad enligt fastställda planer och/eller inom ramen för anvisade medel

4 besluta i ärende va-lagen samt allmänna bestämmelser för brukande av kommunens allmänna vatten och avloppsanläggningar (ABVA)

5 tillämpa av fullmäktige antagna avtal angående kommunal bidragsgivning till enskild väghållning

6 svara för driften av förråd, verkstäder samt förvaltningens maskiner och fordon

7 vara kommunal väghållare

8 där kommunfullmäktige inte för särskilt fall annorlunda beslutat, bevaka kommunens rätt vid vägföreningar och samfälligheter

9 svara för vattenvård av sjöar och vattendrag

Bilaga nr 4 till reglemente för kommunstyrelsen

Fritidsverksamhet

401

1. förvalta kommunens fritidsanläggningar

2. att med uppmärksamhet följa utvecklingen i de frågor som gäller fritidsverksamhet i kommunen, samt ta de initiativ och framlägga förslag som utskottet finner påkallat

3. att inom ramen för av kommunfullmäktige beviljade anslag och fastställda normer fördela bidrag till föreningar och organisationer och enskilda inom nämndens kompetensområde

4. att genom ett nära samarbete med kommunens verksamma föreningar och organisationer inom nämndens verksamhetsområde stimulera det arbete dessa bedriver

handha registrering och tillståndsgivning enligt lotterilagen.

KOMMUNAL FÖRFATTNINGSSAMLING

Antagen av kommunfullmäktige 2019-03-28, § 55

Reglemente för kommunstyrelsen

Styrelsens uppgifter

Allmänt om styrelsens uppgifter

§ 1 Styrelsen är kommunens ledande politiska förvaltningsorgan. Den har ett helhetsansvar för kommunens verksamheter, utveckling och ekonomiska ställning.

Kommunstyrelsen består av 15 ledamöter och 15 ersättare.

Styrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnders verksamhet (**ledningsfunktion**). Styrelsen ska också ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i kommunala företag, stiftelser och kommunalförbund

Styrelsen ska leda kommunens verksamhet genom att utöva en samordnad styrning och leda det arbetet med att ta fram styrdokument för kommunen (**styrfunktion**).

Styrelsen ska följa de frågor som kan inverka på kommunens utveckling och ekonomiska ställning och fortlöpande i samråd med nämnderna följa upp de fastställda målen och återrapportera till fullmäktige (**uppföljningsfunktion**).

Kommunstyrelsen leder och samordnar planeringen och uppföljningen av kommunens ekonomi och verksamheter.

Styrelsen ansvarar för i detta reglemente angivna uppgifter jämte sådana uppgifter som inte lagts på annan nämnd (särskilda uppgifter). Härutöver ansvarar styrelsen för de uppgifter som framgår av kommunallagen och annan lagstiftning

Ledningsfunktionen och styrfunktionen

Allmänt om ledningsfunktionen och styrfunktionen

§ 2 Styrelsen ansvarar för beslut om samordning mellan nämnderna och gränsdragning mellan nämndernas kompetens. Styrelsen ansvarar för att en effektiv och ändamålsenlig organisation upprätthålls.

Styrelsens övergripande uppgifter

§ 3 Styrelsen ska

1. leda arbetet med att samordna utformningen av övergripande och strategiska mål, riktlinjer och ramar för styrningen av hela den kommunala verksamheten samt göra framställningar i målfrågor som inte är förbehållna nämnders beslut,
2. utöva uppsikt över övriga nämnders beslut,
3. ha ett övergripande ansvar för interna säkerhetsfrågor i kommunen,
4. ha ett övergripande ansvar kommunens HRsystem, ekonomisystem, dokument- och ärendehanteringssystem, skaderapporteringssystem, passersystem och förtroendemannaregister,
5. ha ett övergripande ansvar för kommunens e-postsystem, IT-system samt övriga kommunikationssystem,
6. ha ett övergripande ansvar för att säkerhetsskyddslagen (2018:585) följs,
7. anställa kommundirektör samt besluta om instruktion för denne,
8. anställa förvaltningschefer,
9. hos fullmäktige, övriga nämnder och andra myndigheter göra de framställningar som behövs, kontinuerligt följa verksamheten i övriga nämnder,
10. kontinuerligt följa verksamheten i övriga nämnder
11. ansvara för utformningen och utvecklingen av kommunens system för interns kontroll i enlighet med vad fullmäktige beslutar,
12. ansvara för samordningsträffar med nämndpresidierna och förvaltningscheferna,
13. upprätta förslag till program med mål och riktlinjer för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare,
14. bereda eller yttra sig i ärenden som ska handläggas av fullmäktige i enlighet med KL,
15. verkställa fullmäktiges beslut, om fullmäktige inte beslutat annat.

Om fullmäktige inte beslutat något annat, avgör styrelsen hur de ärenden som fullmäktige ska handlägga ska beredas.

Styrelsen får uppdra åt en förtroendevald eller åt någon anställd att besluta om remiss av sådana ärenden.

§ 4 I styrelsens ledningsfunktion ligger även att leda och samordna bl a

- utvecklingen av den kommunala demokratin
- all kommunövergripande planering
- mark- och bostadspolitiken
- arbetet med att en tillfredsställande markberedskap upprätthålls
- bostadsförsörjningen och att ett hållbart samhällsbyggandet främjas
- näringslivs- och arbetsmarknadspolitiken
- verksamheten inom Campus högskoleutbildningar
- genomföra och utveckla konceptet Gummifabriken
- energiplaneringen samt att främja energihushållningen
- kommunens övergripande arbetsgivarverksamhet
- kommunövergripande hållbarhetsfrågor
- leda, samordna och stödja ett kommunövergripande strategiskt utvecklingsarbete
- kommunens övergripande informations- och kommunikationsverksamhet

Företag och stiftelser

§ 5 Styrelsen ska

1. ha fortlöpande uppsikt över verksamheten i de företag och stiftelser som kommunen helt eller delvis äger eller annars har intresse i, främst vad gäller ändamål, ekonomi och efterlevnad av uppställda direktiv, men också i avseende på övriga förhållanden av betydelse för kommunen,
2. genom representation i Värnamo Stadshus AB fullgöra sin uppsiktsplikt enligt kommunallagen och därvid ansvara för att beslut om ägardirektiv till företagen fattas och kontinuerligt hålls uppdaterade,
3. genom Värnamo Stadshus AB ansvara för regelbundna möten med företagsledningarna/stiftelseledningar,
4. löpande vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de krav som anges i 10 kap. 2-6§§ KL är uppfyllda beträffande de företag och stiftelser som kommunen äger eller har intresse i,
5. årligen senast den 30 juni i beslut pröva om den verksamhet som bedrivits i de aktiebolag som kommunen helt eller delvis äger under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Beslutet ska delges fullmäktige snarast. Finner styrelsen att brister förelegat, ska den samtidigt lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder,
6. svara för att tillvarata kommunens intressen vid bolags- och föreningsstämmor och andra liknande sammanträden i de företag som kommunen helt eller delvis äger eller annars har intresse i.

Kommunalförbund

§ 6 Styrelsen ska ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i sådana kommunalförbund som kommunen är medlem i.

Ekonomi och medelsförvaltning

§ 7 Styrelsen ska

1. ha hand om kommunens medelsförvaltning och följa av fullmäktige meddelade föreskrifter för denna. Medelsförvaltningen omfattar placering och upplåning av medel. I uppgiften ingår också att bevaka att kommunens inkomster inflyter och att betalningarna görs i rätt tid samt att vidta de åtgärder som behövs för indrivning av förfallna fordringar.
2. ha hand om övrig ekonomisk förvaltning. I denna uppgift ingår bl.a. att
- underhålla och förvalta kommunens fasta och lösa egendom
- se till att kommunens behov av försäkringsskydd är tillgodosett
- handha egen donationsförvaltning samt efter samtycke från annan nämnd
- placera sådana medel som ingår i donation som förvaltas av den nämnden
3. upprätta förslag till budget i enlighet med KL
4. se till att bokföring och redovisningen sker i enlighet med lagen (2018:597) om kommunal bokföringsredovisning
5. upprätta årsredovisning och delårsrapport i enlighet med lagen (2018:597) om kommunal bokföringsredovisning,
6. i enlighet med fullmäktiges särskilda föreskrifter förvalta medel som avsatts till pensionsförpliktelser

Teknisk förvaltning

§ 8 Styrelsen ansvarar tillika för följande verksamheter

- Har ägandeansvaret för kommunens fasta och lösa egendom inom styrelsens ansvarsområde
- svarar för den på kommunen ankommande byggverksamheten och fastighetsförvaltning, utförande av ny-, om- och tillbyggnader av fastigheter för kommunens räkning,
- upplåtelser av fast egendom som inte åligger någon annan nämnd samt förmedling av kommunens egna bostäder och lokaler
- svarar för byggande, drift och underhåll av gator och vägar, broar, torg och andra allmänna platser, samt kommunens förråd och verkstäder, maskiner samt fordon
- är kommunal väghållare
- är huvudman för kommunens allmänna va-anläggning
- svarar för all övrig renhållning/avfallshantering som inte faller inom kommunalförbundets Samverkan Återvinning Miljö (SÅM) uppdrag
- är ansvarig för kommunens skogar och parkanläggningar
- försäljning av bostadsrätter
- fritidsverksamhet med koppling till utskottets ansvarsområde
- handha registrering och tillståndsgivning enligt lotterilagen

Tekniska förvaltningen utgör en egen förvaltning under kommunstyrelsen.

Byggnadsverksamheten, fastighetsförvaltningen, väghållning, va-anläggning, renhållning, avfall, parkanläggningar och fritidsverksamheten specificeras särskilt (Bilaga nr 2-4)

Tekniskt utskott

§ 9 Inom styrelsen ska finnas ett tekniskt utskott.

Tekniska utskottet består av fem ledamöter samt fem ersättare från styrelsen.
Ordföranden skall vara styrelsens 1:e vice ordförande.
Styrelsen utser bland utskottets ledamöter tillika en förste och en andre vice ordförande.

Om ordföranden i utskottet på grund av sjukdom eller av annat skäl är förhindrad att fullgöra sitt uppdrag för längre tid får styrelsen utse en annan ledamot i utskottet att som ersättare för ordföranden fullgöra dennes uppgifter.

Ersättare ska inkallas till tjänstgöring i den av fullmäktige vid valet bestämda ordningen.

Avgår en ledamot eller en ersättare i utskottet, som inte utsetts vid proportionellt val, ska fyllnadsval snarast förrättas.

De tekniska ärenden som ska avgöras av styrelsen i dess helhet ska som huvudregel beredas av utskottet.

Genom beredningen ska utskottet normalt lägga fram förslag till beslut.

Arbetsgivarpolitik

§ 10 Styrelsen ska ha hand om frågor som rör förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare och därvid bl a att

- med bindande verkan för kommunen genom kollektivavtal reglera frågor rörande förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare

- förhandla på kommunens vägnar enligt lagstiftning om förhandlingsrätt utom vad gäller 11-14 och 38 §§ lagen om medbestämmande i arbetslivet inom andra nämnders verksamhetsområden

- avgöra frågor om tolkning och tillämpning av lag, avtal och andra bestämmelser rörande förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare

- besluta om stridsåtgärder

- anställa och entlediga samtliga förvaltningschefer i kommunen efter samråd med ansvarig nämnd

- utforma och utveckla kommunens arbetsgivar- och lönebildning

- samordna kommunens arbete kring HR systemet och annan administration inom området

- samordna arbetet för att trygga kompetensförsörjningen

- ansvara för ledarförsörjning och ledarutveckling, personalutveckling, arbetsmiljöfrågor, företagshälsofrågor och likabehandlingsfrågor

- lämna uppdrag enligt 6 kap. 3§ lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Personalutskott

§ 11 Inom styrelsen ska finnas ett personalutskott

Personalutskottet består av tre ledamöter vilka utgörs av styrelsens presidium. Ordförande är kommunstyrelsens ordförande. Dennes ersättare är 1:e vice ordföranden i styrelsen.

Utskottet sammanträder på dag och tid som utskottet bestämmer. Envar ledamot äger kalla till extra möte.

De personalärenden som skall avgöras av styrelsen i dess helhet ska som huvudregel beredas av utskottet.

Genom beredningen ska utskottet normalt lägga fram förslag till beslut.

§ 12 Styrelsen beslutar i följande grupper av ärenden

1. upptagande av lån inom den beloppsram och de riktlinjer som fullmäktige fastställt,
2. styrelsens förvaltningsorganisation inom de riktlinjer som fullmäktige fastställt
3. utarrendera, *hyra u*t eller på annat sätt upplåta kommunen tillhörig fast egendom i den mån detta inte ankommer på annan nämnd
4. förhyrning och uthyrning av fastigheter och lokaler,
5. köp, försäljning och byte av fast egendom samt avtal om fastighetsreglering, allt inom av kommunfullmäktige fastställd kostnadsram och andra riktlinjer beträffande belopp och villkor i övrigt
6. i mål och ärenden där styrelsen för kommunens talan, med för kommunen bindande verkan, träffa överenskommelse om betalning av fordran, anta ackord, ingå förlikning och sluta annat avtal,
7. tillstånd att använda kommunens vapen,
8. reformering av kommunstyrelsens regelbestånd och utformningen av fullmäktiges handlingar
9. avgivande av yttrande enligt kameraövervakningslagen (2013:460)

Styrelsen beslutar också om yttranden som ankommer på fullmäktige när dessa inte är av principiell betydelse eller tiden inte medger att yttrande behandlas av fullmäktige. Styrelsen ska om möjligt samråda med berörd nämnd vid handläggning av yttrandet.

Uppföljningsfunktionen

Styrelsen uppföljning

§ 13 Styrelsen ska

1. övervaka att av fullmäktige fastställda kvalitetskrav, mål, riktlinjer och program för verksamheten samt ekonomin följs upp i nämnderna,
2. övervaka att kommunen löpande förvaltning i övrigt sköts lagligt och ekonomiskt,
3. följa hur den interna kontrollen sköts i nämnderna,
4. två gånger per år rapportera till fullmäktige hur samtliga kommunens verksamheter utvecklas mot bakgrund av fastlagda mål och hur den ekonomiska ställningen är under budgetåret,
5. en gång årligen till fullmäktige rapportera om kommunens avtalssamverkan enligt 9 kap. 37 § KL eller annan lag och författning,
6. inom ramen för sin uppsiktsplikt övervaka att verksamheter som bedrivs av privata utförare kontrolleras och följs upp i enlighet med lag, avtal och av fullmäktige fastställda program och direktiv,
7. före 6 april varje år lämna kommunfullmäktige en redovisning över de motioner och medborgarförslag som kommit in till och med året innan och som inte slutligt handlagts av fullmäktige.

Särskilda uppgifter

Processbehörighet

§ 14 Styrelsen får själv eller genom ombud föra kommunens talan i alla mål och ärenden, om inte någon annan ska göra det på grund av lag eller annan författning eller beslut av

fullmäktige, Detta gäller också mål där någon begär laglighetsprövning av fullmäktiges beslut,om inte fullmäktige beslutar att själv föra talan i målet.

Krisledning och höjd beredskap

§ 15 Kommunstyrelsen är krisledningsnämnd och ska fullgöra lagstadgade uppgifter under extraordinära händelser i fredstid enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH).

Krisledningsnämnden ska sammankallas på begäran av en enskild ledamot, varefter nämnden kan besluta att krisledningsnämnden ska träda i funktion.

Krisledningsnämnden har rätt att överta beslutanderätt från kommunens övriga nämnder i den utsträckning som nämnden finner nödvändig i den uppkomna krisen. Krisledningsnämnden kan dock endast ta över beslutanderätten i den omfattning som är nödvändig med hänsyn till den uppkomna händelsens omfattning och art.

Under höjd beredskap ansvarar kommunstyrelsen för den verksamhet som anges i 3 kap. LEH.

Kommunstyrelsen ansvarar för den verksamhet som framgår av 7 § (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap.

Kommunstyrelsen utser ledamot/ledamöter i hemvärnsråd enligt hemvärnsförordningen (1997:146)

Föreskrifter om kommunal organisation under krig och krigsfara finns i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara.

Krisledningsnämndens verksamhet regleras i särskilt reglemente.

Arbetslöshetsnämnd

§ 16 Styrelsen är arbetslöshetsnämnd enligt lagen (1944:475) om arbetslöshetsnämnd.

Arkivmyndighet

§ 17 Styrelsen är arkivmyndighet. Närmare föreskrifter om arkivvård finns i av fullmäktige antaget arkivreglemente.

Anslagstavla och webbplats

§ 18 Styrelsen ansvarar för kommunens anslagstavla.

Styrelsen samordnar innehållet i och ansvarar för kommunens externa och interna webbplats.

Författningssamling

§ 19 Styrelsen ansvarar för att uppdatera den kommunala författningssamlingen och se till att den hålls tillgänglig i lagstadgad form.

§ 21 För styrelsen gäller det av kommunfullmäktige antagna Allmänna nämndreglementet för Värnamo kommuns styrelser och nämnder.

Förvaltningsorgan m.m.

§ 22 Kommunstyrelsens förvaltningsorgan utgörs av kommunledningsförvaltningen och tekniska förvaltningen vilka utgör två självständiga förvaltningar.

Upphandlingsnämnden och överförmyndarmyndigheten har inga egna förvaltningsorgan utan administreras av tjänstemän anställda av kommunledningsförvaltningen. Dessa svarar i sin myndighetsutövning exklusivt gentemot upphandlingsnämnd och respektive överförmyndarmyndighet.

Bilaga nr 1 till reglemente för kommunstyrelsen

Mark- och exploateringsverksamhet

1. ärenden angående gatumarksersättning och gatubyggnadskostnader samt ärenden angående gatukostnader m.m. enligt byggnadslagstiftningen

2. bevakning av kommunens intressen vid fastighetsbildning, fastighetsbestämning, gemensamhetsanläggningar samt andra ärenden som är jämförliga med dessa,

3. att i samband med köp eller försäljning av fastighet, träffa avtal angående servitut, nyttjanderätt, ledningsrätt eller annan liknande rättighet,

4. att avtala om rättighet för kommunen genom till exempel servitut, ledningsrätt eller nyttjanderätt,

5. att upplåta servitut och ledningsrätt eller annan liknande rättighet i fastighet som ägs av kommunen,

6. att teckna erforderligt exploateringsavtal/markanvisningsavtal i samband med exploatering av annan eller egen fastighet,

7. framtagande samt revidering av bostadsförsörjningsplan

8. att för kommunen i egenskap av markägare och ansvarig för investeringsbudgeten samt i enlighet med gällande bostadsförsörjningsplan eller annan central exploateringsorsak hos samhällsbyggnadsnämnden beställa upprättande av ny detaljplan,

9. att i övrigt upplåta nyttjanderätt i fastighet som ägs av kommunen,

10. att inom kommunfullmäktige fastställd kostnadsram och andra riktlinjer beträffande belopp och villkor i övrigt köpa, sälja, byta, fastighetsreglera, expropriera eller inlösa fastighet.

    Följande förutsättningar ska gälla för kommunstyrelsens beslutanderätt vid fastighetsförvärv/försäljning:

    - förvärvet eller överlåtelsen sker för att tillgodose behovet av bostads-/industrimark eller annat för kommunen angeläget ändamål och
    - försäljningen grundas på av kommunfullmäktige särskilt fastställd taxa avseende bostads-/industrimark eller att värdet/ersättningen för förvärvet eller överlåtelsen inte överstiger 2 000 000 kr.

11, Hantera tomtkön, besluta om tilldelning samt överlåta småhustomter i enlighet med av kommunfullmäktige beslutade riktlinjer.

12, Hantera utsträckning, nedsättning, dödning, sammanföring och relaxation av inteckningar samt utbyte av pantbrev och därmed jämförliga åtgärder.

Bilaga nr 2 till reglemente för kommunstyrelsen

Byggnadsverksamhet och fastighetsförvaltning

1 ansvara för kommunens husbyggnadsverksamhet och därvid bl. a

2 framlägga förslag och begära anslag för byggnadsföretagets genomförande

3 tillse att vederbörliga tillstånd, beslut samt framställningar och rekvisitioner i förekommande fall görs för erhållande av statsbidrag och/eller andra bidrag för byggnadsföretagets genomförande

4 samråda med företrädare för annan nämnd eller styrelse vid byggnadsverksamhet åt densamma

5 förvalta kommunens egna fastigheter – såvida inte sådan förvaltning uppdragits åt annan nämnd eller styrelse – samt därvid svara för att byggnader och anläggningar inom tekniska nämndens verksamhetsområde underhålls och vårdas på ett ekonomiskt och rationellt sätt, samt att även svara för energihushållningen i kommunens fastigheter och lokaler

6 tillse att kommunens fasta och lösa egendom inom kommunstyrelsens verksamhetsområde är betryggande försäkrad

7 förvalta kommunens skogs- och jordbruksfastigheter

8 svara för drift och underhåll i kommunens inhyrda lokaler/fastigheter såvida inte uppdrag lämnats till annan nämnd eller styrelse

9 Uthyra eller eljest upplåta bostäder, lokaler, byggnader och anläggningar som tillhör kommunen och som faller under nämndens förvaltning.

10 svara för förhyrning av lokaler för kommunens behov såvida det inte åligger annan nämnd eller styrelse

11 svara för den lokalvårdande verksamheten i kommunens egna och förhyrda lokaler såvitt ej annat överenskommits

Bilaga nr 3 till reglemente för kommunstyrelsen

Väghållning, va-anläggning, renhållning, avfall, parker och allmänna platser

1 förvalta kommunens vatten- och avloppsanläggningar, park- och gatuanläggningar, och allmänna platser, såvida inte sådan förvaltning uppdragits åt annan nämnd eller styrelse

2 tillse att kommunens gator, vägar och allmänna platser, vatten- och avloppsanläggningar, offentlig belysning, parker, planteringar, lekplatser, fritidsanläggningar och liknande anläggningar underhålls och vårdas

3 framlägga förslag till utbyggnad av ovan nämnda objekt samt verkställa utbyggnad enligt fastställda planer och/eller inom ramen för anvisade medel

4 besluta i ärende va-lagen samt allmänna bestämmelser för brukande av kommunens allmänna vatten och avloppsanläggningar (ABVA)

5 tillämpa av fullmäktige antagna avtal angående kommunal bidragsgivning till enskild väghållning

6 svara för driften av förråd, verkstäder samt förvaltningens maskiner och fordon

7 vara kommunal väghållare

8 där kommunfullmäktige inte för särskilt fall annorlunda beslutat, bevaka kommunens rätt vid vägföreningar och samfälligheter

9 svara för vattenvård av sjöar och vattendrag

Bilaga nr 4 till reglemente för kommunstyrelsen

Fritidsverksamhet

1. förvalta kommunens fritidsanläggningar

2. att med uppmärksamhet följa utvecklingen i de frågor som gäller fritidsverksamhet i kommunen, samt ta de initiativ och framlägga förslag som utskottet finner påkallat

3. att inom ramen för av kommunfullmäktige beviljade anslag och fastställda normer fördela bidrag till föreningar och organisationer och enskilda inom nämndens kompetensområde

4. att genom ett nära samarbete med kommunens verksamma föreningar och organisationer inom nämndens verksamhetsområde stimulera det arbete dessa bedriver

5. handha registrering och tillståndsgivning enligt lotterilagen

Arbetsmiljömål

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen beslutade 2019-05-21, § 203 om arbetsmiljömål för Värnamo kommun. Samtliga mål ska följas upp i medarbetaundersökningen. Första uppföljningen gjordes i samband med medarbetarundersökningen 2019 och åtgärder för att uppnå målen finns i den kommunövergripande aktivitetsplanen.

En översyn av målen har skett och det förslås två justeringar. I mål tre förslås målvärdet för HME-index öka från 78 till 80. För att förtydliga så föreslås en omformulering i mål åtta. I övrigt föreslås inga ändringar av målen

Förslaget har samverkats med de fackliga organisationerna och behandlats av personalutskottet.

Beslutsförslag

Kommunledningsförvaltningen föreslår kommunstyrelsen besluta

Att arbetsmiljömålen justeras enligt förslag

Åsa Johansson
HR-Chef

Ulf Svensson
Kommundirektör

Utredning

Kommunen definierar mål för arbetsmiljön, såväl generella mål som mål inom samtliga organisatoriska och sociala-områden (OSA). Målen syftar till att främja hälsa och öka organisationens förmåga att motverka ohälsa. Målen är såväl kvantitativa som kvalitativa.

En god arbetsmiljö och friska arbetsplatser åstadkommer vi bla. genom att uppfylla de lagkrav och föreskrifter som gäller för verksamheten. Vissa av målen nedan ska ses som delmål i arbetet för att uppnå en god arbetsmiljö.

Åtgärderna skrivs in i den kommunövergripande aktivitetsplanen för medarbetarundersökningen. De åtgärder som tas med är inte löpande aktiviteter.

Samtliga mål ska följas upp i kommande medarbetaundersökningar. Första uppföljningen gjordes i samband med medarbetarundersökningen 2019. Målsättningen är att på sikt uppnå högre procentsatser för målen än som angives 2019 och målen revideras efter varje medarbetarundersöking.

Nedan redovisas förslag på mål. Där mål tre och mål åtta föreslås justeras. Målvärdet för HME-index föreslås öka till 80 i mål tre. Mål åtta föreslås ändras från att man ska veta vart man ska vända sig till vem man ska vända sig till. I övrigt föreslås målen behållas

Generella mål:

1. Alla medarbetare ska känna till kommunens vision, värdegrund samt vad medarbetarskap i Värnamo kommun innebär.
2. 75 % av de medarbetare som har haft medarbetarsamtal under senaste året ska uppleva att samtalet varit meningsfullt.
3. HME-index (Hållbart medarbetarengagemang) för Värnamo kommun ska vara ***80***

Mål – OSA

Mål kring arbetsbelastning och arbetstidens förläggning

4. 60% av medarbetarna ska vid hög arbetsbelastning erbjudas hjälp av ansvarig chef, om medarbetaren önskar, med vilka arbetsuppgifter som ska prioriteras.
5. Alla medarbetare ska ha möjlighet att ta raster och pauser under arbetspassen.
6. Minst 70% av medarbetarna upplever överlag balans mellan krav och resurser i arbetet

Mål kring kränkande särbehandling samt trakasserier enligt Diskrl.

7. Ingen medarbetare inom Värnamo kommuns verksamhet ska utsättas för kränkande särbehandling eller någon form av trakasserier enl. Diskrl.

8. 90% av kommunens medarbetare ska veta ***till vem*** man ska vända sig om de själva eller någon annan utsätts för kränkande särbehandling.

§ 23 Dnr: ON.2020.11

Riktlinjer för trygghetsboende i Värnamo kommun

Beslut

Omsorgsnämnden beslutar
att godkänna omsorgsförvaltningens riktlinje för trygghetsboende samt,
att överlämna riktlinjen för trygghetsboende till kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen beslutade den 20 oktober 2020, § 382, att ge omsorgsnämnden i uppdrag att ta fram en riktlinje för trygghetsboende i Värnamo kommun.

Omsorgsförvaltningen har inkommit med skrivelse och förslag till riktlinje den 1 mars 2021.

Förslag till beslut

Omsorgsförvaltningen föreslår omsorgsnämnden besluta
att godkänna omsorgsförvaltningens riktlinje för trygghetsboende samt,
att överlämna riktlinjen för trygghetsboende till kommunstyrelsen.

Beslut expedieras till:
Kommunstyrelsen

Riktlinje för trygghetsboende

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen beslutade den 20 oktober 2020, § 382, att ge omsorgsnämnden i uppdrag att ta fram en riktlinje för trygghetsboende i Värnamo kommun.

Beslutsförslag

Omsorgsförvaltningen föreslår omsorgsnämnden besluta

att godkänna omsorgsförvaltningens riktlinje för trygghetsboende samt,

att överlämna riktlinjen för trygghetsboende till kommunstyrelsen.

Charlotte Jacobsson
Avdelningschef

Ulrika Gustafsson
Omsorgschef

VÄRNAMO KOMMUN

Riktlinjer för trygghetsboende i Värnamo kommun

Reglemente
Kommunala beslut som utöver kommunallag och andra författningar styr och reglerar kommunala verksamheter. Innefattar Nämndreglementen, Delegeringsordningar, Bolagsordningar, Ägardirektiv, Föreskrifter, Kommunala taxor och avgifter.

Policy
Anger principer och värdegrundsbaserat förhållningssätt och tjänar som vägledning inom det aktuella området.

Plan
Beskriver strategier för arbetet med utvecklingen av Värnamo som kommun, och utvecklingsarbete inom kommunens organisation.

Åtgärdsplan
Anger konkreta åtgärder, tidsramar och ansvar.

Riktlinje
Beskriver hur förvaltning bedriver den befintliga verksamheten, eller ett visst område, så att den bedrivs effektivt och med god kvalitet.

Fastställd av:
Dokumentet gäller från: xxxx-xx-xx
Dokumentet gäller för: Här fylls enhet i av systemet.
Dokumentansvarig:

Bakgrund

Kommunstyrelsen gav omsorgsnämnden den 20 oktober 2020, § 382 i uppdrag att ta fram en riktlinje för trygghetsboende i Värnamo kommun.

Omsorgsförvaltningen anser att det inom kommunen finns ett behov av trygghetsboende.

För att det ska vara tydligt vilka regler som gäller för trygghetsboende önskade omsorgsförvaltningen få i uppdrag av kommunstyrelsen att ta fram en riktlinje som ska gälla inom kommunen.

Syfte

Syftet med riktlinjen för trygghetsboende är att främja byggandet och tillkomsten av trygghetsboende i Värnamo kommun. Syftet med boendeformen är att erbjuda ett boende med möjligheter till utökad service, social gemenskap, möjlighet att delta i gemensamma måltider och övrig samhällsservice vilket ger grund för trygghet och hög boendekvalitet för äldre. Tillskapandet av trygghetsboende syftar även till att skapa nya möjligheter för att på ett rationellt och effektivt sätt bedriva kommunal vård- och omsorg i stadens olika delar samt i kommunens övriga tätorter.

Organisation och ansvar

Avdelning administration/ekonomi vid omsorgsförvaltningen i Värnamo kommun är ansvarig för riktlinjen.

Trygghetsboende

Ett trygghetsboende är ett vanligt boende i egen lägenhet med hög tillgänglighet samtidigt som det finns gemensamma utrymmen för social samvaro och måltider på boendet eller i direkt anslutning till det. Under vissa tider finns en aktivitetssamordnare på plats. Tanken är att skapa förutsättningar för ett tryggt, rikt, aktivt och självständigt liv.

Minst en person i hushållet ska vara 65 år eller äldre. Vid dödsfall får den efterlevande bo kvar i lägenheten även om hen är yngre än 65 år.

I det här dokumentet beskriver vi hur trygghetsboendet fungerar för den som bor där och för den som hyr ut bostaden.

För dig som vill bo i trygghetsboende

Du söker och hyr trygghetsboende hos en fastighetsägare eller hyresvärd som erbjuder den här formen av boende. Trygghetsboendet är ett ordinärt boende och därmed inte biståndsprövat enligt socialtjänstlagen. Om du behöver någon form av

stöd och hjälp i vardagen vänder du dig till en biståndshandläggare som kan bevilja till exempel hemtjänst.

Värd och aktivitetssamordnare

På trygghetsboendet finns en värd och en aktivitetssamordnare. Hyresvärden ansvarar för att det finns en värd på boendet, Värnamo kommun ansvarar för aktivitetssamordnaren.

Värdens uppgift är att skapa trivsel och vi-känsla till exempel genom att hålla kontakt med de boende, duka till måltider och skapa socialt innehåll på boendet. Värden ska också fortlöpande kontrollera att brandvarnare, spisvakt med mera fungerar och hjälpa till med toalettbesök och liknande samt sköta bokningar som berör det egna boendet.

Aktivitetssamordnarens arbete har ett förebyggande perspektiv och samordnaren ansvarar för att ordna aktiviteter som utgår från behoven hos de som bor på trygghetsboendet.

För dig som äger eller hyr ut trygghetsboende

Det är omsorgsnämnden som beslutar vilka boenden som uppfyller kraven för trygghetsbostad och är berättigad till bidrag. Värnamo kommun ger bidrag till gemensamhetslokalen i boendet genom att betala hyra för den. Bidrag är 75 procent av den genomsnittliga kvadratmeterhyran på lägenheterna. Bidraget gäller per kvadratmeter gemensam yta, men högst två kvadratmeter sådan yta per lägenhet i trygghetsboendet

Du kan ansöka om ny- och ombyggnation till trygghetsbostäder hos länsstyrelsen. Läs mer om det i Svensk författningssamling ”Förordning (2016:848) om statliga stöd för att anordna och tillhandahålla bostäder för äldre personer”.

Du ansöker om att driva trygghetsbostad på blanketten ”Ansökan att driva trygghetsboende i Värnamo kommun”. Omsorgsnämnden tar beslut.

När du ansöker om att din hyresfastighet ska bli trygghetsbostäder ska du beskriva fastigheten, närområdet, mål och inriktning.

För att vara godkänt som trygghetsbostäder ska boendet uppfylla kraven som beskrivs under rubriken **Fastigheten**. Vissa mindre avsteg kan accepteras om boendet i övrigt väl uppfyller kriterierna. Det är för att mindre enheter kan vara godkända som trygghetsbostäder om de ligger i anslutning till ett särskilt boende och därmed kan använda gemensamhetslokaler och restaurang där och samordna med deras aktiviteter.

Fastigheten

Boendet ska bestå av ett antal lägenheter som finns samlade i en byggnad eller i närliggande hus. Lägenheterna ska vara på ett till tre rum. Om trygghetsboendet har färre än 30 lägenheter får det inte bidrag till aktivitetssamordnare och då ska lägenheterna ligga i närheten av en befintlig mötesplats alternativt ett särskilt boende.

Trygghetsbostäder ska vara trygga och tillgängliga såväl inomhus som i närliggande utemiljö. Om du inrättar trygghetsbostäder i en befintlig fastighet ska de uppfylla normalnivån enligt Svensk Standard (SS 91 42 21). Om du bygger nytt, ska boendet uppfylla en förhöjd nivå enligt samma standard.

Boendet ska erbjuda minst två kvadratmeter gemensamhetsyta per lägenhet. Annars ska det ligga i närheten av en befintlig mötesplats alternativt ett särskilt boende

Lägenheter som hyrs som trygghetsboende får inte hyras ut i andrahand.

Boendets läge

Området ska vara tillgängligt för den som är rörelsehindrad eller har nedsatt förmåga att orientera sig. Det ska vara nära till allmänna kommunikationer och övrig service som till exempel livsmedelsaffär och restaurang.

Så fördelas lägenheter

Den som vill ha lägenhet i trygghetsbostad ska vända sig till respektive hyresvärd. Ansökningsförfarandet och fördelningen av boenden är desamma som vid vanliga lägenheter. De som söker trygghetsboende placeras i en särskild kö för denna boendeform hos hyresvärden.

I vissa fall kan kommunen göra bedömningen att ett trygghetsboende skulle kunna bidra till att öka trygghet och självständighet hos en person och på så sätt minska behovet av stödinsatser på ett betydande sätt. Då kan omsorgsförvaltningens myndighetssektion utfärda ett intyg om förtur till en. Det är hyresvärden som godkänner eventuell förtur.

Kriterierna för förtur är:

- Svår känsla av otrygghet som hämmar livsföringen i övrigt
- Alternativ till en omfattande bostadsanpassning i den ordinära bostaden, där den enskilde samtycker till att byta bostad
- Stort behov av att byta bostad, men hyresgästen har inte det omvårdnadsbehov som ger rätt till bistånd i form av vård- och omsorgsboende.

Ansvarig

Avdelning administration/ekonomi, omsorgsförvaltningen är ansvarig för riktlinjen.

Uppföljning

Riktlinjerna ses över kontinuerligt och revideras vid behov.

§ 382 Dnr: KS.2020.555

Trygghetsboende

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att ge omsorgsnämnden i uppdrag att ta fram en riktlinje för trygghetsboenden i Värnamo kommun.

Ärendebeskrivning

Omsorgsförvaltningen anser att det inom kommunen finns ett behov av trygghetsboenden.

Trygghetsboende är en boendeform som inte kräver något biståndsbeslut. Till skillnad från äldreboende ingår varken mat, service eller omvårdnad i ett trygghetsboende. Istället erbjuds bland annat gemensamma lokaler för måltider och samvaro, samt tillgång till en värd och aktivitetssamordnare.

För att det ska vara tydligt vilka regler som ska gälla för trygghetsboenden önskar omsorgsförvaltningen få i uppdrag av kommunstyrelsen att ta fram en riktlinje som ska gälla inom kommunen.

Omsorgsnämnden beslutade 9 september 2020, § 88

att föreslå kommunstyrelsen att ge omsorgsnämnden i uppdrag att ta fram en riktlinje för trygghetsboenden i Värnamo kommun.

Beslut skickas till:
Omsorgsnämnden

§ 48 Dnr: BUN.2021.350

Kraftigt ökat söktryck på vuxenutbildningen

Beslut

Barn- och utbildningsnämnden beslutar
att ansöka om extra medel från kommunstyrelsen för perioden hösten 2021 och verksamhetsåret 2022 motsvarande tre lärartjänster för att möta det ökade söktrycket på gymnasial- och grundläggande kurser på vuxenutbildningen.
Totalt 2 700 000 kronor varav 900 000 kronor gäller för år 2021, samt
att vuxenutbildningen ska redovisa utfallet till barn- och utbildningsnämnden för respektive år.

Ärendebeskrivning

Vuxenutbildningen har sedan september 2020 sett ett kraftigt ökat söktryck till gymnasiala- och grundläggande kurser. I jämförelse med 2019 har antal kursdeltagare mer än fördubblats. Orsaken till den kraftiga ökningen kan förklaras med pandemieffekter och stigande arbetslöshet. Vuxenutbildningen har inte möjligheter att inom befintlig rambudget möta den ökande efterfrågan och tvingas säga nej till ett stort antal behöriga sökande.

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsförvaltningen föreslår barn- och utbildningsnämnden besluta
att ansöka om extra medel från kommunstyrelsen för perioden hösten 2021 och verksamhetsåret 2022 motsvarande tre lärartjänster för att möta det ökade söktrycket på gymnasial- och grundläggande kurser på vuxenutbildningen.
Totalt 2 700 000 kronor varav 900 000 kronor gäller för år 2021.

Beslut expedieras till:
Kommunstyrelsen och Vuxenutbildningen

Kraftigt ökat söktryck på vuxenutbildningen

Ärendebeskrivning

Vuxenutbildningen har sedan september 2020 sett ett kraftigt ökat söktryck till gymnasiala- och grundläggande kurser. I jämförelse med 2019 har antal kursdeltagare mer än fördubblats. Orsaken till den kraftiga ökningen kan förklaras med pandemieffekter och stigande arbetslöshet. Vuxenutbildningen har inte möjligheter att inom befintlig rambudget möta den ökande efterfrågan och tvingas säga nej till ett stort antal behöriga sökande.

Beslutsförslag

Barn- och utbildningsförvaltningen föreslår barn- och utbildningsnämnden besluta

att ansöka om extra medel från kommunstyrelsen för perioden hösten 2021 och verksamhetsåret 2022 motsvarande tre lärartjänster för att möta det ökade söktrycket på gymnasial- och grundläggande kurser på vuxenutbildningen.
Totalt 2 700 000 kronor varav 900 000 kronor gäller för år 2021.

Magnus Flink
Verksamhetschef

Johan Grahn
T.f barn- och utbildningschef

Utredning

Ett ökat tryck på vuxenutbildningen följer normalt med stigande arbetslöshet och vikande konjunktur. Vuxenutbildningen (VUX) har haft ett kraftigt ökat söktryck under hösten 2020. VUX har under hösten fördubblat antalet deltagare och har fördelat om arbetsuppgifter inom ramen för sin verksamhet. Nu 2021 har vi nu hamnat i ett läge där vi inte har resurser att ta emot mer än en del av de sökande. Det är angeläget nu när pandemin påverkar arbetsmarknaden och efterfrågan att studera på VUX växer.

Se tabell nedan över ansökningar och antagna till gymnasiala- och grundläggande kurser.

Tabell 1. Ansökningar och antagna gymnasiala- och grundläggande kurser.

Datum kursstart	Antal ansökningar (behöriga)	Antal antagna
Vid läsårsstart 17/8		494
21/9	162	110
26/10	93	65
30/11	165	91
4/1 2021	113	72
8/2	105	72
15/3	148	82

Vi upplever också en extra stor efterfrågan på kurser på gymnasial nivå i ämnena matematik, engelska, svenska och svenska som andraspråk. Med anledning av statens satsning på utbildning inom äldreomsorgen, äldreomsorgslyftet, har vi mer än en fördubbling av antalet sökande som önskar läsa till undersköterska hösten 2020 jämfört med tidigare kursstarter. Till detta kommer en stor efterfrågan på yrkesutbildning inom vård och omsorg samt utbildning till barnskötare. I tabellen nedan visas ansöknings- och antagningsstatistik gällande vård- och omsorgsutbildningen de senaste kursstarterna.

Tabell 2. Ansökningar och antagna till vård- och omsorgsutbildning.

Kursstart	Antal behöriga ordinarie sökande	Antal antagna ordinarie sökande	Antal antagna äldreomsorgslyftet GGV	Summa antagna
16/3 2020	15	15		15
17/8 2020	26	22		22
30/11 2020	28	14	25	53
23/8 2021	Antagningsmöte 16/6			

Ur ett kompetensförsörjningsperspektiv är detta naturligtvis väldigt positivt för Värnamo kommun, men för vuxenutbildningen innebär det stora utmaningar då det statliga bidraget för äldreomsorgslyftet endast erhålls av äldreomsorgen för lönekostnader under studietiden. Ingen del av detta statsbidrag går till utbildningsanordnaren, som i vårt fall dessutom har tvingats spara in en yrkeslärartjänst 2020.

En jämförelse mellan det totala antalet kursdeltagare på hela vuxenutbildningen 2019 och 2020 visas i tabellen nedan.

Tabell 3. Antal kursdeltagare 2019 och 2020.

Typ av verksamhet	2019	2020
Kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå	435 +46 NTI-skolan	1107 +272 NTI-skolan
Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå	165	444
Kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare	518	587
Summa kursdeltagare	1164	2410

När vuxenutbildningen inte kan möta det behov av utbildning som varslade och uppsagda personer har riskerar detta att leda till att medborgare i behov av ekonomiskt stöd ökar inom andra förvaltningar som medborgarförvaltningens arbetsmarknadsenhet och försörjningsstöd.

Vuxenutbildningen kan göra skillnad, förebygga och minska effekterna av pandemin och konjunktursvackan för medborgare som drabbats. Vi kan erbjuda nya vägar till arbete och trygghet genom gymnasial yrkesutbildning för att kunna yrkesväxla, läsa in en gymnasieexamen och komplettera sina betyg för behörighet att söka vidare till YH-utbildning eller universitet.

För att kunna ta emot de medborgare i Värnamo kommun som drabbats av permitteringar, arbetslöshet samt pandemins effekter och är i behov av utbildning för att komma vidare ansöker vuxenutbildningen därför om tillfälligt extra ekonomiskt stöd.

Härmed ansöker vi om tidsbegränsade medel för tre lärartjänster varav en yrkeslärare för de kommande från
1 juli 2021 - 31 december 2022. Totalt 2 700 000 kronor varav 900 000 kronor2021.

VUX kommer kvartalsvis rapportera till presidiet om antalet studerande och hur efterfrågan på olika utbildningar utvecklas och justera resurserna efter behoven. En redovisning av använda medel sker i januari 2022, samt i december 2022.

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

KLIMATRÅDET JÖNKÖPINGS LÄN

Klimatrådsmöte den 10 mars 2021

Klockan: 09.00 – 12.00.
Var? Digitalt

Minnesanteckningar

1. Ordföranden hälsar välkommen och öppnar mötet

Inga övriga punkter anmäldes. Inga synpunkter har framförts på dagordningen eller på informationspunkterna.

Dagordningen fastställdes.

Andreas har fått deltidstjänst på Blekinge Tekniska Högskola, och därför kommer Frida Moberg och Annika Pers Gustafsson att ta över samordningen av Klimatrådet istället. Frida är den du kontaktar i första hand.

Dagens mötesanteckningar förs av Frida Moberg.

2. Föregående mötesanteckningar

Inga synpunker. Mötesanteckningarna fastställdes.

3. Prioriteringar 2021

Eftersom Länsstyrelserna har knappare resurser för energi- och klimatarbete under 2021, har ett förslag på vilka grupper och insatser som med nu gällande budget kan samordnas av Länsstyrelsen tagits fram. Förslaget presenterades och diskuterades:

Prioritering och ansvarsfördelning klimatrådet 2021

Länsstyrelsen samordnar

- Rådet
- Beredningsgruppen
- Fokusgrupp transporter och planering
- Fokusgrupp klimatanpassning
- Fokusgrupp förnybar energi jord- och skogsbruk
- Fokusgrupp energieffektivisering, konsumtion och livsstil
- Framtagande av åtgärdsprogram
- Beräkningsverktyget inkl insamling och uppföljning av data
- Etableringsgrupp laddinfrastruktur och förnybara drivmedel
- Nyhetsbrev
- Webbplatsen klimatrådet.se, solsafari.se, klimatveckan
- Råds-, budget- och samverkansbeslut för grupper samt uppföljning

Kan någon annan ta samordningsansvaret?
Ska insatsen pausas, annat förslag?

- Kommunikationsgruppen
- Grupp Hållbara investeringar
- Trähusgruppen
- Trähusskolan (del 5)
- Solsafari riks och Jönköpings län
- Solbilsrace
- Dialog samverkansforskning JU
- Klimatmatchen
- Kommunikationsstudenter på JU
- Klimatrådets youtube-kanal

Länsstyrelsen och RJL samordnar tillsammans

- Klimatveckan och klimatpris

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

STÄLLNINGSTAGANDE

Klimatrådet ställer sig bakom att beredningsgruppen får i uppdrag att utifrån rådets diskussion hantera situationen och samordning för återstående grupper och insatser.

Semast den 19 mars återkommer respektive aktör i Klimatrådet om aktören kan överta samordningsansvar för någon av de ännu ej lösta grupperna, eller förslag på lösning.

Avseende Trähusskolan och trähusgruppen kan trähusnätverket som finns på Höglandet eventuellt samordna.

4. Klimatveckan 2021

Förslag på hur klimatveckan kan genomföras presenterades enligt nedan:

- Sedan tidigare har Klimatrådet tagit beslut om att klimatveckan ska genomföras i samarbete med Elmia Matbruk under vecka 42 2021, vilket föreslås stå kvar.
- Klimatkonferensen föreslås ha mat-tema.
- Aktörer som vill arrangera egna aktiviteter föreslås kunna göra det på samma sätt som tidigare.
- Klimatveckan genomförs så långt som möjligt digitalt, men fysiska aktiviteter kan gå gå bra.

För att planera och genomföra veckan tillsätts en styrgrupp och en projektgrupp, med representanter från Region Jönköpings län, Länsstyrelsen, någon kommun, något företag samt Elmia.

STÄLLNINGSTAGANDE

Klimatrådet ger i uppdrag att tillsätta en styrgrupp och en projektgrupp, i samarbete med Elmia.

5. Region Jönköpings läns hållbarhetsarbete- och program

Maria Cannerborg och Marcus Eskdahl beskrev Regions Jönköpings läns hållbarhetsarbete, och hur det har resulterat i ett hålbarhetsprogram. Powerpoint bifogas.

Några framgångsfaktorer

1. Hållbarhetsmål naturlig del av strategi- och budgetarbete
2. Regelbunden uppföljning integrerad del i övrig uppföljning
3. Kostnadsberäknade mål och åtgärder
4. Stödjande miljöorganisation för alla verksamheter
5. Kostnadseffektivitet
6. Regionala utvecklingsstaretegin och klimat- och energistrategin ät viktiga i styrningen

6. Utvärdering av rådet

Klimatrådet utvärderas varje år. I utvärderingen av 2020 inkom 13 fritextpunkter, vilka presenterades av två av beredningssgruppens representanter (John Wibrand och Anna Olsson).

De nyckelord som var framträdande var att driva frågor i rådet kring

- de stora penseldragen
- förtydliga syfte
- diskussion och erfarenhetsutbyte och
- hopkoppling av perspektiv samt
- delta i den offentliga debatten

Klimatrådet delades upp i smågrupper där varje enskild ledamot först, på egen hand, fick i uppdrag att fundera på de **tre** viktigaste punkterna för sig och sin verksamhet. Därefter diskuterade gruppen och enades om tre tre gemensamma prioriteringar. De tretton punkterna är:

1. Mer diskussion om samhällsfrågorna, demografi, energiomställningen och vad vi står får i Jönköpings län. Mindre snuttifierade nedslag i enskilda studenters exjobb.
2. Tydliggöra syftet. Avstämningar vad som uppnåtts. Finns det uppsatta mål? Mer av inspirerande och intressanta föreläsare.
3. Mer diskussion
4. Jag skulle vilja få mer tips ur te x energieffektiviseringsgruppen och transportgruppen, saker som jag kan applicera i vårt företag. Hitta samverkan med annan aktör hade också varit roligt.
5. Uppföljning och utvärdering av vårt arbete. Kan gälla olika moment som t.ex. klimatberäkningsverktyget.
6. "Fortsätt att lyfta lärande exempel.
7. Kompetensutvecklande inslag, högskola/universitet/näringsliv
8. Diskussioner och erfarenhetsutbyte om hur vi kan ta oss an möjligheter/utmaningar utifrån våra förutsättningar och genom stärkt samverkan.
9. Hur fungerar kontaktytorna/dialogen mellan Lst och kommunernas förvaltning avseende rådets beslut/diskussioner/planering? Finns det förbättringsbehov?
10. Uppföljning av åtgärder/aktiviteter/insatser som rådet har initierat/beslutat."
11. "Vill ju som alla andra gärna ha fysiska möten, men Covid är segdraget! Har precis kommit tillbaka till fokusgruppen för klimatanpassning och det är ett bra nätverk, men vi behöver nog bli fler?"
12. Kanske bredda engagemanget hos säljare på tunga fordon, kontakta gärna Finnveden Lastvagnar som ju säljer Volvo-bilar. Viktigt att vara konkurrensneutrala.
13. Att Klimatrådet deltar mer i den offentliga debatten kring hållbarhetsfrågor samt bidrar till bildning i dess frågor.

Totalt sett var det fem smågrupper där varje grupps tankar redovisas nedan:

Grupp 1: Punkt **2+5+10, 8 och 13** är de viktigaste för oss. Klimatrådet är ett av de få stora forum som vi har, därför är erfarenhetsutbyte av stor vikt här. Uppföljning är viktigt, men med utgångspunkt i klimatrådets syfte och mål.

Grupp 2: **1, 2, 7 och 13.** En 10 i topp-lista över ex-jobb som kan presenteras på Rådet vore intressant. Hur gör vi Klimatrådet 2.0? Hur blir vi vassare? Att vara med i den offentliga

debatten är nästa steg. Kompetensutvecklande inslag lokalt och utifrån som ger kunskap och inspiration.

Grupp 3: 1, 6, 13

Grupp 4: 1, 6, 8. Konkreta exempel från företag, inte bara från akademi är viktigt.

Grupp 5: **2** är en grundförutsättning för **1, 7, 13.**

SAMMANFATTANDE ANALYS

Klimatrådet vill fokusera på:

- Uppföljning
- Erfarenhetsutbyte
- Diskussion
- Mer synliga i den offentliga debatten
- Framtidsdiskussion om klimatrådets utveckling (Klimatrådet 2.0)

STÄLLNINGSTAGANDE

Beredningsgruppen får i uppdrag att, med utgångspunkt från de diskussioner som fördes på mötet, arbeta fram ett förslag som presenteras för rådet.

7. Vattenkampanjens status

Fokusgruppen bedömer att det inte längre är ekonomiskt försvarbart att ta fram en egen vattenkampanj.

Fokusgruppen föreslår att frågan får tas omhand inom ramen för den regionala vattenförsörjningsplanen och bidrag för åtgärder som förbättrar vattenhushållningen och tillgången till dricksvatten. Dessutom kan den VA-huvudman som vill hoppa på branschorganisationen Svenskt Vattens vattenkampanj.

STÄLLNINGSTAGANDE

Klimatrådet ställer sig bakom att avbryta planering och fortsatt arbete med en vattenkampanj.

8. Åtgärd nr 13 i Åtgärdsprogrammet för Minskad klimatpåverkan

Åtgärdsprogrammet för Minskad klimatpåverkan är ute på remiss. En av åtgärderna i programmet handlar om *Kampanj om konsumtion (nr 13)*.

Klimatrådet föreslås vara ansvarig aktör för den och därför behöver rådet ta ställning, innan remisstiden är slut, om genomförande av åtgärden.

Syftet med åtgärden är att få invånarna i Jönköpings län att förändra sitt beteende så att konsumtionens miljöpåverkan minskar. Åtgärden innebär att Klimatrådet tar fram och genomför minst två kampanjer om konsumtion under åtgärdsprogrammets genomförandeperiod.
Det innebär:

a) Inriktning för kampanjen utreds och beslutas.
b) En kommunikationsplan tas fram.

c) Informationsmaterial, som ska kunna användas av klimatrådets medlemmar, tas fram.

STÄLLNINGSTAGANDE

Klimatrådet som samverkansplattform ställer sig bakom åtgärden, vilket innebär att minst 2 kampanjer genomförs av Klimatrådet under perioden juli 2021-dec 2025 och finansieras genom Klimatrådets budget.

9. Informationspunkter

1. **Avslag på RISE ansökan** till Mistra om föreslaget forskningsprogram inom energiomställning.

2. **Åtgärdsprogrammen:** Åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan och Anpasssning till ett förändrat klimat är båda ute på remiss. Påminnelse till de som inte svarat på remissen ännu, att sista svarsdag är 31 mars. Därefter sammanställs remissvaren och beslut om ställningstagande tas på Klimatrådets junimöte.

3. **Studentförfrågan**
   Nadine and Katharina >> are planing to write their master thesis about the influence of the Climate Council on the member organization's communication and CSR. Therefore, they would would like to interview around 12-15 people, for example marketing managers and CEOs of the companies that are part of the Climate Council. The interviews will be held in english, online and take not more than 30 minutes. What do the climate council think about that?

   De återkommer med en text om vad de önskar, och sina kontaktuppgifter.

4. **Anna Carendi, CSR Småland:** Varje aktör som är intresserad tar själva kontakt med Anna Carendi och CSR Småland för deltagande i hållbarhetskonferens den 16 september.

10. Övrigt

Inga övriga frågor

11. Tillbakablick - Rådet 10 år.

Rådet startade 2011 och fyller 10 år i år. Jesper Agrelius presenterade en kavalkad av händelser från dessa år. PowerPointen bifogas.

Tillbakablicken summerar även Andreas tid i Klimatrådet, som nu avslutas. Tack för allt du bidragit med, Andreas!

12. Summering

13. Mötet avslutas

Ordföranden tackade för idag och påminde om pandemiläget.

Närvarande den 10 mars 2021

Helena Jonsson	Ordförande, landshövding
Frida Moberg	Sekreterare, Länsstyrelsen
Jane Ydman	Region Jönköpings län
Beata Allen	Aneby kommun
Simon Jonegård	Lantbrukarnas Riksförbund
Joakim Brobäck	Träcentrum
Lotta Frenssen	Elmia
Carl-Johan Lundberg	Region Jönköpings län
Fridolf Eskilsson	Jönköping Energi AB
Malin Classon	Värnamo Energi
Magnus Olsson	Länsförsäkringar
Lucia Naldi	Högskolan i Jönköping
Patrik Cantby	Nässjö Affärsverk
Fredrik Georgsson	Castellum
Marcus Eskdahl	Region Jönköpings län
Susanne Wahlström	Habo kommun
Michael Ginér	Försvarsmakten
Johan Thor	Friskis&Svettis Jönköping
Kristine Hästmark	Gnosjö kommun
Mona Forsberg	Jönköpings kommun
Reine Johansson	HSB Göta
Stefan Gustafsson	Sävsjö kommun
Tommy Fritz	Tosito AB
Patrik Lägermo	Cybercom

ADJUNGERADE

Henrik Brodin	ordf fokusgrupp Transporter och planering, Södra,
Lubormira Eng	ordf fokusgrupp Klimatanpassning SWECO
Gisela Brumme	ordf fokusgrupp Energieffektivisering konsumtion och livsstil Vetlanda kommun
Andreas Olsson	Beredningsgruppen, Länsstyrelsen

PROGRAMPUNKT

Jesper Agrelius	Länsstyrelsen
Maria Cannerborg	Region Jönköpings län
Nadine och Katherina	Studenter, JU

John Wibrand	SWEGON, beredningsgruppen
Anna Olsson	Region Jönköpings län, beredninggrupp
ÖVRIGA	
Catarina Kristensson	Länsstyrelsen
Otto Hedenmo	JU
Emma Willaredt	Länsstyrelsen
Annika Pers Gustafsson	Länsstyrelsen
Alexander Brännlund	Praktikant